

กัญชาทางการแพทย์แผนไทย

Cannabis for Traditional Thai Medicine

จักรารุช เพือกคง (Jagravudh Puagkong)

Email: dr.dokdin@gmail.com

Fanpage: **สุขศาลา:** <https://www.facebook.com/Jagravudh.Puagkong>

การใช้ยาสมุนไพรทางการแพทย์

- ผลที่ต้องการในการรักษาจริง
- ผลดีที่ได้รับมีมากกว่าความเสี่ยง
Benefit > Risk

ความมีประสิทธิภาพ
(Effectiveness)

- ความเสี่ยงในการเกิดอันตรายต่ำเมื่อใช้รักษาผู้ป่วย
- ความปลอดภัยจากการปลอมปนหรือการปนเปื้อนสารพิษหรือจุลินทรีย์

ความปลอดภัย
(Safety)

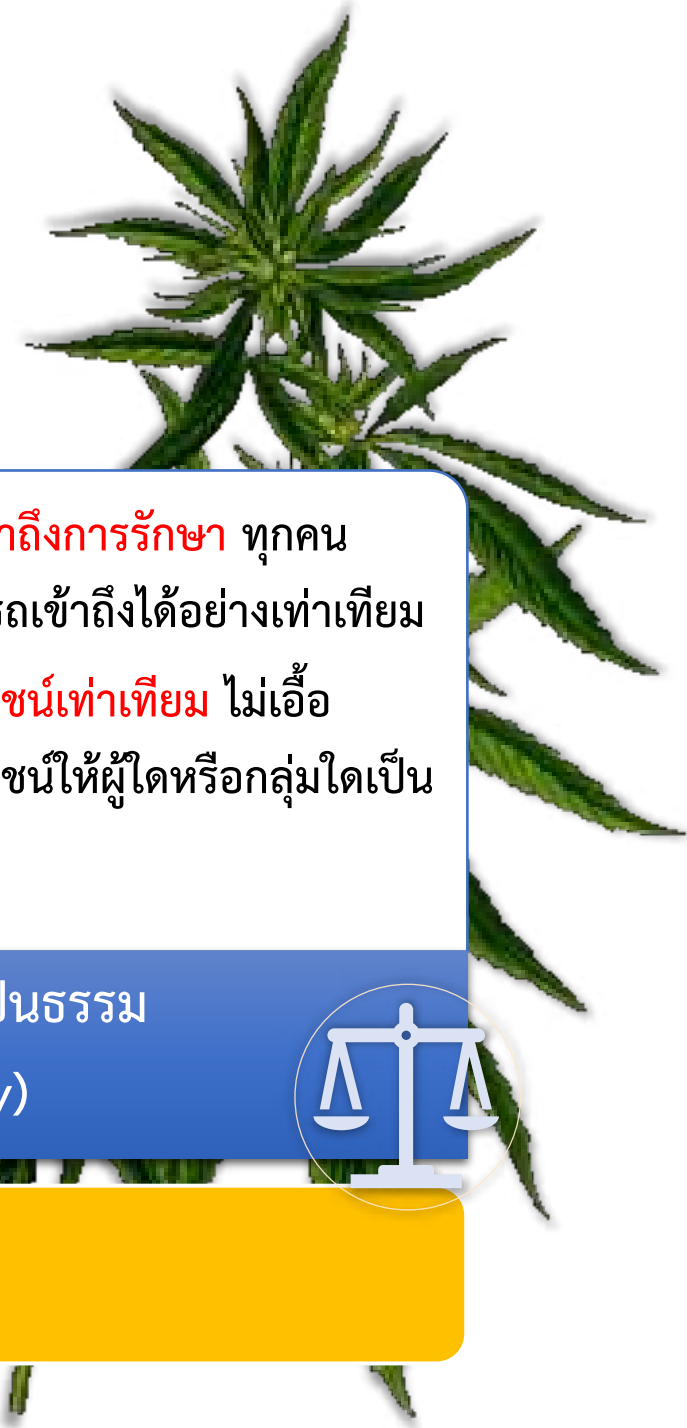

- การเข้าถึงการรักษา ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม
- ประโยชน์เท่าเทียม ไม่เอื้อประโยชน์ให้ผู้ใดหรือกลุ่มใดเป็นพิเศษ

ความเป็นธรรม
(Equity)

สามารถตรวจสอบได้ (Accountability)

ยาแก้ปวดทางการแพทย์ของไทย

ยาแก้ปวด

ยาแผนปัจจุบัน

THC

CBD

THC:CBD

ยาพัฒนาจากสมุนไพร

น้ำมันกัญชา

ยาแผนไทย

ยา ๑๖ ตำรับ

ยาหมอปิ่นบ้าน

เครื่องยากลาง

ตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ ๑๖ ตำรับ

๑ ยาอัคคินิวคณะ

- คัมภีร์ธาตุพระนารายณ์
- แก้กลิ้นเหียน
- พระอิตพะยอม

๒ ยาคุชไสยาศน์

- คัมภีร์ธาตุพระนารายณ์
- ช่วยให้นอนหลับ เจริญอาหาร แก้อาการอ่อนล้า

๓ ยาแก้ลมเนาวนารีวาโย

- ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
- คลายอาการปวดตึงบริเวณปลายมือปลายเท้า ร้าวไปกำตันทันคอ

๔ ยาน้ำมันสนั่นไตรภพ

- ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, จารึกตำรายาวัดราชโอรสารามวรวิหาร
- แก้กะษัยเหล็ก แก้กตาน แก้อาการปวดแข็งเกร็งหัวเหน่าท้องน้อยเจ็บตึงถึงยอดอก

๕ ยา...

- ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
- แก้อาการปวด...
- อ่อนเพลีย สวิงสวย

๖ ยาไฟอวาร

๗ ยาแก่นอนไม่หลับ/ยาแก้ไข้พอมเหลือง

- แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑ พระยาพิศณุประสาทเวช
- แก้อาการอ่อนเพลียพอมกินข้าวไม่ได้ นอนไม่หลับ

๘ ยาแก้สัณฑฆาต กล่อนแห้ง

- แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒ พระยาพิศณุประสาทเวช

๙ ยาอัมฤตโอสถ

- แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒ พระยาพิศณุประสาทเวช
- แก่ตึงเมื่อยล้ากล้ามเนื้อ มือเท้าแขนขาอ่อนโรย

๑๐ ยาอโกลยสาธิต

- เวชศึกษา พระ...
- แก้โรคลม...

๑๑ ยาแก้ลม...

เมื่อยจุกเสียดท้องน้อยแน่น

๑๒ ยาแก้โรคจิต

ขุนนิทเทศสุขกิจ) เล่ม ๒
งวล ลดความเครียด ช่วยให้
นอนหลับ

๑๓ ยาไฟสาธิต

- อายุรเวทศึกษา (ขุนนิทเทศสุขกิจ) เล่ม ๒
- แก้โรคลม บำรุงร่างกาย

๑๔ ยาหาร...

- อายุรเวทศึกษา (ขุนนิทเทศสุขกิจ) เล่ม ๒
- รักษาโรคผิวหนัง

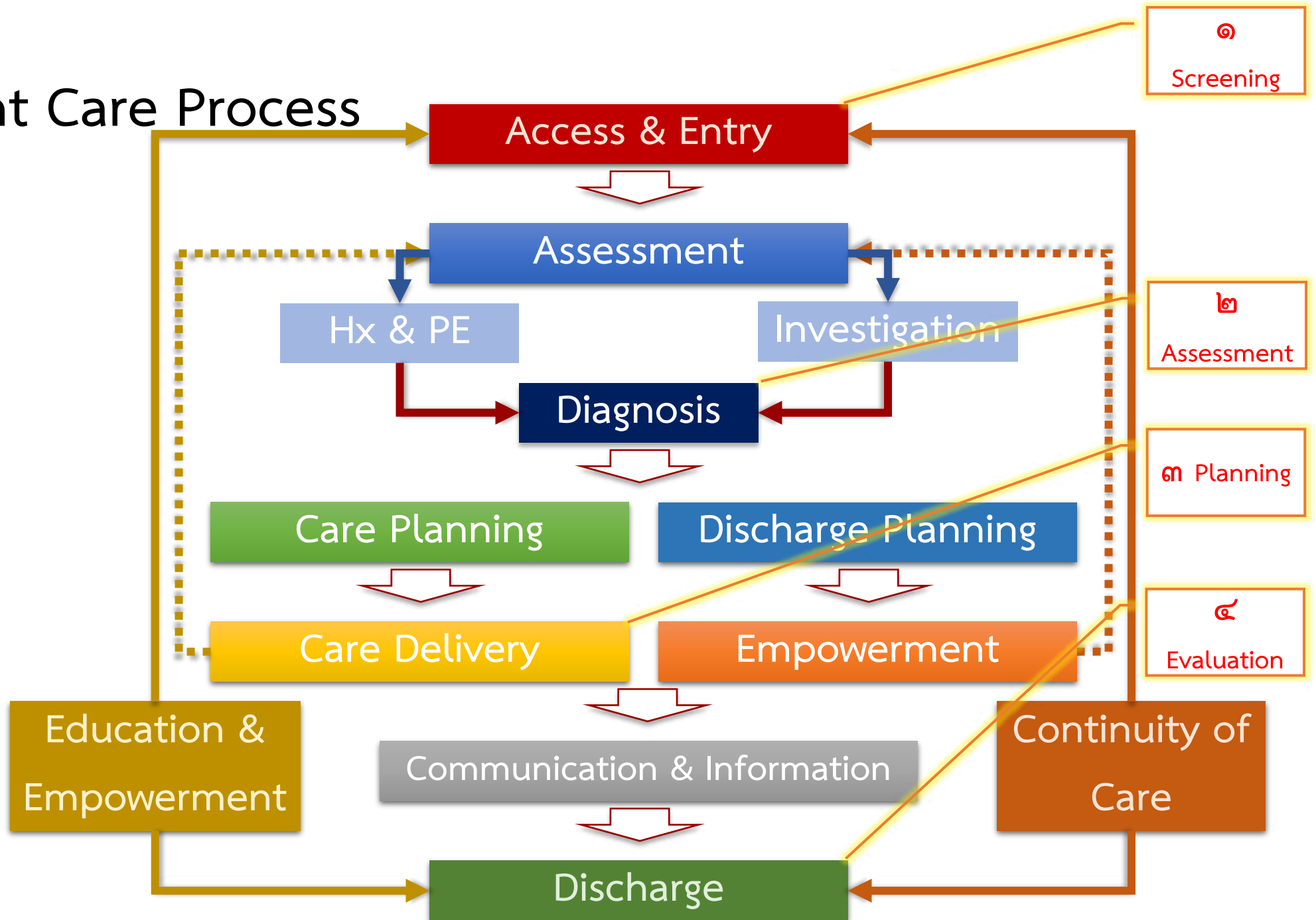
๑๕ ยา...

- คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม ๒ ขุนโสภิตบรรณลักษณะ
- แก่เกร็งปวดเมื่อยตึงขา กล้ามเนื้อแขนขาอ่อนแรง

๑๖ ยาทัพยาธิคุณ

- คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม ๒ ขุนโสภิตบรรณลักษณะ
- ปวดตึงเมื่อยตามร่างกาย มือเท้าชาแขนขาอ่อนโรย

Patient Care Process

คลินิกคู่ขนานกัญชาทางการแพทย์

ลงทะเบียนเข้าสู่ระบบ

แพทย์แผนไทย - ข้อบ่งชี้

แพทย์แผนปัจจุบัน - ข้อบ่งชี้

ไม่มีข้อห้ามใช้

ใช่

ไม่มีข้อห้ามใช้

แพทย์แผนไทย

ยุติการรักษา
ให้คำแนะนำ/ติดตาม

แพทย์แผนปัจจุบัน

คัดกรองความเสี่ยง

คัดกรองความเสี่ยง

ตรวจร่างกาย Investigation

ตรวจร่างกาย Investigation

ประเมินตามกลุ่มโรค

ประเมินตามกลุ่มโรค

วินิจฉัยและรักษา

ไม่

วินิจฉัยและรักษา

ใช่

ยินยอมรักษา/ระบบรายงาน

ปรับแผนการรักษา/
ส่งปรึกษาคลินิกคู่ขนาน

ยินยอมรักษา/ระบบรายงาน

ติดตามการรักษา

ติดตามการรักษา

ประเมินผล/อาการข้างเคียง

ประเมินผล/อาการข้างเคียง

ใช่

อาการดีขึ้น

ไม่

ไม่

อาการดีขึ้น

ใช่

ปรับขนาดยา/ยุติการรักษา

ปรับขนาดยา/ยุติการรักษา

กรอบแนวคิดการแพทย์แผนไทย

นามบัญญัติ - ปรมาตธาตุ

“ทรงไว้ซึ่งลักษณะแห่งตน” - ความจริงแท้ของสรรพสิ่งโดยที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าสิ่งนั้นคืออะไร

“ปฐวีธาตุ” (*Pañhavā - dhātu: Element of Extension - Not Only Earth*)

เนื้อมวล หนักแน่น แข็งแรง เบบางอ่อนกินเนื้อที่

“อาโปธาตุ” (*Āpo - dhātu: Element of Cohesion - Not Only Water*)

แรงดึงดูด เกาะกุมยึดเหนี่ยวเหนียวแน่นพา เอิบอาบซึมซาบสิ้น

“วาโยธาตุ” (*Vāyo - dhātu: Element of Motion - Not Only Wind*)

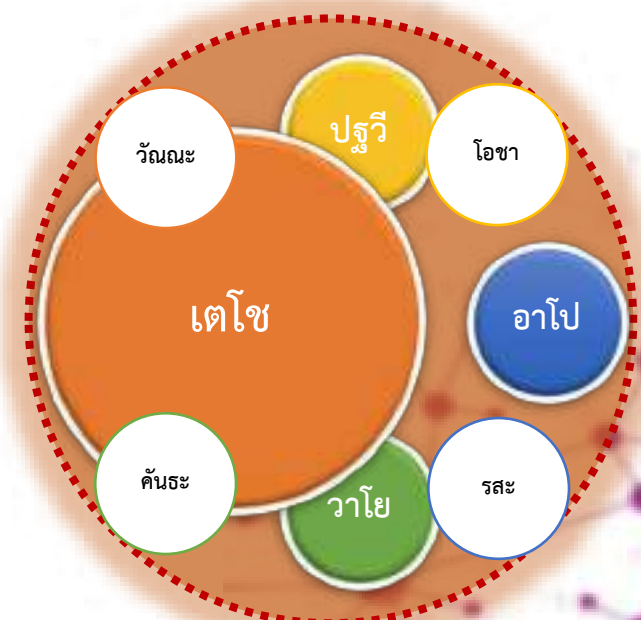
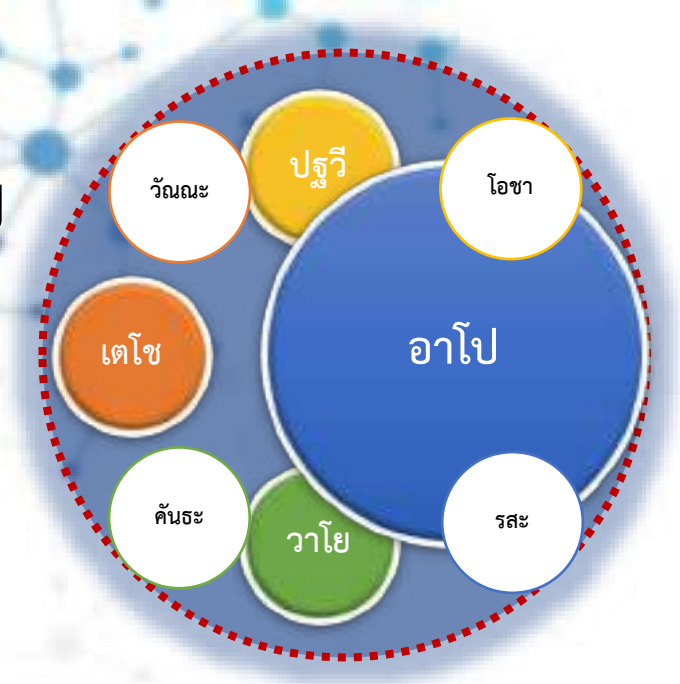
การเคลื่อนที่ ขยับไหวไหลเลื่อนเคลื่อนสั่นไหว หยุดนิ่งตั้งเคร่งสงบค้ำจุน

“เตโชธาตุ” (*Tejo - dhātu: Element of Reaction - Not Only Fire*)

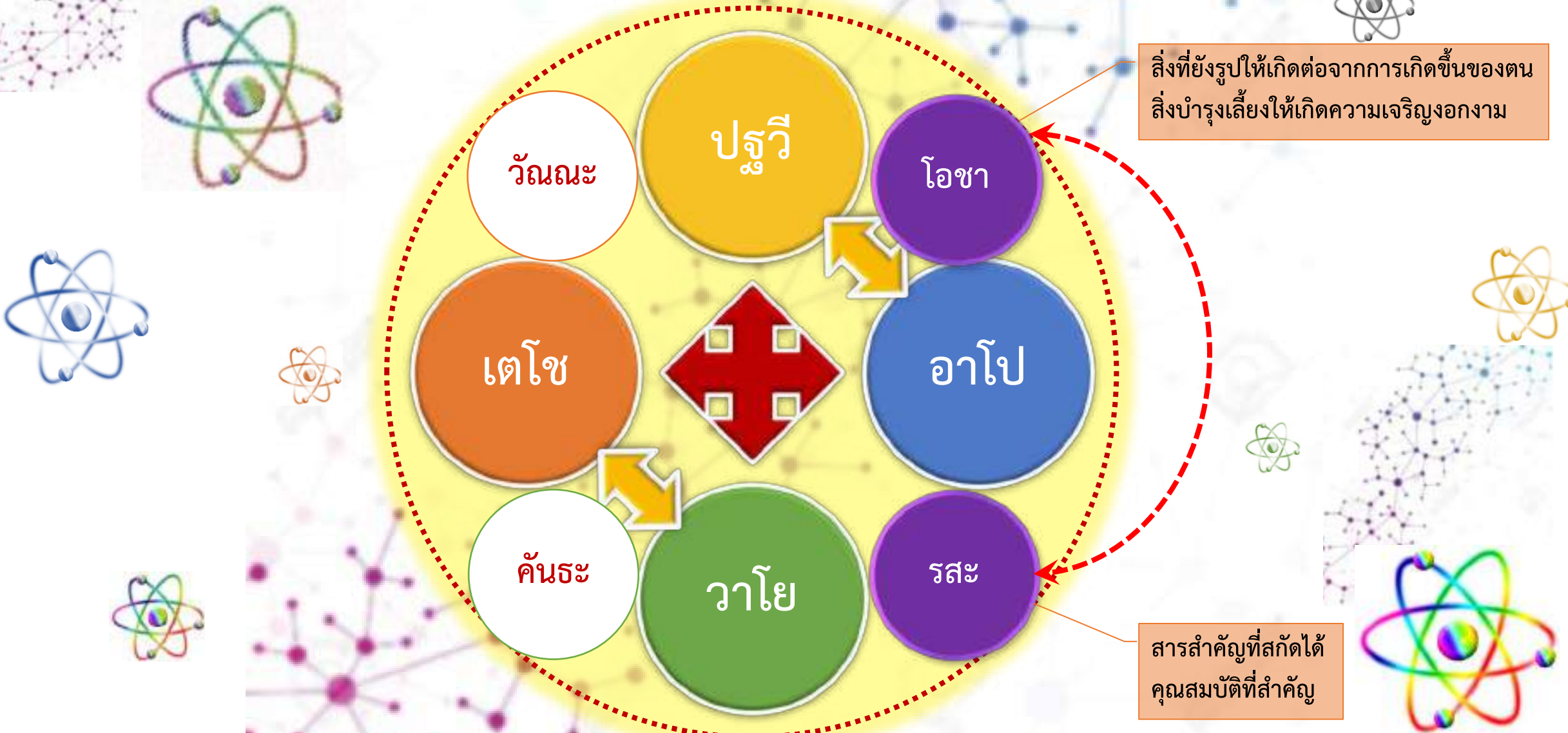
พลังปฏิกิริยา แผดเผาย่อยสลายกลายเป็นเปลี่ยนแปลง เย็นพื้นฟูคงสภาพ

อวินิปภโคกรูป ๘ - รูปที่อาศัย

ธาตุทั้งสี่กับรูปอาศัย - อวินิปโกกรุป ๘

รสชาติ ๑๐ รส

รสชาติ – เครื่องบ่งชี้สรรพคุณของยาสมุนไพร

รสชาติตามปุ่มรับรส (Taste) –

- หวาน เค็ม เปรี้ยว ขม จืด

กลิ่นรส (Flavour) –

- หอมเย็น

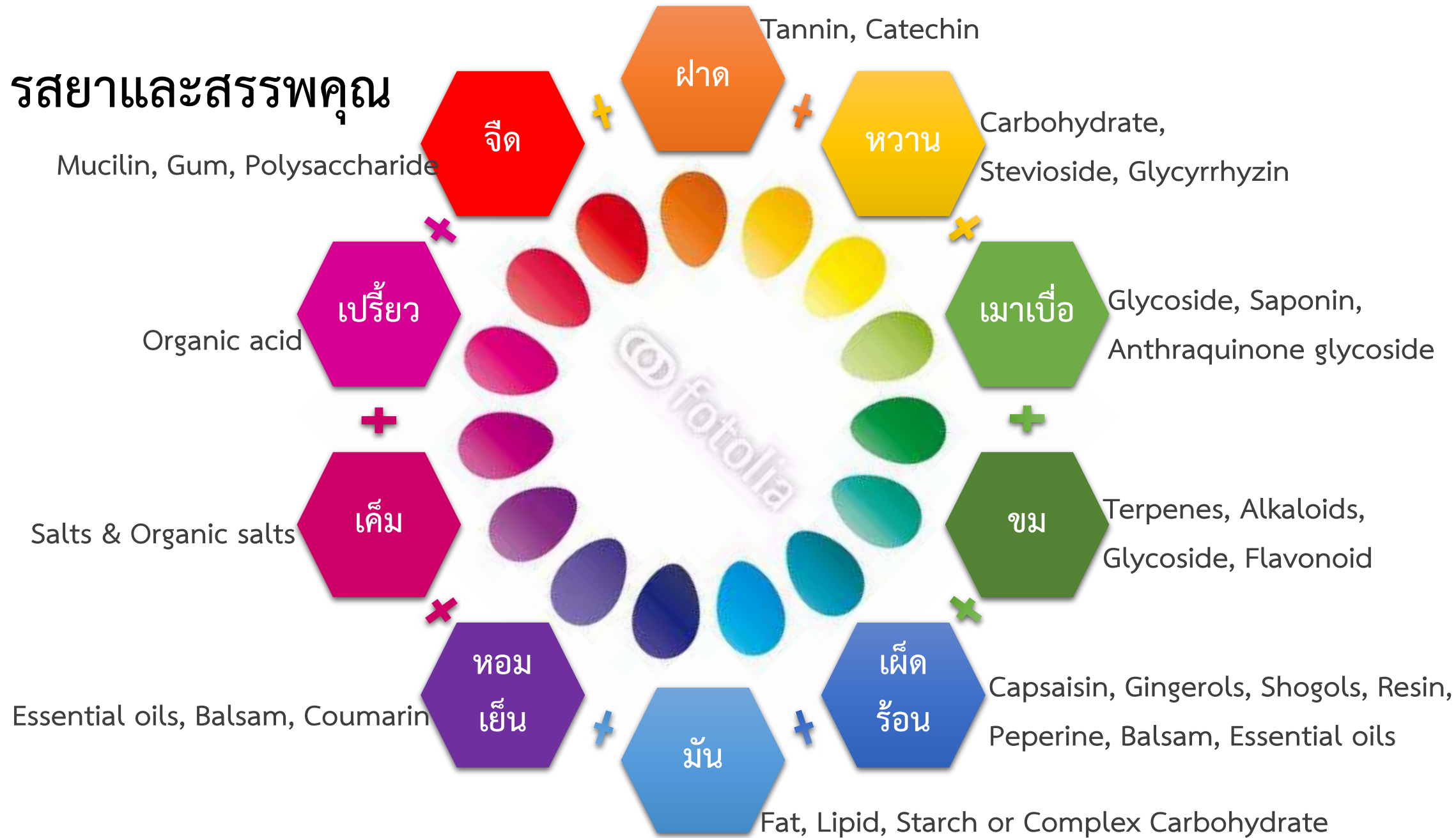
สัมผัสในปาก (Oral Tactile or Mouth Feel & Texture) –

- ฝาด เผ็ดร้อน มัน

ปฏิกิริยา (Reaction) ของร่างกายที่มีต่อยา –

- เมทาเปื้อน

รสยาและสรรพคุณ

องค์ประกอบพฤกษเคมี (Phytochemical compound)

สารประกอบปฐมภูมิ (Primary Metabolite)
สารที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของสิ่งมีชีวิต

กรดอะมิโน (Amino acids)

กรดไขมัน (Fatty acids)

นิวคลีโอไทด์ (Nucleotides)

น้ำตาล (Sugar)

สารประกอบทุติยภูมิ (Secondary metabolite)
สารที่จำเป็นต่อความสมบูรณ์ของสิ่งมีชีวิต

โพลีคีไทด์ (Polyketides)

สารอนุพันธ์ของกรดไขมัน (Fatty acids derived compounds)

เทอร์ปีน (Terpene)

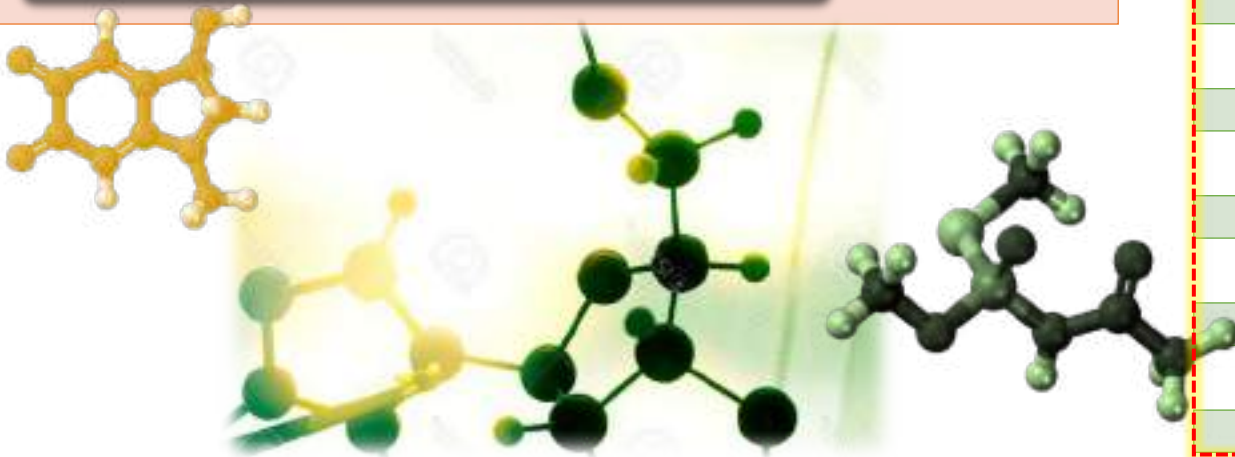
สารอนุพันธ์ของชิคิเมต (Shikimate derived compound)

อัลคาลอยด์ (Alkaloids)

เปปไทด์ (Peptide)

สารอนุพันธ์ของน้ำตาล (Modified sugars)

สารที่มีวิถีสังเคราะห์แบบผสม (Mixed Biogenesis)

การค้นหารสของยา

พาหิระธาตุ

แสง

เสียง

อาหาร

กลิ่น

น้ำ

วิณโณ

ปฐวี

โอชา

เตโช

อาโป

อากาศ

คันโธ

วาโย

รโส

รสชาติ

ความ
ร้อน

อัชฌัตติกธาตุ

ความ
ชื้น

สาเหตุของการเจ็บป่วย – การแพทย์แผนไทย

การเสียสมดุลของธาตุภายใน (ชีวิต) และธาตุภายนอก (สิ่งแวดล้อม) แล้วส่งผลกระทบต่อธาตุภายใน

- สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ – กายิกโรค (โรคทางกาย): สมุนไพรรักษาสมดุลธาตุภายในและภายนอก
- สิ่งแวดล้อมทางสังคม – เจตสิกโรค (โรคทางจิต): สติและปัญญา

พฤติกรรมดำรงชีวิต ที่ส่งผลต่อธาตุและการทำงานของธาตุภายใน

- พฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อร่างกาย
- พฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจ

กัญชาทางการแพทย์แผนไทย

ชื่อพ้อง

- กัญชา, คุณเช่า (จีน), ปาง (เงี้ยว), ยานอ (กะเหรี่ยง), Indian Hemp, Marijuana, Marihuana, Kif, Hashish, Hask, Bhang, Cannabis, Pot

สรรพคุณ

- สารออกฤทธิ์ที่สำคัญอยู่ในยาง มีปริมาณมากน้อยตามสายพันธุ์และภูมิประเทศที่ปลูก
- ใบ** – รสเมาเบื่อ: แก้หอบหืด เจริญอาหาร ชูกำลัง แต่ทำให้ขลาด ตาลาย ประสาท หลอน
- ยอดอ่อน** – รสเมาเบื่อ: ดองแอลกอฮอล์รับประทานครั้งละ ๕ – ๑๕ หยด แก้โรคเกี่ยวกับระบบประสาท ทำให้อนหลับ แก้ไอเสบ ระงับปวด แก้สมองพิการ แก้บิด ปวดท้อง แก้กล้ามเนื้อกระตุก
- ดอก** – รสเมาเบื่อ: ช่อดอกเรียกว่ากะหรี (กะหลี่) แก้โรคเส้นประสาท นอนไม่หลับ เจริญอาหาร กัดเสมหะในคอ

พิษ

- เป็นยาเสพติด** ใช้เกินขนาดทำให้ประสาทมึนชา คอแห้ง กระจายน้ำ ออยากอาหารหวาน ตกใจง่าย เกิดความผิดปกติในการเห็นและการได้ยิน ความจำเสื่อม สับสน หวาดกลัว
- เป็นยาที่ห้ามใช้** ต้องมีการเตรียมยาก่อนใช้

PhytoCannabinoids

Calyx
(Mature Bud)

Young buds

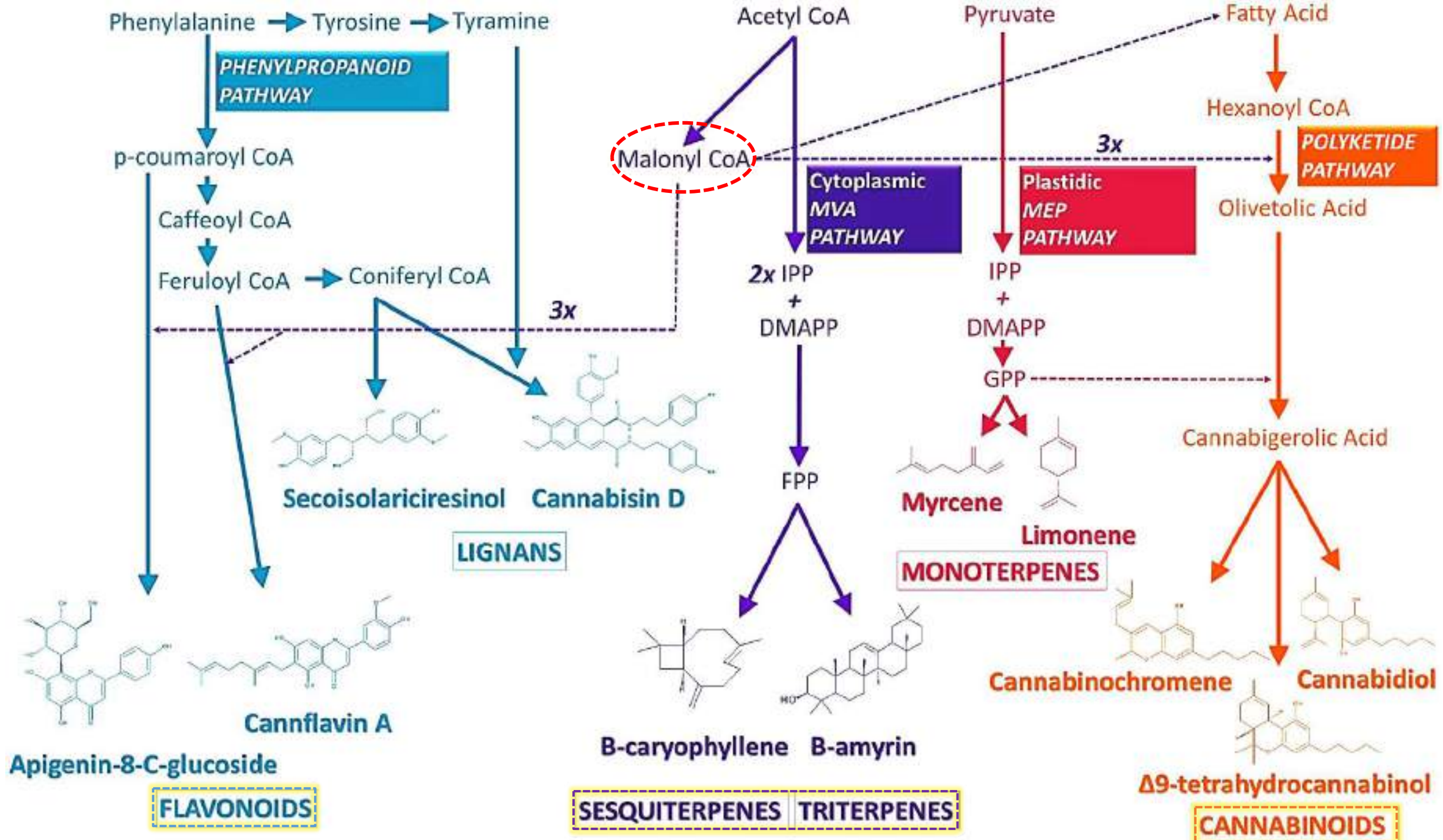
Stem

Fan leaves
(Big leaves)

สารกลุ่ม Cannabinoid

ชื่อสารเคมี	สูตรโครงสร้าง	คุณสมบัติ
1. Δ^9 -tetrahydrocannabinol (THC)	$C_{21}H_{30}O_2$	เหลวคล้ายน้ำมันหนืดและข้น ไม่ละลายน้ำ แต่ละลายได้ในเอทิลแอลกอฮอล์
2. Δ^9 -trans-tetrahydrocannabinolic acid (THCA)	$C_{22}H_{30}O_4$	มีฤทธิ์ในการต่อต้านเชื้อแบคทีเรียหรือเป็นยาปฏิชีวนะได้ (Antibiotic) สมบัติในการละลายคล้าย THC แต่ Decomposition or Decarboxylation ที่อุณหภูมิประมาณ $125 - 150^\circ C$ เป็นสาร THC
3. Cannabinol (CBN)	$C_{21}H_{26}O_2$	จุดหลอมเหลว $76 - 77^\circ C$ ไม่ละลายน้ำ แต่ละลายได้ในเอทิลแอลกอฮอล์ มีฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาแบบกล่อมประสาท (Sedative) คลายกล้ามเนื้อ ลดความกังวล หรือใช้เป็นยาปฏิชีวนะได้
4. Cannabidiol (CBD)	$C_{21}H_{30}O_2$	จุดหลอมเหลวต่ำ $66 - 67^\circ C$ ไม่ละลายน้ำ แต่ละลายได้ในเอทิลแอลกอฮอล์ มีฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาคือทำให้สงบ หรือคลายเครียด (Anxiolytic) รักษาโรคจิต แก้อาการเกร็ง
5. Cannabigerol (CBG)	$C_{21}H_{32}O_2$	ใช้เป็นยาปฏิชีวนะ ฆ่าเชื้อรา
6. Cannabivarin (CBV)	$C_{19}H_{22}O_2$	ไม่มีข้อมูล
7. Cannabichromene (CBC)	$C_{21}H_{30}O_2$	เป็นยาแก้ปวด คลายเครียด เป็นยาปฏิชีวนะ ฆ่าเชื้อรา

Phytocannabinoids

Seed

Nutrients:

- Fat (30 %)
- Fiber (25 %)
- Protein (20 %)
- Ash (7 %)

Phytocannabinoids:

- THC (0.003 %)
- CBD (0.02 %)

Stem

Nutrients:

- Fiber (23 %)
- Protein (17 %)
- Fat (8 %)
- Ash (7 %)

Phytocannabinoids:

- THC (0.05 %)
- CBD (1.8 %)

Leaf

Nutrients:

- Fiber (19 %)
- Protein (24 %)
- Fat (20 %)
- Ash (11 %)

Phytocannabinoids:

- THC (0.2 %)
- CBD (2 %)
- CBG (0.2 %)

รากกัญชา - สารที่สำคัญและประโยชน์

Active compounds in cannabis root	Amount/concentration
Triterpenoids	
Friedelin ^{18,20}	7.5–12.8 mg/kg ^{18,20}
Epifriedelanol ^{18,20}	14.5–21.3 mg/kg ^{18,20}
Monoterpenes	From initial 2 kg sample of dried powdered roots, 2.3 g oil fraction (extracted with n-hexane) from the root extract was identified as 77.7% carvone and 23.3% dihydrocarvone. ²⁴
Carvone ²⁴	
Dihydrocarvone ²⁴	
Alkaloids	
Cannabisativine ^{18,25–27}	2.5 mg/kg ^{18,25–27}
Anhydrocannabisativine ²⁴	0.3 mg/kg ²⁴
Sterols	
Sitosterol ²⁸	1.5% ²⁸
Campesterol ²⁸	0.78% ²⁸

Medicinal use of cannabis roots	Methods of preparation	Methods of administration
Gout, arthritis, joint pain ^{1,5,6,8,10–12}	Boiled roots, ^{8,10–12} decoction ^{1,5,6}	Cataplasm ^{6,8}
Fever	Boiled roots ²	Compress ² Oral? ³
Inflammation ^{4–9}	Boiled roots, ^{7,9} decoction ^{4–6}	Cataplasm, ⁷ poultice ⁹
Skin burns ^{5,8,10}	Raw root, ¹⁰ juice or decoction, ⁵ mixed with fat (butter) ^{5,8}	Topical ⁸
Hard tumors ^{2,6–8}	Boiled roots ^{2,6,7}	Cataplasm, ⁷ compress ²
Childbirth		
Postpartum hemorrhage ^{13,14}	Juice and decoction ¹⁴	Oral ¹⁴
Sexually transmitted disease		
Gonorrhea ¹⁵	(Unknown)	Eaten ¹⁵
Gastrointestinal activity		
To induce vomiting ^{16,17}	Boiled roots ¹⁷	Oral? ^{16,17}
As a stomach tonic ³	Pulverized, mixed with wine ³	Oral? ³
Infection		
Erysipelas ⁹	Boiled roots ⁹	Poultice ⁹
Toxins and infections ³	Pulverized, mixed with wine ³	Oral? ³
Vermin ⁸	Juice and decoction ⁸	Intrarectal ⁸

USES OF HEMP OIL

Hemp is the strongest natural fibre in the world, known to have over **50,000 different uses!**

- 7. Improves Mood
- 8. Mercury-Free Fatty Acid Supplement
- 9. Can Alleviate Cancer-Related Symptoms

- 10. Neuroprotective Properties

1. Assist With Pain, Anxiety, and Sleep

Seeds

2. Supports Healthy Skin, Hair, & Nails

3. Healing

4. Excellent Nutrition for Your Brain

5. Good for Heart Health

6. Balanced Hormones

Leaves

11. May Reduce Acne

12. Supports the Immune System

Roots

Parts of the Cannabis Plant

TRICHOMES

node

stem

fan leaves

cola

pistil

calyx

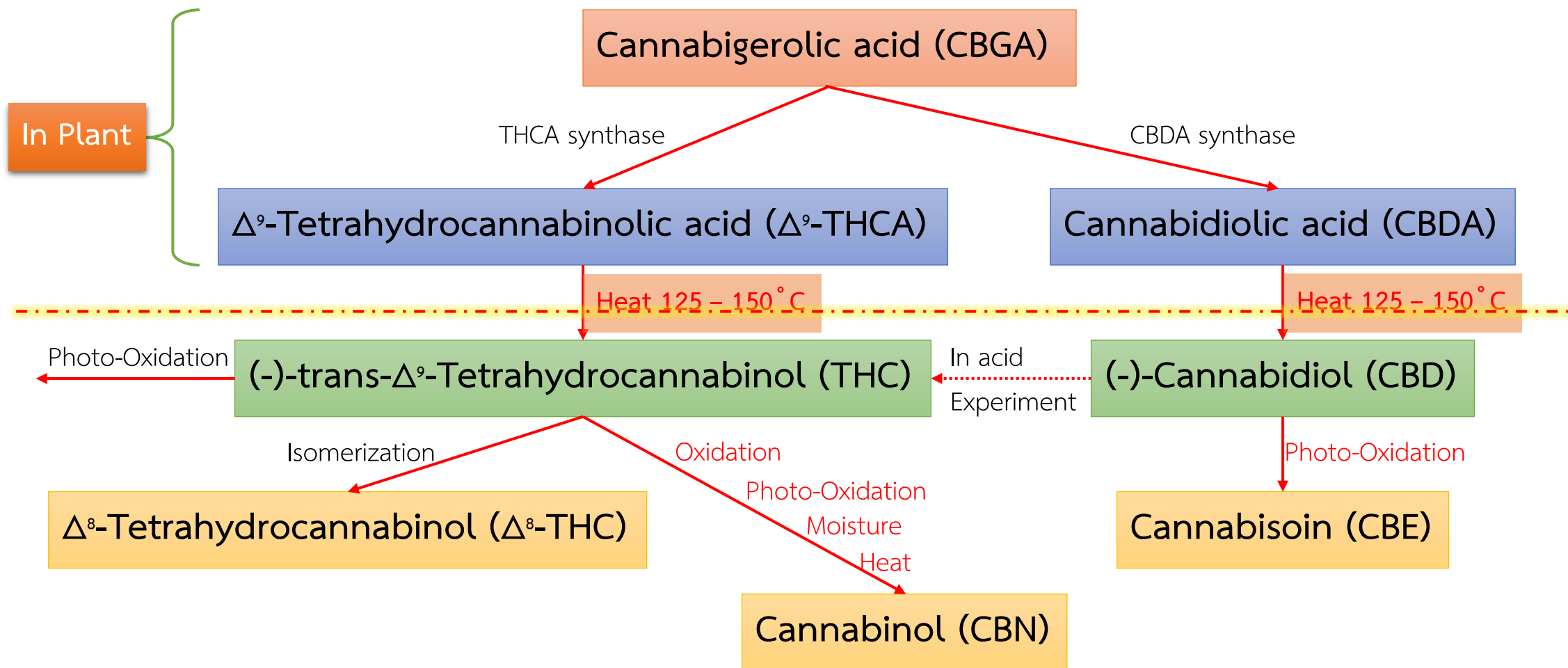
FEMALE FLOWERS

MALE FLOWERS

กระบวนการทาง เภสัชกรรมแผนไทย

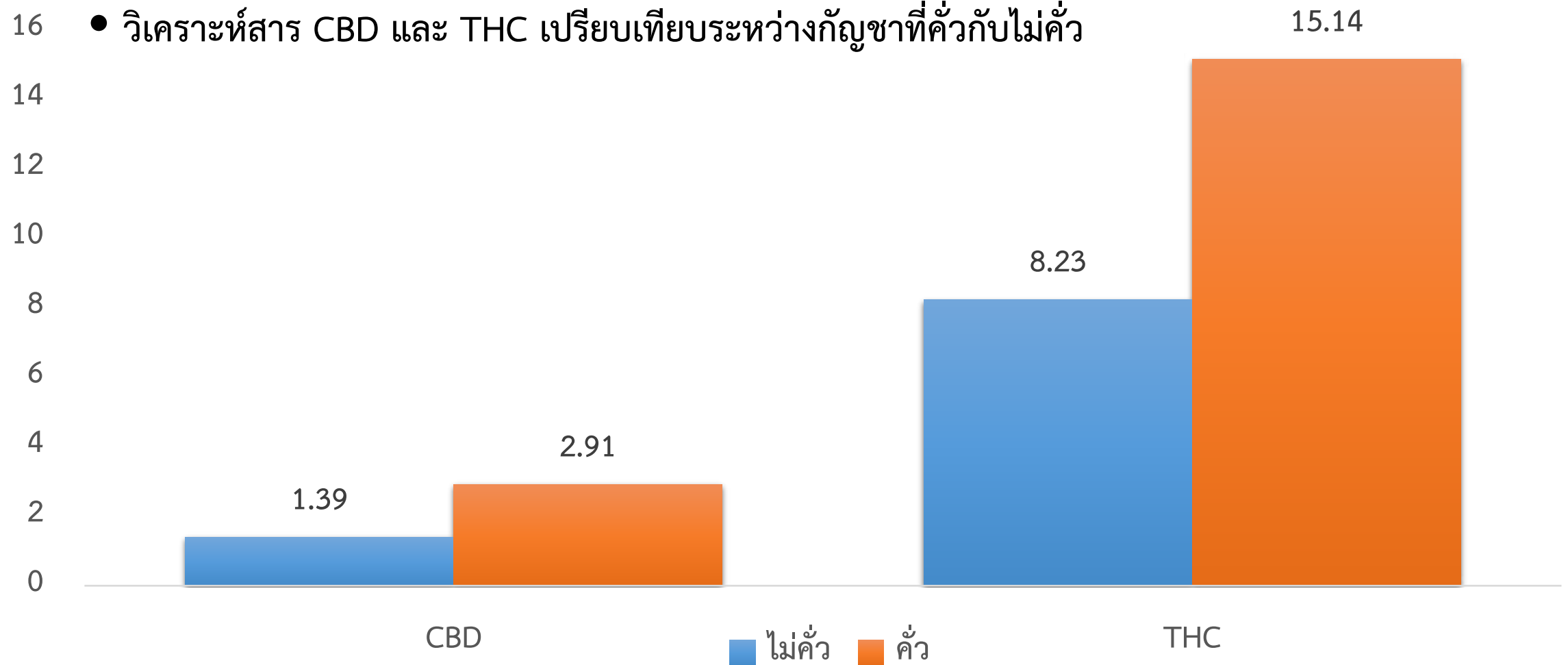
การเตรียมเครื่องยาสมุนไพร - PhytoCannabinoids

การเตรียมเครื่องยาสมุนไพร – การคั่วสมุนไพร

- ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

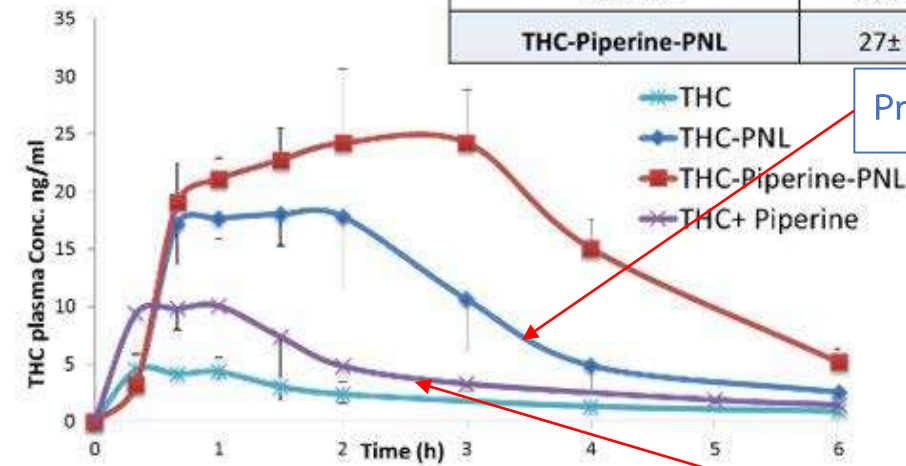
- วิเคราะห์สาร CBD และ THC เปรียบเทียบระหว่างสมุนไพรที่คั่วกับไม่คั่ว

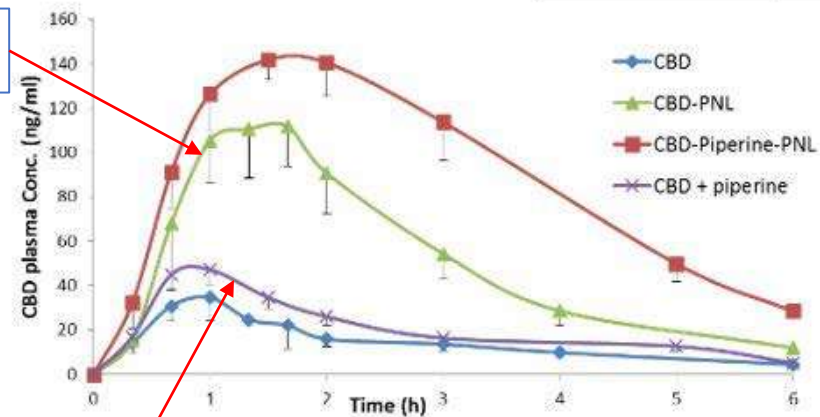
การใช้สารที่ช่วยเสริมการออกฤทธิ์

	Cmax (ng/mL)	AUC (h*ng/mL)
THC	5.5±1	10±2
THC-PNL	32± 4(*)	63± 11(*)
THC-Piperine-PNL	27± 4(*)	93± 10(**)

	Cmax (ng/mL)	AUC (h*ng/mL)
CBD	39±8	90±21
CBD-PNL	137±43(*)	300±95 (*)
CBD-Piperine-PNL	170±13(**)	570±23 (**)

Pro - Nano Liposphere

พริกไทย

การออกฤทธิ์ของยาสมุนไพร

รสะ – บอกล้อชะ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่มีผลกระทบต่อกาย

- **ระยะรับ** รับรู้รสในปากในคอ

รสะ

วิริยะ – บอกลประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่มีผลกระทบต่อสมุฏฐาน

- **ระยะย่อย** รับรู้ดูดซึมในไส้ใหญ่ (อ้นตั้ง) ร้อน เย็น สุขุม

วิริยะ

วิปากะ – บอกลปฏิกริยา ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลง

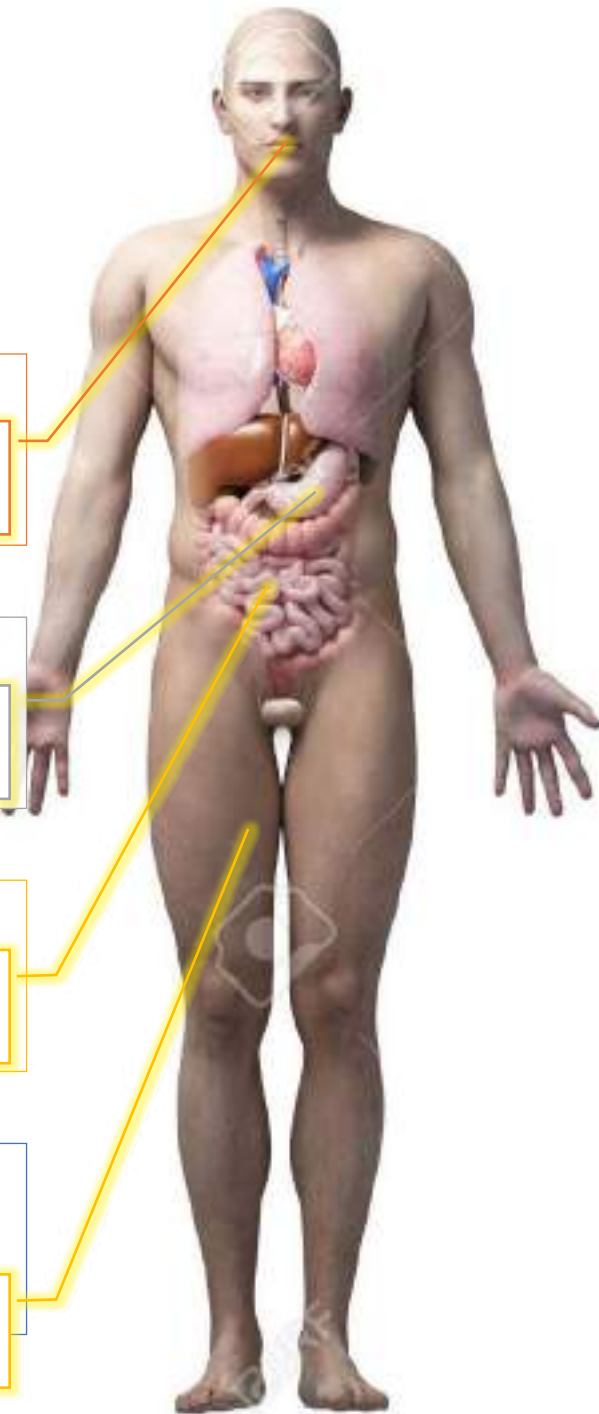
- **ระยะกระจาย** ล้อชะซึมซาบเกิดปฏิกริยาทั่วสรีรกาย ไปตามรสะของตน

วิปากะ

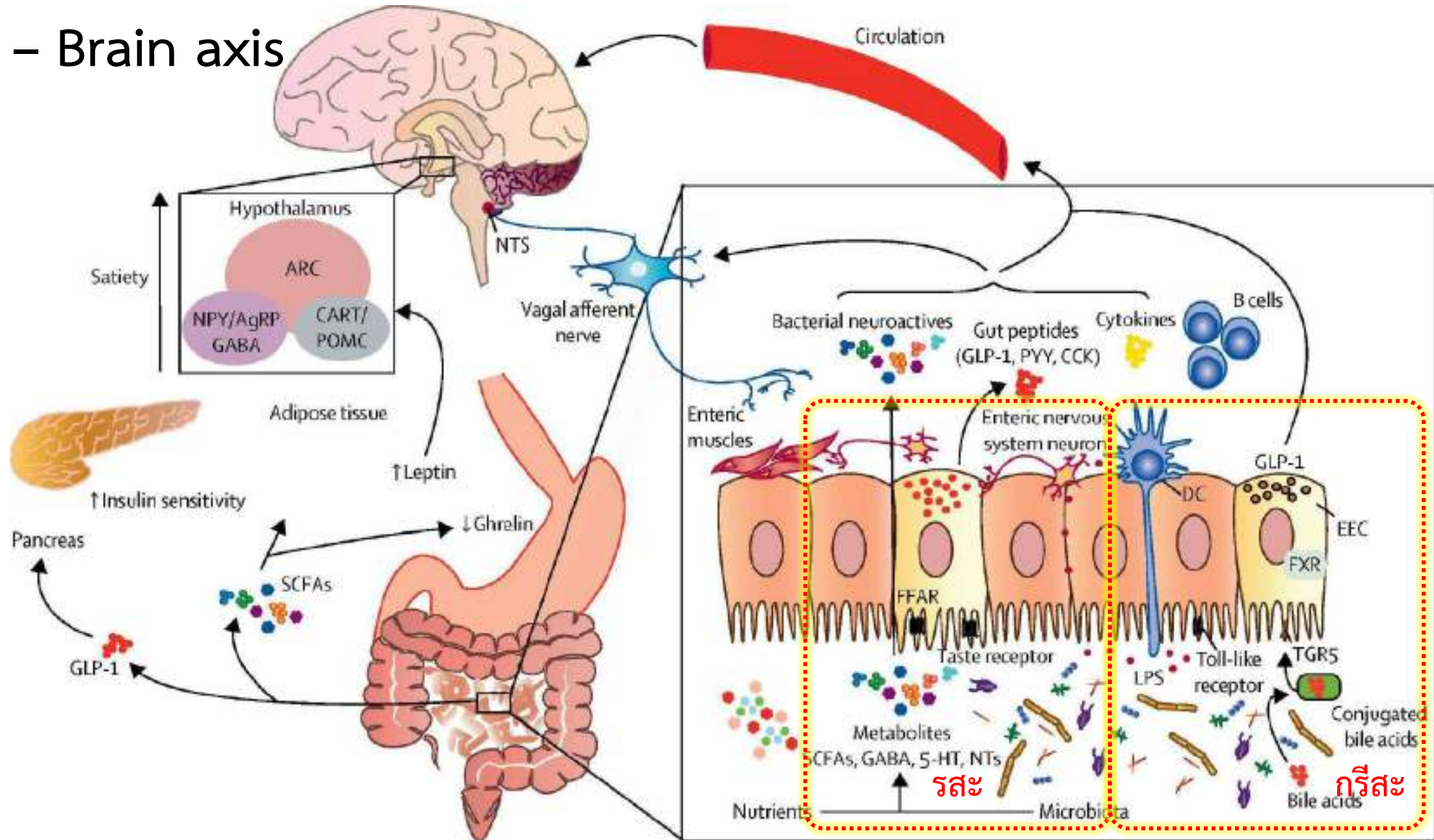
พระภาวะ – บอกลความเฉพาะ ซึ่งเป็นคุณสมบัติจำพะาะตน

- **ระยะออกฤทธิ์** ล้อชะออกฤทธิ์จำพะาะส่วนเฉพาะตน รสะเหมือนกันออกฤทธิ์ต่างกัน

พระภาวะ

Gut – Brain axis

Endocannabinoid system: ECS

Endocannabinoids

- สารที่ร่างกายสร้างขึ้นและสามารถจับกับ CB receptor หรือเรียกว่า CB endogenous Ligand
- Arachidonyl – Ethanolamide (AEA)
- 2 – Arachidonoyl – glycerol (2-AG)

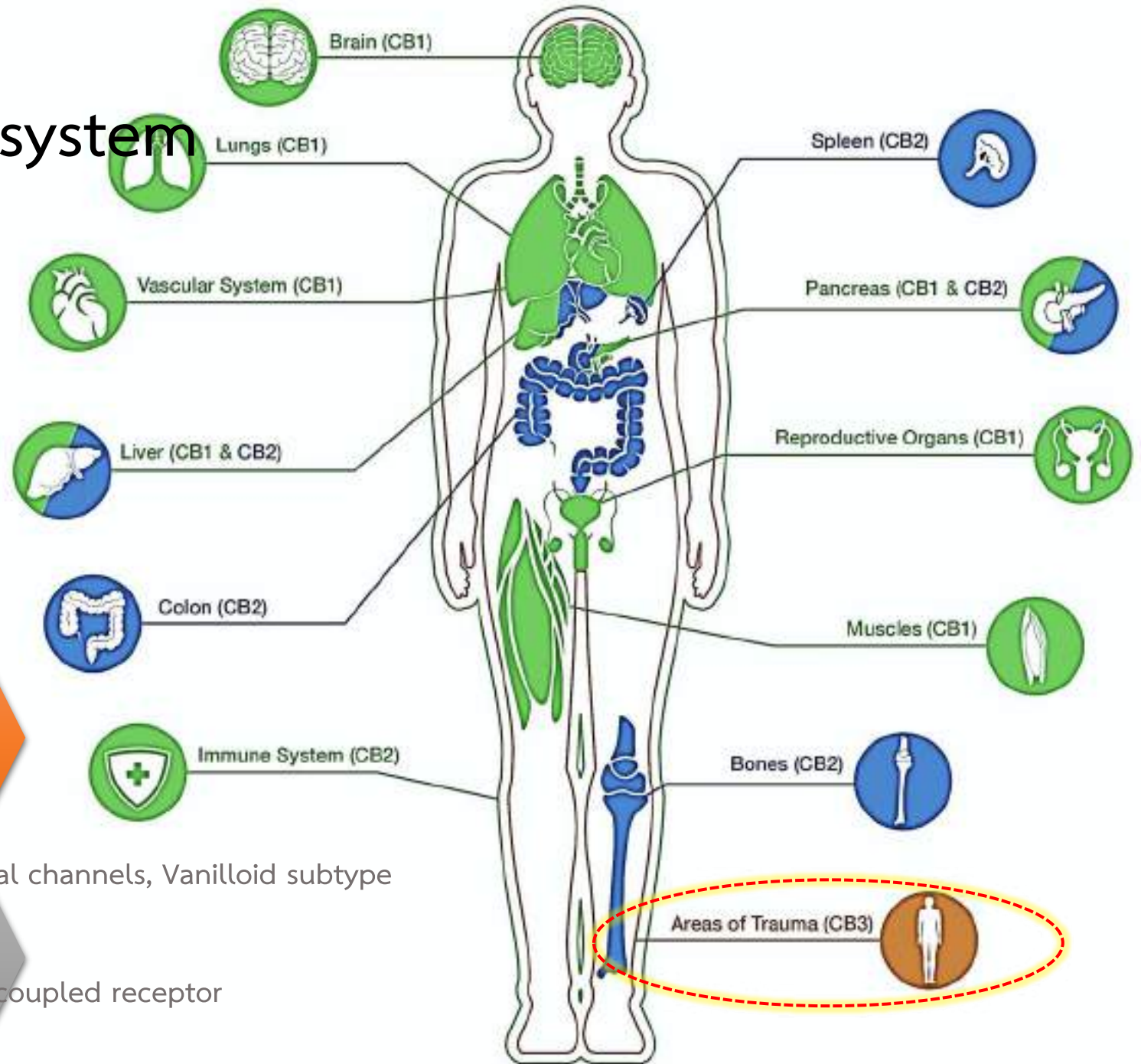
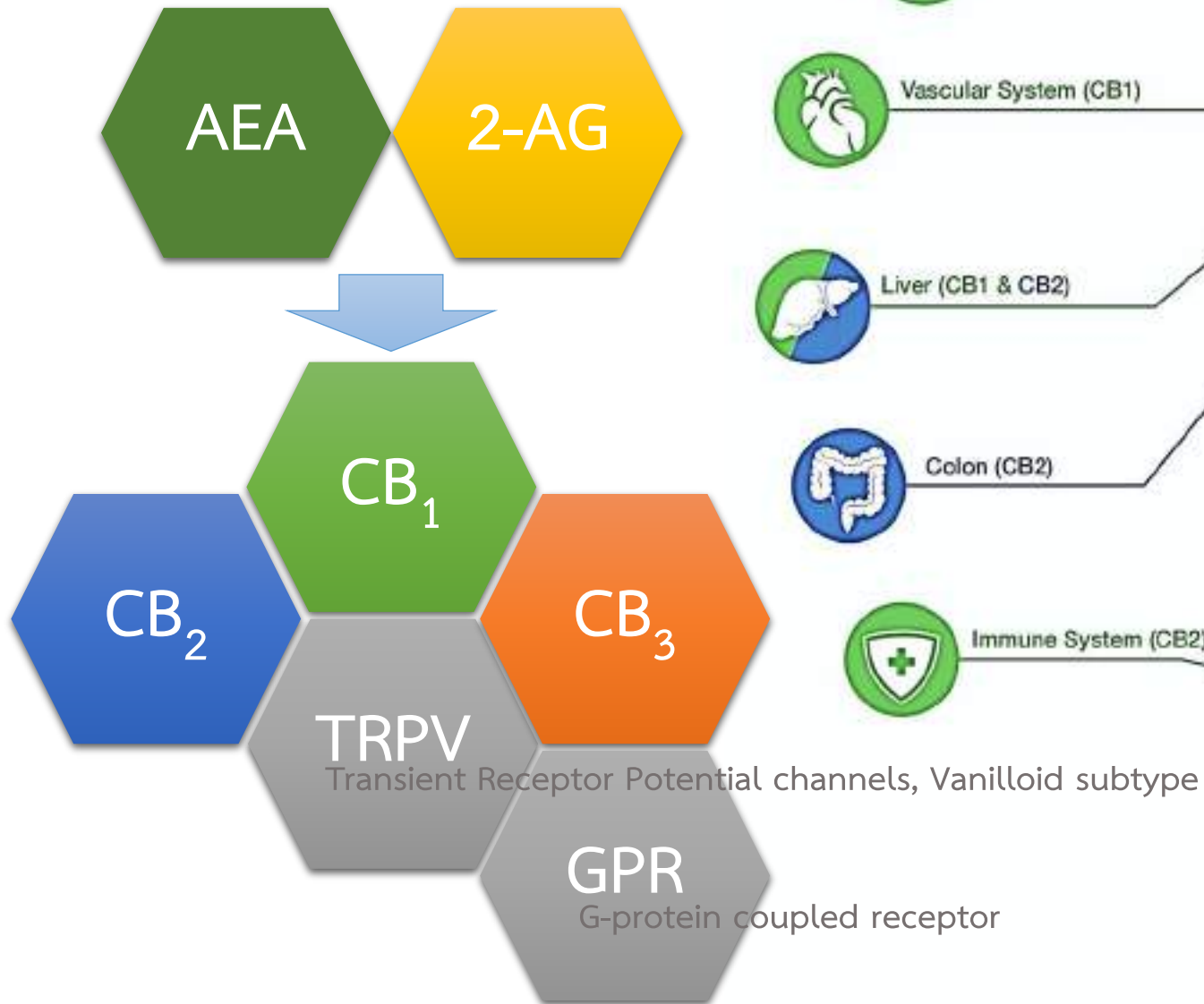
การปรับสมดุลของร่างกาย (Homeostasis)

- **Analgesic** ความเจ็บปวด
- **Neuro Protectant** ความจำ การติดยา และการเคลื่อนไหว
- **Metabolism** ของไขมันและกลูโคส เพื่อรักษาสมดุลของพลังงานในร่างกาย การกินอาหาร
- **Anti Inflammation & Anti Oxidant** การหลั่ง Cytokine ในระบบภูมิคุ้มกัน การอักเสบ
- **Immune response regulation** การตอบสนองของระบบภูมิคุ้มกันด้านร่างกาย

การควบคุมระบบต่อมไร้ท่อ (Endocrine glands)

- Hypothalamus – Pituitary **Adrenal axis**
- Hypothalamus – Pituitary – **Growth hormone axis**
- Hypothalamus – Pituitary – **Thyroid axis**
- Hypothalamus – Pituitary – **Gonadal axis**
- Hypothalamus **Prolactin axis**

EndoCannabinoid system

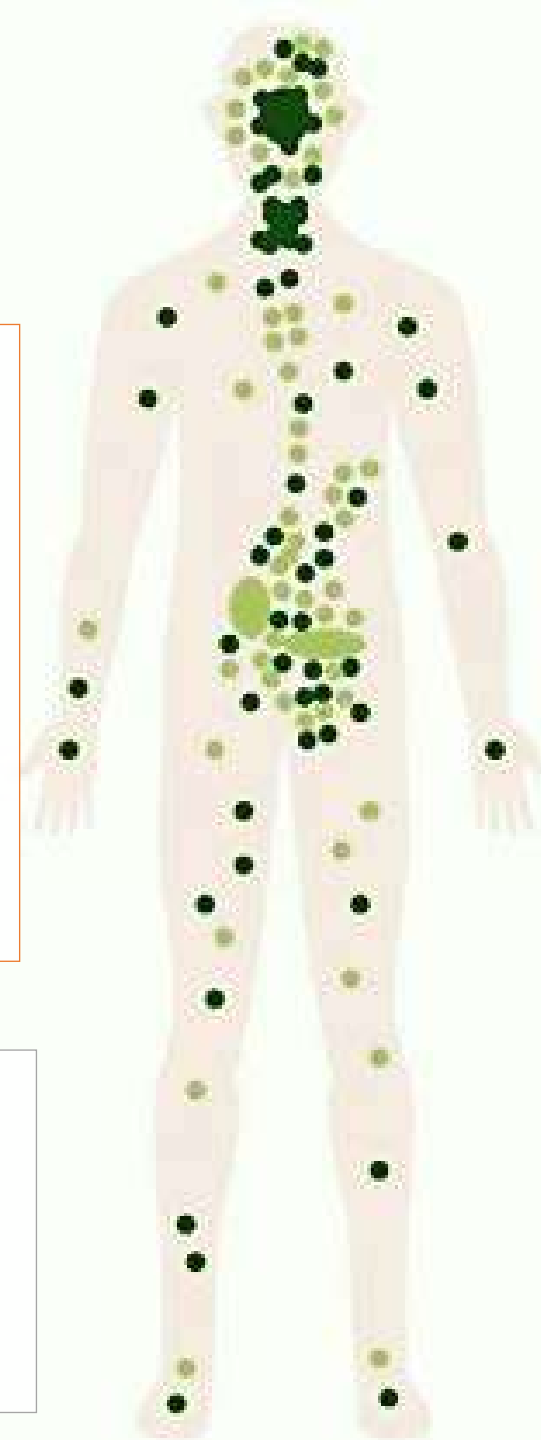
Cannabinoid receptor: CB receptor

Cannabinoid receptor 1: CB₁

- ระบบประสาทส่วนกลาง (Central nervous system) Hippocampus, Basal ganglia, Cerebral cortex, Cerebellum, Limbic system และ Hypothalamus
 - การควบคุมการกินอาหาร ความอึด ความเจ็บปวด อุณหภูมิร่างกาย ความจำ การติดยา การเต้นของหัวใจ ความดันโลหิต และการเคลื่อนไหว
- อวัยวะรอบนอก (Peripheral tissues) Adipocytes (Adipose tissues), Hepatocytes, Skeletal muscles, Endothelial cells, Gastrointestinal tract, Heart, Lungs, Gonads และ Islets of Langerhans ของตับอ่อน
 - การควบคุม Metabolism ของไขมันและกลูโคส รักษาสมดุลของพลังงานในร่างกาย

Cannabinoid receptor 2: CB₂

- ระบบภูมิคุ้มกัน (Immune system) ได้แก่ Lymphoid tissues, Spleen, Thymus, Tonsils, Peripheral macrophages และ Blood cells
 - มีบทบาทควบคุมการหลั่ง Cytokine ในระบบภูมิคุ้มกัน ไม่มีบทบาทควบคุมการกินอาหารและสมดุลของพลังงาน

CB1

CB1 Receptors target :

Appetite
Immune cells
Motor activity
Motor coordination
Pain perception
Short term memory
Thinking

CB2

CB2 Receptors target :

Adipose tissue
Bone
Cardiovascular system
Central nervous system
Eyes
Gut
Immune system
Kidneys
Liver
Pancreas
Reproductive system
Respiratory tract
Skeletal muscle
Skin
Tumors

CB₁ receptor – GPCR family **Nervous system**

CNS

- Ⓐ. Olfactory bulb, Hippocampus, Basal ganglia, and Cerebellum
- Ⓑ. Cerebral cortex, Septum, Amygdala, Hypothalamus, and Parts of Brainstem and Dorsal horn of Spinal cord
- Ⓒ. Thalamus and Ventral horn of Spinal cord

PNS

- Ⓐ. Sympathetic nerve terminals
- Ⓑ. Nociception – Trigeminal ganglion, Dorsal root ganglion, and Dermic nerve endings of primary sensory neurons

Gastrointestinal (GI) tract

- Ⓐ. Neuronal route – Enteric nervous system
- Ⓑ. Non-neuronal route – Intestinal mucosa, Enteroendocrine cells, Immune cells, Enterocytes
- Ⓒ. Mobility of GI tract, Secretion of Gastric acids, Fluids, Neurotransmitter, Hormones, Permeability of Intestinal epithelium

Cannabinoid receptor in Brain: Limbic system

Dopamine

Alertness

- Pleasure
- Reward
- Motivation
- Euphoria

Norepinephrine

Focus

- "Fight or Flight"
- Arousal
- Memory Retrieval
- Diligence

Serotonin

Well-Being

- Pleasure
- Relaxation
- Contentment
- Positivity

Focused

Stable Mood

Appetite

Intuition

HYPOTHALAMUS
Controls appetite, hormonal levels and sexual behavior

BASAL GANGLIA
Involved in motor control and planning, as well as the initiation and termination of action

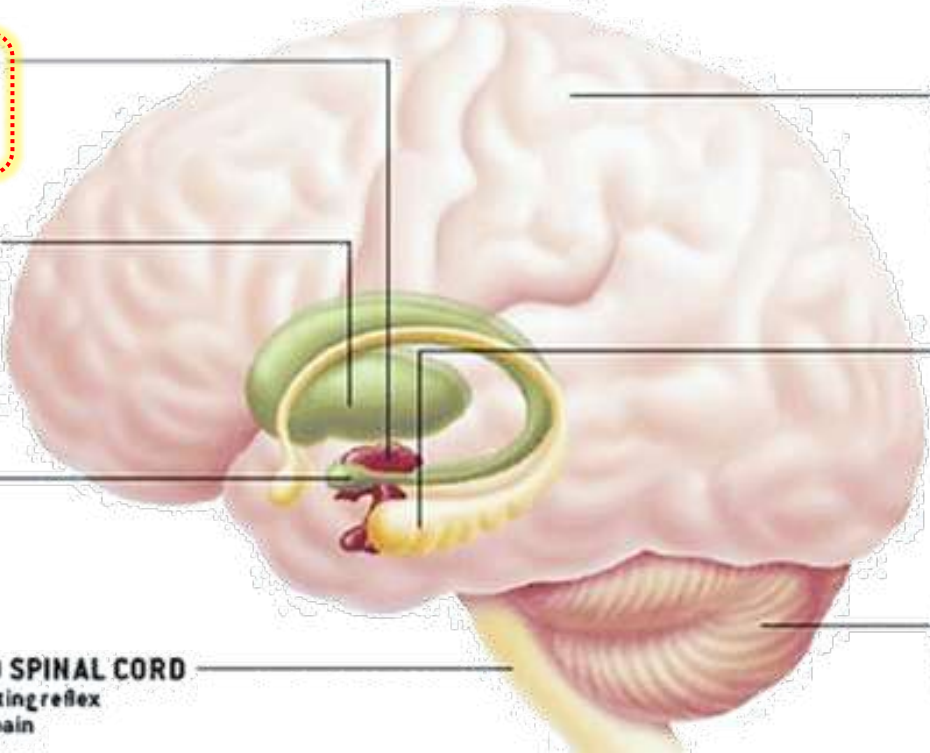
AMYGDALA
Responsible for anxiety, emotion and fear

BRAIN STEM AND SPINAL CORD
Important in the vomiting reflex and the sensation of pain

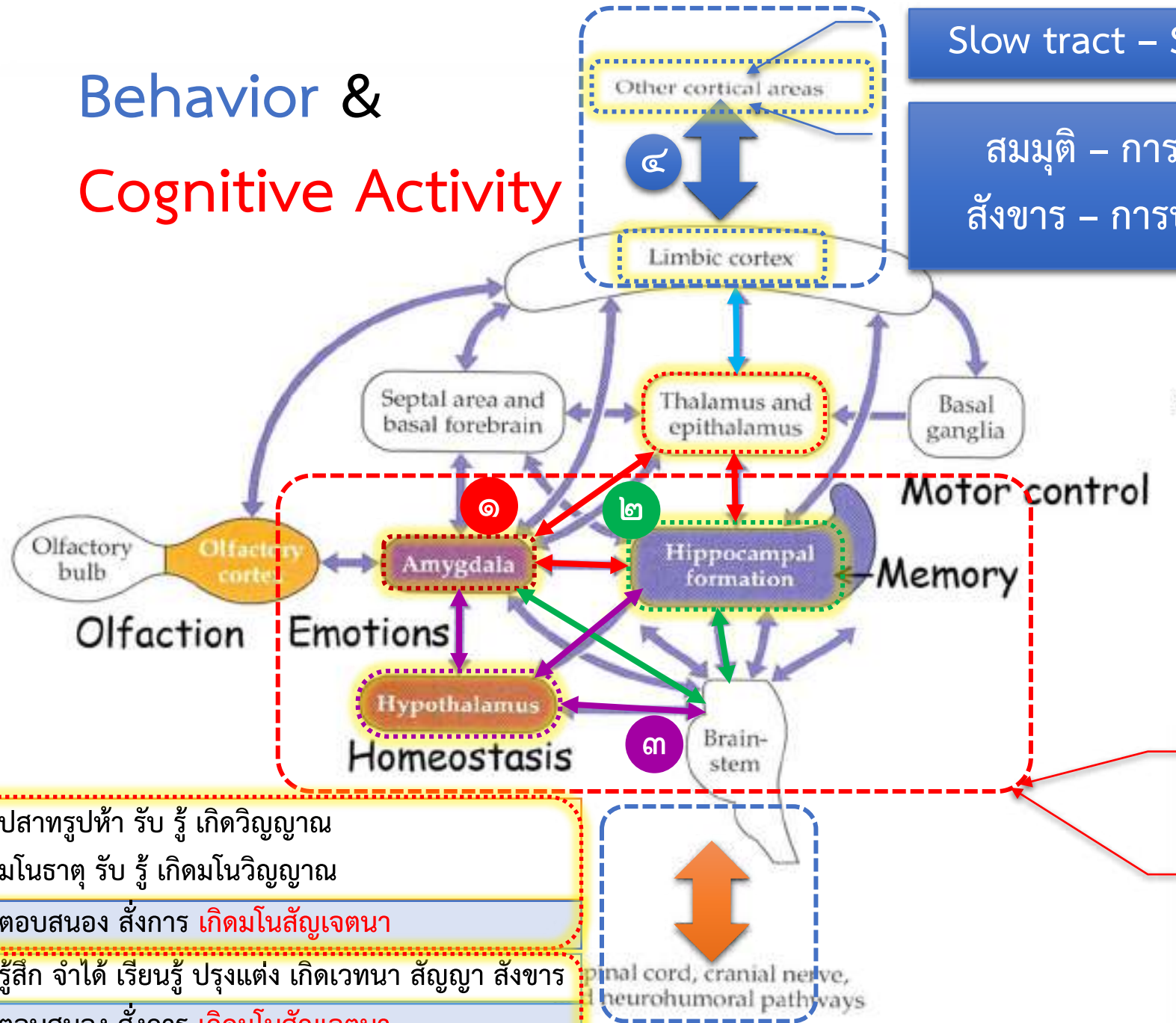
NEOCORTEX
Responsible for higher cognitive functions and the integration of sensory information

HIPPOCAMPUS
Important for memory and the learning of facts, sequences and places

CEREBELLUM
Center for motor control and coordination

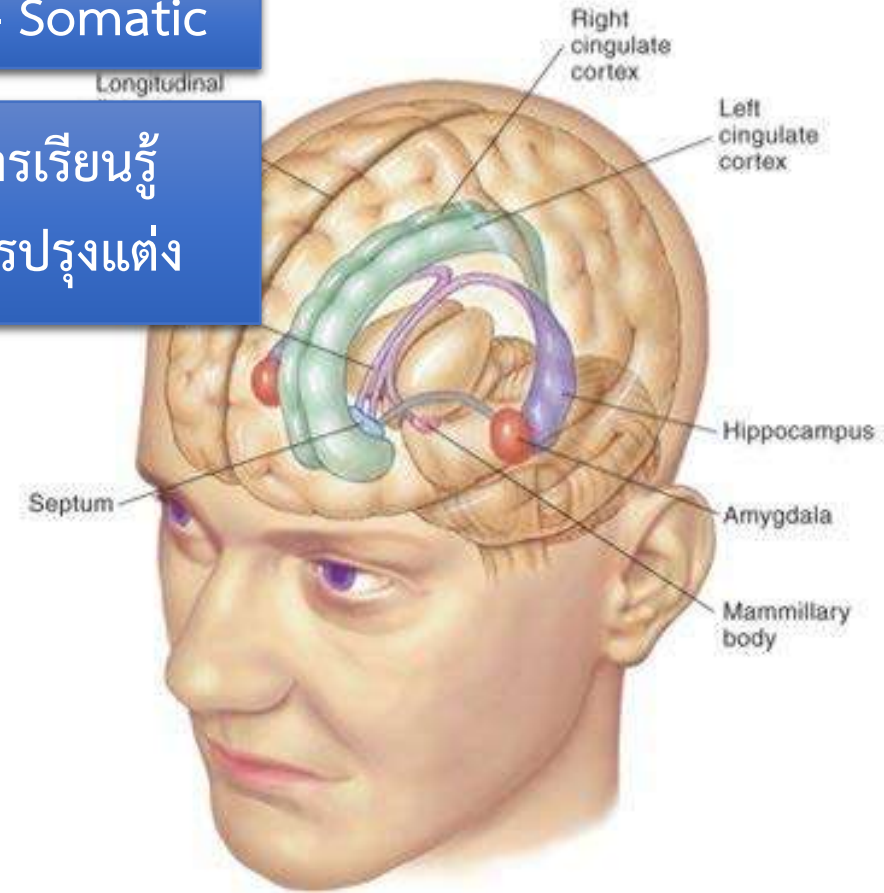

Behavior & Cognitive Activity

Slow tract – Somatic

สมมุติ - การเรียนรู้
สังขาร - การปรุงแต่ง

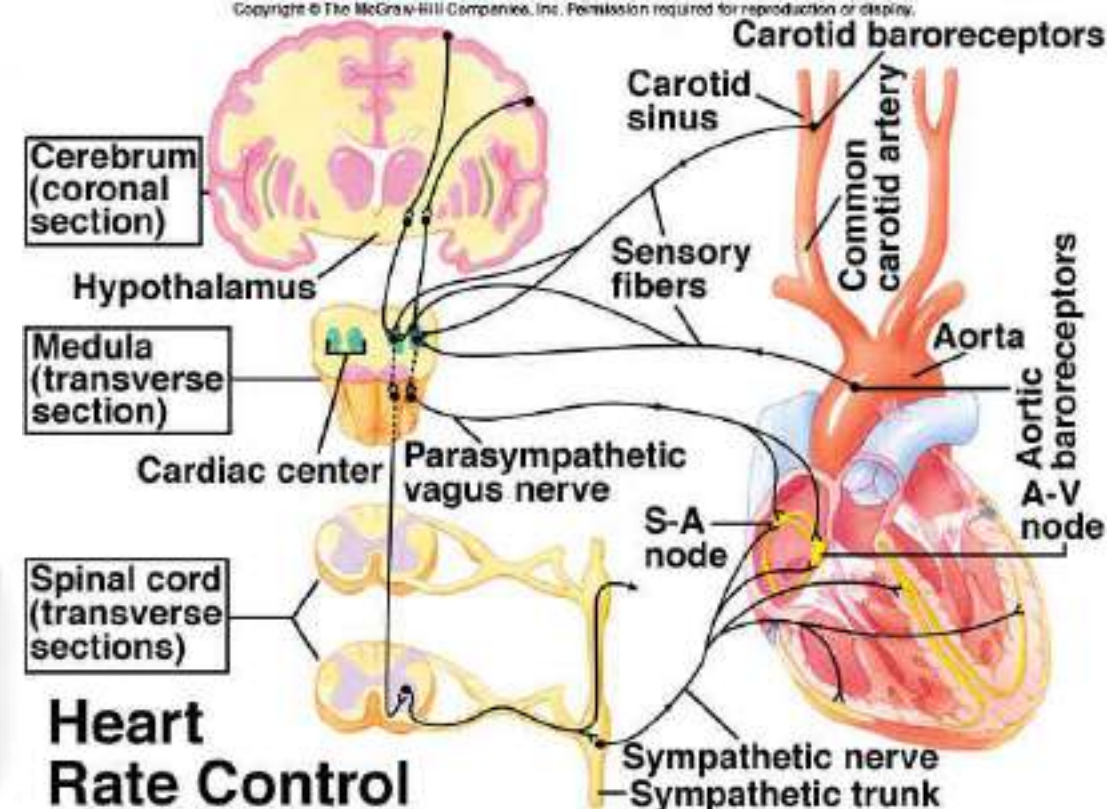
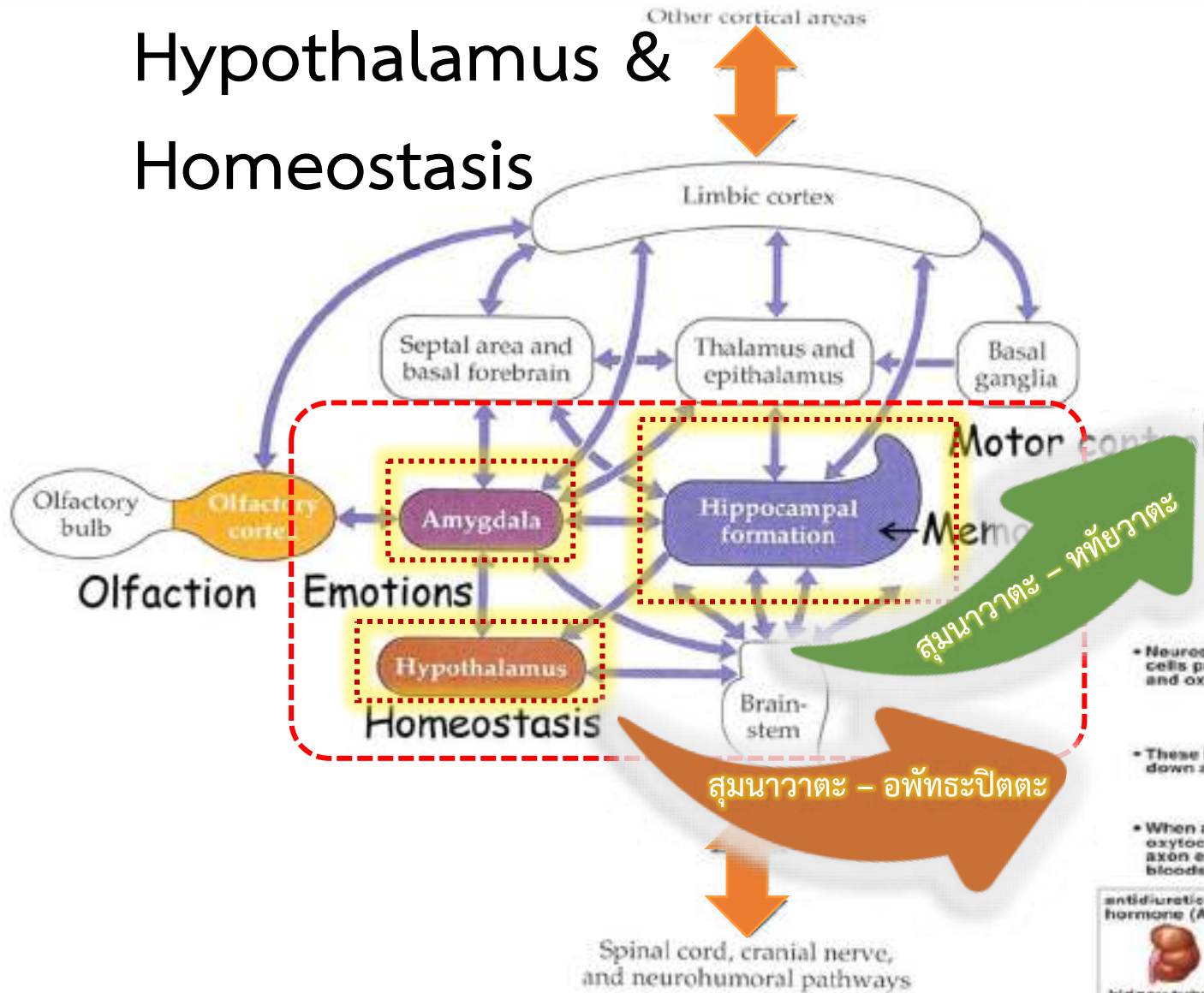

Fast tract – Autonomous

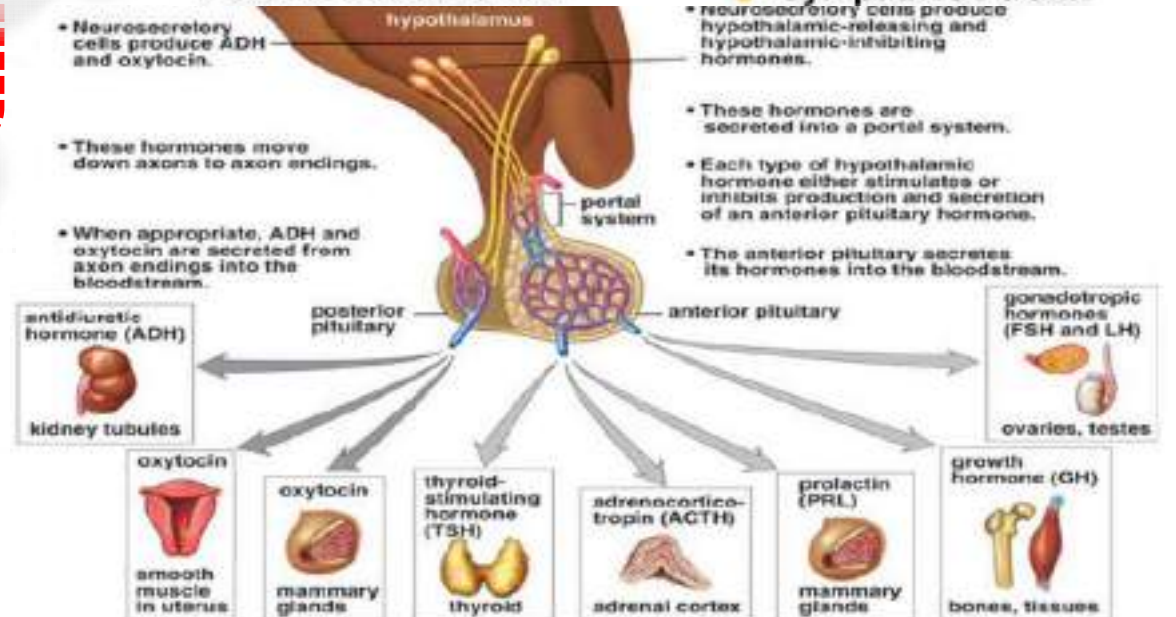
มโนธาตุ - ใจ
มโนวิญญูญาณ - การรู้ที่ใจ

- ๑. ปสาทรูปห้า รับ รู้ เกิดวิญญูญาณ
- ๒. มโนธาตุ รับ รู้ เกิดมโนวิญญูญาณ
- ๓. ตอบสนอง สังขาร เกิดมโนสังขารเจตนา
- ๔. รู้สึก จำได้ เรียนรู้ ปรุงแต่ง เกิดเวทนา สัญญา สังขาร
- ๕. ตอบสนอง สังขาร เกิดมโนสังขารเจตนา

Hypothalamus & Homeostasis

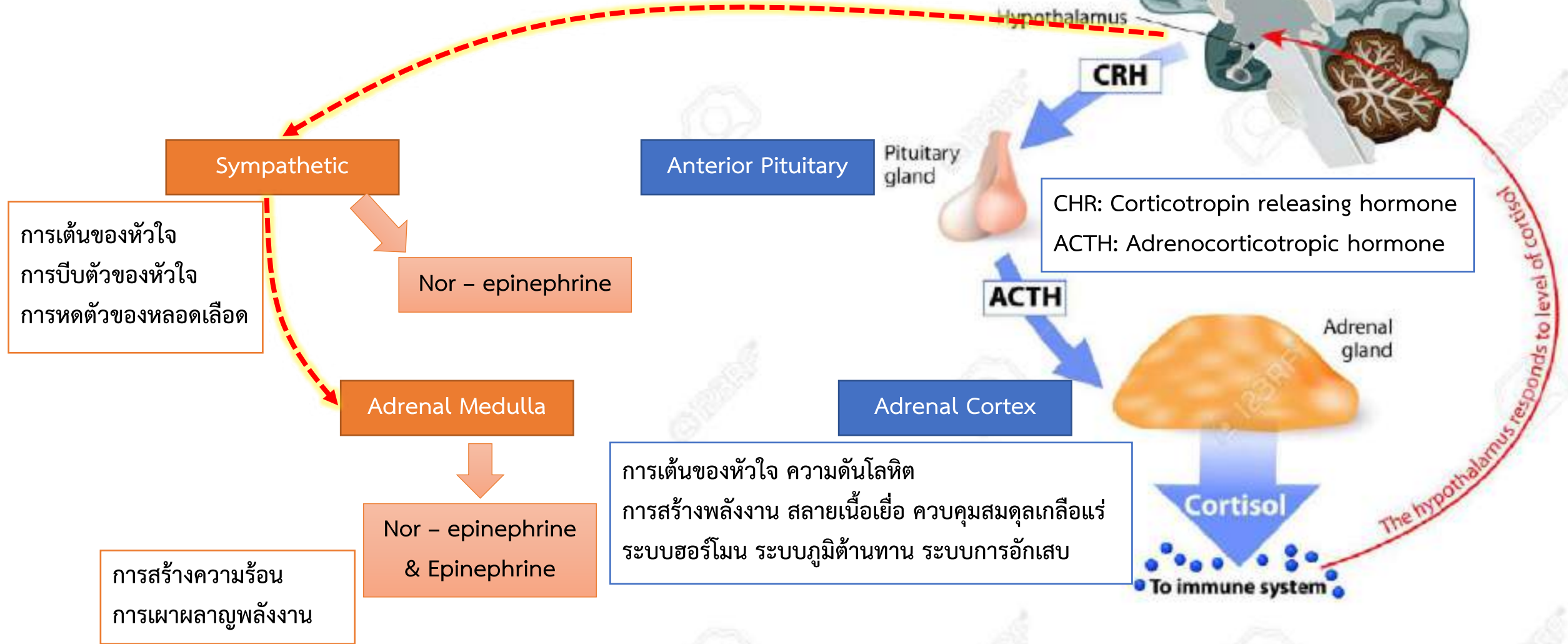

Heart Rate Control

สุมณา - วาตะ - ปิตตะ

STRESS RESPONSE SYSTEM

วาทะ - ปิตตะ - เสมหะ

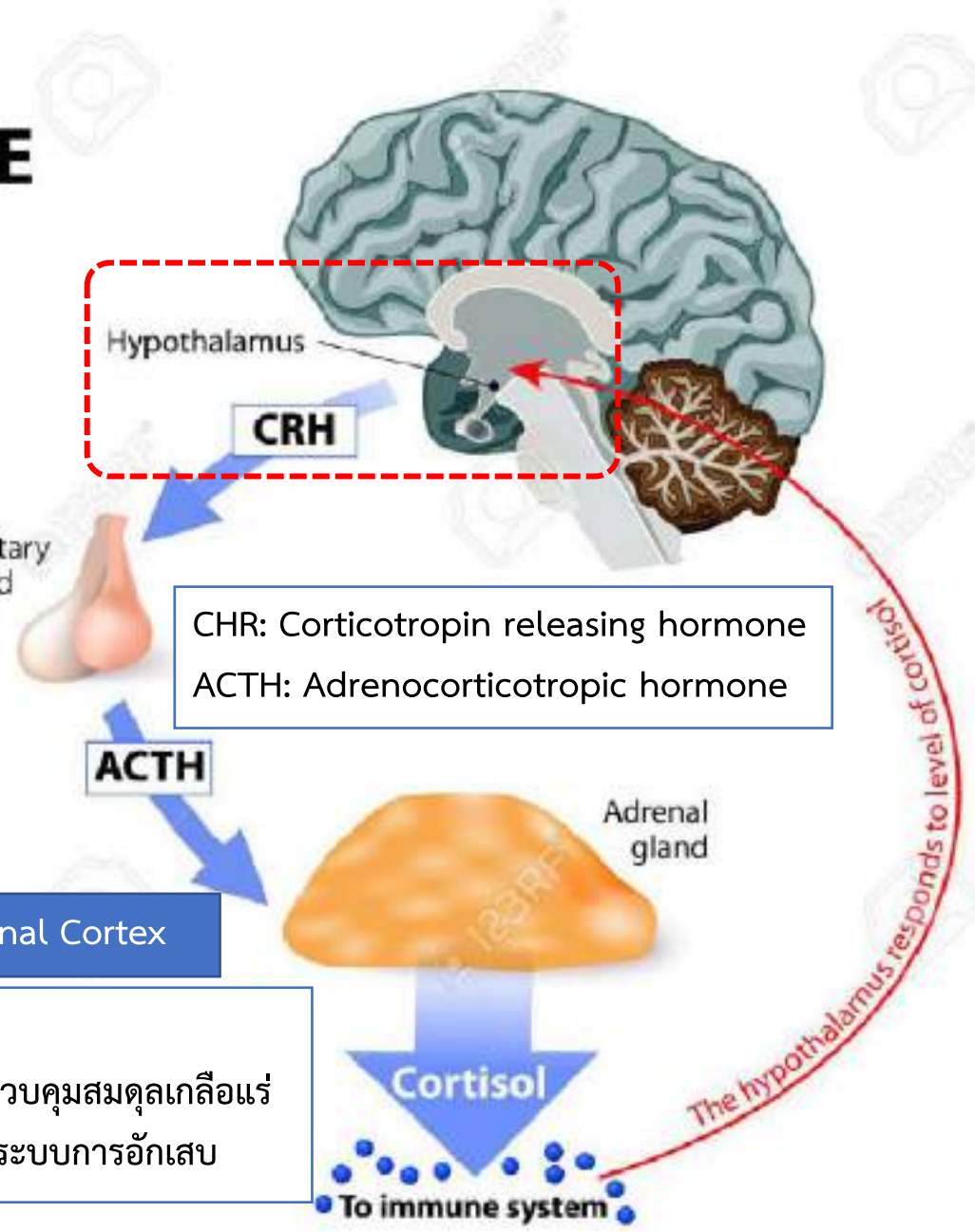
กระทบการไหลเวียนโลหิต การกระจายสารน้ำ
เกิดภาวะซึมเศร้า

STRESS RESPONSE SYSTEM

ADRENAL GLAND (hormones)

การเต้นของหัวใจ ความดันโลหิต
การสร้างพลังงาน สลายเนื้อเยื่อ ควบคุมสมดุลเกลือแร่
ระบบฮอร์โมน ระบบภูมิคุ้มกัน ระบบการอักเสบ

CB₁ receptor – GPCR family **Gastrointestinal (GI) tract**

CNS

- Ⓐ. Olfactory bulb, Hippocampus, Basal ganglia, and Cerebellum
- Ⓑ. Cerebral cortex, Septum, Amygdala, Hypothalamus, and Parts of Brainstem and Dorsal horn of Spinal cord
- Ⓒ. Thalamus and Ventral horn of Spinal cord

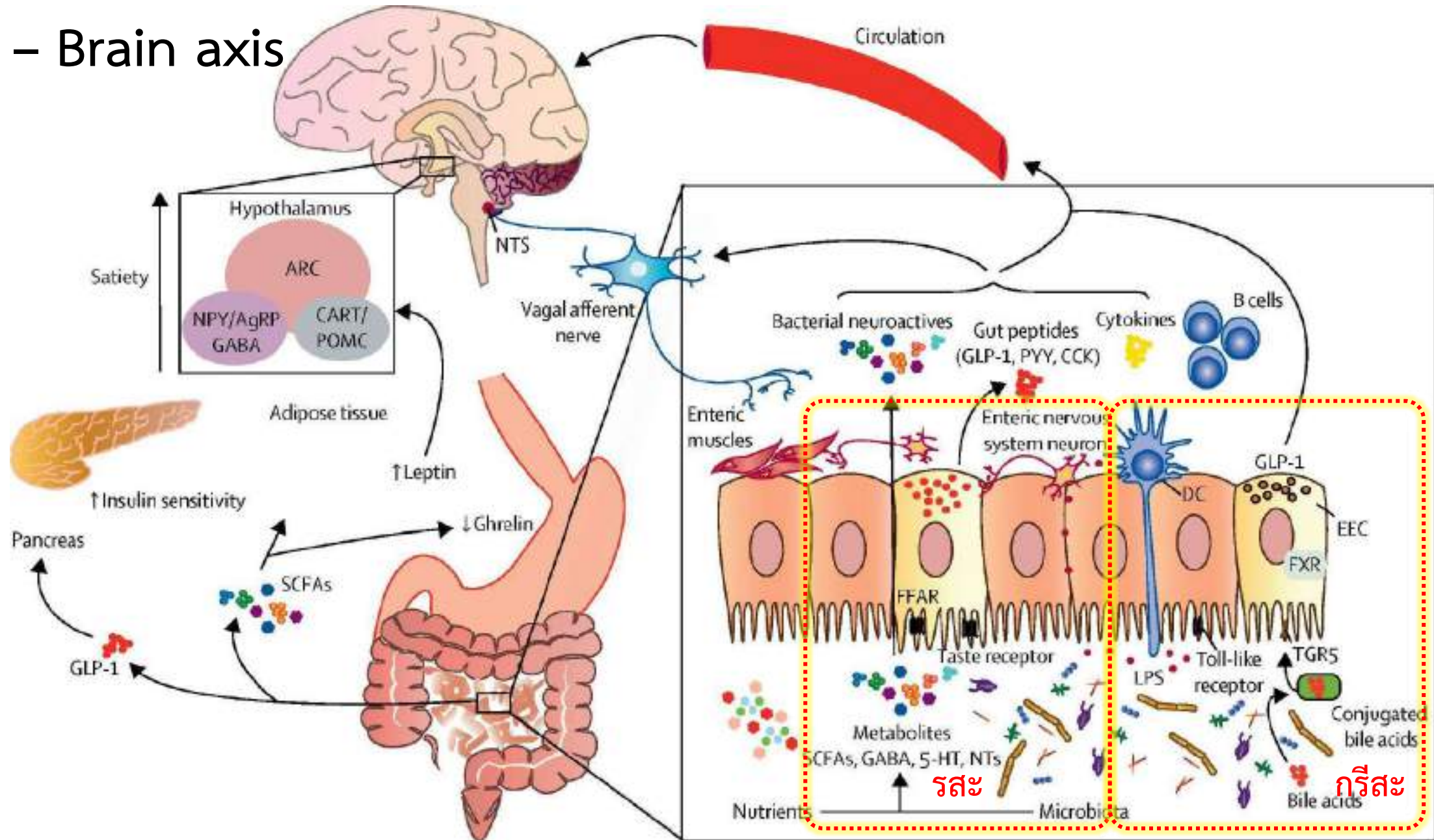
PNS

- Ⓐ. Sympathetic nerve terminals
- Ⓑ. Nociception – Trigeminal ganglion, Dorsal root ganglion, and Dermic nerve endings of primary sensory neurons

Gastrointestinal (GI) tract

- Ⓐ. Neuronal route – Enteric nervous system
- Ⓑ. Non-neuronal route – Intestinal mucosa, Enteroendocrine cells, Immune cells, Enterocytes
- Ⓒ. Mobility of GI tract, Secretion of Gastric acids, Fluids, Neurotransmitter, Hormones, Permeability of Intestinal epithelium

Gut – Brain axis

Cannabinoids and GI tract

Inhibitory role

- Reduces gastric and Intestinal motility and several Motility-related parameters
- Inhibits gastric and intestinal secretion
- Modulates visceral sensitivity
- Reducing pain sensations
- Reduces the activity of the local Immune system, lowering Inflammatory responses

Pathophysiological conditions

- Upregulate level – Hyper or Hypo active bowel sound and Abdominal pain
- Increased expression of cannabinoid receptors
- Enhanced endocannabinoid levels
- Full activity not in physiological conditions but under pathophysiological states

CB₂ receptor – GPCR family

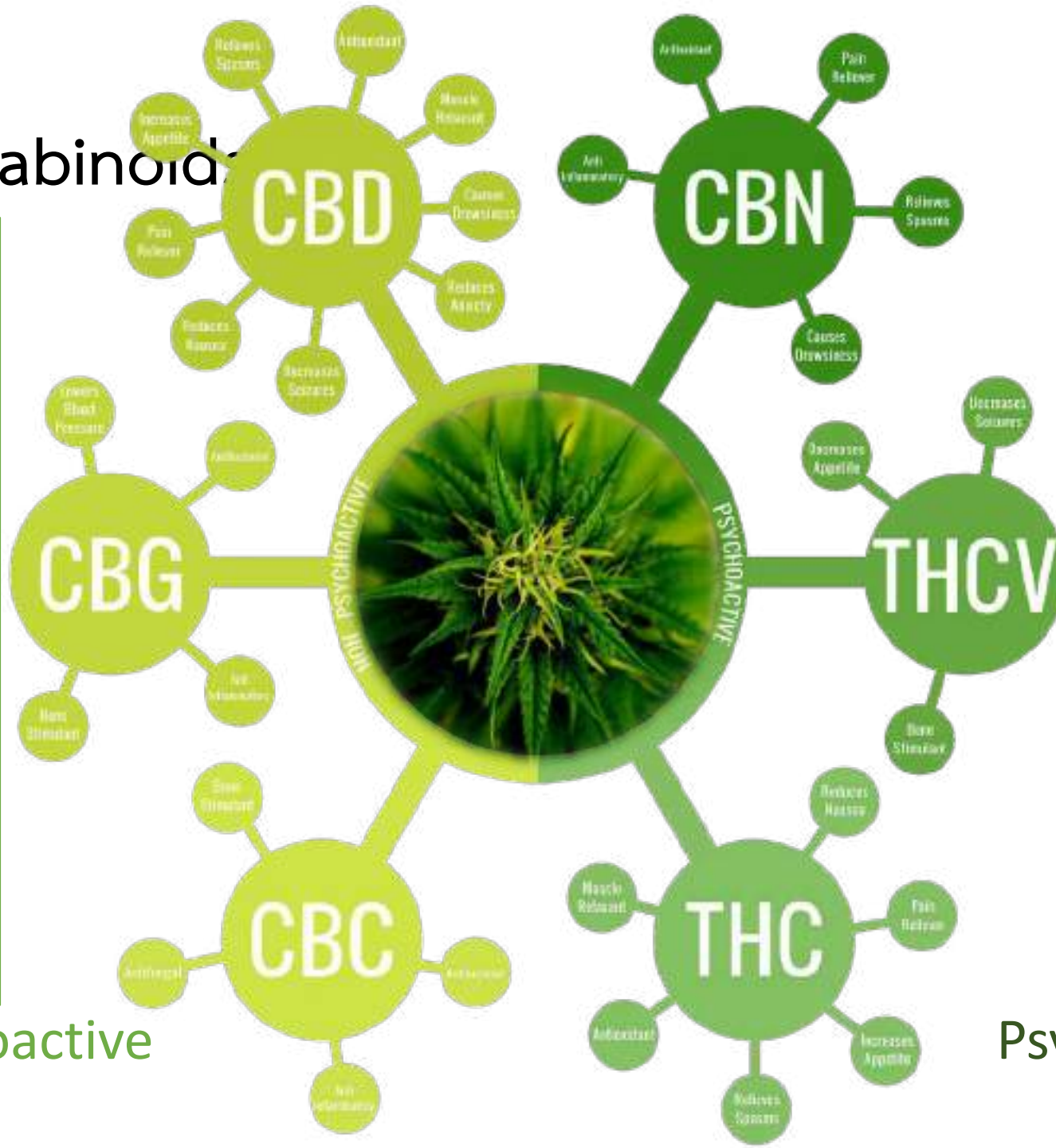
Peripheral CBr

- ①. Spleen macrophage, Immune cell
- ②. Cardiovascular system, GI tract, Liver, Adipose tissue, Bone and Reproductive organ

PhytoCannabinoids

- Anxiolytic
- Anti Oxidant
- Reduce Depression
- Anti Inflammation
- Reduce Nausea
- Reduce Pain
- Muscle relaxant
- Relieve Spasm
- Decrease Seizure
- Bone Stimulant
- Anti Bacterial
- Anti Fungal
- Neuroprotective effects

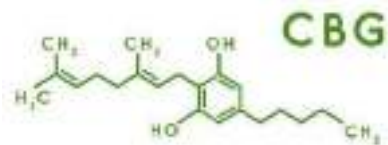
Non – Psychoactive

- Anxiolytic
- Anti Inflammation
- Reduce Nausea
- Reduce Pain
- Muscle relaxant
- Relieve Spasm
- Decrease Seizure
- Bone Stimulant
- Anti Oxidant
- Increase Appetite
- Decrease Appetite

Psychoactive

PhytoCannabinoids

CBG

Mother cannabinoid

เมื่อใช้ร่วมกับ THC จะช่วย
ลดความเจ็บปวดได้ดีกว่าการ
ใช้ THC อย่างเดียว

CBN

การเปลี่ยนสภาพของ THC

เมื่อใช้ร่วมกับ THC จะช่วย
ลดความเจ็บปวดได้ดีกว่า
การใช้ THC อย่างเดียว

THC

CBD

CB₁ และ CB₂ antagonist

เมื่อใช้ร่วมกับ THC จะช่วย
ลดความเจ็บปวดได้ดีกว่าการ
ใช้ THC อย่างเดียว

ทำให้ THC ผ่าน Blood
brain barrier ออกฤทธิ์ได้ดี
ขึ้น

Aromatic substance – Most common Terpenes in Cannabis

MYRCENE

AROMA

earthy
cloves
herbal

EFFECTS

analgesic
anti-inflammatory
antipsychotic
antispasmodic
hypnotic
muscle relaxant
sedative

ALSO
FOUND
IN

hops
fresh mango
lemongrass

LIMONENE

citrus
lemon
orange

antidepressant
antifungal
antimicrobial
antispasmodic
anxiolytic
gastroprotective
immunostimulant

citrus fruit rinds
juniper
peppermint

CARYOPHYLLENE

pepper
wood
spicy

anti-inflammatory
analgesic
protects digestive
tract cell lining
anti-depressant
anti-septic

black pepper
Thai basil
cloves

LINALOOL

floral
sweet
citrus

analgesic
anticonvulsant
antiepileptic
antineoplastic
antipsychotic
anxiolytic
sedative

lavender
laurel
mints

A-PINENE

pine
wood
mountain air

anti-inflammatory
gastroprotective
energy booster
bronchodilator
aids memory
anti-bacterial

pine needles
orange peel
parsley

Cannabis flavonoids – Cannaflavins

Polyphenolic compounds

- Color pigmentation to plants

Anthoxanthins or Anthocyanins (Red Purple Blue depending on pH levels)

- **Antioxidant** with Cardiovascular health benefit

Cannaflavin A, B and C

- **Anti-inflammatory** properties that might be stronger than Aspirin

Kaempferol, Quercetin, Silymarin and Orientin

- **Anti-inflammatory, Anti-fungal, Antioxidant and Anti-cancer**

Entourage effect

Pharmacokinetic mechanism

- Changing absorption, distribution, metabolism, and excretion
- **CBD** boosted blood levels of THC by inhibiting the human CYP2C9 enzyme
- **CBD** pretreatment boosted blood and brain levels of THC by inhibiting P-gp & BCRP drug transport
- **Myrcene** can increase brain levels of THC

Direct Pharmacodynamic mechanism

- Binding to the same receptor
- Synergistic – Positive allosteric modulator:
 - **Terpene** potentiated CB₁ receptor activation and TRPV₁ receptor that important for pain and epilepsy
- Antagonist – Negative allosteric modulator:
 - **CBD** reduced CB₁ (CB₂, GPR₁₈, and GPR₅₅) receptor activation

Indirect Pharmacodynamic mechanism

- Binding to a different receptor
- Synergistic –
 - **Myrcene** potentiate sedative effects of THC through the GABA system (GABA-A)
- Antagonist –
 - **CBD & CBD-A** reduce anxiety produced by THC through the serotonin system (5-HT_{1A})
 - **CBD** reduces psychosis-like effects of THC through the dopamine system
 - **Pinene** improves THC-induced memory deficits through the acetylcholine system

Entourage effect

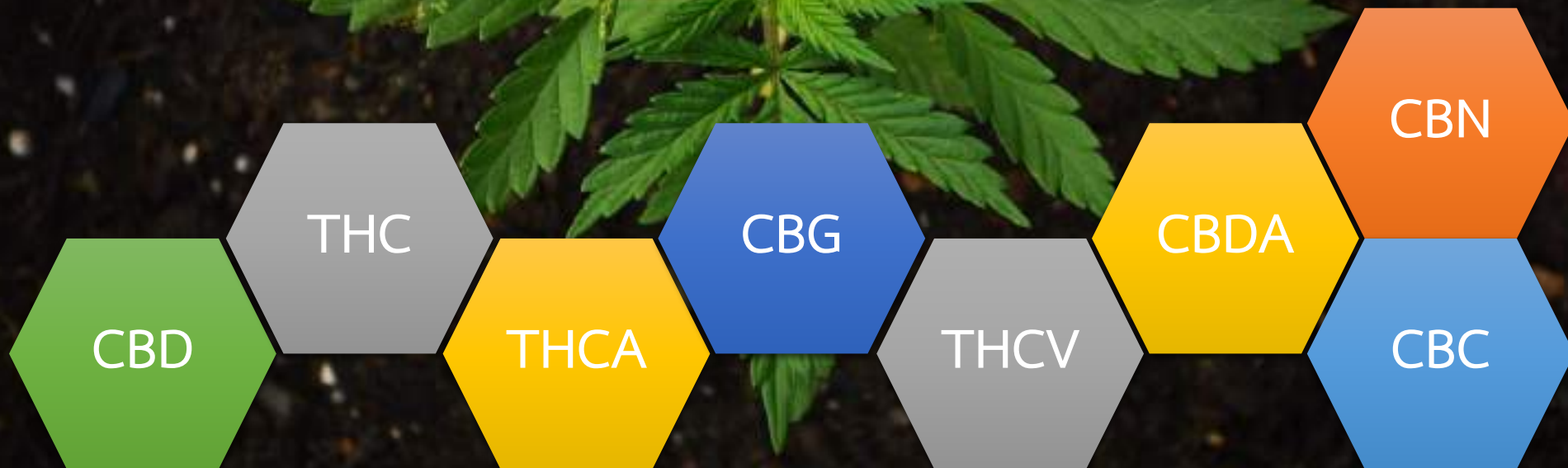
Full spectrum Enhancing & Synergistic effect

The Whole Better than Part

Terpenoids

Flavonoids

Botanical compounds

PhytoCannabinoids

Adverse reaction

Cardiovascular

- Orthostatic Hypotension
- Tachycardia
- Peripheral vasodilation
- Dizziness
- Dry mouth
- Respiratory problems (Smoking)

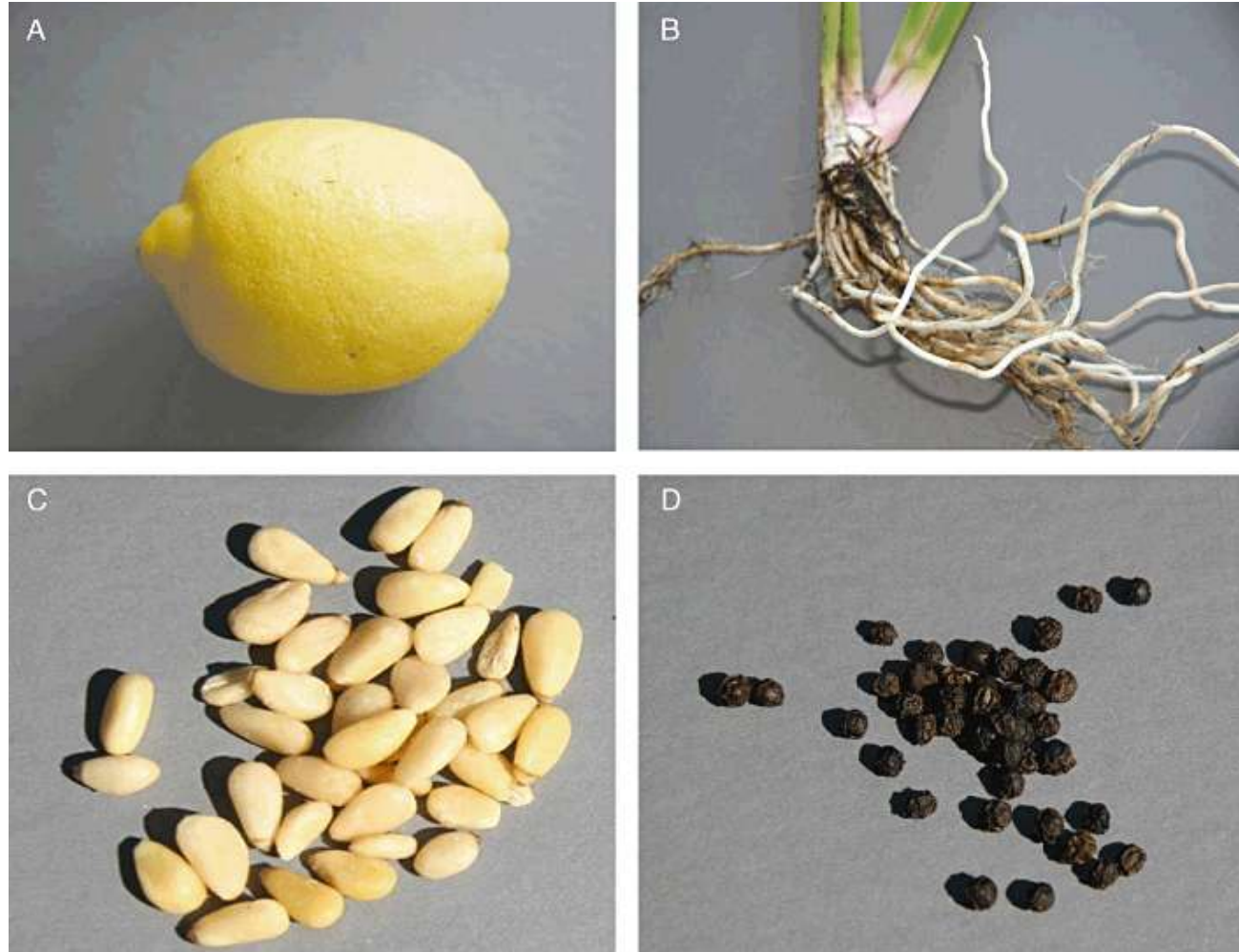
Psychotropic

- Initial Euphoria and Relaxation
- Followed by a Depressant period
- Alterations Memory and Cognitive perceptual abilities

Others:

- Increased appetite, Decreased appetite, Drowsiness, Paranoia, Ocular irritation, Confusion, Anxiety, Difficulty controlling movements, Diarrhoea, Gastro-intestinal irritation, Hallucinations, Headache

Ancient cannabis antidotes

(A) Lemon (*Citrus limon*). (B) Calamus plant roots (*Acorus calamus*).
(C) Pine nuts (*Pinus* spp.). (D) Black pepper (*Piper nigrum*).

Endocannabinoid cycle

Arachidonyl – Ethanolamide (AEA)

Post synaptic

Phosphatidyl ethanolamine

N-acyltransferase

N-acyl-phosphatidyl ethanolamine (NAPE)

NAPE-specific phospholipase D (NAPE-PLD)

Arachidonyl – Ethanolamide (AEA)

Fatty Acid Amide Hydrolase (FAAH)

Pre synaptic

Arachidonic acid

Ethanolamine

2 – Arachidonoyl – glycerol (2-AG)

Phosphoinositides

Post synaptic

Phospholipase C (PLC)

Diacylglycerol (DAG)

DAG lipase α or β (DAGL α or β)

2 – Arachidonoyl – glycerol (2-AG)

Arachidonic acid

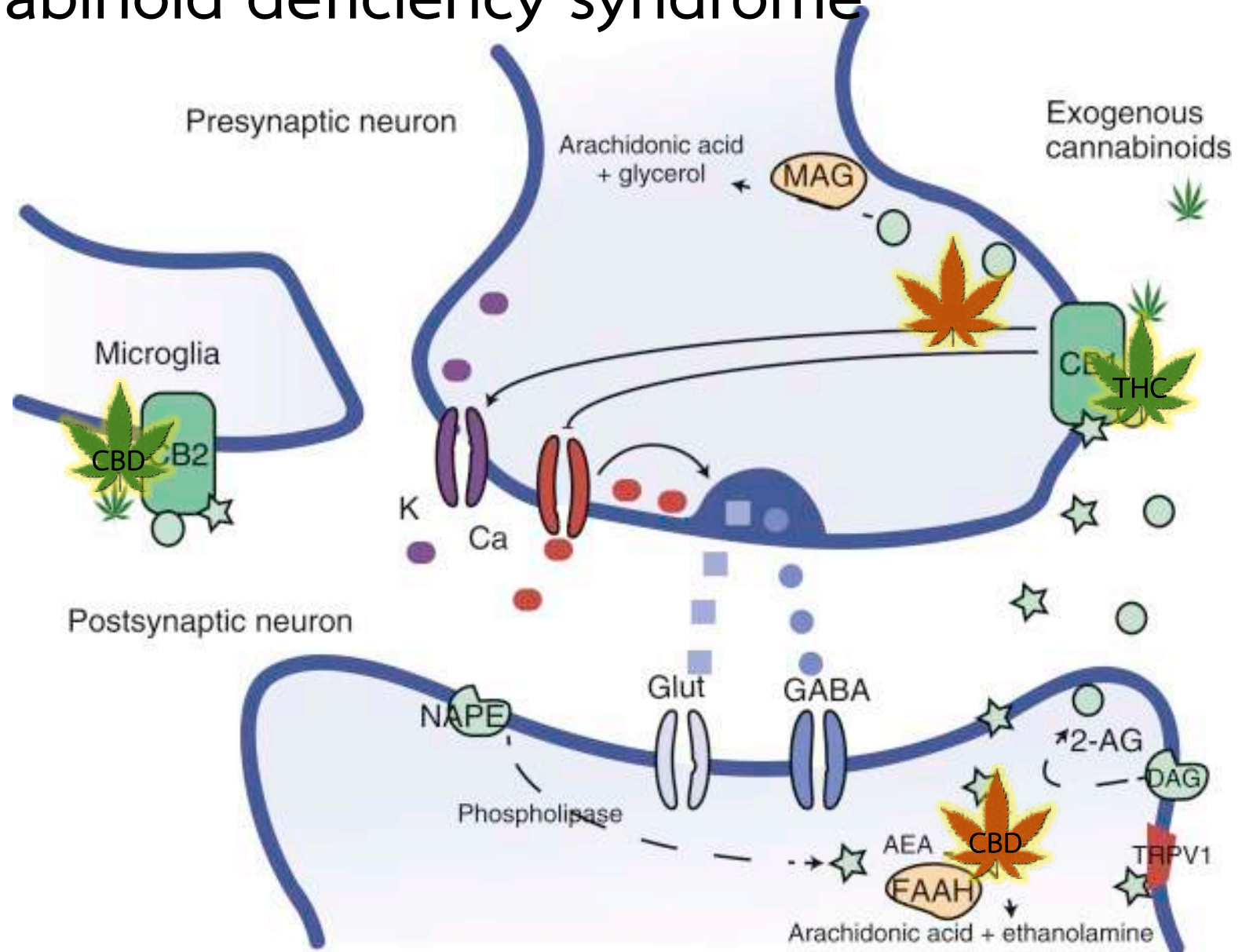
Glycerol

Pre synaptic

Monoacylglycerol Lipase (MAGL)

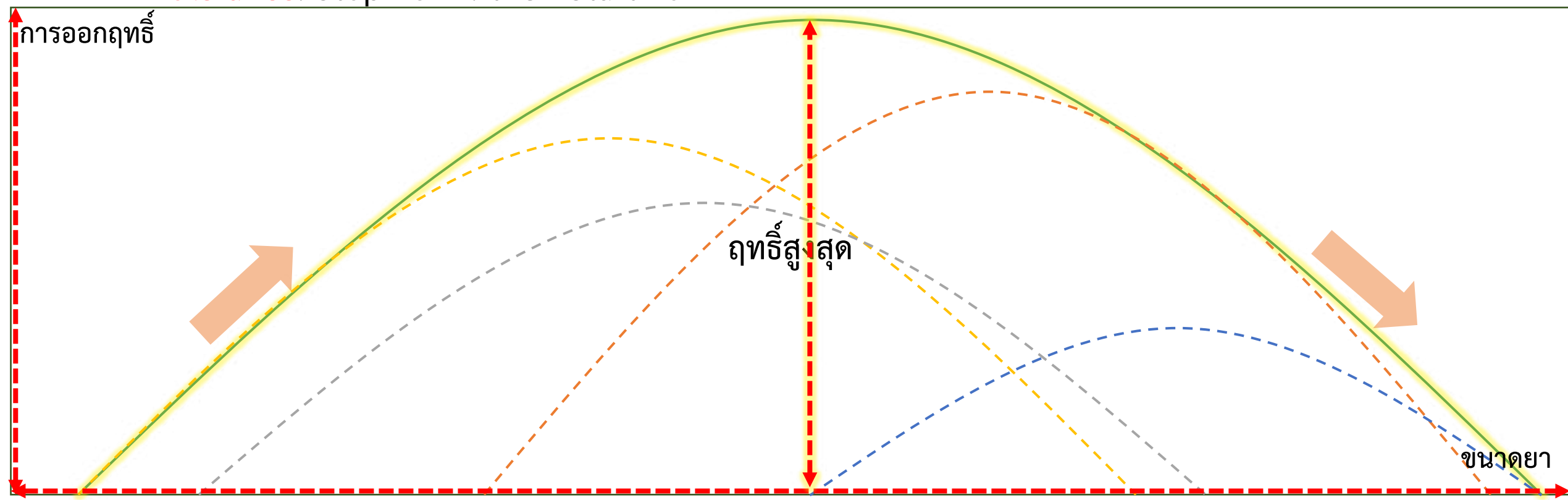
Clinical Endocannabinoid deficiency syndrome

- AEA deficiency in
 - Migraine
 - Autistic

Individual Drug Response

- **Stimulate** Endocannabinoid by Exogenous cannabinoid
- **Titration**: Start Low & Go Slow
- **Tolerance**: Stop 48 hr. then Start Low

Efficacy & Safety factor

Cannabis Strain:

- Sativa or Indica

Condition of Treatment:

- THC or CBD

Individual Drug Response:

- Individual Endocannabinoid tone

Full Spectrum Cannabis:

- Natural Phytocannabinoid

ข้อบ่งใช้ทางการแพทย์

N/V ChemoRx

Epilepsy

Multiple sclerosis

Neuropathic pain

Parkinson

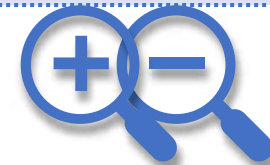
Alzheimer

Anxiety

Chronic pain

Palliative care

CA end stage

PTSD

Fibromyalgia

Cancer

Glaucoma

Stroke

กัญชาในภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

ส่วนที่ใช้ทำยา

- ใบ ช่อดอก เมล็ด ราก ก้าน
ทั้งสดและแห้ง

รูปแบบยา

- เม็ด ผง ลูกกลอน ปั้นแท่ง
ต้ม ดอง หุงคองแต่น้ำมัน

ตำรับยาที่มีกัญชา

ส่วนประกอบ

- ตำรับยา > ๒๖,๐๐๐ ตำรับ
มีกัญชา > ๒๐๐ ตำรับ
- ตัดความซ้ำซ้อนคงเหลือ
๙๐ ตำรับ

ตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชา ๔ กลุ่ม

กลุ่ม ก

จำนวน ๑๖ ตำรับ

- ตำรับยาที่มีประสิทธิผล
- มีความปลอดภัย
- วิธีการผลิตไม่ยุ่งยากซับซ้อน
- ตัวยาหาไม่ยาก
- และมีสรรพคุณตำรับที่แก้ปัญหาสาธารณสุข

กลุ่ม ข

จำนวน ๑๑ ตำรับ

- ตำรับยาที่มีประสิทธิผล
- แต่มีวิธีการผลิตไม่ชัดเจน
- และมีตัวยาหายาก

กลุ่ม ค

จำนวน ๓๒ ตำรับ

- ตำรับยาที่เห็นควรให้มีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม

กลุ่ม ง

จำนวน ๓๑ ตำรับ

- ตำรับยาที่มีส่วนประกอบอยู่ในอนุสัญญา CITES และ WHO ประกาศ
- และมีตัวยาที่กฎหมายไม่อนุญาตให้ใช้

การรักษาด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย

สรรพคุณเภสัช

- ตำยาสมุนไพร

เภสัชกรรมไทย

- ตำรับยาตามสมุฏฐานแผนไทย

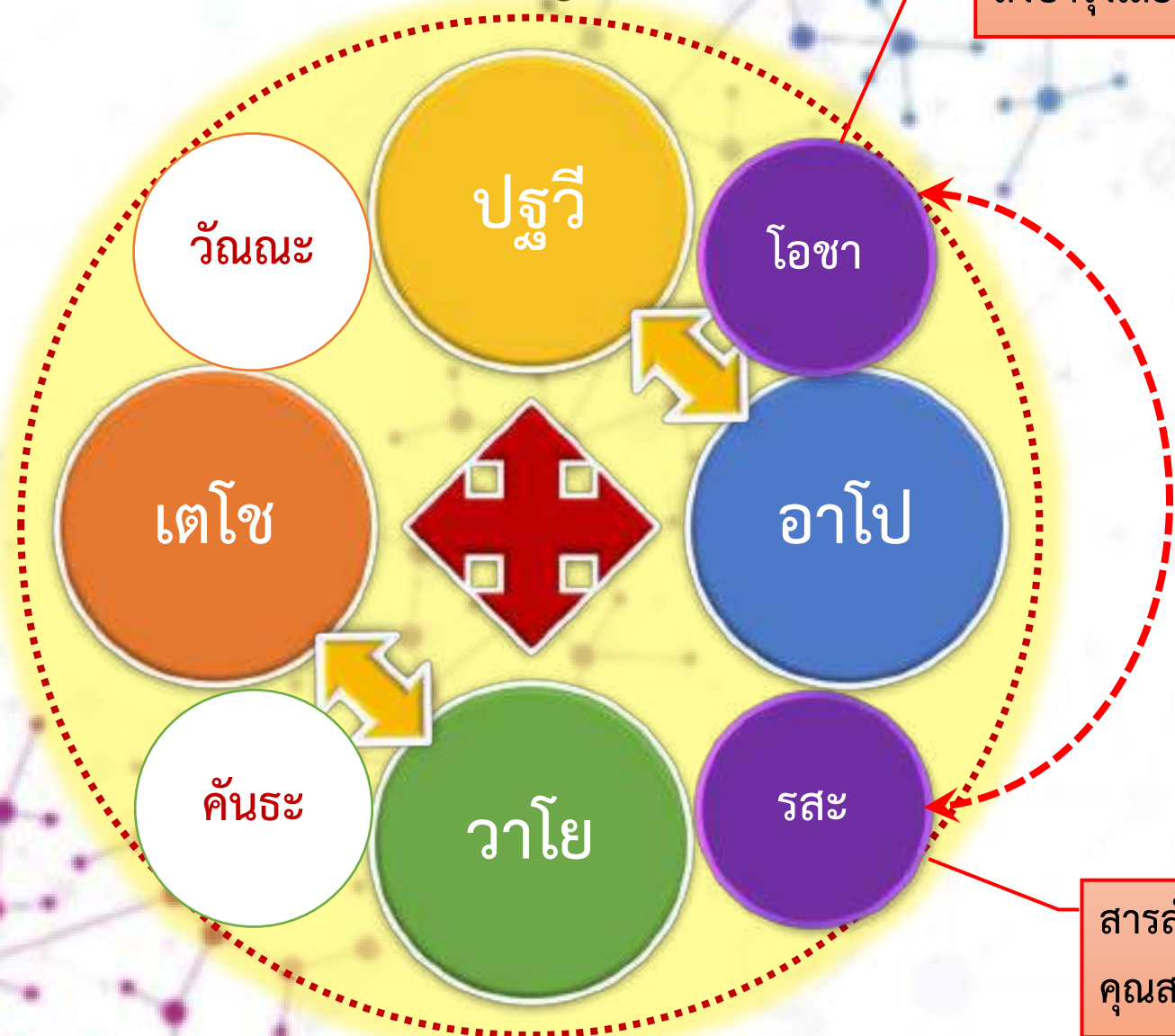
เวชกรรมไทย

- ตำรับยาแก้สมุฏฐานเฉพาะบุคคล

ยาสมุนไพรที่พัฒนาจากยากัญชา

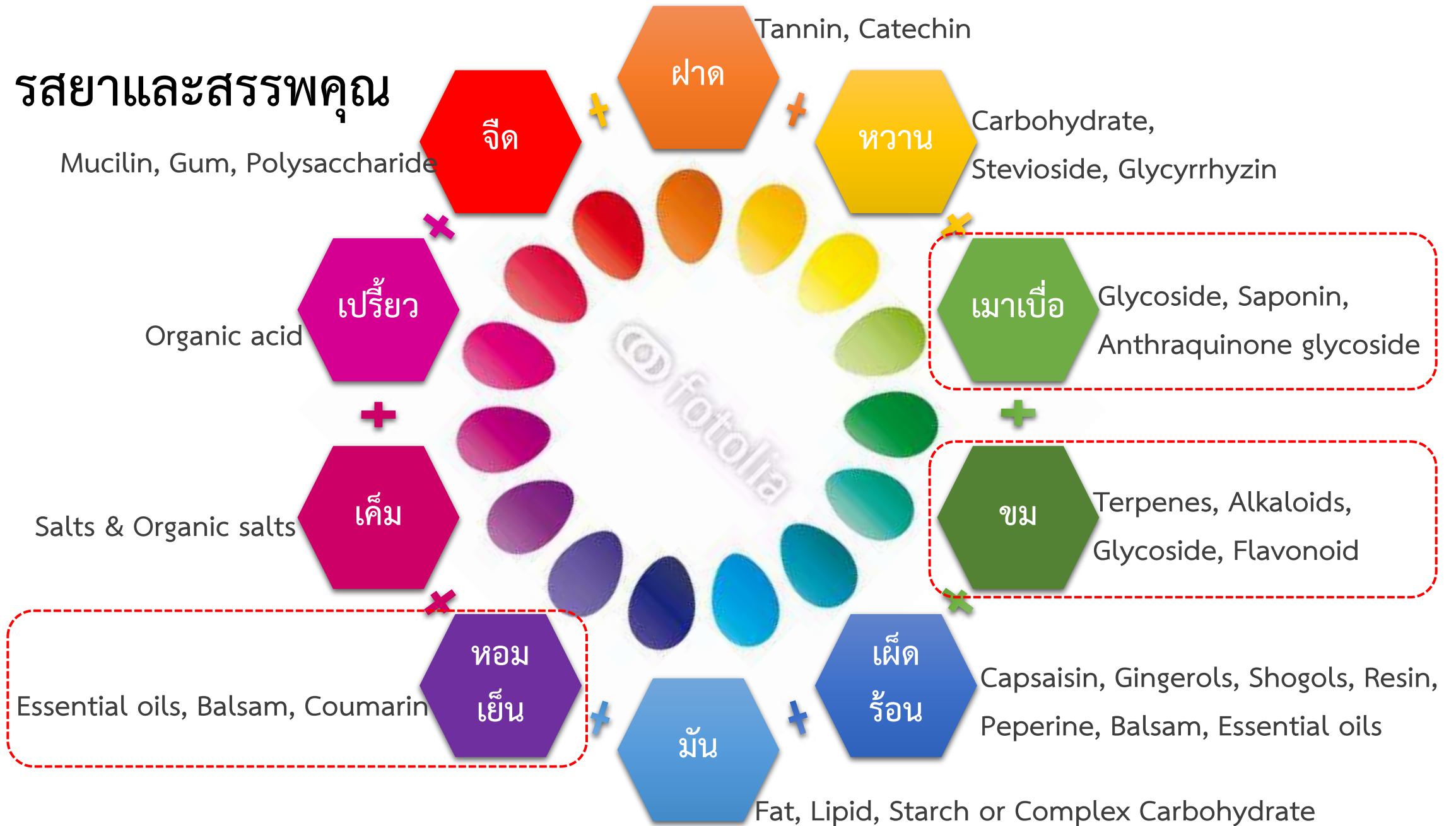
ธาตุทั้งสี่กับรูปอาศัย - อวินิปโกกรุป ๘

สิ่งที่ยังรูปให้เกิดต่อจากการเกิดขึ้นของตน
สิ่งบำรุงเลี้ยงให้เกิดความเจริญงอกงาม

สารสำคัญที่สกัดได้
คุณสมบัติที่สำคัญ

รสยาและสรรพคุณ

Cannabinoids – รสเมาเบื่อ (Intoxicant Taste)

แก้พิษ แก้พิษดีและโลหิต แก้พิษไข้ แก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย แก้พิษเสมหะ แก้
พยาธิ ผื่นคัน

- เช่น กระเทียม กัญชา ลำโพง สะแก กระเบียน กระเบา สะบ้า รากทองพันชั่ง ชุมเห็ดเทศ
ชุมเห็ดไทย รากชันทองพญาบาท มะเกลือ เถากระเดลิง มะคำดีควาย มะระขี้นก ยาดำ

องค์ประกอบ – กลัยโคไซด์ (Glycoside) แอนทราควิโนนกลัยโคไซด์
(Anthraquinone Glycoside) ซาโปนิน (Saponin)

- บรรเทาอาการอักเสบ
- ระงับประสาท
- กระตุ้นการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติ

แสลง

- หัวใจและน้ำดีพิการ, ไอ

Flavonoids & Terpenes – รสขม (Bitterness)

บำรุงโลหิตและดี แก้วโลหิตและดีพิการ แก้วกำเดา แก้วไข้ แก้วร้อนในกระหาย
น้ำ ช่วยเจริญอาหาร

- เช่น แคน สะเดา ลูกใต้ใบ แผลงใจ เถาบอระเพ็ด เถามะระ ลูกกระดอม เถาชิงช้าชาลี เถาขี้กาแดง มะกาเครือหรือสะไ้เครือ ลูกประคำดีควาย ใบและลูกมะแว้งเครือ ดีสัตว์ต่างๆ

องค์ประกอบ – เทอปีน (Terpenes) อัลคาลอยด์ (Alkaloids) กลัยโคไซด์ (Glycoside) ฟลาโวนอยด์ (Flavonoid)

- กระตุ้นการทำงานของระบบทางเดินอาหาร และระบบประสาทอัตโนมัติ
- แก้วไข้
- ฆ่าเชื้อจุลชีพ

แสลง

- หัวใจพิการ, ลมจุกเสียดแน่นเฟ้อ

Terpenes – รสหอมเย็น (Savouriness)

บำรุงหัวใจ ตับ ปอด บำรุงครรภ์ แก้อ่อนเพลีย บำรุงกำลัง ทำให้
ชื่นใจ แก้กระหายน้ำ ดับพิษร้อน

- เช่น เกสรทั้งห้า หญ้าฝรั่ง รากแฝกหอม น้ำดอกไม้เทศ ต้นเตยหอม ราก
ชะลูด กฤษณา ขอนดอก กะลำพัก

องค์ประกอบ – น้ำมันหอมระเหย (Essential Oils) บาลซัม
(Balsum) คูมาริน (Coumarin) ที่เปลือกชั้นในของชะลูด

- กระตุ้นการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติ
- กระตุ้นการไหลเวียนโลหิต

แสลง

- โรคลมจุกเสียด, ลมป่วง (ลมกองหยาบ)

รสเมาเบื่อ

ระดับต้น

- แสดงออก ในอาการเอียน คลื่นเหียนพะอืดพะอม อยากรจะอาเจียน ชื่นเอียน ปั่นป่วนวิงเวียน มึนงง

ระดับกลาง

- แสดงออก ในอาการเมา เดินเซ บังคับการเดินไม่ได้ อาการสั่น อาการชา อาการแสบร้อน ค้น อาเจียน ท้องเสีย ปวดท้อง หน้ามืดตาลาย ใจสั่น จังหวะหัวใจเต้นแปรปรวนแกว่งโยน มีอาการจนทำกิจวัตรตามปกติไม่ได้

ระดับรุนแรง

- แสดงออก ในอาการทางกายและจิตอย่างมาก ทำให้บังคับตนเองไม่ได้ ไม่มีสติ หมดสติ เพ้อ คลั่ง เป็นบ้า ซึม หลับ อ่อนแรง ชัก กล้ามเนื้อเกร็ง ท้องเสียรุนแรง ความรุนแรงจนถึงถึงขั้นเสียชีวิต

การใช้กัญชาอย่างยาสมุนไพรเดี่ยว – การใช้ตามสรรพคุณเภสัช

การใช้เป็นยาเดี่ยว

การใช้เป็นยาแทรก

การใช้เป็นกระสายยา

การใช้ดอกกัญชา

การใช้ใบกัญชา

การใช้รากกัญชา

การสกัดสารจากสมุนไพรในการแพทย์แผนไทย

- ตำราสรรพคุณยาและตำรับยาฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิทและพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์
- ตำรายาหมอประจำบ้าน ๒๔๖๒

ตำรายา
พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์

ตำรายา
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

Tincture Cannabis Indica หังเจฮู ฆนนาบิษ ฮินดีคา.
เบญจนาถ์ เขียว ทำจากยอดกัญชาโดยใช้แอลกอฮอล์สกัด กัต
วิษประทานได้ ๕ ถึง ๓๕ หยด เป็นยาสงบมึนเมาบรรเทา แก้ปวด
และแก้เมื่อยกระดูก แก้ถึงทั้งงระปวดท้อง ใช้ในโรคของ
พิการ คลั่งเพื่อแฉะโรคมืด ใช้ในหนังสือในการรักษาโรคทั้งด้วย

๒ ใ้โอเอ ใ้โอเกิน ๓ เกรม ฮอออกฮอ ๔ เกรม
ฮอเอมกันวิ ใ้ฮอเอ ใ้ฮอเอฮอ ใ้ฮอเอ ใ้ฮอเอ
ฮอเอ ฮอเอ ใ้ฮอเอฮอ ใ้ฮอเอ ใ้ฮอเอ

๓ ใ้โอเอ ใ้โอเกิน ๓ เกรม ฮอออกฮอ ๔ เกรม
ฮอเอมกันวิ ใ้ฮอเอ ใ้ฮอเอฮอ ใ้ฮอเอ ใ้ฮอเอ
ฮอเอ ฮอเอ ใ้ฮอเอฮอ ใ้ฮอเอ ใ้ฮอเอ

๓ ใ้โอเอ ใ้โอเกิน ๓ เกรม ฮอออกฮอ ๔ เกรม
ฮอเอมกันวิ ใ้ฮอเอ ใ้ฮอเอฮอ ใ้ฮอเอ ใ้ฮอเอ
ฮอเอ ฮอเอ ใ้ฮอเอฮอ ใ้ฮอเอ ใ้ฮอเอ

พิกิตยาแฉ่ฮอออกฮอ ๕๕ คิกวิ
๑ ยาสิ่งใด ๆ ในสรรพคุณไม่มีกำหนดซึ่งเข่นรากไม้
ยาหนักยาท ๑ แฉ่ฮอออกฮอ ๕๒ คิกวิ ๕ เฮนซ์ เกือน
หนึ่งจริงใช้ได้ การบูรแฉ่ฮอออกฮอ ๕๒ คิกวิ ๕ เฮนซ์ไม่มี
ละลายแล้วเฮนซ์ ๑ เติมฮอออกฮอเฮนซ์ ๑ ตามแฉ่
ใช้ได้ทุกอย่าง สันคิบหนัก ๑๑ เกรม แฉ่ฮอออกฮอ ๕๒
เฮนซ์ ๑๕ วันแล้วเฮนซ์ให้ ใ้ใ้ตามแฉ่ใช้ ใ้ฮอ
ออกฮอโอโยคิน หนัก ๑๒ เกรม ละลายฮอออกฮอ ๕๒
คิกวิ ๕ เกรม ตามแฉ่ใช้ตามโรคพิกิต ๒

น้ำมันกัญชาทางการแพทย์แผนไทย – ยาสมุนไพรที่พัฒนาจากกัญชา

น้ำมันกัญชาหอมเดชา

- น้ำมันมะพร้าว ๑๐๐ ส่วน + ดอกกัญชาแห้ง ๑๐ ส่วน
- นอนไม่หลับ เบื่ออาหาร ปวดศีรษะข้างเดียว ปวดเรื้อรัง สั้นจากกลุ่มโรคระบบประสาท

น้ำมันเมตตาโอส – High THC

- ลดปวด คลื่นไส้อาเจียน เบื่ออาหาร นอนไม่หลับ

น้ำมันการุณย์โอส – High CBD

- ใช้เสริมกับยาเมตตาโอส เพื่อการดูแลแบบประคับประคอง (Palliative care)
- ปวดประสาท สั้นจากโรคมาร์กินสัน โรคลมชักรักษายาก (โดยเฉพาะในเด็ก) สะเก็ดเงิน (ทาภายนอกไปด้วย)

น้ำมันคูเมือง

- CBD oil 100 mg.: 1 ml.

สรรพคุณเกาล์ช

ใบ

- เป็นยาสงบระงับประสาท ทำให้อ่อนหลับ เคลิ้มฝัน
- แก้อาการปวดศีรษะ ชักเกร็งกระตุก
- ระงับปวด และเป็นยาแก้ไอเสบ
- แก้ไข้ผอมเหลือง ไม่มีกำลัง ตัวสั่น เสียงสั่น

ช่อดอก

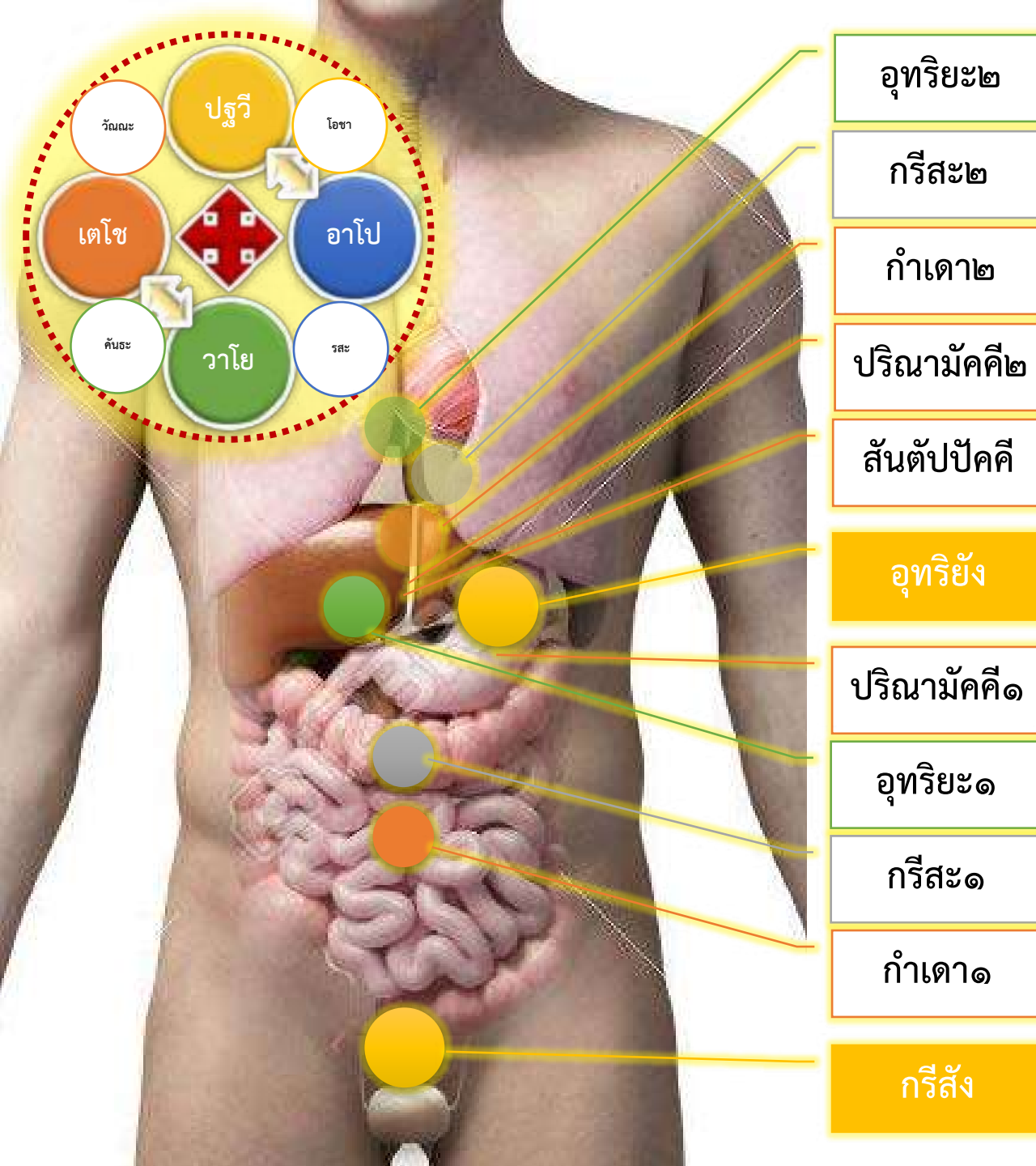
- ใช้เป็นยาแก้โรคเส้นประสาท เช่น นอนไม่หลับ คิดมาก
- ผู้ที่เบื่ออาหาร โดยนำมาปรุงเป็นอาหารให้กิน
- ผสมกับยาสมุนไพรมือเหล็ก นำมาหั่นแล้วสูบเป็นยาช่วยกัดเสมหะในลำคอ

สรรพคุณเภสัช

กัญชามีรสเมาเบื่อ ขม หอมเย็น

เจ็บป่วยเรื้อรังจากปิตตะกำเริบเกิดพิษกำเอา กระทบโลหิตตั้ง สุนาวาตะ หทัยวาตะ

- ฤทธิ์ทางปิตตะ (สันตปปักคี, ปริทัยหคคี) – ปิตตะกำเริบ ร้อนวুবวาบ ปวดเมื่อยล้า
- ฤทธิ์ทางวาตะ (หทัยวาตะ) – พิษกำเอาโลหิตทำให้วาตะกำเริบ เกิดลมร้อนตีขึ้นเบื้องสูงทำให้ปวดศีรษะ ร้อนวুবวาบ จิตระส่ำระสาย

กวฬิงการอาหาร

ปริณามัคคีในปิตตัง ย่อยอุทรียัง (กวฬิงการอาหาร) ได้เป็น

- **อุทรียะ** โอะชะที่มีคุณสมบัติเป็นสารอาหารหล่อเลี้ยงร่างกาย แสดงคุณสมบัติตาม “รสะ” ของตน
- **กรีสะ** โอะชะที่ไม่ได้มีคุณสมบัติเป็นสารอาหาร ร่างกายขับออกไปกับกรีสั่ง

อาหารชรูบ – เมื่ออาหารย่อยแล้วเกิดเป็นรสขัั้นแยกเป็น ๕ ส่วน

๑. สัตว์ (พยาธิ) ทั้งหลายย่อยมเค็วกินเสียส่วนหนึ่ง
๒. ไฟธาตุย่อยมเผาผลาญเสียส่วนหนึ่ง
๓. ส่วนหนึ่งก็เป็นมูตร
๔. ส่วนหนึ่งก็เป็นคูล
๕. ส่วนหนึ่งถึงความไปเพิ่มพูนโกฏฐาสมี เลือด เนื้อ มั่นขัั้น เอ็น กระดุก เยื่อในกระดุก และน้ำสุกกะคือน้ำอสุจิ เป็นต้น ให้เจริญ

กวฬิงการาหาร

อุทริยััง

ปริณามัคคี

อุทริยะ

กรึสะ

สันตปัคคี

ปริณามัคคี

ชิรณัคคี

โลหิตัง

พลังงาน

เนื้อเยื่อ

กรึสัง

ยกนััง

กำเดา

กรึสะ

กรึสัง

คูดเสมหัง

อาการความผิดปกติของระบบทางเดินอาหาร

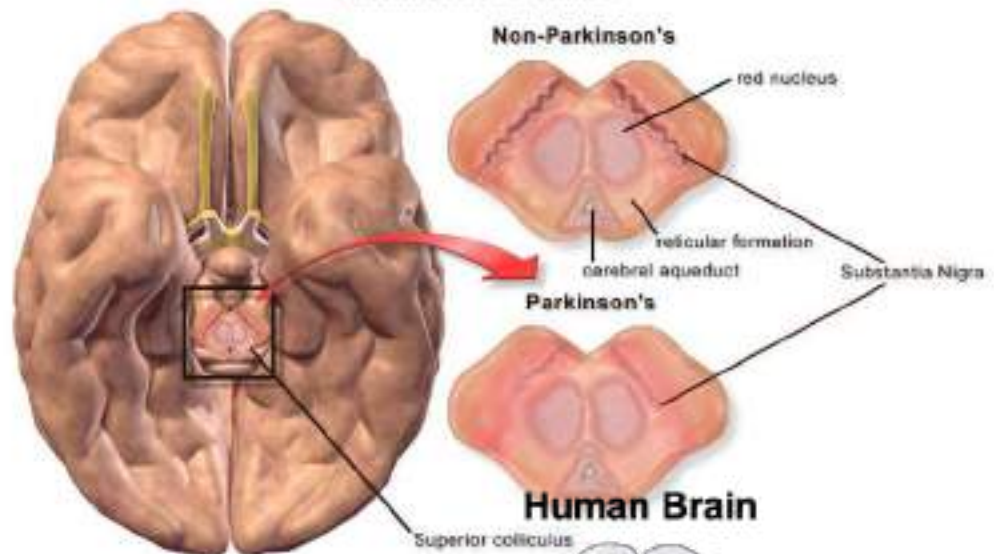
อาการความผิดปกติของ

- การย่อยอาหาร (ปริณามัคคี)
- การดูดซึมอาหาร (เสมหะ)
- การขับเคลื่อนตัวของกระเพาะอาหารและลำไส้ การขับถ่ายกากอาหาร (โกฏฐาสยาวาตา)
- การรับรู้และการสั่งการของระบบประสาทลำไส้ (กุจฉิสยาวาตา)

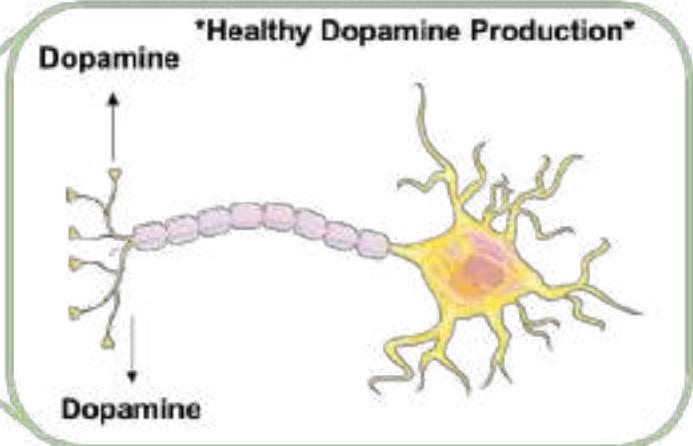
มักมีอาการ

- ท้องขึ้น ท้องถ่น จุกเสียด ชัดอก แน่นเฟ้อ ท้องอืด
- เบื่ออาหาร เหม็นคาวคอ กินอาหารไม่รู้รส
- ปั่นป่วนท้อง คลื่นไส้ พะอืดพะอม ให้อาเจียน ให้จุก ให้เสียด ระบบการขับถ่ายผิดปกติ ท้องผูกท้องเสีย
- ให้ปวดท้องให้แตกขึ้นแตกลง ให้ขัดในอก เจ็บอก ให้สวิงให้สวาย

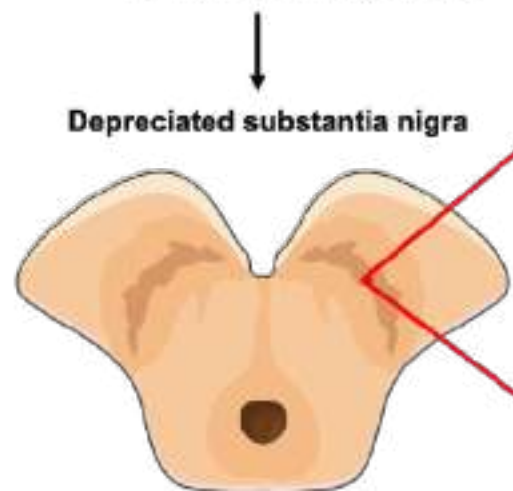
Parkinsons Disease

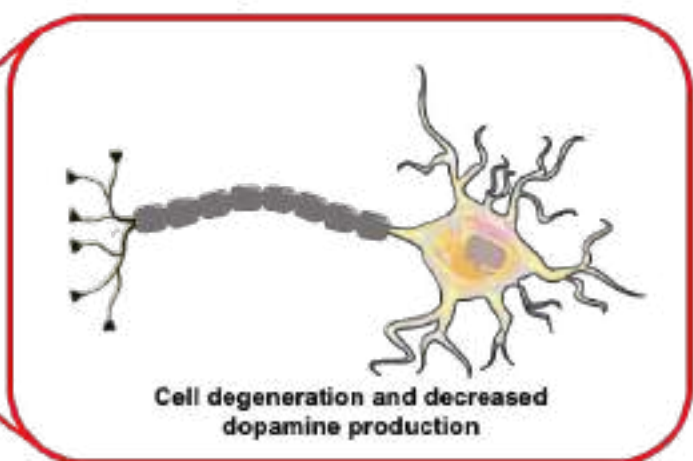
Substantia nigra neurons

Parkinson's disease

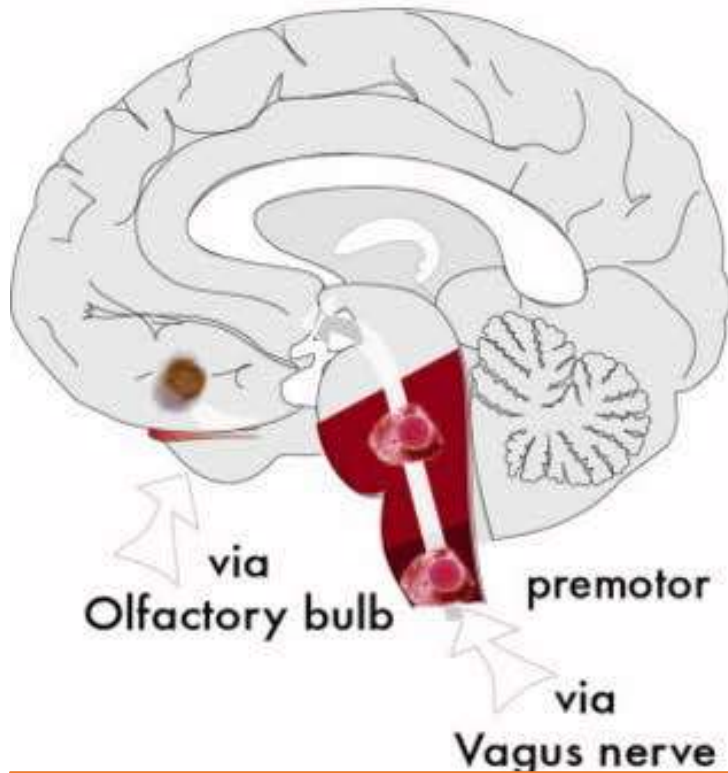

Substantia nigra neurons in Parkinson's disease

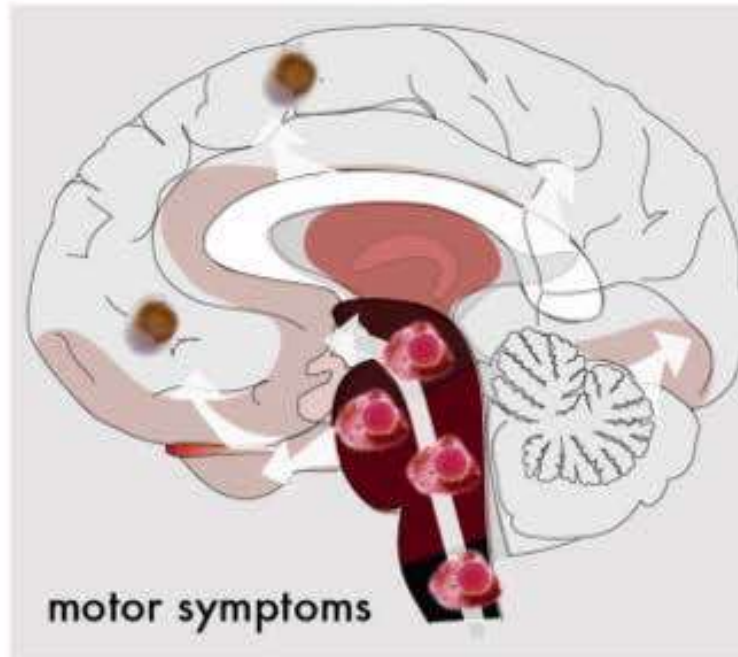
BRAAK STAGE 1&2 PD

Autonomic/olfactory
disturbances

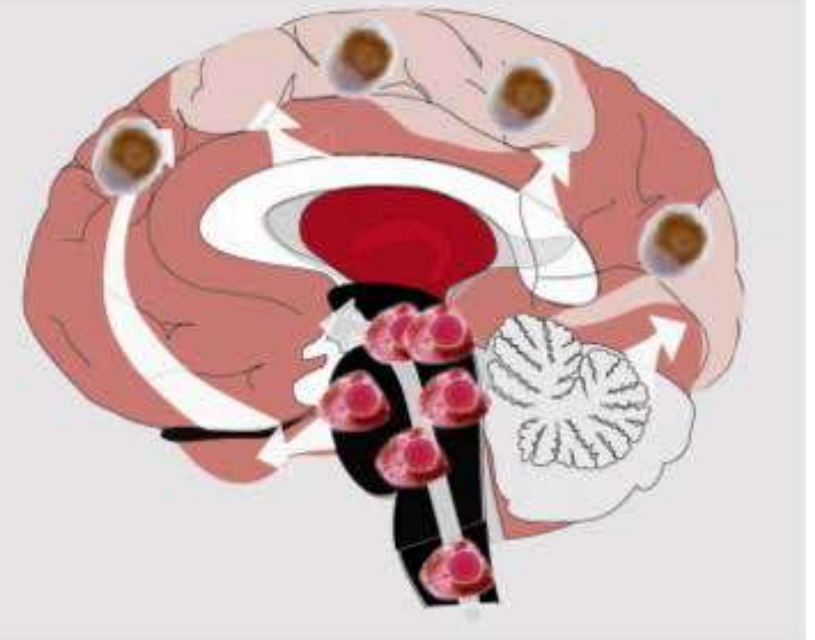
BRAAK STAGE 3&4 PD

Sleep/Motor
disturbances

BRAAK STAGE 5&6 PD

Emotional/cognitive
disturbances

Brainstem Lewy body

Cortical Lewy body

- การเสื่อมของระบบประสาทที่เกี่ยวข้องกับการดมกลิ่น
- การทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติของลำไส้ ทำให้มีอาการท้องผูก
- การนอนหลับและความผิดปกติทางด้านอารมณ์จิตใจ เช่น ย้ำคิดย้ำทำ อาการซึมเศร้า วิตกกังวล หรือร้องตะโกนขยับแขนขาอย่างรุนแรงในขณะหลับ

กัญชา กับ พาร์กินสัน

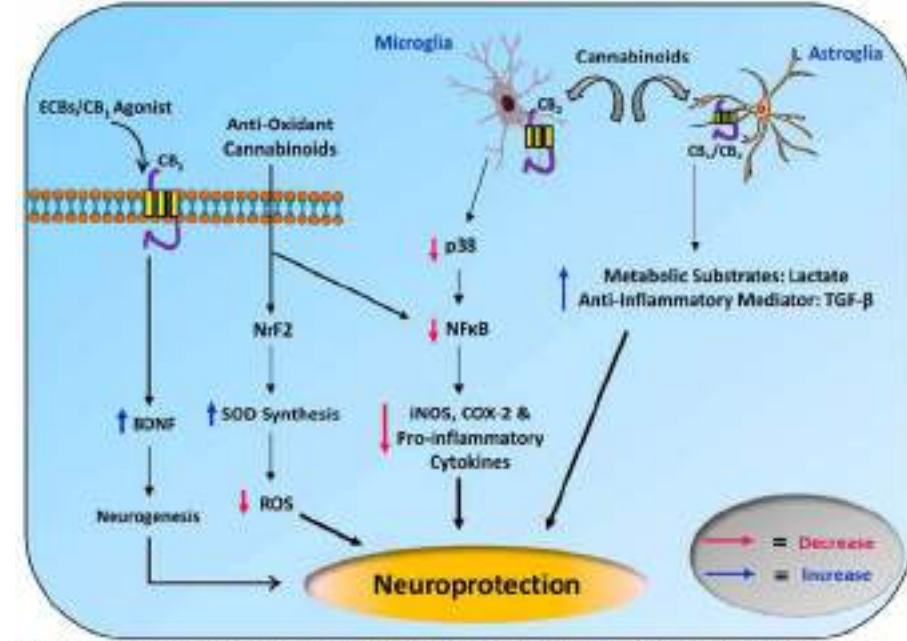
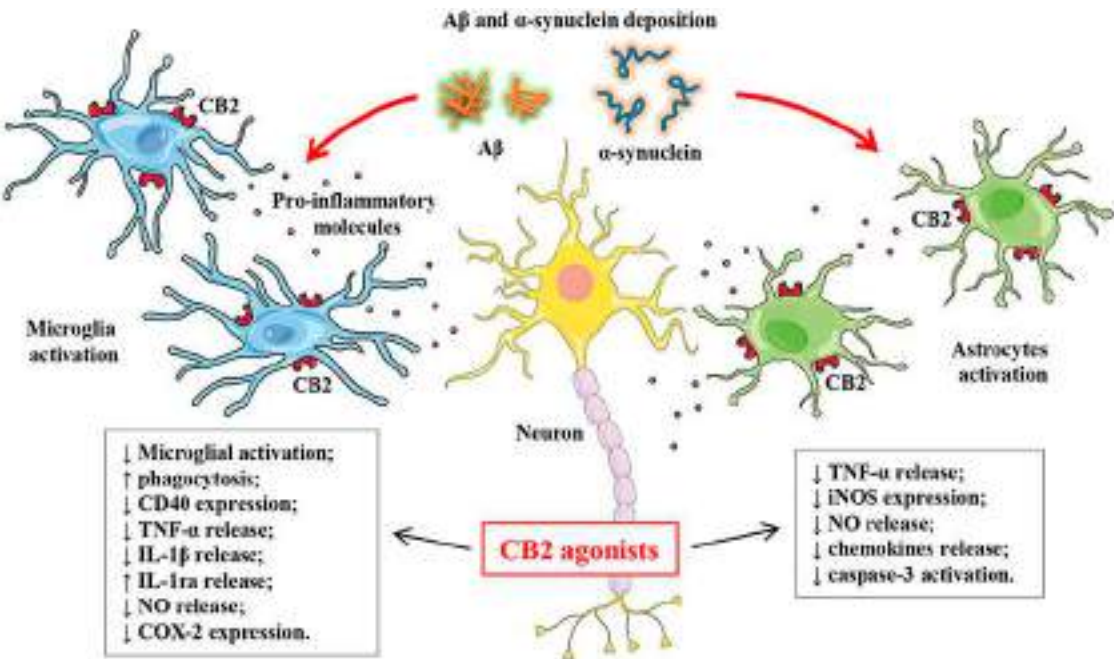
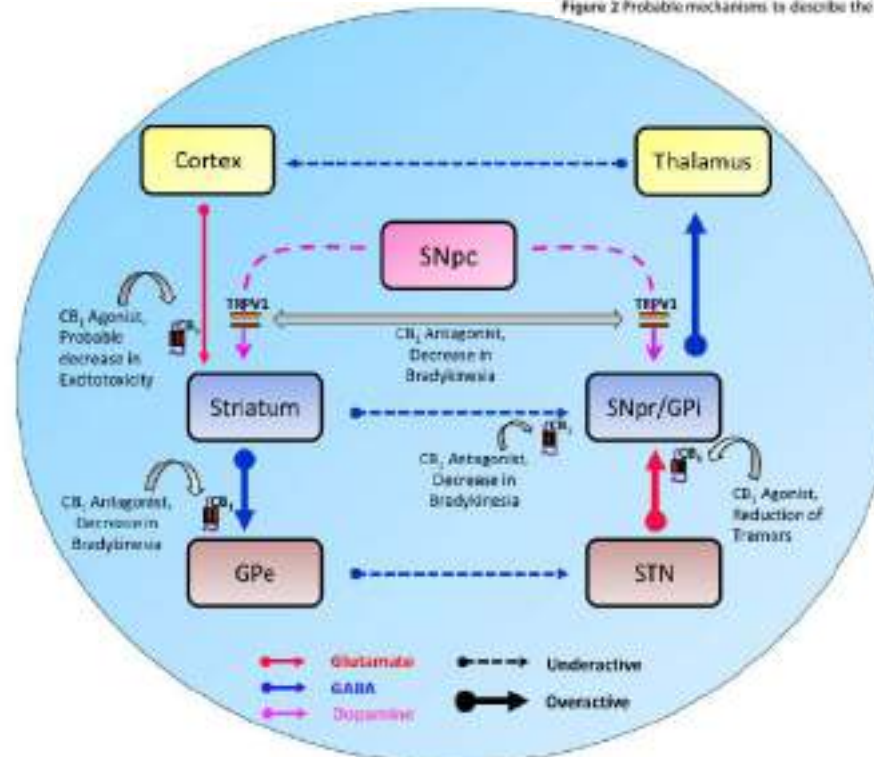

Figure 2 Probable mechanisms to describe the neuroprotective (independent of the CB1 receptor) action of cannabinoids in PD.

น้ำมันกัญชา (ตำรับหมอเดชา)

ตำรับยาในตำรายาตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง

“การประกาศกำหนดตำราการแพทย์แผนไทยของชาติและตำรับยาแผนไทยของชาติ ฉบับที่ ๒๖ พ.ศ. ๒๕๖๓)

ขนาดบรรจุ ๑๐ มิลลิลิตร (๒๐๐ – ๒๒๐ หยด)

ปริมาณตัวยาลำคัญ

- Delta-9-Tetrahydrocannabinol (Δ^9 -THC) 2.1 mg/ml
- Cannabidiol (CBC) 0.6 mg/ml

ข้อบ่งใช้

- นอนไม่หลับ
- อาการปวด (ปวดศีรษะ)
- เบื่ออาหาร

น้ำมันกัญชา (ตำรับหมอเดชา)

วิธีการใช้

- หยดใส่ช้อนรับประทานครั้งละ ๑ - ๕ (๓) หยด (๑ หยด มีปริมาณ THC ประมาณ ๐.๑ มิลลิกรัม)
- หากอาการไม่ดีขึ้น ปรับขนาดยาเพิ่มขึ้นครั้งละ ๑ - ๒ หยด ทุก ๑ - ๒ สัปดาห์ ขนาดสูงสุดไม่เกิน ๒๐ หยดต่อวัน (มีปริมาณ THC ประมาณ ๒.๑ มิลลิกรัม)
- หากอาการดีขึ้น ปรับลดลงครั้งละ ๑ หยด ทุก ๑ สัปดาห์

ผลการสั่งใช้

- นอนไม่หลับ เบื่ออาหาร ปวดเรื้อรัง ปวดไมเกรน อาการดีขึ้น
- อาการสั่นในผู้ป่วยพาร์กินสันลดลง
- ลดอาการปวดของผู้ป่วยกลุ่มโรคมะเร็ง (ใช้ยาแก้ปวดอื่นลดลง)
- คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยในแต่ละอาการดีขึ้น

อาการไม่พึงประสงค์

- พบประมาณร้อยละ ๑.๒๕ - คอแห้ง ปากแห้ง เวียนศีรษะ ใจสั่น ง่วงซึม เป็นต้น ซึ่งเป็นอาการไม่พึงประสงค์แบบไม่ร้ายแรง

ตำรับยาที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม

ตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ ๑๖ ตำรับ

ลำดับ	ชื่อตำรับยา	ที่มาของตำรับยา	สรรพคุณ
๑	ยาอัคคินิวคณะ	คัมภีร์ธาตุพระนารายณ์	แก้คลื่นเหียนอาเจียน เบื่ออาหาร พะอืดพะอม
๒	ยาสุขไสยาสน์	คัมภีร์ธาตุพระนารายณ์	ช่วยให้นอนหลับ เจริญอาหาร แก้อาการอ่อนล้า
๓	ยาแก้ลมเนาวนารีวาโย	ตำรายาศิลาจาริกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม	คลายอาการปวดตึงบริเวณปลายมือปลายเท้า ร้าวไปกำตันทันคอ
๔	ยาน้ำมันสนันไตรภพ	ตำรายาศิลาจาริกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม จาริกตำรายาวัดราชโอรสารามวรวิหาร	แก้กระษัยเหล็ก แก้กาน แก้อาการปวดแข็งเกร็งหัวเหน่าท้องน้อยเจ็บตึงถึงยอดอก
๕	ยาแก้ลมขึ้นเบื้องสูง	ตำรายาศิลาจาริกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม	แก้อาการปวดศีรษะ หน้ามืด หูอื้อ ใจสั่น อ่อนเพลีย สวิงสวาย
๖	ยาไฟอาวุธ	แพทยศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑ พระยาพิศณุประสาทเวช	แก้ปวดมวนจุกเสียดมีอาการท้องอืดพอง
๗	ยาแก้นอนไม่หลับ/ยาแก้ไข้ผอมเหลือง	แพทยศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑ พระยาพิศณุประสาทเวช	แก้อาการอ่อนเพลียผอมแห้ง ตัวสั่นมือสั่น กินข้าวไม่ได้ นอนไม่หลับ
๘	ยาแก้สั่นทขาด กล่อนแห้ง	แพทยศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒ พระยาพิศณุประสาทเวช	แก้อาการท้องผูกปวดเมื่อยจุกเสียดท้องน้อยแน่นหน้าอก
๙	ยาอัมฤตโอสถ	แพทยศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒ พระยาพิศณุประสาทเวช	แก้ตึงเมื่อยล้ากล้ามเนื้อ มือเท้าอ่อนแรงแขนขาอ่อนโรย
๑๐	ยาอโภยสาลี	เวชศึกษา พระยาพิศณุประสาทเวช	แก้โรคลม บำรุงร่างกาย
๑๑	ยาแก้ลมแก้เส้น	เวชศาสตร์วิวัฒนาการ	บรรเทาอาการปวดเมื่อยตึงตามร่างกาย
๑๒	ยาแก้โรคจิต	อายุรเวทศึกษา (ขุนนิทเทศสุขกิจ) เล่ม ๒	ลดความวิตกกังวล ลดความเครียด ช่วยให้นอนหลับ
๑๓	ยาไฟสาลี	อายุรเวทศึกษา (ขุนนิทเทศสุขกิจ) เล่ม ๒	แก้โรคลม บำรุงร่างกาย
๑๔	ยาทาริตสีดวงทวารหนักและโรคผิวหนัง	อายุรเวทศึกษา (ขุนนิทเทศสุขกิจ) เล่ม ๒	รักษาริตสีดวงทวาร โรคผิวหนัง
๑๕	ยาทำลายพระสุเมรุ	คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม ๒ ขุนโสภิตบรรณลักษณะ	แก้เกร็งปวดเมื่อยตึงชา กล้ามเนื้อแขนขาอ่อนแรง
๑๖	ยาทัพยาริคุณ	คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม ๒ ขุนโสภิตบรรณลักษณะ	ปวดตึงเมื่อยตามร่างกาย มือเท้าชาแขนขาอ่อนโรย

เภสัชกรรมไทย – หลักการจัดตำรับยา

วัตถุประสงค์ –

- เพื่อให้มีสรรพคุณในการรักษาที่ดีมีประสิทธิภาพตรงตามสมมุติฐานของโรค
- ป้องกันผลข้างเคียงจากการใช้ยา
- ป้องกันโรคแทรกซ้อนที่อาจจะตามมา
- และให้สามารถใช้ยาได้ตรงตามที่กำหนดในแผนการรักษา

ตัวยาในตำรับ (Drug Formulary)

- **ตัวยาตรงหรือตัวยาหลัก (Major)** – โรคหลัก อาการหลัก
- **ตัวยาช่วยหรือตัวยารอง (Adjuvant)** – โรคแทรก อาการรอง
- **ตัวยาคุมหรือตัวยาประกอบ (Minor)** – อาการอื่น ผลข้างเคียง
- **ตัวยาแต่งหรือตัวยาเสริม (Additive)** – รูปลักษณะ กลิ่น รสชาติ สัมผัส
- **กระสายยา (Aqueous Adjuvant)** – เร่งฤทธิ์ยา ปรับฤทธิ์ยา กระจายตัวยา

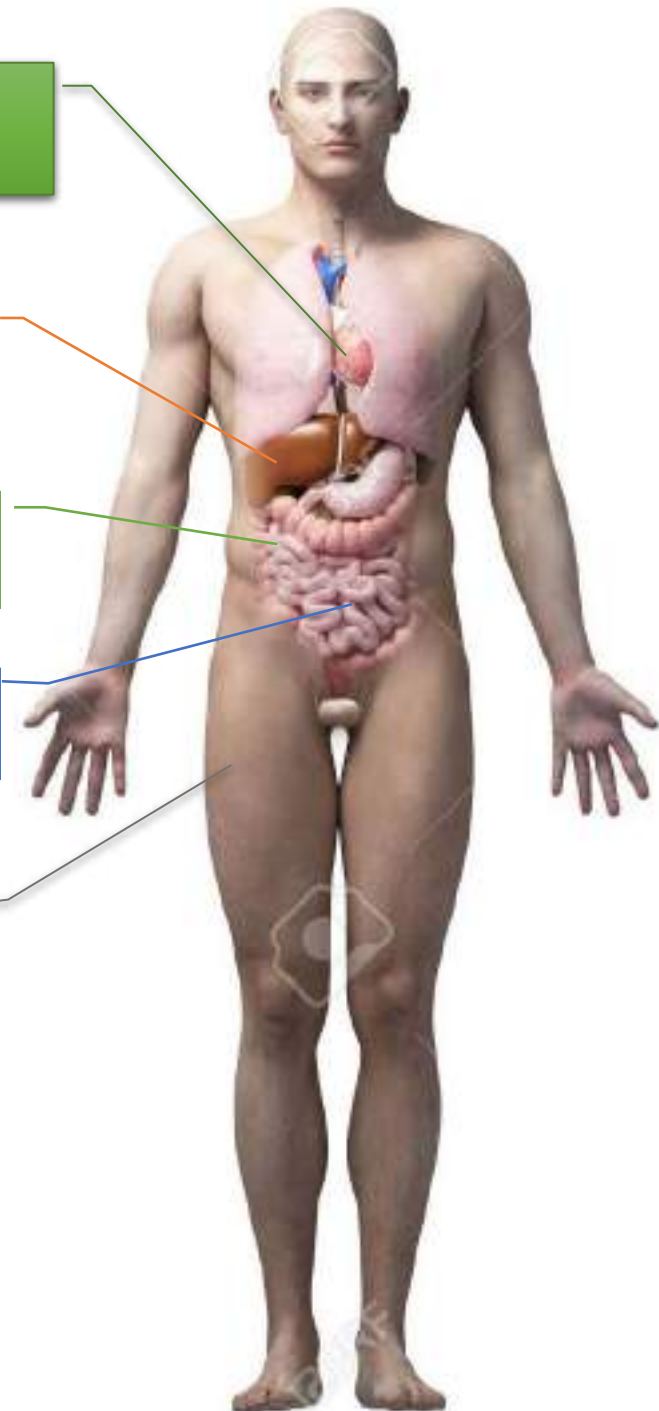
ตัวยาหลัก

ตัวยารอง

ยาตัวประกอบ

ตัวยาเสริม

กระสายยา

ตำรับยากัญชา

กัญชามีฤทธิ์ทางเมาส์ซุม – รสหลักเป็น รสเมาเบื่อ รสขม รสหอมเย็น

- รสเมาเบื่อที่ไม่ร้อนมากไม่เย็นมาก
- ฤทธิ์ของตัวยามีสรรพคุณไปทาง ปิดตะและวาตะ

การใช้กัญชาให้ได้รสเมาเบื่อระดับใด

- ขึ้นอยู่กับการตั้งตำรับยาของแพทย์ผู้ใช้ ถูกส่วน ถูกขนาด ถูกวิธี
- การเตรียมตัวยาก่อนปรุงเข้าตำรับ

การวางกัญชาในตำรับยาเพื่อวัตถุประสงค์ใด – ไม่จำเป็นต้องมากปริมาณ **“ส่งผลมากในปริมาณน้อย”**

- การใช้กัญชาให้ได้รสเมาเบื่อในอาการ กลุ่มอาการ หรือโรคใด โดยการตั้งตำรับยาตามหลักเภสัชกรรมไทย

ตำรับยากัญชา

โบราณโรค

- ตกสันนิบาต เป็นยาโรคเรื้อรังทั้งสิ้น

การใช้ยาทั้งตำรับ

- การเตรียมเครื่องยาก่อนปรุงเพื่อลดพิษและปรับทิศทางการออกฤทธิ์ของยา
- การใช้ตัวยาในตำรับเพื่อควบคุมฤทธิ์ยา ส่งเสริมฤทธิ์ยา ป้องกันอาการข้างเคียงของยา
- การใช้ตัวยาในตำรับเพื่อควบคุมทิศทางการออกฤทธิ์ของตำรับยา
- การปรุงยาและการบริหารยาให้มีรูปแบบเหมาะสมกับตำรับเฉพาะราย

ตำรับยาที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม

ตำรับยารส ร้อน – สุกุม

- ส่งเสริมการออกฤทธิ์ของสมุนไพรกัญชา และลดอาการข้างเคียงจากระสเมาเบื่อ

ส่วนใหญ่ออกฤทธิ์ทาง วาตะ

- **หทัยวาตะ** – ใจสั่น นอนไม่หลับ จิตกระสับกระส่าย มึนงงวิงเวียน เบื่ออาหาร อ่อนล้าแขนขาอ่อนโรย
- **สัตถกะวาตะ** – ปวดแปลบเฉียบพลัน ปวดเกร็งกล้ามเนื้อ ปวดตึงเส้นในช่องท้อง
- **สุนนาวาตะ** – ปวดเมื่อยตึงกล้ามเนื้อ แขนขาอ่อนแรง กระตุกสั่น ปวดร้าวในเส้น

บางตำรับเป็นตัวยาหลัก บางตำรับเป็นตัวยารอง บางตำรับเป็นตัวยาประกอบ

มักจะมีตัวยาร้อนกระจายอังคะมังคานุสารีวาตา โดยเฉพาะ “พริกไทย”

การวางยากองวาตะ

กุกฉิสยาวาตา โภฏฐาสยาวาตา – วางยาร้อนระดับกลาง ร้อนไม่มาก

- อบเชย สมุลแว้ง ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ กระวาน กานพลู ลูกเอิ้น โกษฐู เทียน

อุทังคมาวาตา อโรคมาวาตา – หทัยวาตะวางยาสุขุม สุนनावาตะวางยาสุขุมแต่ร้อนมากขึ้น

- เกสรทั้งหลาย กฤษณา กะลำพัก ชะลูด ขอนดอก
- ชิงแห้ง กระชาย (อัมพฤกษ์อัมพาตมีผักเสี้ยนผี)

อังกมังคานุสารีวาตา – วางยาร้อนมากขึ้น

- พริกไทย ดีปลี ตรีกฎุก สหัสคุณ เบญจกุล

อัสสาสะปัสสาสะวาตา – บริหารการหายใจร่วมกับรักษาหทัยวาตะควบคุมวาตะให้สม่ำเสมอ วางยาสุขุมร้อน

เครื่องยาในตำรับตามธาตุพิการ

กรีสั่ง

- **ขับรู่** – สลัดได ยาดำ รงทอง เนื้อในฝักคูน
- **กัณฑ์दान** – อดุพิต กระจาดแดง กระจาดขาว หัวบุงกรอ เปลือกหินเฮว้ เปลือกหอย กลอย ดองดึง โหระพาทำสุนัข
- **คุณเสมหะ** – โภชฐสอ สมอไทย สมอเทศ ใบสมอทะเล

กุจฉิสยาวัตตา โภชฐาสยาวัตตา

- เบญจกุล โภชฐ เทียน ชิงแห้ง ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ กระจวาน กานพลู ลูกเอ็น
- อุทังคมาวัต ลมในลำไส้ตีขึ้น – อบเชย สมุลแว้ง มหาหิงคุ์ ว่านน้ำ

อังคมังคานุสารีวัตตา

- โภชฐ เทียน ชิงแห้ง พริกไทย

ปรินามัคคี

- โภชฐ เทียน ชิงแห้ง

ยกนัง

- พิลังกาสา หญ้าไต้ใบ

ตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ ๑๖ ตำรับ

๑ ยาอัคคินิวคณะ

- คัมภีร์ธาตุพระนารายณ์
- แก้กลิ้นเหียนอาเจียน เบื่ออาหาร
พะอืดพะอม

๒ ยาคุชไสยาศน์

- คัมภีร์ธาตุพระนารายณ์
- ช่วยให้นอนหลับ เจริญอาหาร แก้อาการ
อ่อนล้า

๓ ยาแก้ลมเนาวนารีวาโย

- ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
- คลายอาการปวดตึงบริเวณปลายมือปลาย
เท้า ร้าวไปกำด้นต้นคอ

๔ ยาน้ำมันสนั่นไตรภพ

- ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม,
จารึกตำรายาวัดราชโอรสารามวรวิหาร
- แก้กะษัยเหล็ก แก้กาน แก้อาการปวดแข็ง
เกร็งหัวเหน่าท้องน้อยเจ็บตึงถึงยอดอก

๕ ยาแก้ลมขึ้นเบื้องสูง

- ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
- แก้อาการปวดศีรษะ หน้ามืด หูอื้อ ใจสั่น
อ่อนเพลีย สวิงสวาย

๖ ยาไฟอาวุธ

- แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑ พระยาพิศณุ
ประสาทเวช
- แก้ปวดมวนจุกเสียดมีอาการท้องอืดพอง

๗ ยาแก่นอนไม่หลับ/ยาแก้ไข้ผอมเหลือง

- แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑ พระยาพิศณุ
ประสาทเวช
- แก้อาการอ่อนเพลียผอมแห้ง ตัวสั่นมือสั่น
กินข้าวไม่ได้ นอนไม่หลับ

๘ ยาแก้สัณฑฆาต กล่อนแห้ง

- แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒ พระยาพิศณุ
ประสาทเวช
- แก้ท้องผูกปวดเมื่อยจุกเสียดท้องน้อยแน่น
หน้าอก

๙ ยาอัมฤตโอสถ

- แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒ พระยาพิศณุ
ประสาทเวช
- แก้ตึงเมื่อยล้ากล้ามเนื้อ มือเท้าแขนขาอ่อน
โรย

๑๐ ยาอโภยสาลี

- เวชศึกษา พระยาพิศณุประสาทเวช
- แก้โรคลม บำรุงร่างกาย

๑๑ ยาแก้ลมแก้เส้น

- เวชศาสตร์วันฉนวนา
- บรรเทาอาการปวดเมื่อยตึงตามร่างกาย

๑๒ ยาแก้โรคจิต

- อายุรเวชศึกษา (ขุนนิเทศสุขกิจ) เล่ม ๒
- ลดความวิตกกังวล ลดความเครียด ช่วย
ให้นอนหลับ

๑๓ ยาไฟสาลี

- อายุรเวชศึกษา (ขุนนิเทศสุขกิจ) เล่ม ๒
- แก้โรคลม บำรุงร่างกาย

๑๔ ยาหาริตสีดวงทวารหนัก โรคผิวหนัง

- อายุรเวชศึกษา (ขุนนิเทศสุขกิจ) เล่ม ๒
- รักษาโรคสีดวงทวาร โรคผิวหนัง

๑๕ ยาทำลายพระสุเมรุ

- คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม ๒ ขุนโสภิตบรรณ
ลักษณะ
- แก้เกร็งปวดเมื่อยตึงขา กล้ามเนื้อแขนขา
อ่อนแรง

๑๖ ยาทัพยาธิคุณ

- คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม ๒ ขุนโสภิตบรรณ
ลักษณะ
- ปวดตึงเมื่อยตามร่างกาย มือเท้าชาแขนขา
อ่อนโรย

ตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ ๑๖ ตำรับ

๑ ยาอัคคินิวคณะ

- คัมภีร์ธาตุพระนารายณ์
- แก้วคลื่นเหียนอาเจียน เปื้ออาหาร
พะอืดพะอม

๖ ยาไฟอาวุธ

- แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑ พระยาพิศณุ
ประสาทเวช
- แก้วปวตมวนจุกเสียดมีอาการท้องอืดพอง

กลุ่มอาการไฟธาตุย่อยอาหารแปรปรวนเรื้อรัง ลมในท้องในไส้แปรปรวนหรืออ่อนกำลัง

๑. ยาอัคคินิวคณะ – คัมภีร์ธาตุนารายณ์

“...๑๑ อัคคินิวคณะ ให้เอา **กันชา** ยิงสม สิ่งละส่วน

เปลือกอบเชย ใบกระวาน กานพลู

สาค้าน สิ่งละ ๒ ส่วน ชิงแห้ง ๓ ส่วน รากเจตมูลเพลิง ดีปลี สิ่งละ ๔ ส่วน

น้ำตาลกรวด ๖ ส่วน

กระทำเป็นจุกน น้ำผึ้งรวงเป็นกระสาย บดเสวยหนักสสิ่ง ๑ แก้อาเจียน ๔ ประการ ด้วยติกกะชาคินีกำเริบ และวิสมามันทาคินีอันทุพล จึงคลื่นเหียนอาเจียน มิให้เสวยพระกระยาหารได้ ให้จำเรณูพระธาตุนั่ง ๔ ให้เสวยพระกระยาหาร เสวยมีรสชูกำลังยิ่งนัก

ข้าพระพุทธเจ้า **ขุนประสิทธิ์โอสถจีน** ประกอบทูลเกล้าฯ ถวาย ครั้งสมเด็จพระนารายณ์เปนเจ้าเมืองลพบุรี เสวยเพลเข้าอัครา ดินักแลฯ...”

เตโชธาตุ – คัมภีร์ธาตุพระนารายณ์

- **ลักษณะเตโชธาตุออกจากตัวนั้น** ให้ร้อนปลายมือปลายเท้า แล้วให้ปวดขบมีพิศม์ แล้วก็ให้แปรไปให้บวม หน้า บวมมือ บวมท้อง บวมเท้า แล้วก็ผื่นขึ้นทั้งตัวตั้งผด แลหักจมไปทำท้อง บุปโพโลหิต ให้มือแลเท้าตาย รุ้มิถึงแก้มิต้อง พร้อมด้วยโทษ ๑๕ วันตัด ๆ
- **เตโชธาตุพิการนั้น** ให้กลัดอกกลัดใจ ให้ไอเปนมองคร่อ ให้ทำท้อง ท้องขึ้น ให้บวมมือ บวมเท้า มักให้นอน หลับแต่เพลากลางวัน เหตุตั้งนั้นคือไฟธาตุอันชื่อ ชिरนัคคี สำหรับเผาภายในให้เหี่ยวแห้ง คร่ำคร่านั้นย่อมเย็น จึงให้เปนไปต่างๆ ๆ

ปริณามัคคี – คัมภีร์ธาตุนารายณ์

- **ปริณามัคคี**ไฟเผาอาหารนั้นมีลักษณะ ๔ ประการ คือ
 ๑. **สมารธาตุ** ไฟธาตุนั้นเสมอบริโภคอาหารเข้าไปพอบังควร ไฟธาตุเผาอาหารแหลกแล้วก็มีได้อยากอาหารอีกเลย อิมเปนปรกติดอยู่ ฯ
 ๒. **วิสมารธาตุ**นั้น บางวันให้ผูก บางวันให้ลง บางวันให้อยากอาหาร บางวันให้คับท้อง แน่นอกแน่นใจ มักให้แค้นคอดังนี้ เหตุไฟธาตุมิได้เสมอ วาโยเดินมิสะดวก จึงตั้งเปนลมก่อนเข้าได้ ในท้องโทษวาโยมีกำลัง ฯ
 ๓. **ติกษะธาตุ**นั้น คือไฟธาตุแรงเผาอาหารฉับพลันยิ่งนัก บริโภคอาหารเข้าไปมากแล้ว อยู่บมินาน ให้อยากอาหารอีก ฯ
 ๔. **มันทกะธาตุ**นั้น ไฟเผาอาหารอ่อน บริโภคอาหารก็ได้ บังเกิดให้ลงเองวันละ ๒ เพลา ๓ เพลา ให้ออยแรงจะเดินไกลก็ได้ดังนี้ เสมอหะจึงประชุมกันเข้าได้ โทษในเสมอหะกำเรบมีกำลัง แลไฟเผาอาหารมิได้เสมอแล้วเมื่อใดโรคนั้นจะแปรให้เปนต่างๆ ฯ

ประกอบด้วยตัวยา ๑๐ ชนิด รวมน้ำหนัก ๒๗ ส่วน

ตำรับนี้มีกัญชา ๑ ใน ๒๗ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๓.๗๐ จึงเป็นตัวยาประกอบ

ตัวยา	น้ำหนักยา
กัญชา	๑ ส่วน
ยี่งสม (โสม)	๑ ส่วน
เปลือกอบเชย	๒ ส่วน
ใบกระวาน	๒ ส่วน
กานพลู	๒ ส่วน
สะค้าน	๒ ส่วน
ขิงแห้ง	๓ ส่วน
เจตมูลเพลิง	๔ ส่วน
ดีปลี	๔ ส่วน
น้ำตาลกรวด	๖ ส่วน

วิเคราะห์ตำรับยา

- ยาตำรับนี้เป็นยาร้อนแต่มี อบเชย ใบกระวาน กานพลู ขิงแห้ง เป็นตัวยาคูมความร้อนไม่ให้กำเริบ โดยเฉพาะถ้าใช้ ขิงแห้ง จะแก้จุดเสียดระเพาะอาหารคูลความร้อนที่ทำให้ไฟธาตุกำเริบของดีป्लीและเจตมูลเพลิงได้ดี
 - ไม่น่าจะมีผลกระทบต่ออาการกำเริบในผู้ที่เป็นโรคระเพาะอาหาร
- ส่วนอบเชยและกานพลูเป็นตัวยาคูควบคุมการทำงานของระบบประสาทลำไส้ให้เดินหน้าไปเป็นปกติ
 - จึงไม่น่าจะกระทบในผู้ที่มีอาการคล้ายกรดไหลย้อน

ข้อแนะนำการใช้

- กลุ่มผู้ป่วยโรคตับเรื้อรังหรือระบบการย่อยอาหารแปรปรวนมานานจนกินไม่ย่อย ลำไส้ไม่มีกำลังเคลื่อน
 - แก้อาการที่เกิดจากไฟย่อยอาหารคือน้ำย่อยอาหารผิดปกติทำให้ย่อยอาหารไม่ได้ ไปกระทบลมคือการเคลื่อนของลำไส้ทำให้เกิดอาการความผิดปกติ ได้แก่ คลื่นเหียนอาเจียน เบื่ออาหาร กินอาหารแล้วมีอาการลำไส้เคลื่อนไม่สะดวก ร้อน ไม่สบายท้อง พะอืดพะอม จะเรอก็เรอไม่ออก จะผายลมก็ผายไม่ออก
- ท้องอืดแน่น ลมตีขึ้น อ่อนเพลียกำลังน้อย
- **Functional Digestive disorder:** Gastro – duodenal disorder for example Postprandial distress syndrome, Excessive gastric belching, Chronic nausea vomiting syndrome,
- **Abdominal discomfort** with or without anorexia nausea vomiting

วิธีการใช้

- รูปแบบยา
 - ยาผง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - รับประทานครั้งละ ๒ - ๔ กรัม วันละ ๑ - ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า - เย็น
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - น้ำผึ้งรวง ๑ ช้อนชา ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกครั้งแก้ว (๑๒๕ มิลลิลิตร) แทน

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ผู้ป่วยโรคแผลเปื่อยเพปติก ผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหารและกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยาารสร้อน

๖. ยาไฟอาวุธ

– แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑ พระยาพิศณุประสาทเวช

“...อันว่าลมที่กลิ้งขึ้นกลิ้งลงแลลั่นอยู่ในท้องที่เป็นข้างคลื่นดุจดังลูกฟูกนั้นก็หาย ถ้าไม่หายท่านให้
แต่งยาอันชื่อว่าอินทจักร์นั้นให้กินต่อไป ถ้ามิฟังยาอันใดแล้ว ท่านให้แต่งยาอันชื่อว่าไฟอาวุธนั้นให้กินต่อไป

ยาชื่อไฟอาวุธขนานนี้ เอาผลจันทร์ ๑ ดอกจันทร์ ๑ กระจวาน ๑ กานพลู ๑ โกฎทั้ง ๕ เทียนทั้ง ๕

ชะเอมเทศ ๑ **กันชา** ๑ แก่นแสมทะเล ๑ เอาสิ่งละ ๑ ส่วน อุตพิศ ๑ เปลือกสมุลแว้ง ๑ ดีปลี ๑ ใบพิมเสน ๑
เอาสิ่งละ ๒ ส่วน รากจิงจ้อ ๑ รากส้มกุ่ม ๑ รากเปล้าน้อย ๑ รากเปล้าใหญ่ ๑ รากสะค้าน ๑ รากพาชไนน์ ๑
เอาสิ่งละ ๓ ส่วน สหัตคคุณเทศ ๔ ส่วน บุกรอ ๙ ส่วน พริกไทย ๑ ชิงแห้ง ๑ รากเจตมูล ๑ เอาสิ่งละ ๑๖ ส่วน
รวมยา ๓๒ สิ่งนี้ทำเป็นจุก เอน้ำมะนาวเป็นกระสายบดทำแท่งไว้ กินแก้ทราง ๗ จำพวก แก้ตานโจรทั้ง ๑๒
จำพวก แก้หืดน้ำนมทั้ง ๗ จำพวก แก้ไอผอมเหลือง แลแก้ไส้พองท้องใหญ่ แก้ฟุงโรแลลมจุกเสียด แลแก้ป้าง
แก้ม้ามแก้ตานเสมหะให้ปวดมวนเสียดแทง แก้อุจจาระเป็นเสมหะโลหิตระคนกันมักให้ถอยกำลัง มักให้เป็นไข้
ไม่รู้สีกตัวให้ลงเป็นโลหิต แก้ไข้เพื่อเสมหะเพื่อลม...”

ประกอบด้วยตัวยา ๓๒ ชนิด รวมน้ำหนัก ๗๔ ส่วน

ตำรับนี้มีกัญชา ๑ ใน ๗๔ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๑.๓๕ จึงเป็นตัวยาประกอบ

ตัวยา	น้ำหนักยา
ผลจันทร์	๑ ส่วน
ดอกจันทร์	๑ ส่วน
กระวาน	๑ ส่วน
กานพลู	๑ ส่วน
โกฐสอ	๑ ส่วน
โกฐเขมา	๑ ส่วน
โกฐหัวบัว	๑ ส่วน
โกฐจุฬาฬัมพา	๑ ส่วน
โกฐเชียง	๑ ส่วน
เทียนดำ	๑ ส่วน
เทียนแดง	๑ ส่วน
เทียนขาว	๑ ส่วน
เทียนข้าวเปลือก	๑ ส่วน
เทียนตาตั๊กแตน	๑ ส่วน
ชะเอมเทศ	๑ ส่วน
กัญชา	๑ ส่วน

ตัวยา	น้ำหนักยา
แก่นแสมทะเล	๑ ส่วน
เปลือกสมุลแว้ง	๒ ส่วน
ดีปลี	๒ ส่วน
ใบพิมเสน	๒ ส่วน
รากจิงจ้อ	๓ ส่วน
รากส้มกุ้ง	๓ ส่วน
รากเปล้าน้อย	๓ ส่วน
รากเปล้าใหญ่	๓ ส่วน
รากสะค้าน	๓ ส่วน
รากพาชไหน	๓ ส่วน
สหัสศคุณเทศ	๔ ส่วน
บุงรอก	๙ ส่วน
พริกไทย	๑๖ ส่วน
ขิงแห้ง	๑๖ ส่วน
เจตมูลเพลิง	๑๖ ส่วน

วิเคราะห์ตำรับยา

- ยารสร้อนปรับปริณามัคคีไฟธาตุย่อยอาหาร ช่วยกระตุ้นไฟธาตุในการย่อยอาหาร
- ตำวยารสร้อนช่วยผลักกุกจิสยาวาตาและโกฏฐาสยาวาตา ช่วยการทำงานของระบบประสาทลำไส้
- ตำวยากระจายลมอังคะมังคานุสารีวาตา ช่วยกระจายลมทั่วกายและแก้ปวดเมื่อยตึงกล้ามเนื้อ
- ตำยากัดเถาดานประเมหะในลำไส้ ช่วยขับรุกรูของเสียที่ตกค้างให้ออกไป
- สรรพคุณตำรับแก้อาการตับโตม้ามโตพุงโรมีน้ำในช่องท้อง

ข้อแนะนำการใช้

- แก้อาการย่อยอาหารผิดปกติเรื้อรัง โรคตับเรื้อรังท้องมาน ตับมีไขมันโต ทำให้มีอาการท้องอืดพอง
- แก้อาการจุกเสียดตีขึ้น ปวดมวนท้อง
- ถ่ายไม่มีลมแบ่ง ถ่ายมีมูกเลือดปน
- ดานเสมหะ หมายถึง เสมหะที่คั่งค้างในลำไส้ทำให้ท้องแข็งปวดมวน
- **Ascites** with hepatomegaly or splenomegaly and abdominal discomfort

วิธีการใช้

- รูปแบบยา
 - ยาผง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - รับประทานครั้งละ ๒ - ๔ กรัม วันละ ๑ - ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า - เย็น
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - น้ำมะนาว ๑ ช้อนชา ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกครั้งแก้ว (๑๒๕ มิลลิลิตร) แทน

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ผู้ป่วยโรคแผลเปื่อยเพปติก ผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหารและกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยาารสร้อน

สรุป – ตำรับยาไฟธาตุย่อยอาหารแปรปรวน

ชื่อตำรับ	สรรพคุณ	หมายเหตุ
อัคคินิวคณะ	ระบบการย่อยแปรปรวนมานาน ไฟธาตุอ่อน ลำไส้ไม่มีกำลังเคลื่อน	
ไฟอาวุธ	ระบบการย่อยแปรปรวนมานาน ลำไส้ตีระคนปวดมวนจุกเสียด	

ตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ ๑๖ ตำรับ

๒ ยาคุขไสยาสน์

- คัมภีร์ธาตุพระนารายณ์
- **ช่วยให้นอนหลับ เจริญอาหาร แก้อาการอ่อนล้า**

๗ ยาแก่นอนไม่หลับ/ยาแก้ไข้พอมเหลือง

- แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑ พระยาพิศณุประสาทเวช
- **แก้อาการอ่อนเพลียพอมแห้ง ตัวสั่นมือสั่น กินข้าวไม่ได้ นอนไม่หลับ**

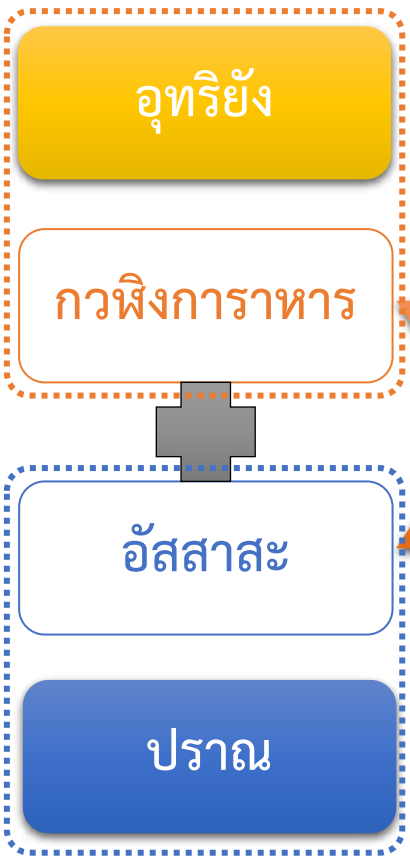
กลุ่มอาการไฟธาตุแปรปรวนเรื้อรัง กระทบหทัยวาทะ อ่อนเพลีย นอนไม่หลับ

๑๒ ยาแก้โรคนิจิต

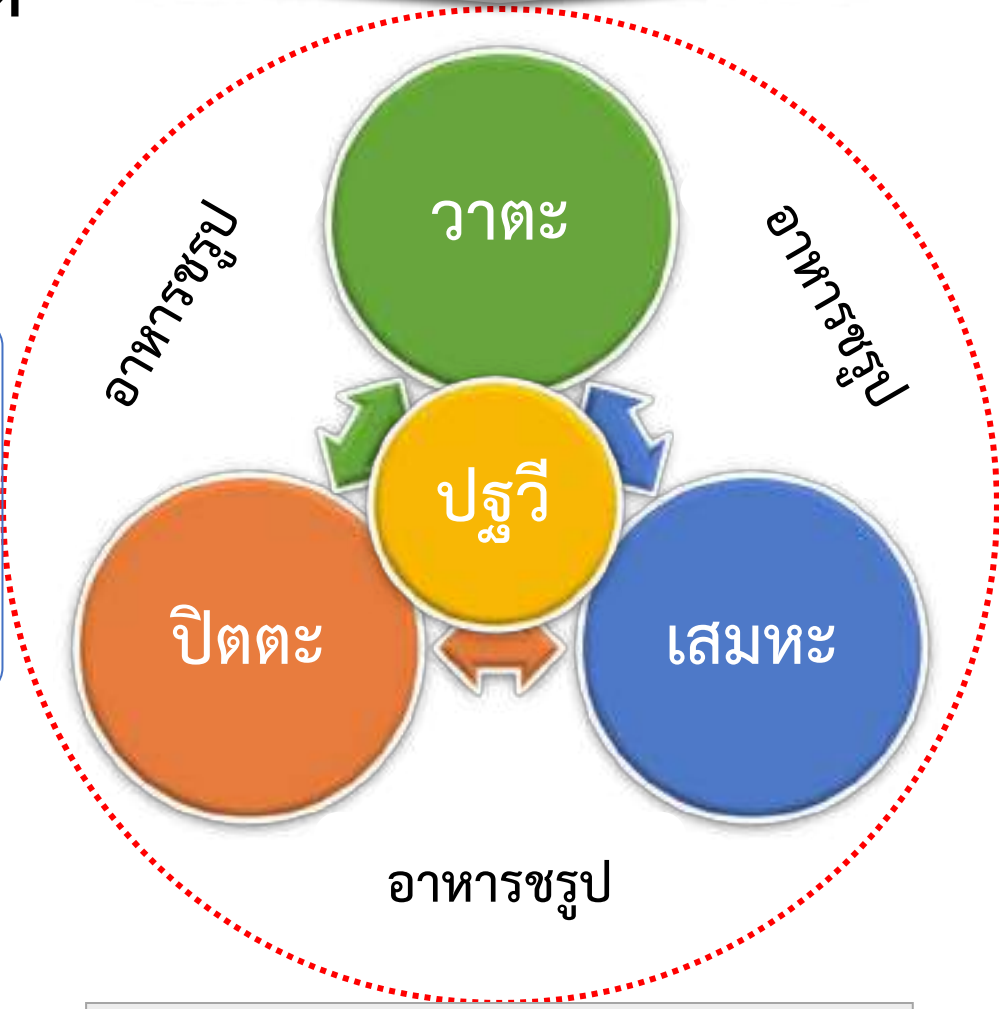
- อายุรเวชศึกษา (ขุนนิเทศสุขกิจ) เล่ม ๒
- **ลดความวิตกกังวล ลดความเครียด ช่วยให้นอนหลับ**

การรับ การกระทบ - ตา หู จมูก ลิ้น กาย

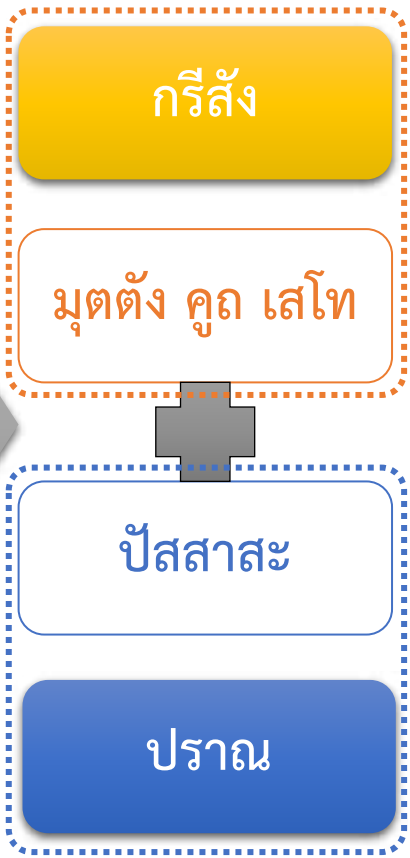
การดำเนินของชีวิต

ธารณะธาตุ

มละธาตุ

การรู้ การตอบสนอง - จิต เจตสิก เจตนา

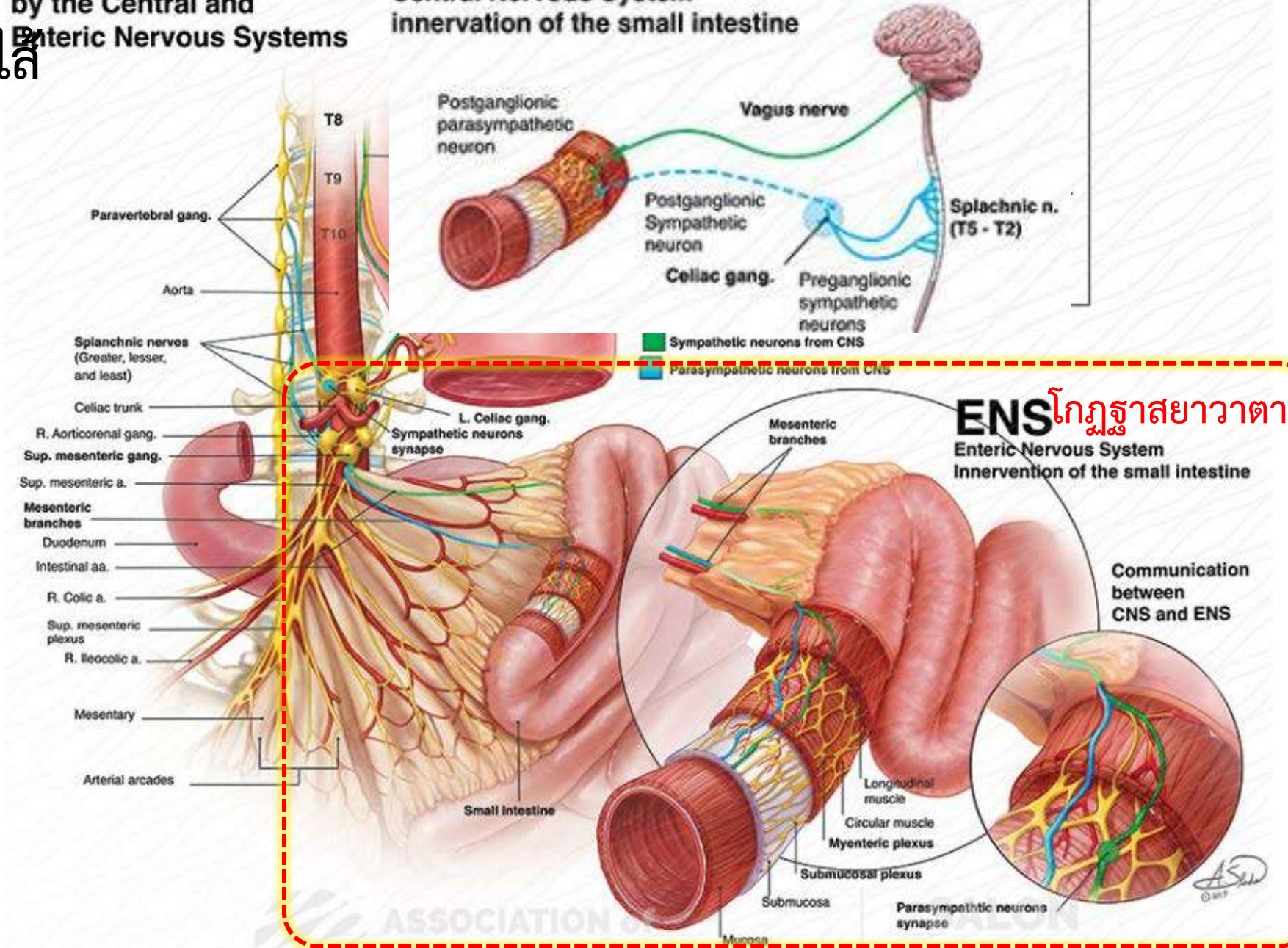
INNERVATION OF THE SMALL INTESTINE

by the Central and Enteric Nervous Systems

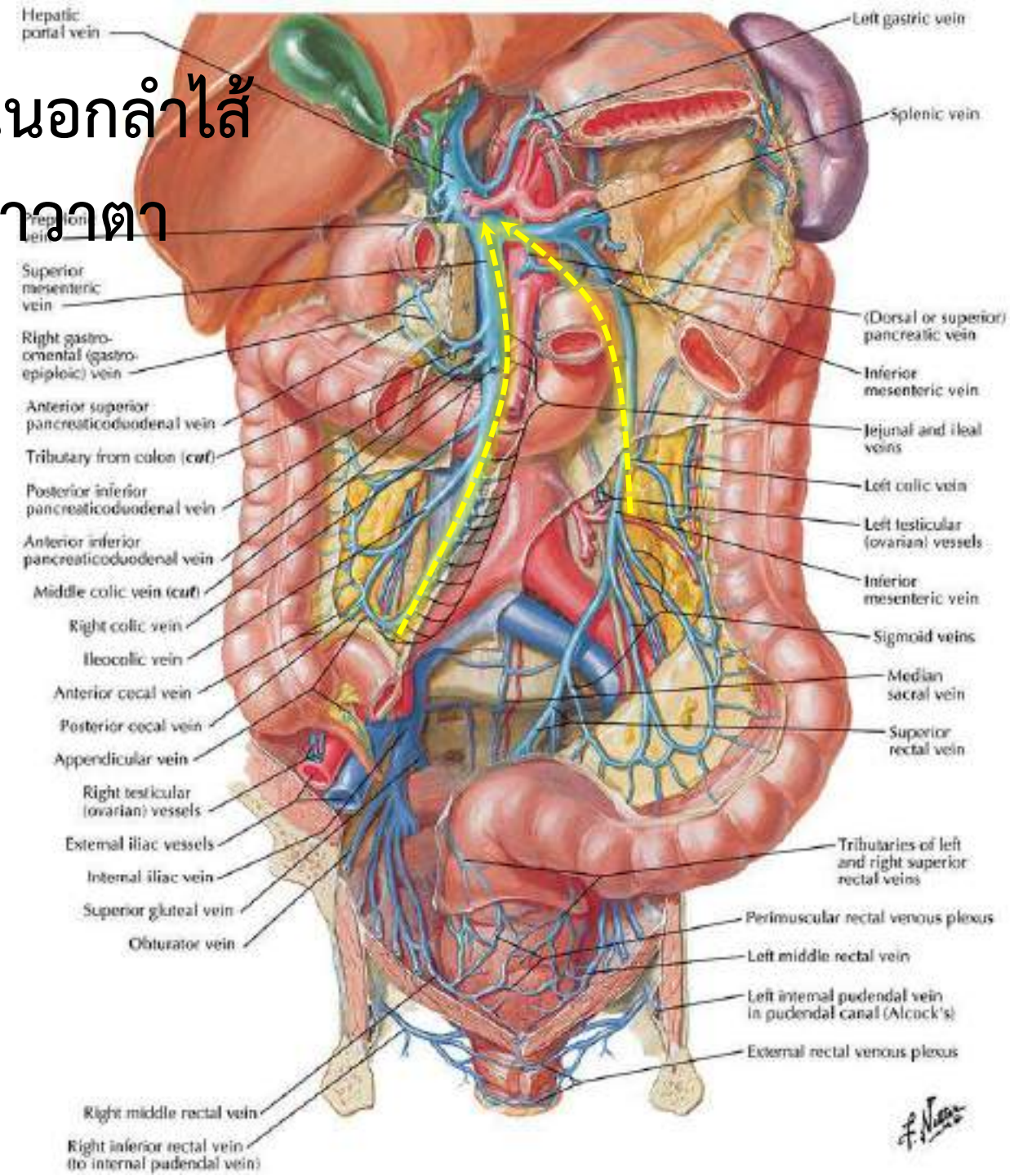
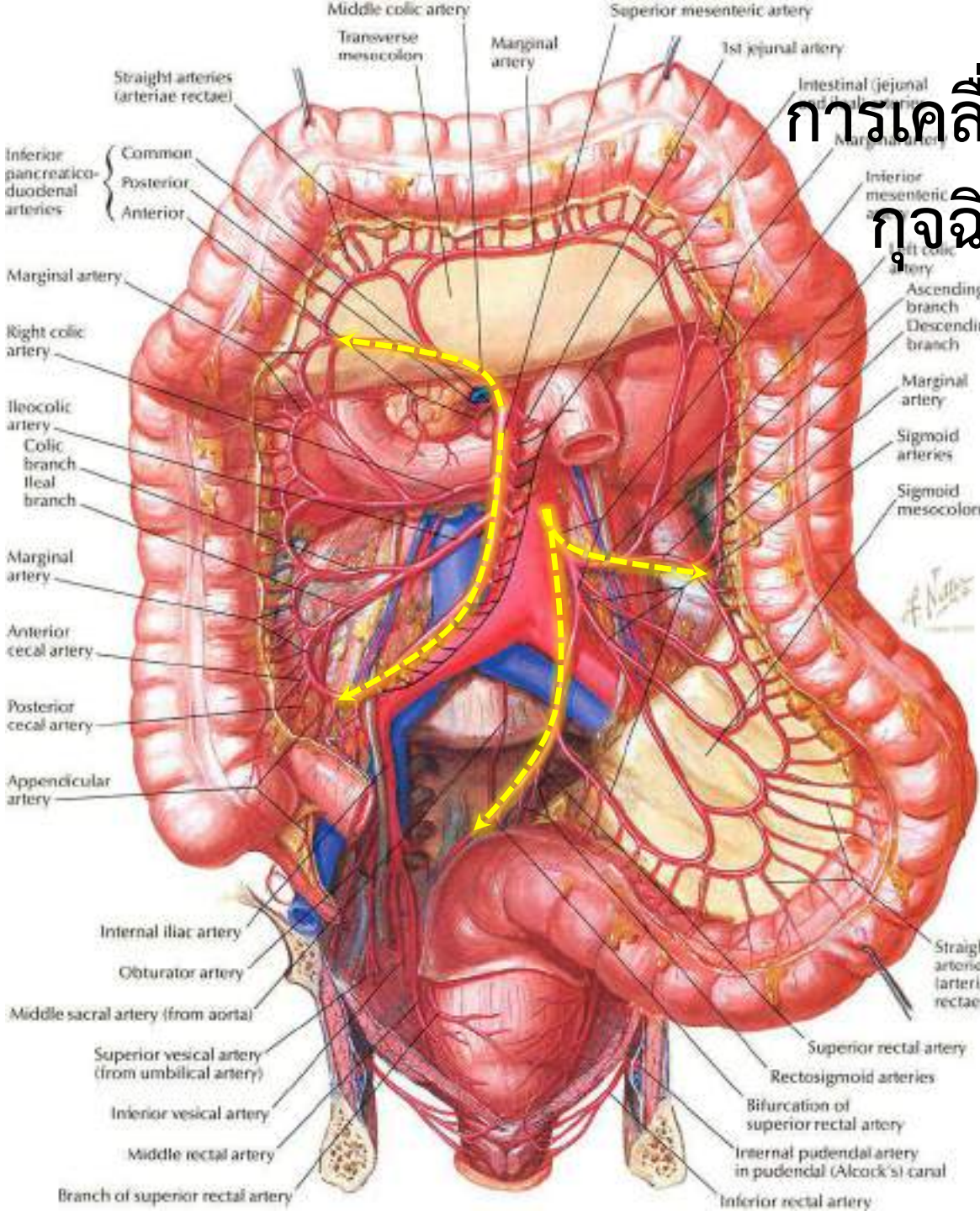
CNS

Central Nervous System
innervation of the small intestine

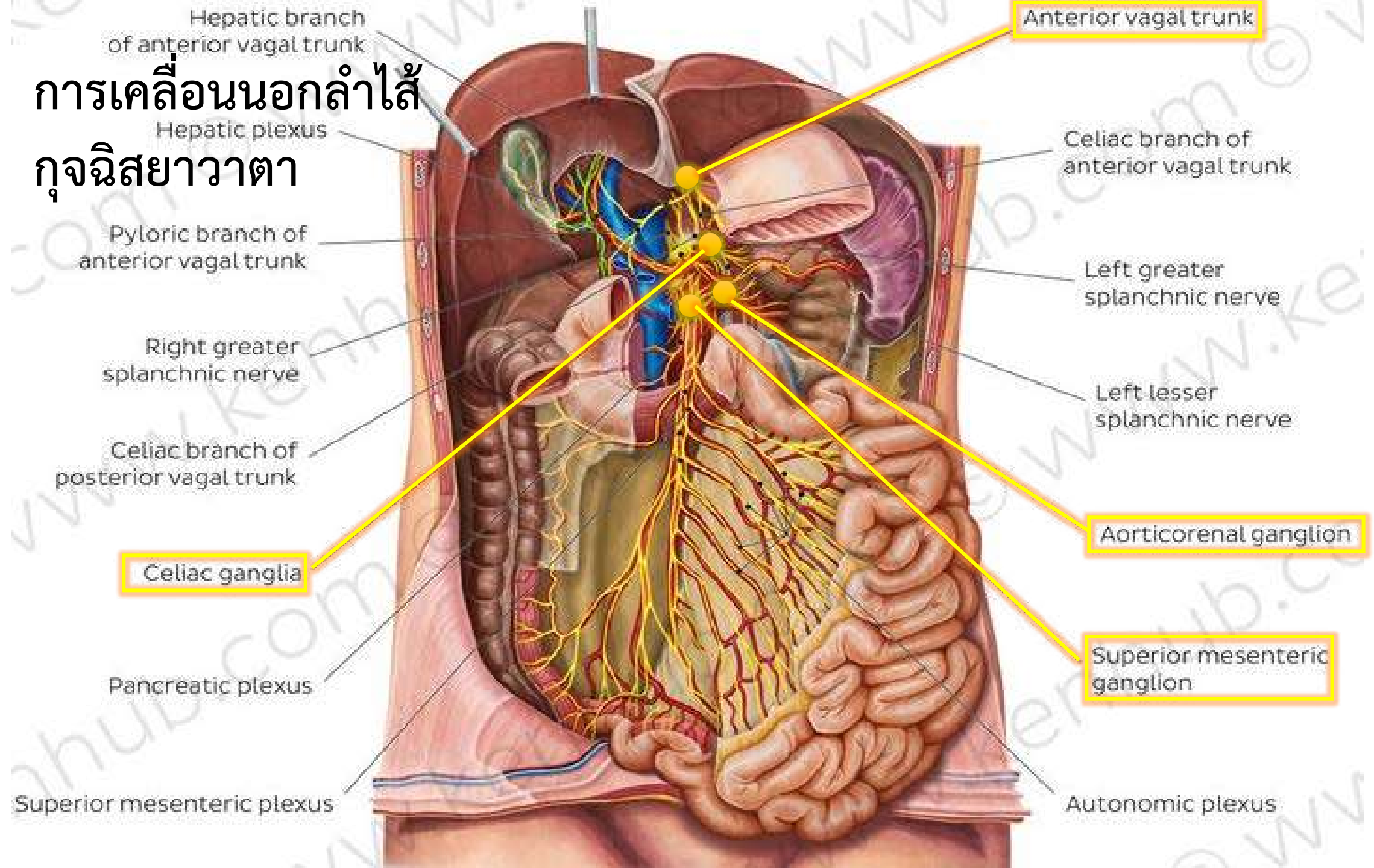
การเคลื่อนไหวลำไส้
โกลจิฐาสยาวาตา

การเคลื่อนนอกลำไส้ กุงฉิสยาวาทา

การเคลื่อนนอกลำไส้ กุกฉิสยาวาตา

Hepatic branch of anterior vagal trunk

Hepatic plexus

Pyloric branch of anterior vagal trunk

Right greater splanchnic nerve

Celiac branch of posterior vagal trunk

Celiac ganglia

Pancreatic plexus

Superior mesenteric plexus

Anterior vagal trunk

Celiac branch of anterior vagal trunk

Left greater splanchnic nerve

Left lesser splanchnic nerve

Aorticorenal ganglion

Superior mesenteric ganglion

Autonomic plexus

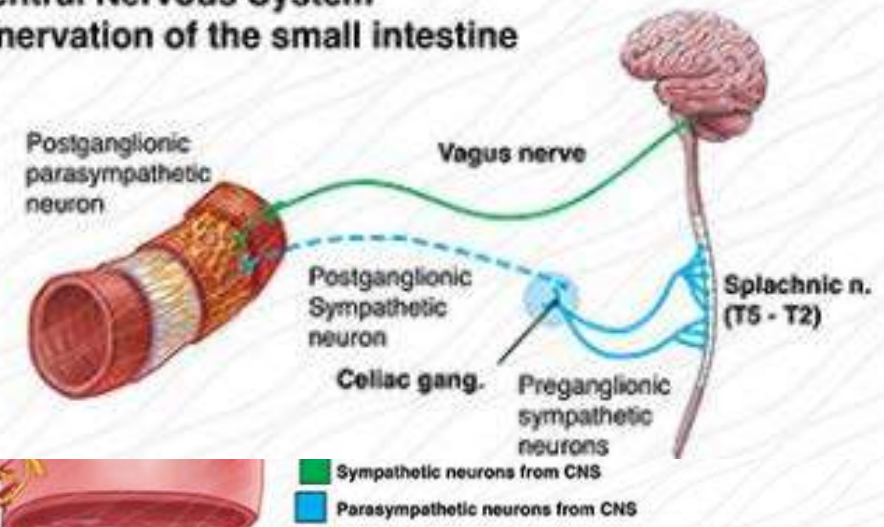
INNERVATION OF THE SMALL INTESTINE

by the Central and Enteric Nervous Systems

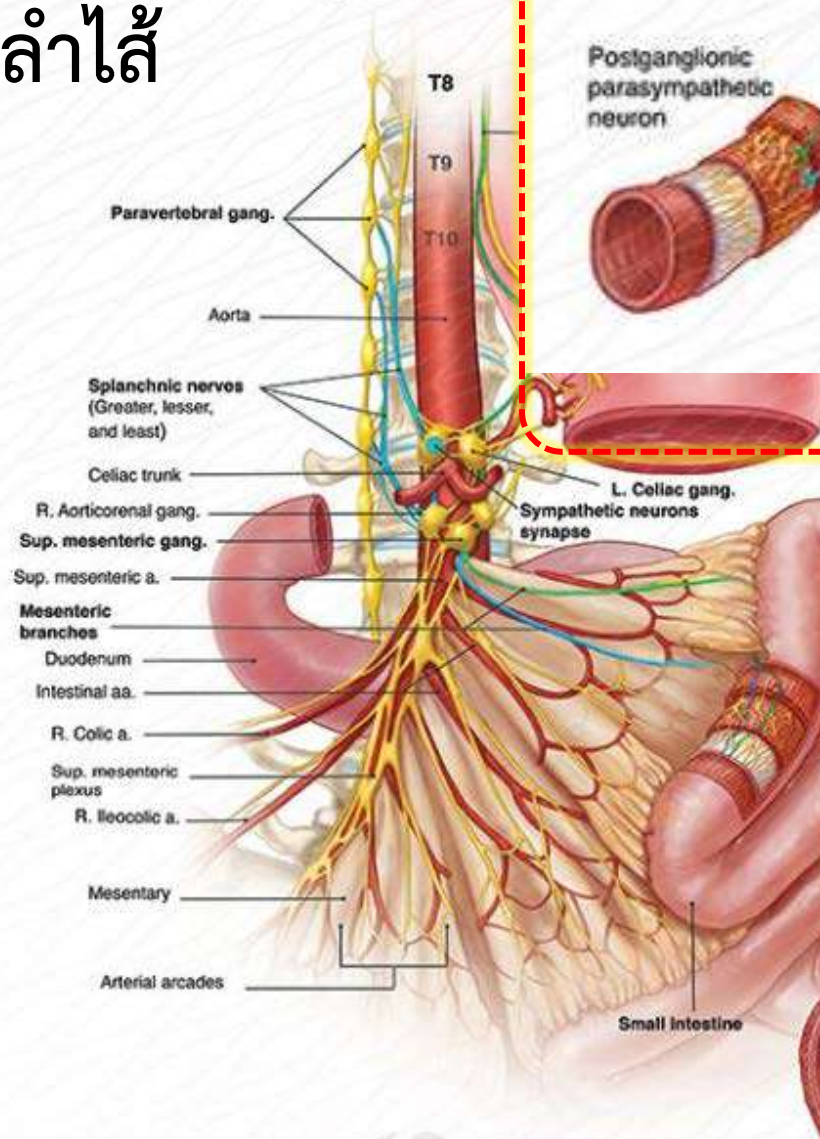
การเคลื่อนนอกลำไส้

CNS

Central Nervous System
Innervation of the small intestine

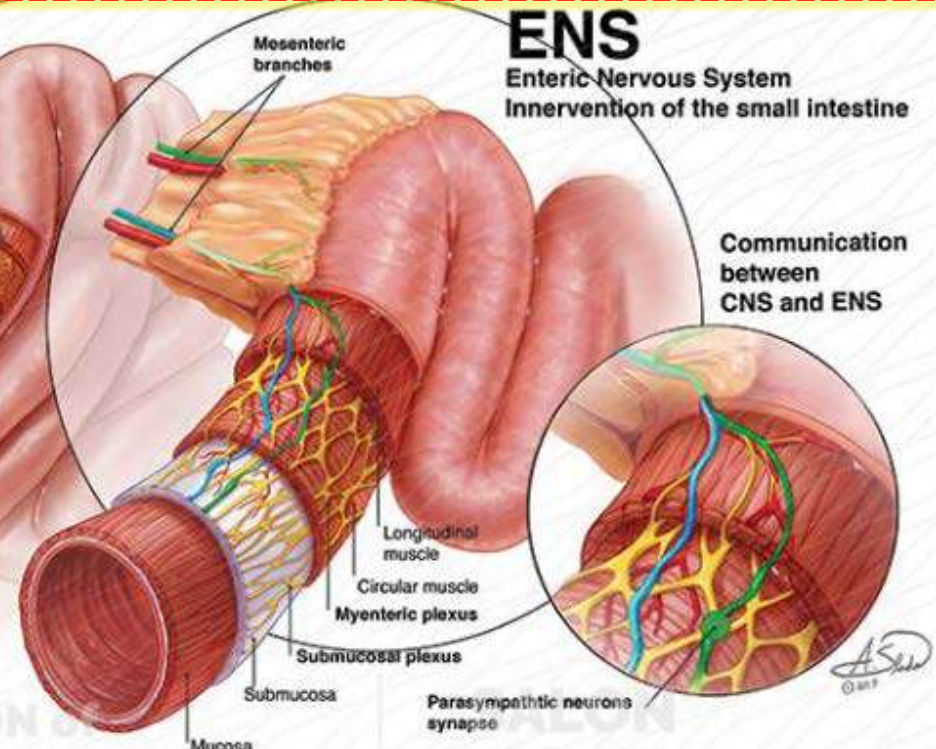

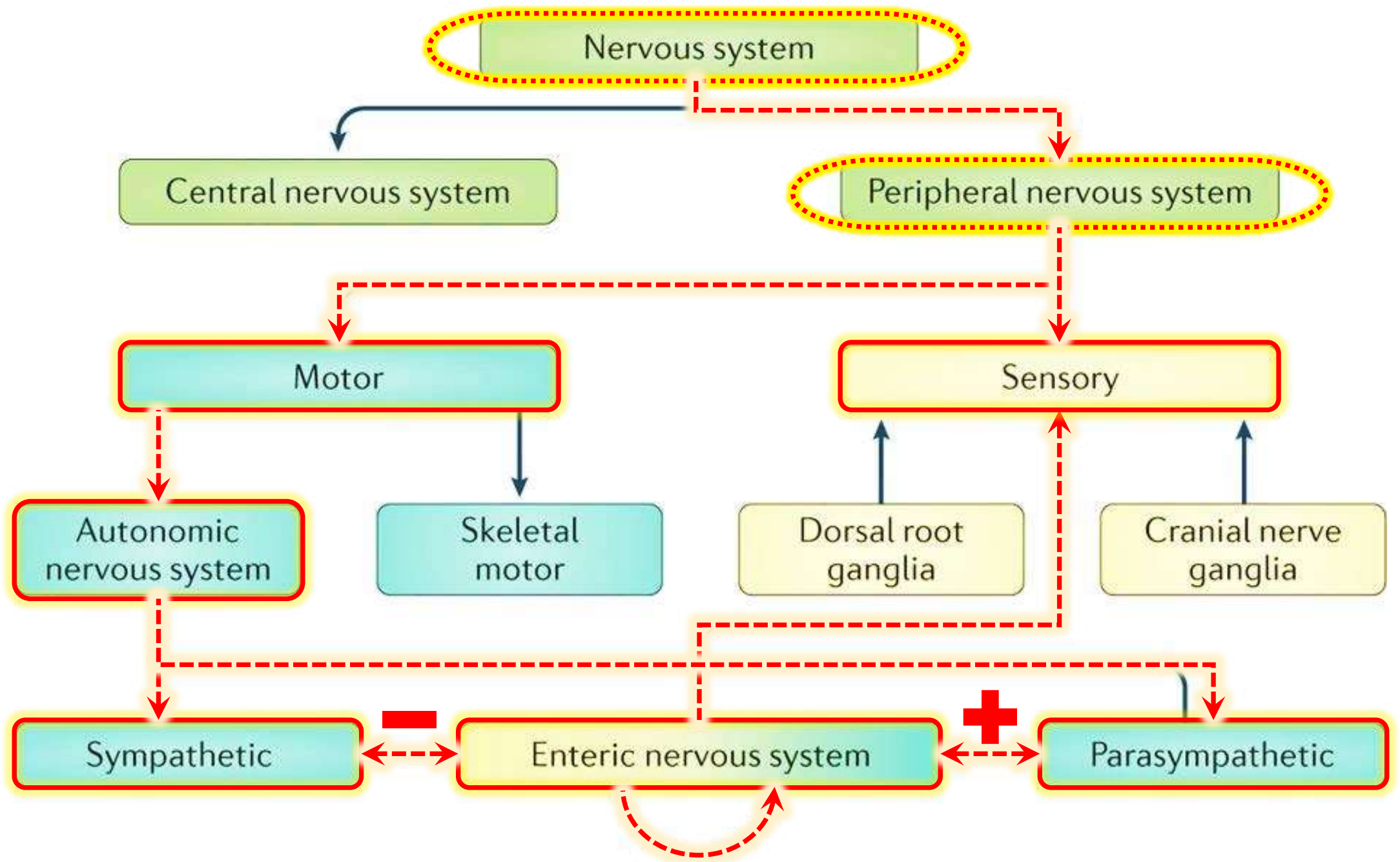
กุกฉิสยาาาตา

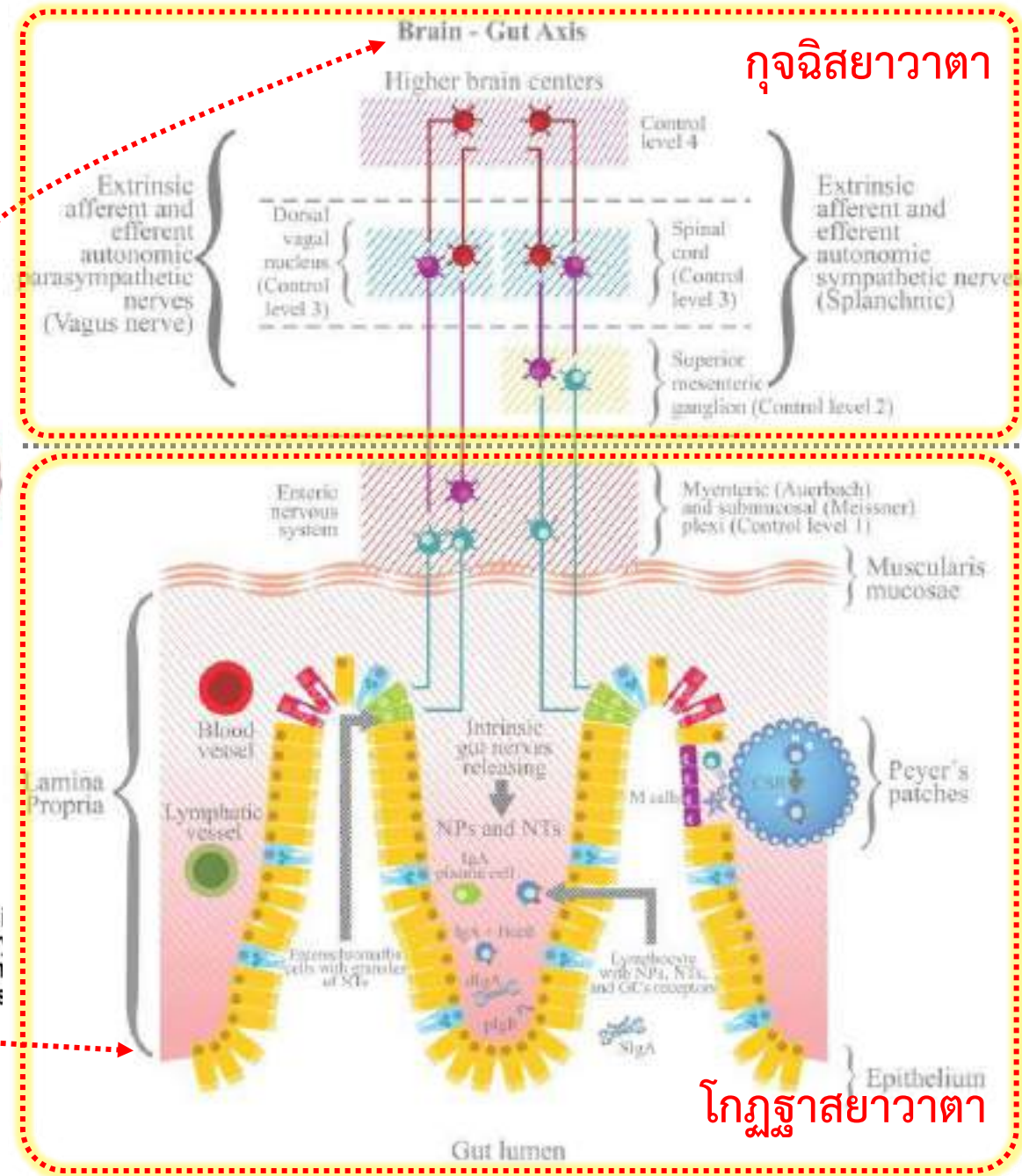
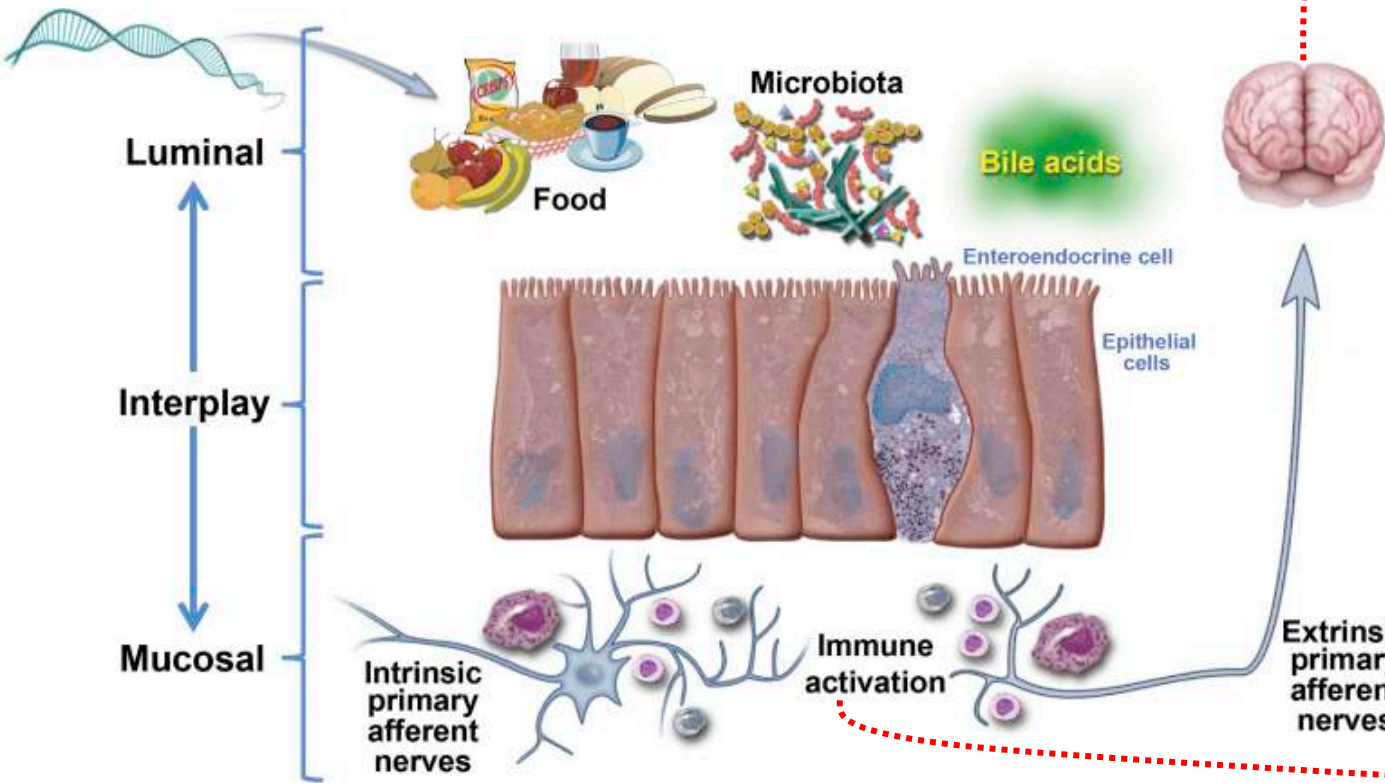
ENS

Enteric Nervous System
Innervation of the small intestine

Enteric Nervous System: ENS

กุงฉิสยาวาตา

โกฏฐาสยาวาตา

สันตปปักคี

ยกน้

- เจ้าแห่งความร้อน (สันตปปักคี) แหล่งกำเนิดปิตตัง (ปริณามัคคี)

ปริณามัคคี

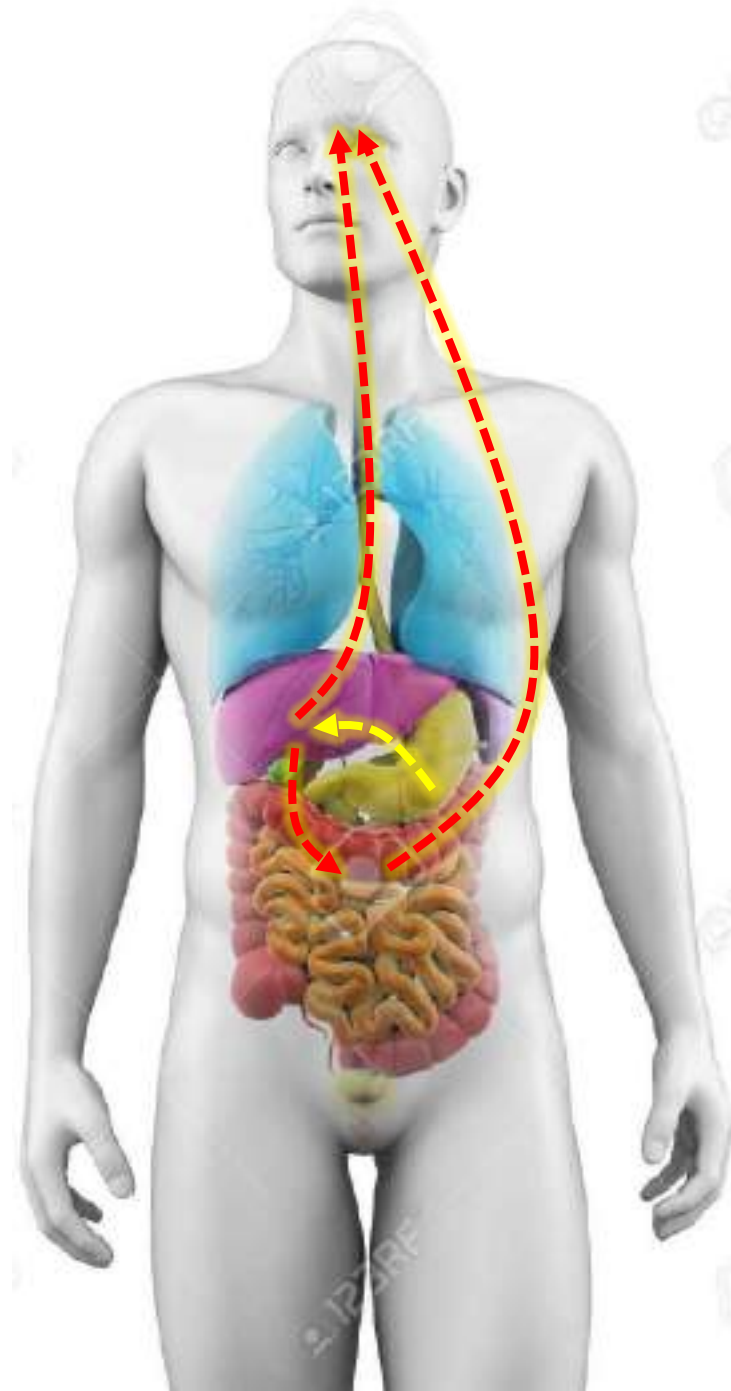
- กระตุ้นกุกฉิสยาวาตาและโกฏฐาสยาวาตา

สันตปปักคี

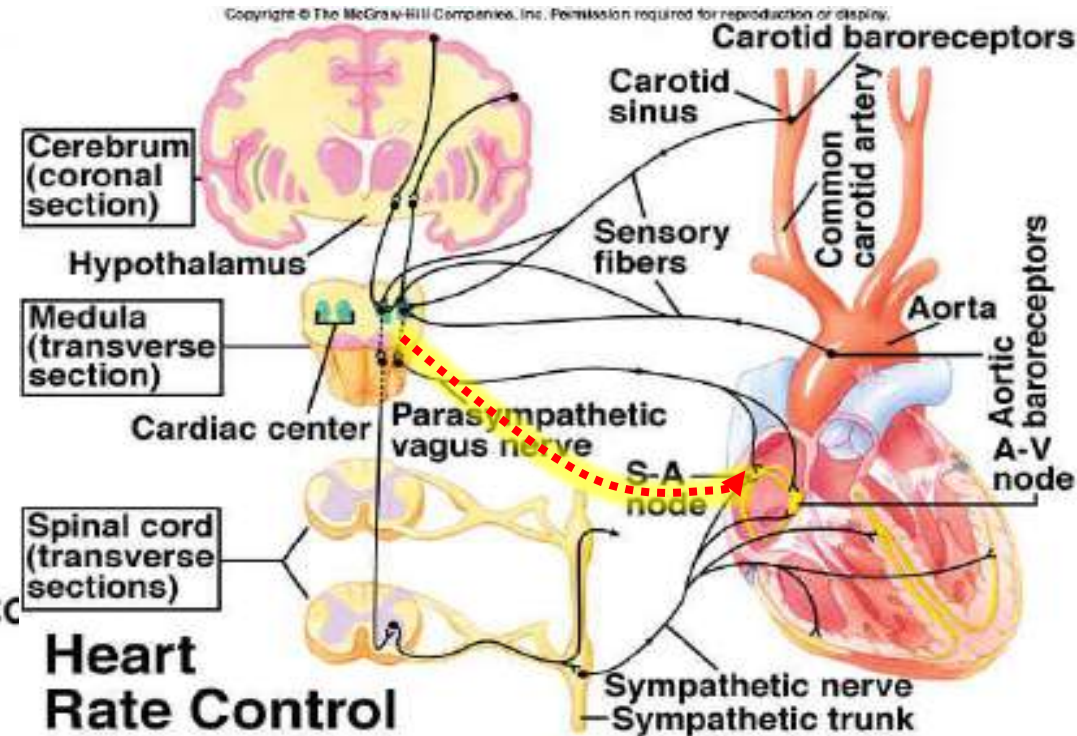
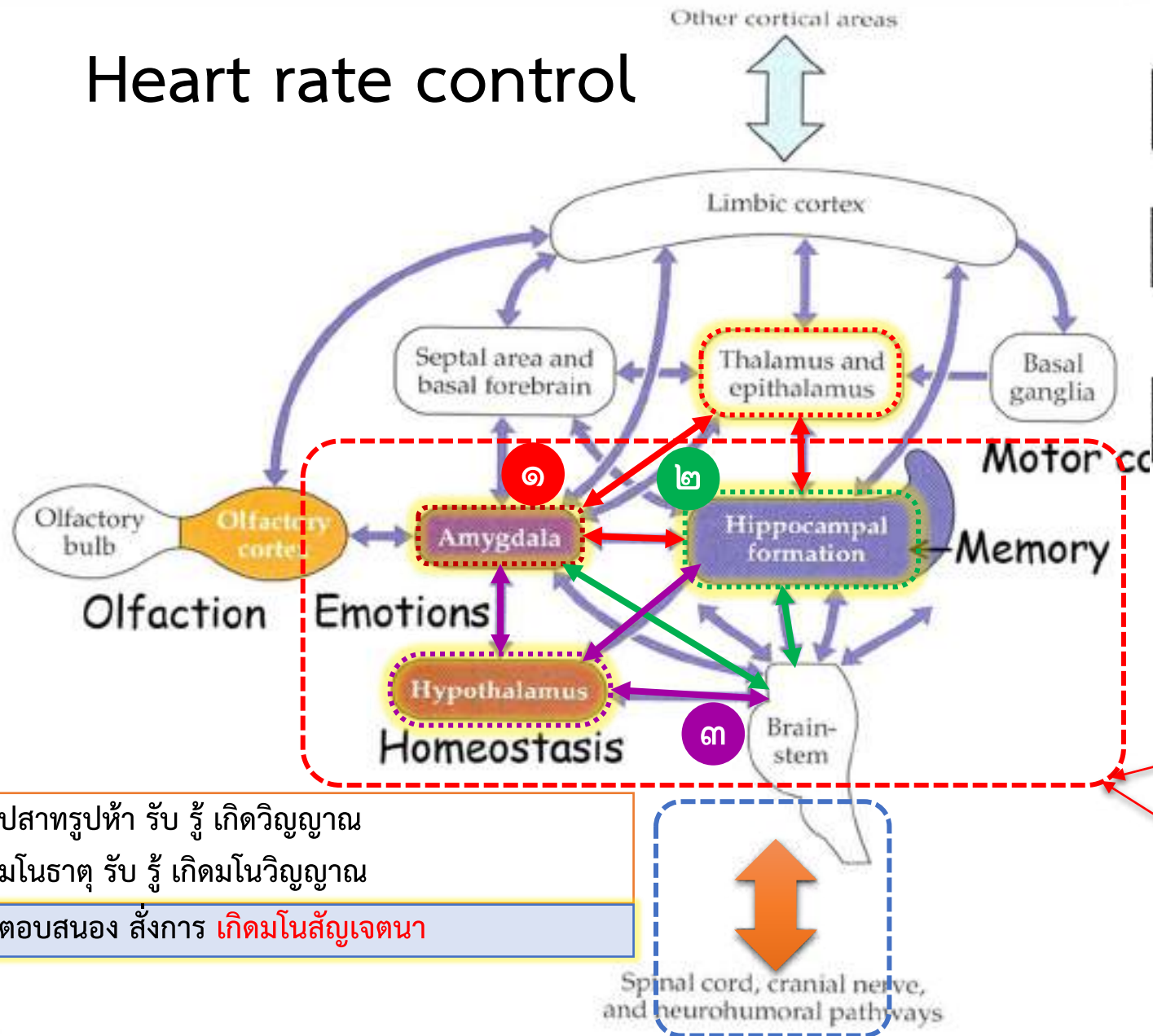
- เพิ่มกำเดาโลหิต และกระตุ้นกุกฉิสยาวาตาและโกฏฐาสยาวาตา

ลมร้อนตีขึ้นเบื้องสูง

- เกิดวาโยที่มีกรีสะและกำเดาตีย่อนระคน ความร้อนตีขึ้นเบื้องสูง กระทบสูมนาวาตะ และหทัยวาตะ

Heart rate control

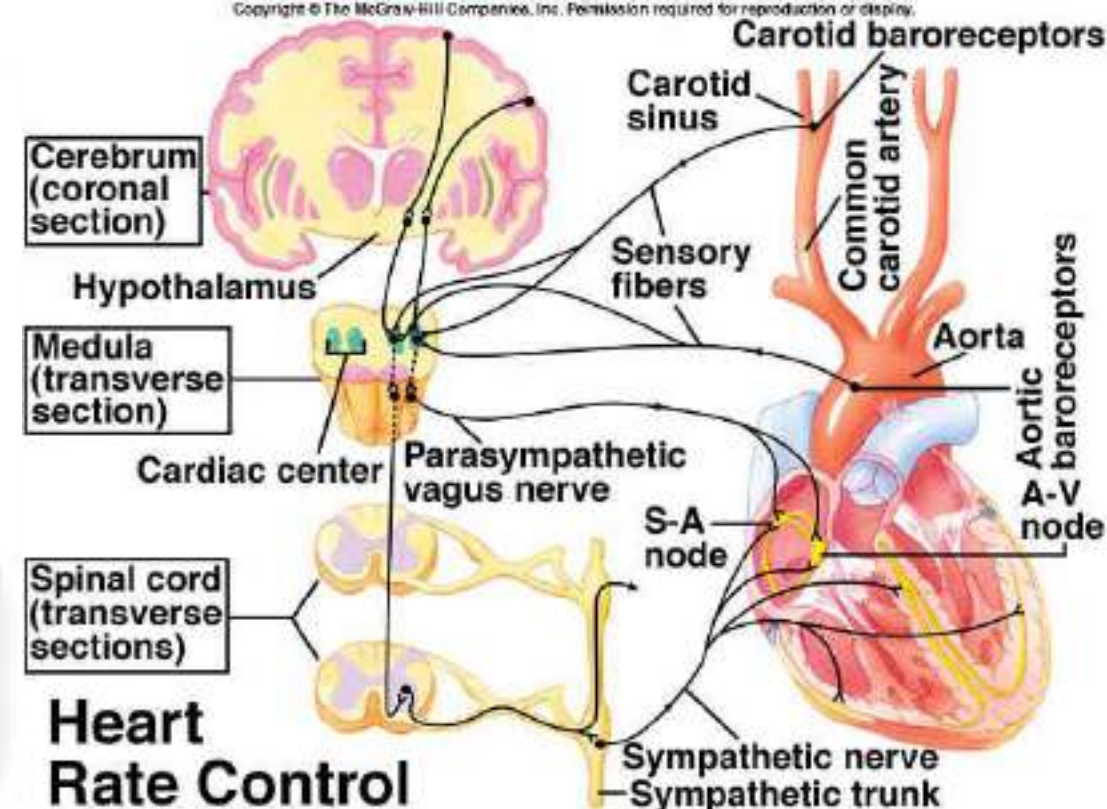
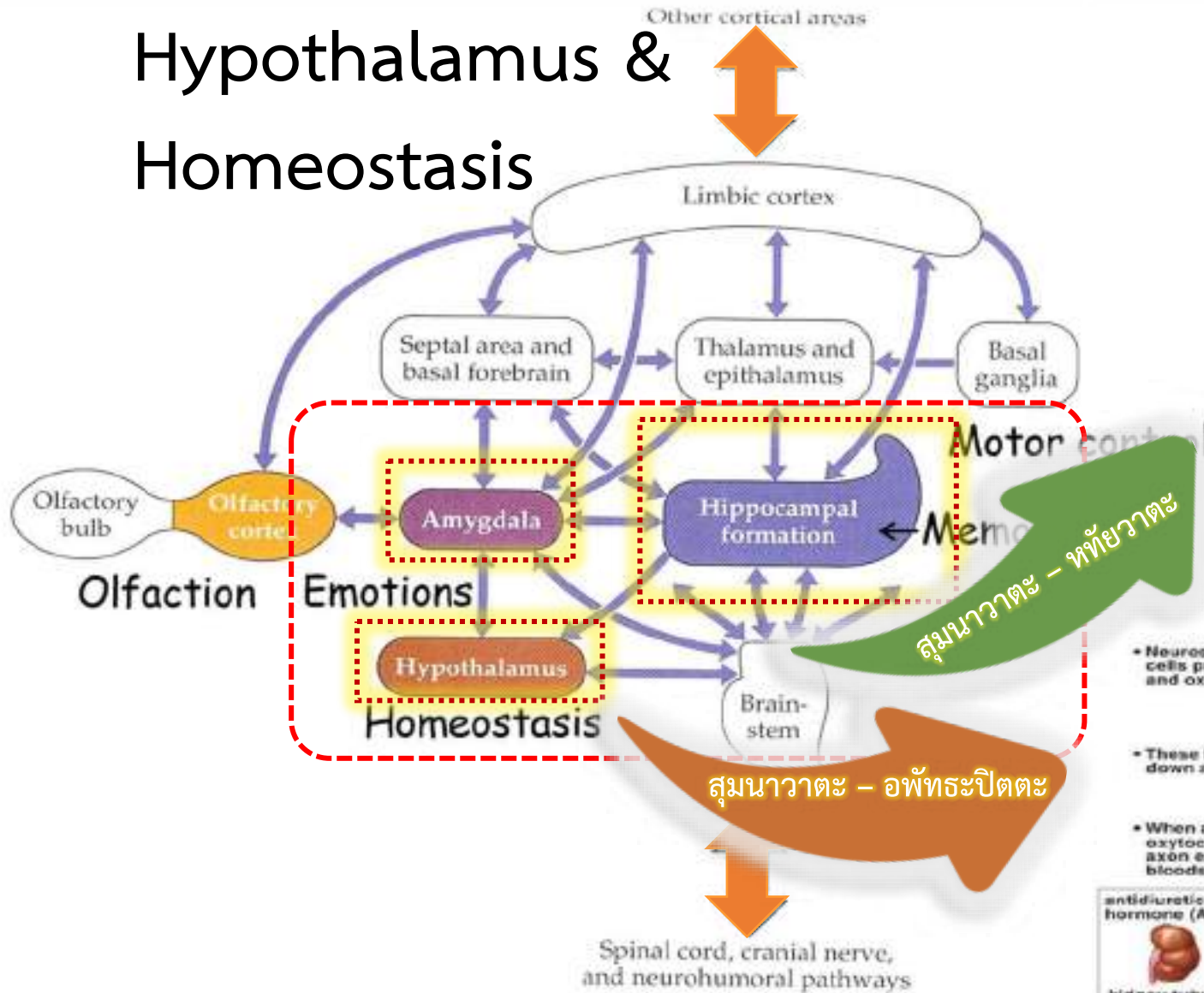

- ๑. ปสาทรูปห้า รับ รู้ เกิดวิญญาน
- ๒. มโนธาตุ รับ รู้ เกิดมโนวิญญาน
- ๓. ตอบสนอง สั่งการ เกิดมโนสัญเจตนา

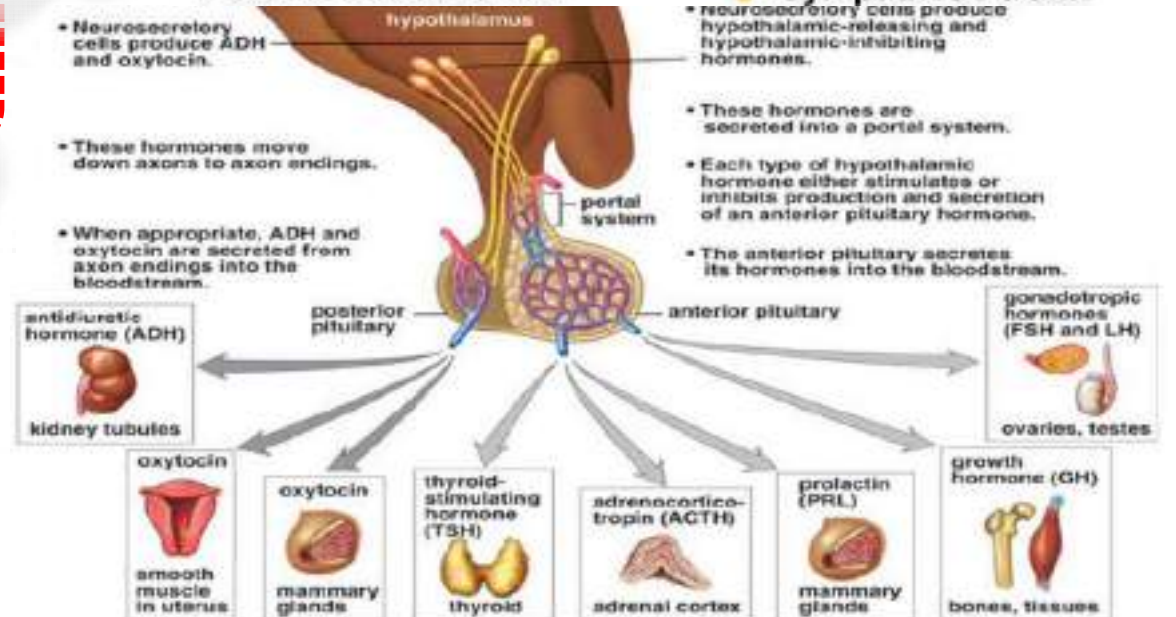
Fast tract – Autonomous

มโนธาตุ – ใจ
มโนวิญญาน – การรู้ที่ใจ

Hypothalamus & Homeostasis

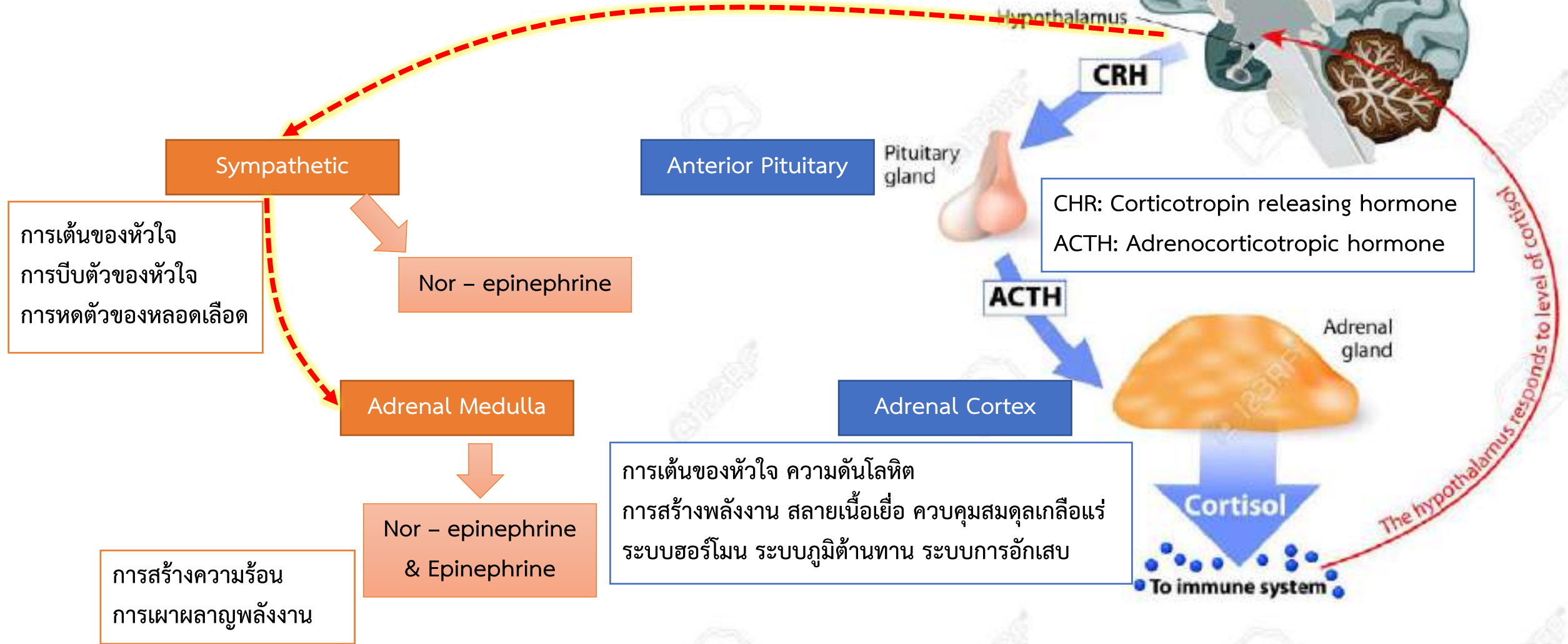

Heart Rate Control

สุมณา - วาตะ - ปิตตะ

STRESS RESPONSE SYSTEM

ยาหอม

ยาหอมเทพจิตร ในผงยา ๓๖๖ กรัม

ดอกพิกุล ดอกบุนนาค ดอกสารภี เกสรบัวหลวง ดอกบัวชม ดอกบัวเผื่อน หนัก
สิ่งละ ๔ กรัม ดอกมะลิ หนัก ๑๘๓ กรัม

ผิวมะกรูด ผิวมะงั่ว ผิวมะนาว ผิวส้มตรังกานูหรือส้มจุก ผิวส้มจีน ผิวส้มโอ ผิว
ส้มเขียวหวาน หนักสิ่งละ ๔ กรัม ผิวส้มซ่า หนัก ๒๘ กรัม

โกฐสอ โกฐเขมา โกฐหัวบัว โกฐเชียง โกฐจุฬาลัมพา โกฐกระดุก โกฐก้านพร้าว
โกฐพุงปลา โกฐชฎามังสี หนักสิ่งละ ๔ กรัม

เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนข้าวเปลือก เทียนตาตึกแตน เทียนเขาวาณี
เทียนสัตตบุษย์ เทียนเกล็ดหอย เทียนตากบ หนักสิ่งละ ๔ กรัม

ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ลูกกระวาน ดอกกานพลู แก่นจันทน์แดง แก่นจันทน์ขาว
หรือแก่นจันทน์ชะมด

กฤษณา กระลำพัก ขอนดอก เปลือกชะลูด เปลือกอบเชย หัวเปราะหอม ราก
แฝกหอม หนักสิ่งละ ๒ กรัม

พิมเสน หนัก ๔ กรัม การบูร หนัก ๑ กรัม

ยาหอมนวโกษฐ์ ในผงยา ๒๑๒ กรัม

โกฐสอ โกศเขมา โกศหัวบัว โกศเชียง โกศจุฬาลัมพา โกศกระดุก โกศก้านพร้าว
โกฐพุงปลา โกฐชฎามังสี หนักสิ่งละ ๔ กรัม

เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนข้าวเปลือก เทียนตาตึกแตน เทียนเขาวาณี
เทียนสัตตบุษย์ เทียนเกล็ดหอย เทียนตากบ หนักสิ่งละ ๔ กรัม

เปลือกสมุลแว้ง กล้วยาตินนก รากแฝกหอม เปลือกชะลูด หัวเปราะหอม กระลำพัก
ขอนดอก เนื้อไม้กฤษณา หนักสิ่งละ ๔ กรัม

เหง้าชิงแห้ง ดอกดีปลี รากเจตมูลเพลิงแดง เถาสะค้าน รากข้าวปลู หนักสิ่งละ ๓
กรัม

หัวแห้วหมู ลูกกระวาน ดอกกานพลู ดอกจันทน์ ลูกจันทน์ เปลือกอบเชยญวน
ลูกผักชีลา แก่นสน หนักสิ่งละ ๔ กรัม

แก่นสักชี ลูกราชดัด ลูกสารพัดพิษ แก่นจันทน์เทศ แก่นจันทน์แดง ลูกกระดอม
เถาบอระเพ็ด หนักสิ่งละ ๔ กรัม

เกสรบัวหลวง ดอกบุนนาค ดอกพิกุล ดอกสารภี ดอกมะลิ หนักสิ่งละ ๔ กรัม

เนื้อลูกมะขามป้อม เนื้อลูกสมอพิเภก รากชะเอมเทศ หนักสิ่งละ ๔ กรัม

พิมเสน หนัก ๑ กรัม

๒. ยาสุขไสยาศน์ – คัมภีร์ธาตุนารายณ์

“...ยาสุขไสยาศน์ ให้เอา การบูร ๑ ส่วน ไบสเดา ๒ ส่วน สหส์คุณเทศ ๓ ส่วน

สมุลแว้ง ๔ ส่วน เทียนดำ ๕ ส่วน โกฎกระดุก ๖ ส่วน ลูกจันทน์ ๗ ส่วน

ดอกบุนนาค ๘ ส่วน

พริกไท ๙ ส่วน ขิงแห้ง ๑๐ ส่วน ดีปลี ๑๑ ส่วน

ใบกัญชา ๑๒ ส่วน

ทำเปนจุนละลายน้ำผึ้งเมื่อจะกินเศกด้วยสัพพีติโย ๓ จบ แล้วกินพอควร แก้สรรพโรคทั้งปวงหาย
สิ้น **มีกำลังกินเข้าได้ นอนเป็นสุขนักแลฯ...**

ปัตตะ กระทบ วาตะ โดยเฉพาหทัยวาตะ
ไม่มีกำลัง กินข้าวไม่ได้ นอนไม่เป็นสุข

ประกอบด้วยเครื่องยา ๑๒ ชนิด รวมน้ำหนัก ๗๘ ส่วน

ตำรับนี้มีกัญชา ๑๒ ใน ๗๘ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๑๕.๓๘ จึงเป็นตัวยาหลัก

ตัวยา	น้ำหนักยา
การบูร	๑ ส่วน
ใบสะเดา	๒ ส่วน
หัตถ์คุณเทศ	๓ ส่วน
สมุลแว้ง	๔ ส่วน
เทียนดำ	๕ ส่วน
โกฐกระดูก	๖ ส่วน
ลูกจันทน์	๗ ส่วน
บุนนาค	๘ ส่วน
พริกไทย	๙ ส่วน
ขิงแห้ง	๑๐ ส่วน
ดีปลี	๑๑ ส่วน
ใบกัญชา	๑๒ ส่วน

ตรีภูก

วิเคราะห์ตำรับยา

- ยามีตีปลี พริกไทยมากเป็นยาร้อนช่วยปรับไฟธาตุและกระจายลม
- ตำยากุมฤทธีคือ ขิงแห้ง ลูกจันทน์ โกษฐ์ เทียน สมุลแว้ง ช่วยเรื่องการทำงานของระบบลำไส้
- กัญชาเป็นตัวยาหลักช่วยปรับหทัยวาตะ ให้จิตใจสบาย นอนหลับง่าย
- ช่วยให้นอนหลับ ลดอาการวิตกกังวล ช่วยเจริญอาหาร แก้อาการอ่อนล้า
- Sleep disorder: Anxiety disorder, Insomnia with anorexia or fatigue

ข้อแนะนำการใช้

- กลุ่มผู้ป่วยเรื้อรังที่มีอาการทางจิตเวช เช่น นอนไม่หลับ จิตระส่ำระสาย หงุดหงิดง่ายหลับไม่สนิท
- ช่วยให้นอนหลับ ลดอาการวิตกกังวล
- ช่วยเจริญอาหาร
- แก้อาการอ่อนล้า ฟุ้งฟุ้งกำลัง
- **Sleep disorder:** Anxiety disorder, Insomnia with anorexia or fatigue

วิธีการใช้

- รูปแบบยา
 - ยาผง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - นอนไม่หลับ – รับประทานครั้งละ ๐.๕ – ๒ กรัม วันละ ๑ ครั้ง ก่อนนอน
 - เบื่ออาหาร – รับประทานครั้งละ ๐.๕ – ๒ กรัม วันละ ๑ – ๒ ครั้ง ก่อนอาหาร
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - น้ำผึ้งรวง ๑ ช้อนชา ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกครึ่งแก้ว (๑๒๕ มิลลิลิตร) แทน
- อาการไม่พึงประสงค์ – หากมีอาการแสบร้อนท้อง ให้ปรับลดขนาดยาและ/หรือเปลี่ยนช่วงเวลาในการกินยาเป็นหลังอาหารแทน

- ข้อห้ามใช้

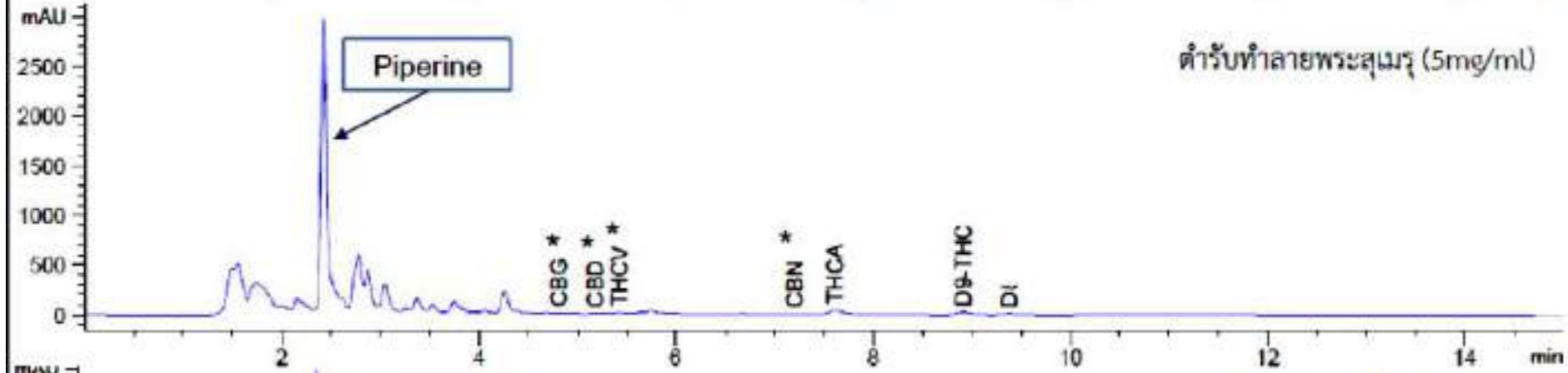
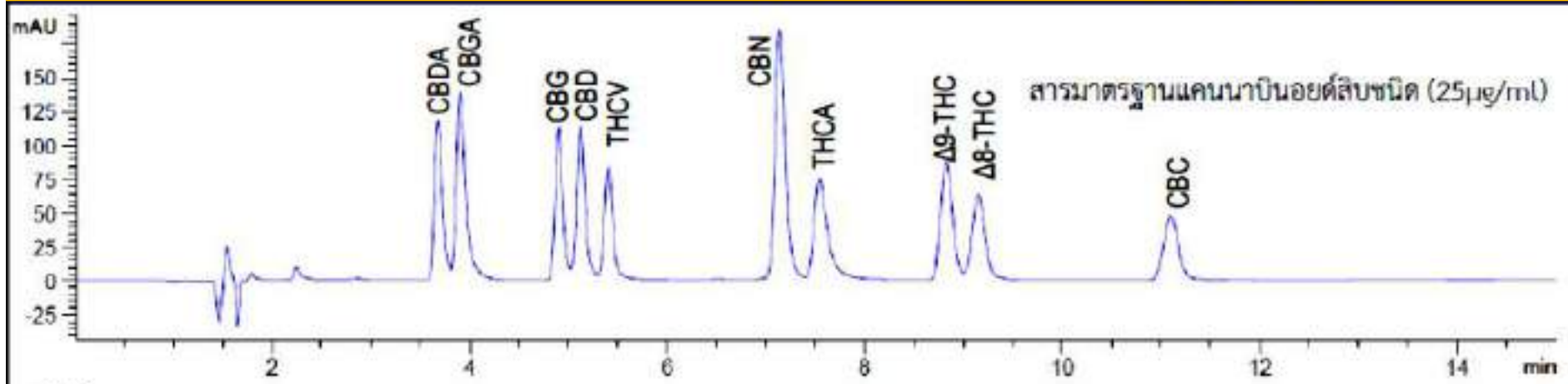
- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี
- ห้ามใช้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์กดระบบประสาทส่วนกลาง เช่น ยานอนหลับและยาต้านการชัก รวมทั้งแอลกอฮอล์หรือสิ่งที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
- ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้

ปริมาณสารที่สำคัญในตำรับยา

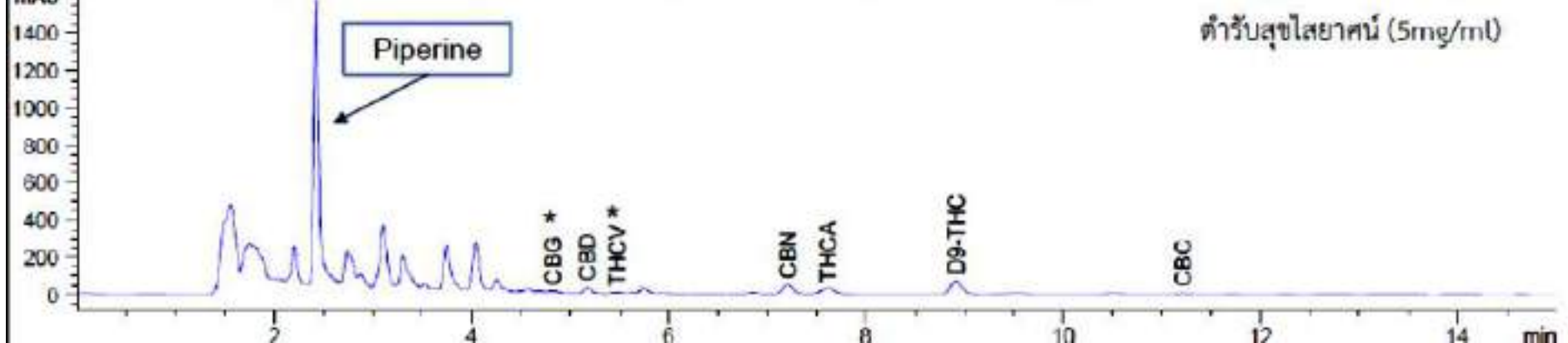
HPLC chromatograms

ตำรับทำละลายพระสุเมรุ (%w/w), n=3

$\Delta 9\text{-THC} = 0.12 \pm 0.00 \%$
$\text{THCA} = 0.28 \pm 0.00 \%$

* <LOQ หมายถึง <0.05%

ตำรับสุขไสยาสน์ (%w/w), n=3

$\Delta 9\text{-THC} = 0.36 \pm 0.00 \%$
$\text{CBD} = 0.12 \pm 0.02 \%$
$\text{CBN} = 0.11 \pm 0.00 \%$
$\text{THCA} = 0.20 \pm 0.00 \%$
$\text{CBC} = 0.06 \pm 0.00 \%$

* <LOQ หมายถึง <0.05%

ทดสอบการแตกตัวของยาแคปซูล

ตำรับยาสุขไศยาสน์

เม็ดที่	Disintegration (min)
1	7.53
2	7.10
3	7.53
4	11.03
5	8.53
6	9.32
7	7.18
8	11.42
9	7.35
10	14.41
Average	9.14
Standard Deviation	2.43

ตำรับยาท่าลายพระสุเมรุ

เม็ดที่	Disintegration (min)
1	7.45
2	12.05
3	8.45
4	13.12
5	9.05
6	7.29
7	14.27
8	6.29
9	7.20
10	11.24
Average	9.64
Standard Deviation	2.81

ตามข้อกำหนดใน THPP appendix 3.11

- ในการทดสอบจะนำน้ำกลั่น 900 มิลลิลิตรบรรจุลงในบีกเกอร์ ความจุรวม 1000 มิลลิลิตร ให้ได้ 37+2 องศาเซลเซียส
- นำเม็ดยาที่สุ่มมา 6 เม็ด ใส่ลงในแต่ละหลอดแก้วใส หลอดละ 1 เม็ด และใส่แผ่นพลาสติกทรงกลมอกใส (disintegration disc) เพื่อไม่ให้เม็ดยาลอยออกจากหลอดแก้วใส
- เปิดเครื่องทดสอบการแตกตัวของเม็ดยา โดยภายในเวลา 30 นาทีเม็ดยาที่ทำการสุ่มทั้ง 6 เม็ด ต้องแตกกระจายตัวอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือไม่มีส่วนของเม็ดยาค้างอยู่ในหลอดแก้วใส จึงถือว่ายานั้นผ่านการทดสอบตามมาตรฐาน
- หากมีเม็ดยาเหลืออยู่ในหลอดแก้ว 1-2 เม็ด กล่าวคือเม็ดยาไม่แตกกระจายตัวอย่างสมบูรณ์ ให้ทำการสุ่มมาอีก 12 เม็ด ซึ่งรวมผลการทดลองเป็น 18 เม็ด และจากจำนวนที่กล่าวมาข้างต้น ต้องมีอย่างน้อย 16 เม็ดที่แตกกระจายตัวอย่างสมบูรณ์ จึงถือว่ายานั้นผ่านการทดสอบตามมาตรฐาน

๗. ยาแก้นอนไม่หลับ/ยาแก้ไข้ผอมเหลือง

– แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑ พระยาพิศณุประสาทเวช

“...กัญชา แก้ไข้ผอมเหลืองหากำลังมิได้ ให้ตัวสิ้นเสียงสิ้นเป็นด้วยวาโยธาตุกำเร็บ แก้นอนมิหลับ

เอาตรีกระฎุก จันทน์ทั้ง ๒ ใบสะเดา ใบคนที่เขมา พริกอ่อนเสมอภาค

ใบกัญชา เท่ายาทั้งหลายทำผง

เอาน้ำมะพร้าว น้ำผึ้ง น้ำส้มซ่า น้ำตาลทราย กะทือสด น้ำเบญจทับติมต้มละลายยากินหายแล...”

ประกอบด้วยตัวยา ๘ ชนิด รวมน้ำหนัก ๒๔๐ กรัม

ตำรับนี้มีกัญชา ๑ ใน ๒ ส่วน หรือร้อยละ ๕๐ จึงเป็นตัวยาหลัก

ตัวยา	น้ำหนักยา
ชิงแห้ง	๑๕ กรัม
พริกไทย	๑๕ กรัม
ดีปลี	๑๕ กรัม
จันทน์แดง	๑๕ กรัม
จันทน์ขาว	๑๕ กรัม
ใบสะเดา	๑๕ กรัม
ใบคนที่เขมา	๑๕ กรัม
พริกไทยล่อน	๑๕ กรัม
ใบกัญชา	๑๒๐ กรัม

วิเคราะห์ตำรับยา

- รสยาตำรับมีรสเมาร้อนรักษาอาการทางปิตตะ
- ตำรับยาร้อนน้อยกว่าสุขไสยาสน์ แต่ฤทธิ์เมามากกว่าสุขไสยาสน์
- พริกไทยและพริกไทยล่อน เป็นตัวยารองกระจายลมทั่วร่างกาย
- ชিংแห้งรสสุขุมร้อน จันทน์แดงและจันทน์ขาวรสสุขุมเป็นตัวยาประกอบคุมไม่ให้กระทบจากรสยาจากตัวยาหลักและยารองมาก

ข้อแนะนำการใช้

- ตำรับยารักษาอาการปิตตะกำเริบที่เป็นเรื้อรัง ซึ่งอาจจะเกิดจากโรคเรื้อรังแล้วทำให้ร่างกายทรุดโทรม
- หรืออาการของกลุ่มที่เกิดจากสมองมีความเสื่อมแล้วส่งผลต่อการทำงานของระบบในร่างกายทำให้ร่างกายเสื่อมโทรม
- ภาวะโรคตับเรื้อรังจนร่างกายทรุดโทรมผอมเหลือง อ่อนเพลียผอมแห้ง
- ตัวสั่นมือสั่น กินข้าวไม่ได้ นอนไม่หลับ
- **Anorexia – Cachexia syndrome** with tremor and insomnia, Parkinsonism

วิธีการใช้

- รูปแบบยา
 - ยาผง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - นอนไม่หลับ – รับประทานครั้งละ ๑ – ๒ กรัม วันละ ๑ ครั้ง ก่อนนอน
 - ใช้ดมเกลือ – รับประทานครั้งละ ๑ – ๒ กรัม วันละ ๑ – ๒ ครั้ง ก่อนอาหาร
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - แก้อ่อนเพลีย – น้ำมะพร้าว น้ำผึ้งรวง น้ำตาลทราย
 - แก้ปวดบิดมวนท้อง – น้ำกระเทียมสด
 - แก้ท้องเสียถ่ายเหลว – น้ำเบญจทับทิมต้ม
 - ให้ฤทธิ์ยาแล่นเร็ว – น้ำส้มซ่า
 - ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกครึ่งแก้ว (๑๒๕ มิลลิลิตร) แทน

- **ข้อห้ามใช้**

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี
- ห้ามใช้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์กดระบบประสาทส่วนกลาง เช่น ยานอนหลับและยาต้านการชัก รวมทั้งแอลกอฮอล์หรือสิ่งที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่

- **ข้อควรระวัง**

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
- ยานี้อาจทำให้ง่วงซึมได้ ควรหลีกเลี่ยงการขับขี่ยานพาหนะ หรือทำงานเกี่ยวกับเครื่องจักรกล
- ควรระวังในผู้ที่ประกอบอาชีพทางน้ำหรือผู้ที่ร่างกายต้องสัมผัสความเย็นเป็นเวลานาน เพราะจะทำให้เป็นตะคริวตรงบริเวณท้องได้

๑๒. ยาแก้โรคจิต – อายุรเวทศึกษา (ขุนนิทเทศสุขกิจ) เล่ม ๒

“...๑๔๘๓. ยาแก้โรคจิต ขนานที่ ๑ เอาเปลือกกุ่มน้ำ ๒ บาท เปลือกมะรุม ๒ บาท หัวหมู เปล้าน้อย เปล้าใหญ่ รวงแดง จันทน์เทศ เปลือกมะตูม **ก้านกล้วยชา** บอระเพ็ด เปลือกโมกมัน หญ้าชันกาด สนเทศ สิ่งละ ๑ บาท

ระย้อมเต่ายาทั้งหลาย

รวมตำผงละลายน้ำร้อนแทรกพิมเสน กินครั้งแรกหนัก ๒ ไพ ถ้านอนไม่หลับให้ทวียาขึ้นไปถึง ๑ สลึง...”

ประกอบด้วยตัวยา ๑๔ ชนิด รวมน้ำหนัก ๓๘ บาท

ตำรับนี้ใช้ ก้านกัญชา ๑ ใน ๓๘ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๒.๖ จึงเป็นตัวยาประกอบ

ตัวยา	น้ำหนักยา
เปลือกกลุ่มน้ำ	๒ บาท
เปลือกมะรุม	๖ บาท
แห้วหมู	๑ บาท
เปล้าน้อย	๑ บาท
เปล้าใหญ่	๑ บาท
รางแดง	๑ บาท
จันทน์เทศ	๑ บาท
เปลือกมะตูม	๑ บาท
ก้านกัญชา	๑ บาท
บอระเพ็ด	๑ บาท
เปลือกโมกมัน	๑ บาท
หญ้าชันกาด	๑ บาท
สนเทศ	๑ บาท
ระย่อม	๑๙ บาท

วิเคราะห์ตำรับยา

- รสยาตำรับมีรสเมาร้อนไม่มากออกสุขุมรักษาอาการทางปิตตะ
- ระย่อม
 - รากรสขมเมา แก้พิษกาฬ แก้ป้างเพื่อดีและโลหิต ระวังประสาท แก้จุกเสียด บำรุงน้ำนม ช่วยย่อยอาหาร **บำรุงประสาท แก้นอนไม่หลับ แก้คลื่นคลั่งเนื่องจากดีและโลหิต** แก้ความดันโลหิตสูง แก้ไข้ เจริญอาหาร ขับพยาธิ ขับระดู แก้บิด แก้ท้องเดิน ขับปัสสาวะ ระวังปวด
 - แก้อาการทางจิตระส่ำระสาย ระวังประสาท ลดความวิตกกังวล ลดความเครียด ช่วยให้นอนหลับได้ง่ายขึ้น
- ระย่อมสัดส่วนสูง – ตำรับนี้ต้องระวังในการกินยาปริมาณมากหรือกินต่อเนื่องในระยะเวลาาน เนื่องจากระย่อมมีฤทธิ์ลดความดันโลหิตและอาจจะส่งผลต่อการทำงานของระบบประสาท ทำให้มีอาการวิงเวียนศีรษะ ปากแห้ง คัดจมูก ท้องร่วง มึนงง หน้ามืด ใจสั่น ซึม มือแขนสั่น

ข้อแนะนำการใช้

- ใช้ในกลุ่มอาการนอนไม่หลับเนื่องจากการทำงานที่ผิดปกติของหัวใจ เช่น มีภาวะใจสั่น แน่นหน้าอก
- ใช้ในกลุ่มอาการนอนไม่หลับที่มีอาการลมร้อนตีขึ้นเบื้องสูง หรือความดันโลหิตสูงร่วมด้วย
- ต้องระวังในผู้ป่วยที่มีความดันโลหิตต่ำ
- **Sleep disorder:** Anxiety disorder, Insomnia

วิธีการใช้

- รูปแบบยา
 - ยาผง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - รับประทานครั้งแรก ครั้งละ ๕๐๐ มิลลิกรัม วันละ ๑ ครั้ง ก่อนนอน
 - ถ้านอนไม่หลับ รับประทานครั้งละ ๑ - ๔ กรัม วันละ ๑ ครั้ง ก่อนนอน
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - น้ำร้อนแทรกพิมเสน ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกครึ่งแก้ว (๑๒๕ มิลลิลิตร) แทน

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี
- ห้ามใช้ในผู้ที่ใช้ยาลดความดันโลหิต

- ข้อควรระวัง

- ต้องระวังในการกินยาที่มีระย่อมเป็นส่วนประกอบในปริมาณมากหรือกินต่อเนื่องในระยะเวลาาน เนื่องจากระย่อมมีสารที่สำคัญซึ่งมีฤทธิ์ในการลดความดัน คือ สาร Reserpine และอัลคาลอยด์อื่น จะส่งผลต่อการทำงานของระบบประสาท ทำให้มีอาการวิงเวียนศีรษะ ปากแห้ง คัดจมูก ท้องร่วง มึนงง หน้ามืด ใจสั่น ชีพ มือแขนสั่น

สรุป – ตำรับยาอ่อนเพลีย กินไม่ได้ นอนไม่หลับ

ชื่อตำรับ	สรรพคุณ	หมายเหตุ
ศุขไสยาสน์	โรคเป็นนาน จิตใจไม่สบาย นอนไม่หลับ	ใบกัญชา
แก้นอนไม่หลับ/ใช้ผอมเหลือง	โรคเรื้อรัง โรคความเสื่อม ระบบประสาทเสื่อม นอนไม่หลับ	ใบกัญชา
แก้โรคจิต	แน่นหน้าอกใจสั่น ปวดศีรษะต้นคอมีนงง ความดันโลหิตสูง	ก้านกัญชา

ตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ ๑๖ ตำรับ

กลุ่มอาการเส้นและลมในเส้น

๓ ยาแก้ลมเนาวนารีวาโย

- ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
- คลายอาการปวดตึงบริเวณปลายมือปลายเท้า ร้าวไปกำตันทันคอ**

๘ ยาแก้สัณฑฆาต กล่อนแห้ง

- แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒ พระยาพิศณุประสาทเวช
- แก้ท้องผูกปวดเมื่อยจุกเสียดท้องน้อยแน่นหน้าอก**

๙ ยาอัมฤตโอสถ

- แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒ พระยาพิศณุประสาทเวช
- แก้ตึงเมื่อยล้ากล้ามเนื้อ มือเท้าแขนขาอ่อนโรย**

๑๑ ยาแก้ลมแก้เส้น

- เวชศาสตร์วันฉนวนา
- บรรเทาอาการปวดเมื่อยตึงตามร่างกาย**

๑๕ ยาทำลายพระสุเมรุ

- คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม ๒ ชุนโสภิตบรรณลักษณะ
- แก้เกร็งปวดเมื่อยตึงชา กล้ามเนื้อแขนขาอ่อนแรง**

๑๖ ยาทัพยาริคุณ

- คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม ๒ ชุนโสภิตบรรณลักษณะ
- ปวดตึงเมื่อยตามร่างกาย มือเท้าชาแขนขาอ่อนโรย**

วาโย – วาตะ – กรรมทั้งสาม

วาโย –

- พลังงานของจิตและกาย
- พลังที่ทำให้เกิดการขยับไหวไหลเลื่อนเคลื่อนสั่นไกว หรือการหยุดนิ่งตั้งเครื่องสงบค้ำจุน

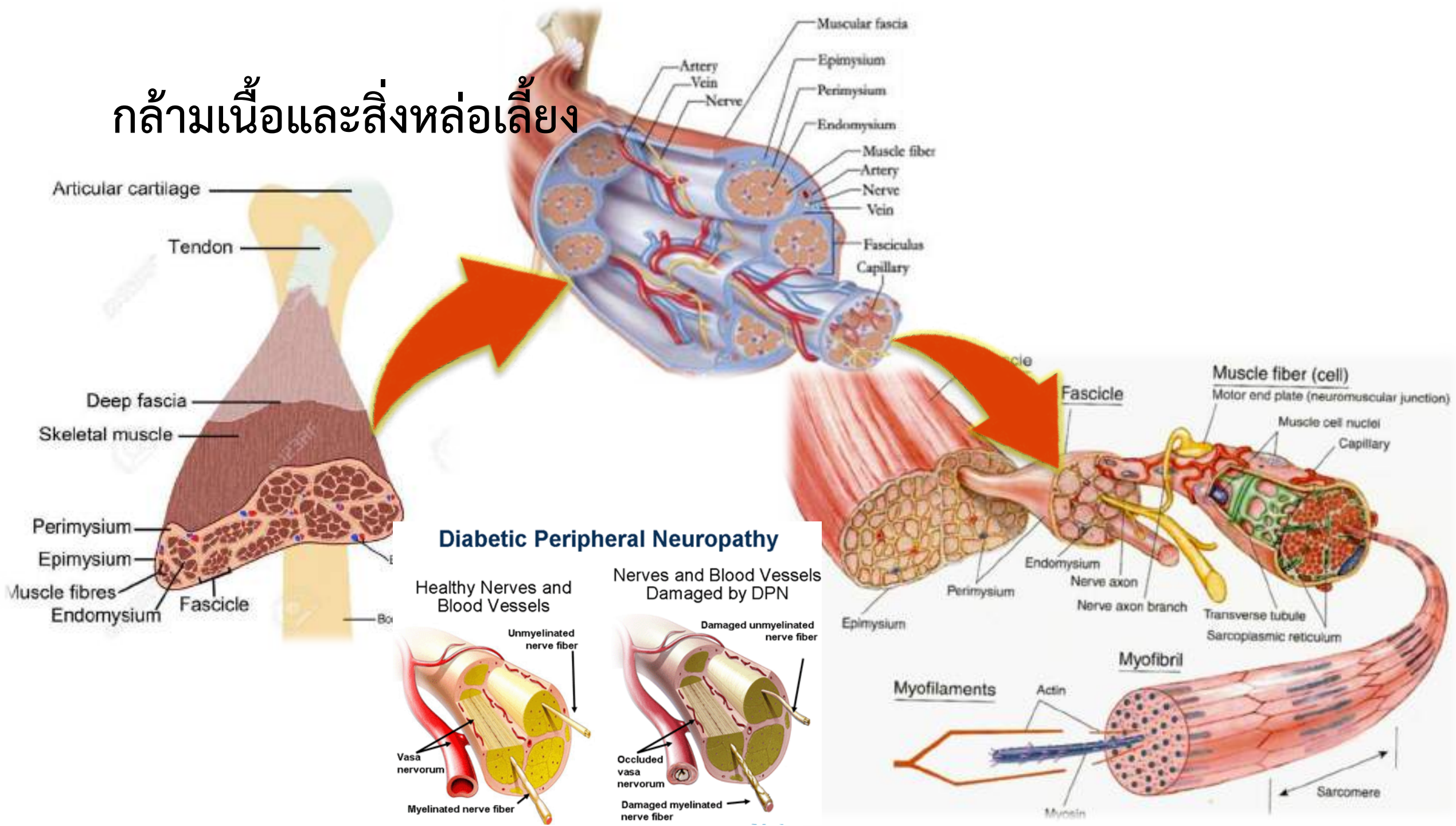
วาตะ –

- มโนสัญญาเจตนาและกิริยา
- เจตนาที่จะกระทำและกิริยาขยับไหวไหลเลื่อนเคลื่อนสั่นไกว หรือกิริยาหยุดนิ่งตั้งเครื่องสงบค้ำจุน

ทำให้เกิด –

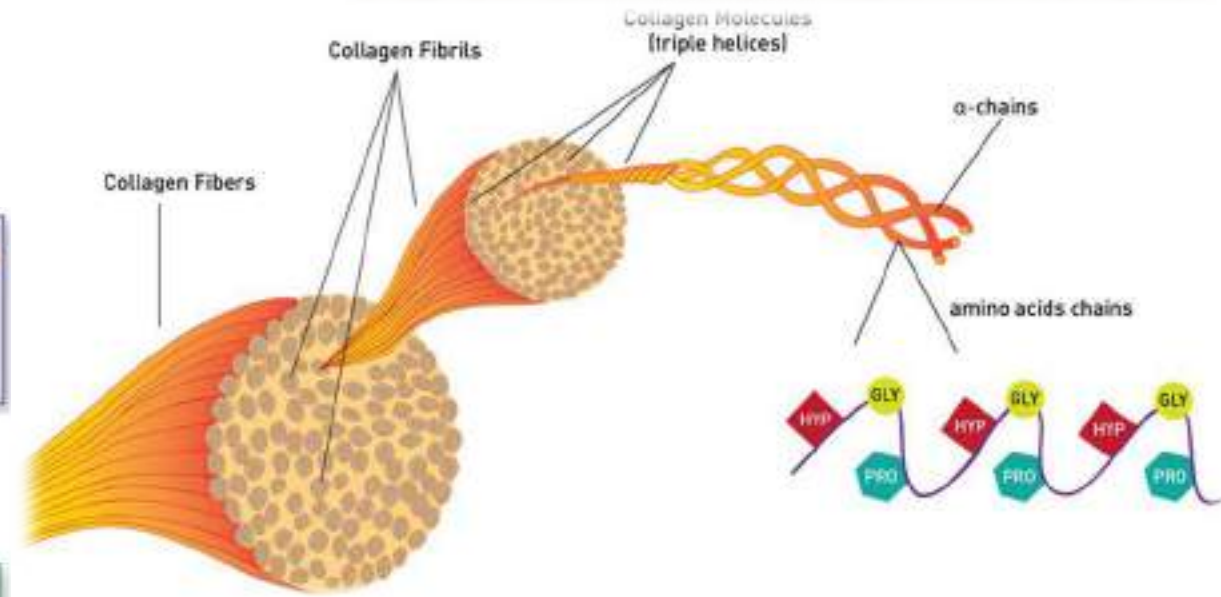
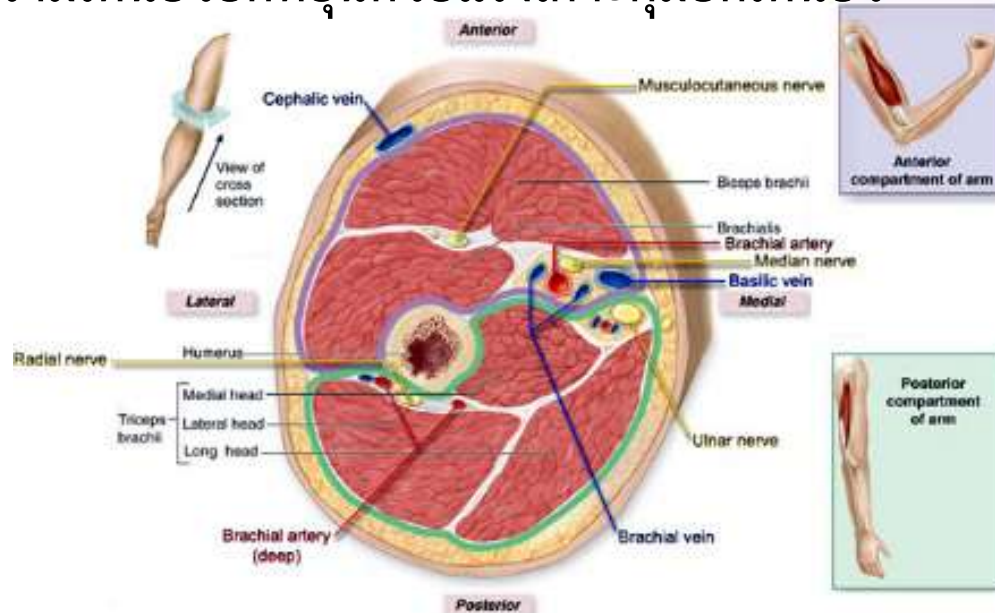
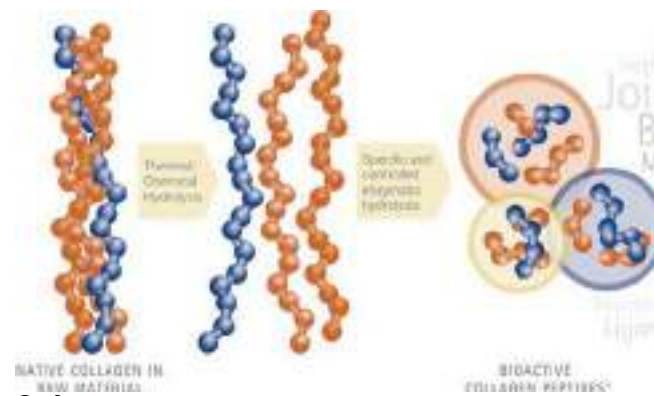
- พุทธิกรรมทั้งสาม (กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม)
- อากาโรจิตและกายทั้งภายในและภายนอก อากาโรขยับเคลื่อนไหวหรือค้ำจุนให้สงบนิ่งคงรูปร่างท่าทาง

กล้ามเนื้อและสิ่งหล่อเลี้ยง

เนื้อเยื่อพังพืด

- เยื่อเหนียวที่ห่อหุ้มยึดเหนี่ยวกล้ามเนื้อให้ติดกัน
- คลุมอยู่โดยรอบและแทรกอยู่ภายในกล้ามเนื้อ กระดูก หลอดเลือด เส้นประสาท ท่อน้ำเหลือง และอวัยวะต่างๆ
- มีความเหนียวยืดหยุ่นด้วยแรงเกาะกุมยึดเหนี่ยว

เครือข่ายเนื้อเยื่อพังผืด (Fascial network)

ประสานงานและรับรู้การเคลื่อนไหว การส่งผ่านกำลังของกล้ามเนื้อ และการทำงานชีวกลศาสตร์

- การช่วยส่งกำลังของกล้ามเนื้อในขณะที่มีการเคลื่อนไหว
- เส้นประสาทที่มาหล่อเลี้ยงพังผืดรับรู้เกี่ยวกับปฏิกิริยาและการประสานงานการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ

กล้ามเนื้อมีเยื่อคลุมกล้ามเนื้อ (Epimysium) ปกคลุมอยู่ แล้วเนื้อเยื่อพังผืดปกคลุมกล้ามเนื้ออยู่ทั้งร่างกาย

เนื้อเยื่อพังผืดและเครือข่ายใยประสาทของพังผืดชั้นลึก (Deep fascia)

- ชั้นของเนื้อเยื่อเกี่ยวพันที่หนาแน่น มีโครงสร้างของเส้นใยเสริมแรงกันอย่างต่อเนื่อง ประกอบไปด้วยเส้นใย Collagen เรียงตัวใกล้ชิดกัน อยู่อย่างหนาแน่นเป็นระเบียบ มีเส้นใย Elastin อยู่เบาบาง พบเส้นใยประสาทได้น้อยมาก
- ชั้นของเนื้อเยื่อบางหลวมคลุมอยู่ทั้งด้านในและด้านนอก ประกอบไปด้วยเส้นใย Collagen และเส้นใย Elastin เรียงตัวผสมกันอยู่อย่างหลวมๆ มีหลอดเลือดจำนวนมากแผ่กระจายอยู่ เกิดเป็นเครือข่ายของหลอดเลือดที่ปกคลุมทั่วทั้งชั้นของเส้นใยหนา มีเส้นใยประสาทอยู่ใกล้กันกับหลอดเลือดในชั้นของเนื้อเยื่อเกี่ยวพันบางหลวมนี้เป็นจำนวนมาก

เส้นประธานสิบและแนวปัดฆาต กับ Core Muscle

ประสบการณ์ในการเคลื่อนไหว (Movement experiences) – เป็นประสบการณ์การทำงานของกล้ามเนื้อกระดูกเส้นเอ็นข้อที่ส่งเสริมเกื้อกูลกันอย่างสมดุล เพื่อให้การเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กับความต้องการหรือเจตจำนงในการเคลื่อนไหว

ระบบกล้ามเนื้อและเยื่อพังผืดแกนหลัก (Core Myofascial Structures) – เป็นระบบที่ควบคุมความสมดุลของท่าทางในการเคลื่อนไหวเพื่อให้ทรงตัวอยู่ได้อย่างเป็นปกติ เป็นระบบค้ำจุนร่างกายที่ทำงานเชื่อมโยงเรียงร้อยประสานจุดเป็นโซ่สายเดียวกัน ซึ่งรวมทั้งกล้ามเนื้อ เนื้อเยื่อ เอ็น เส้น

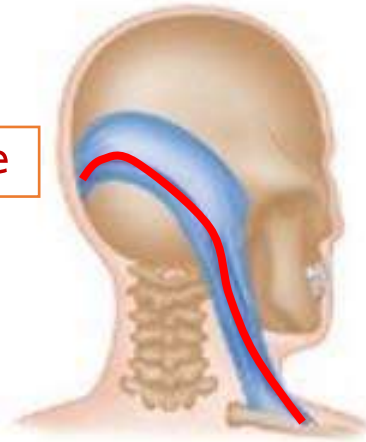
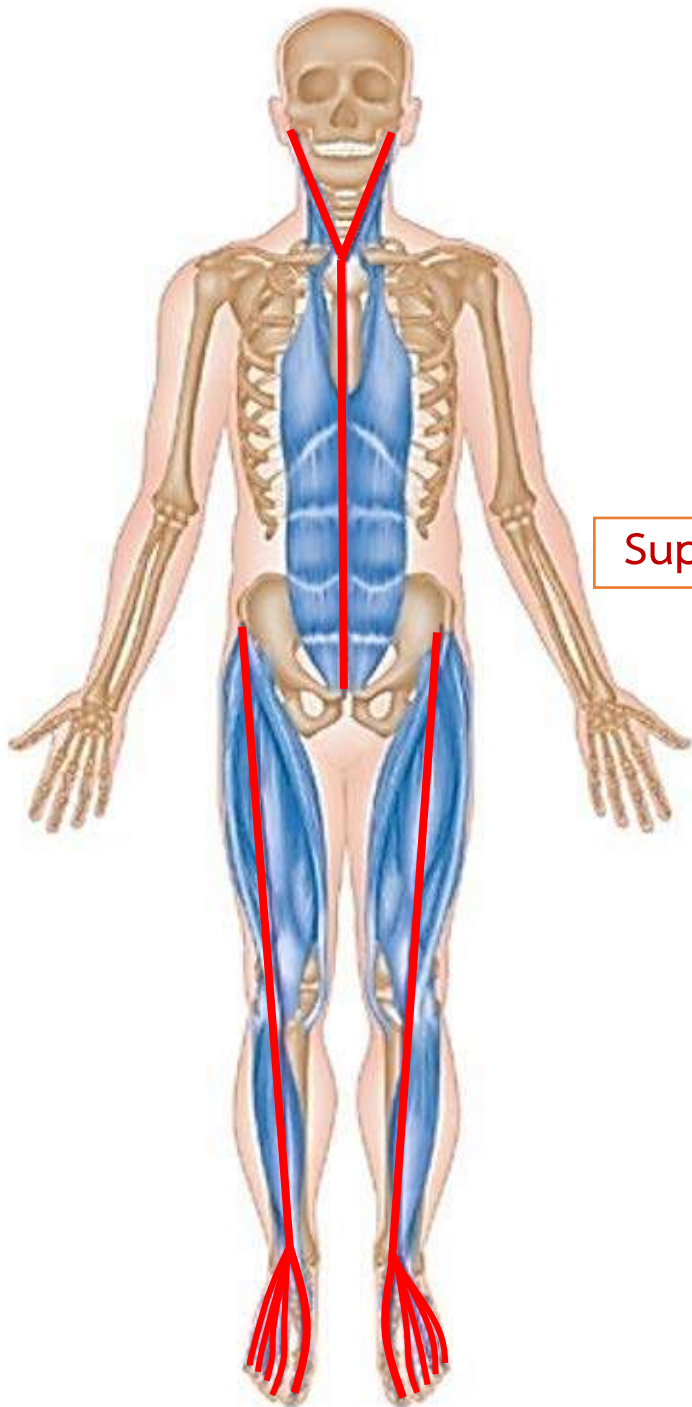
สายโซ่ในการเคลื่อนไหว (Kinetic Chain) – เป็นเนื้อเยื่อและพังผืดที่เชื่อมโยงเรียงร้อยประสานกันให้ระบบค้ำจุนร่างกายเคลื่อนไหวสอดคล้องสมดุลกัน ซึ่งรวมทั้งเนื้อเยื่อและพังผืดของระบบค้ำจุนร่างกายที่อยู่ในสายการเคลื่อนไหว เยื่อหุ้มกระดูก และเนื้อเยื่อประสาท

เส้นการเคลื่อนไหว (Kinetics Line) – เป็นเส้นหรือแนวที่เกิดจากการทำงานประสานกันของกล้ามเนื้อแกนหลัก เอ็น เนื้อเยื่อ และพังผืด เพื่อให้เกิดความสมดุลของการเคลื่อนไหว (Core muscles, Deep stabilizing Ligaments Tendons and Fascia.)

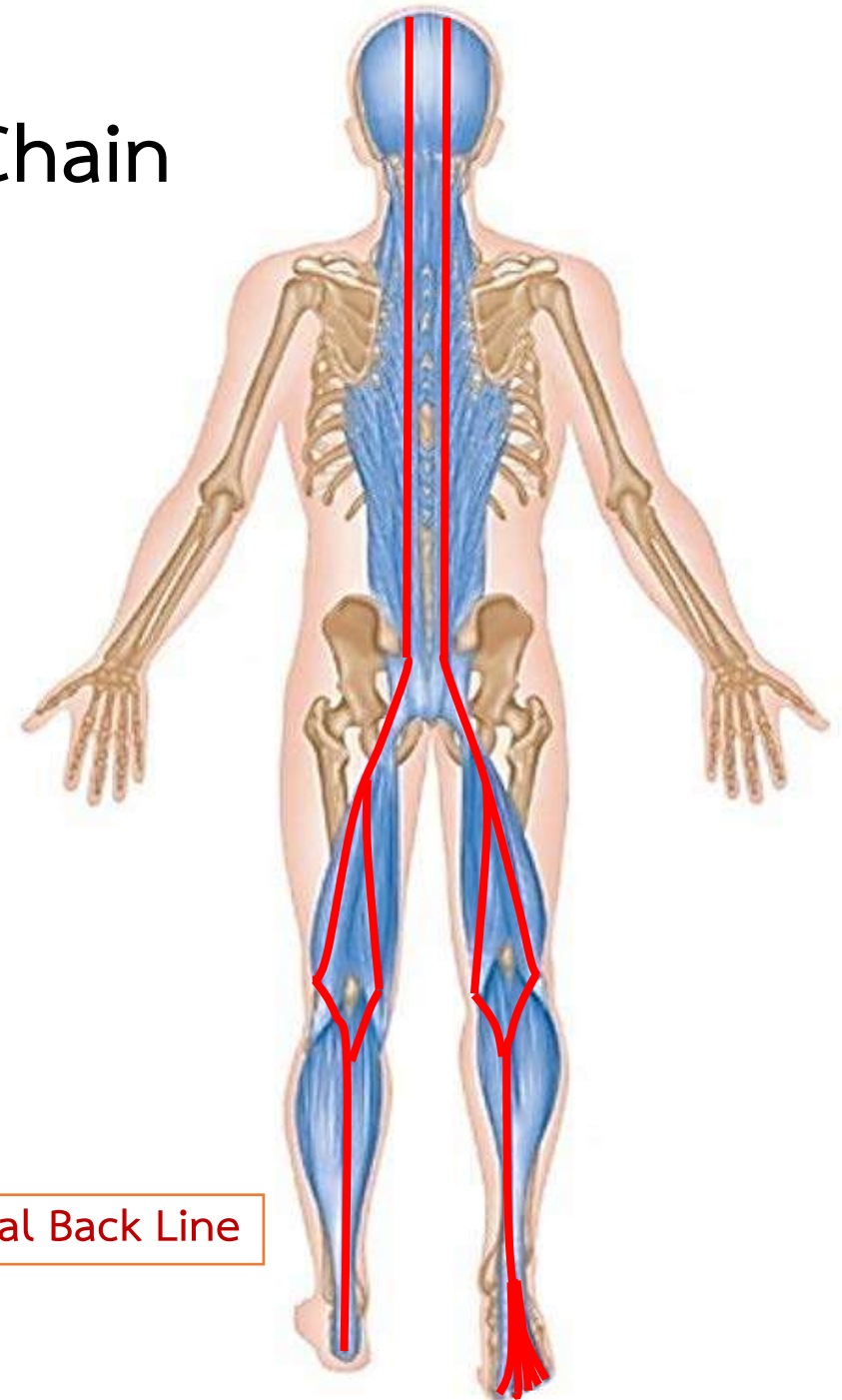

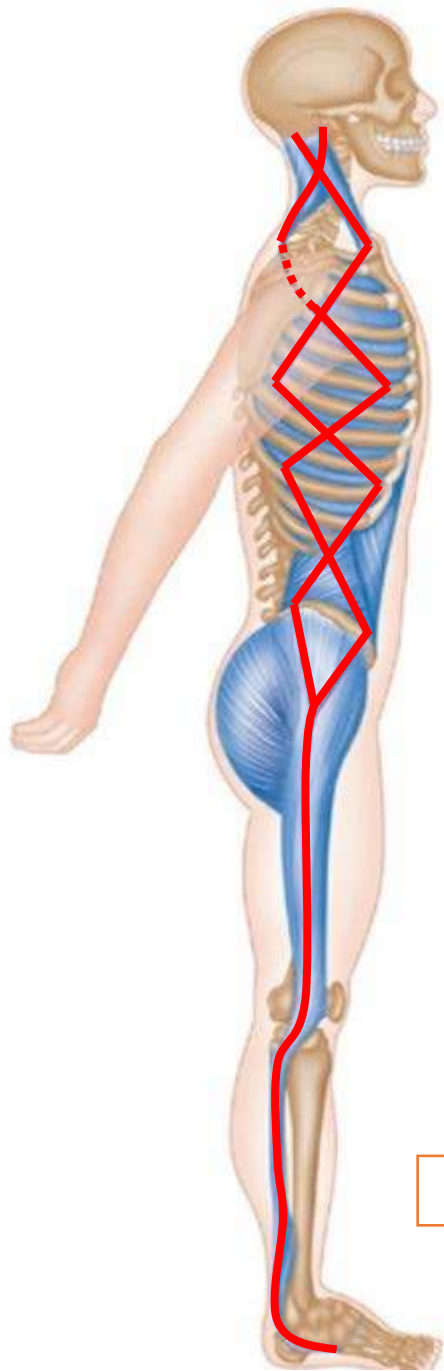
Core Muscle & Kinetic Chain

“Kinetic Line”

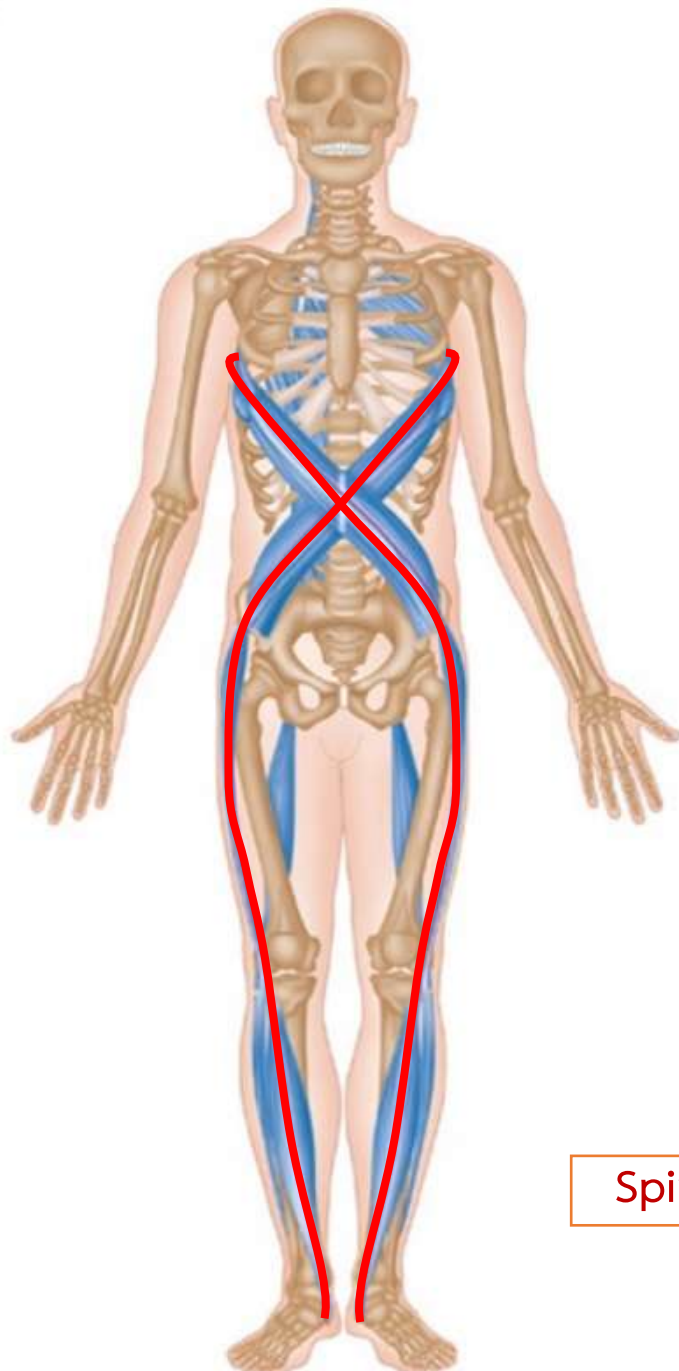

Superficial Back Line

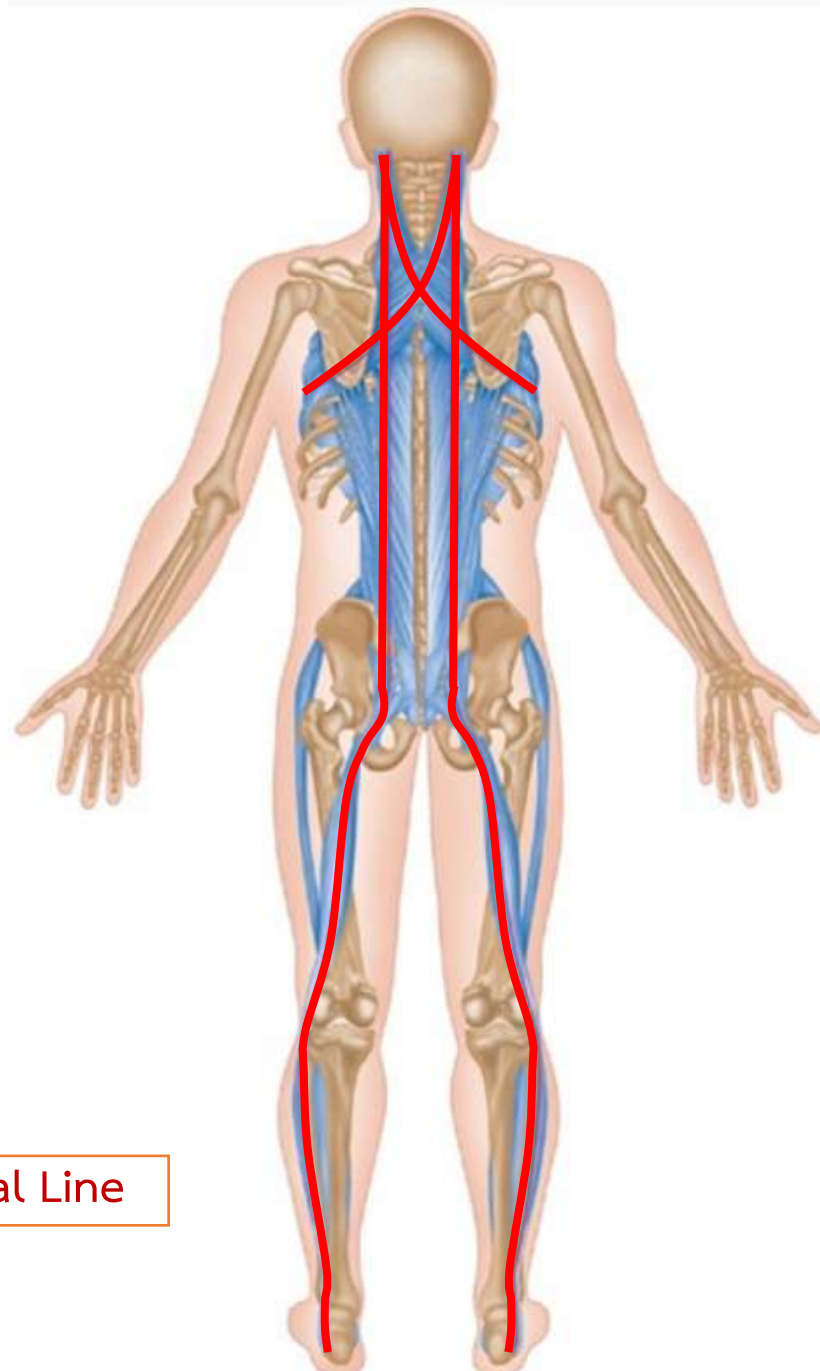

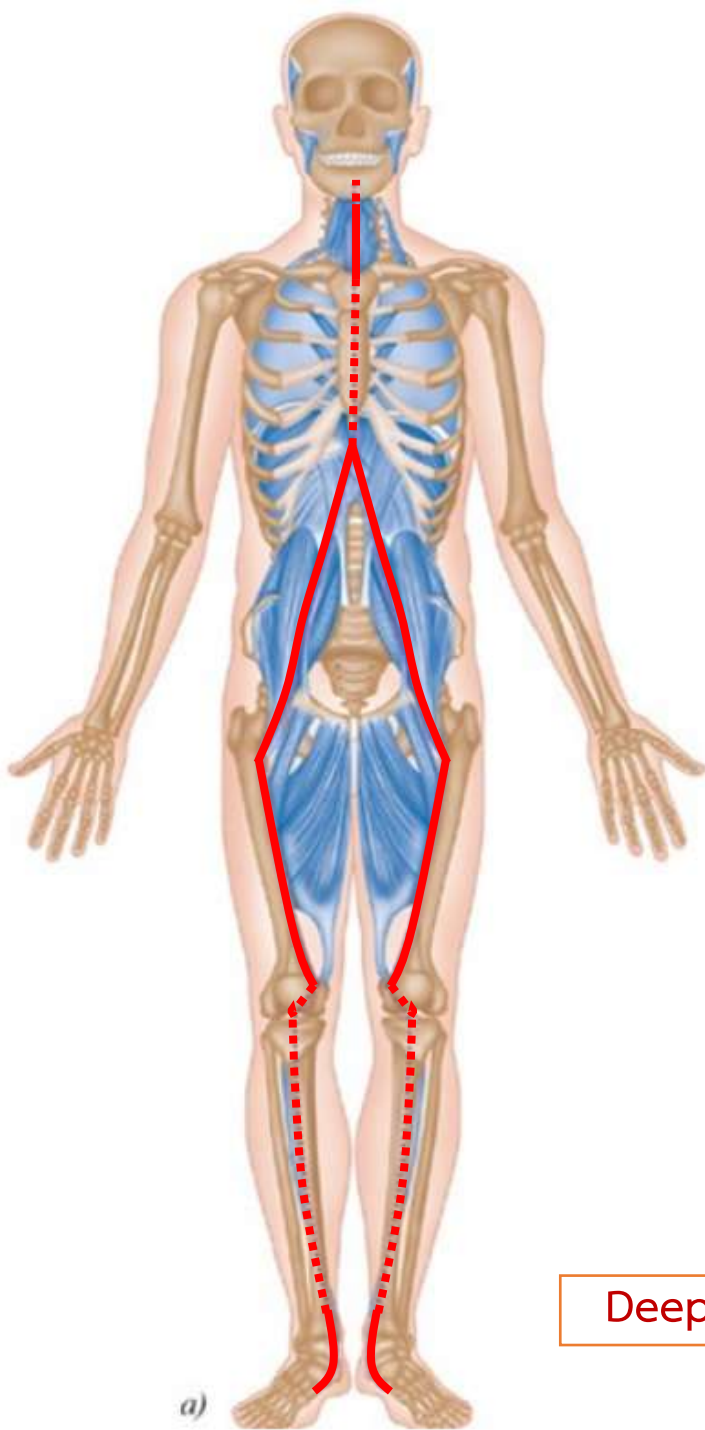

Lateral Line

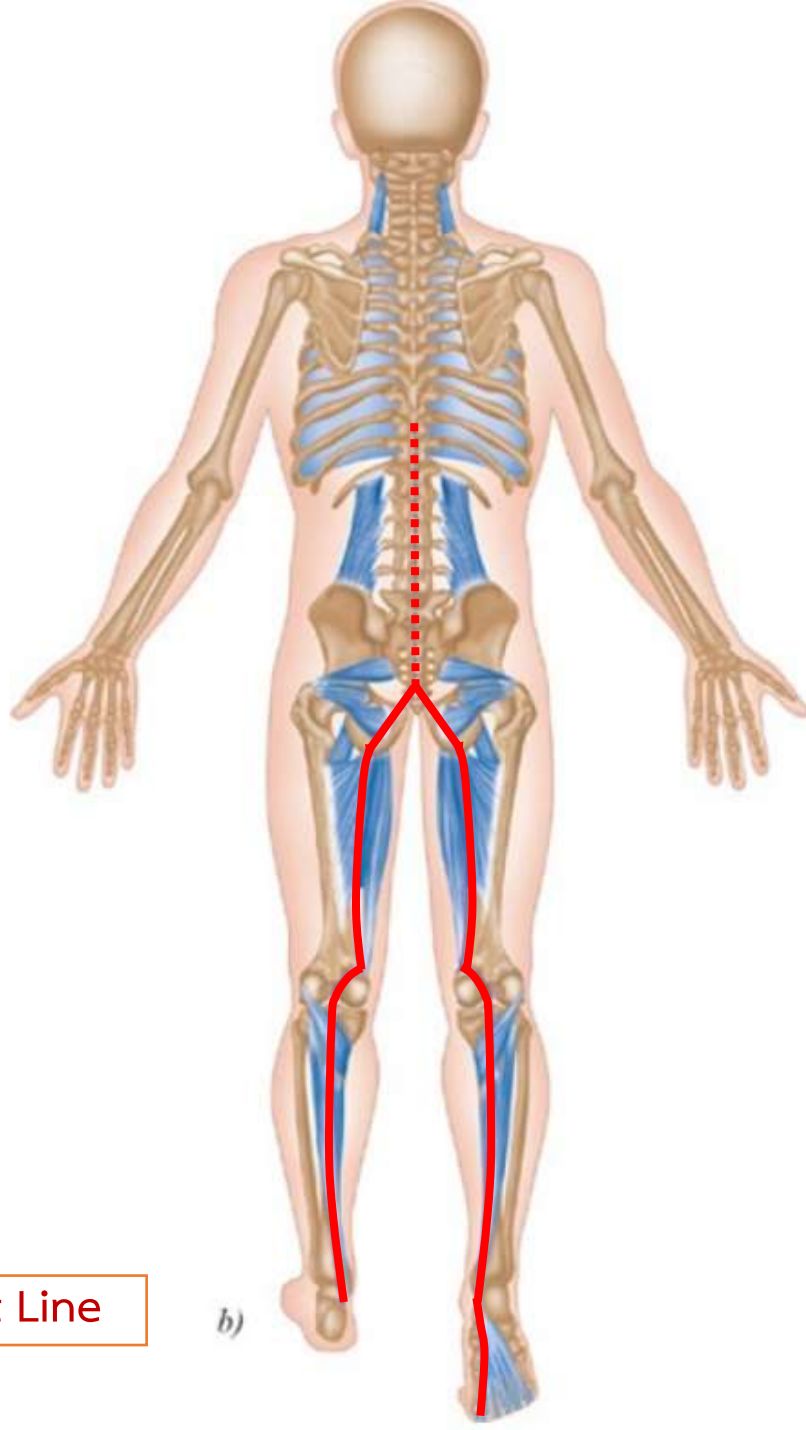

Spiral Line

Deep Front Line

เส้นแฉเอ็น

เส้นที่มีเอ็น

- **เอ็น** – สิ่งที่มีลักษณะเรียงต่อกันเป็นสายแถวแนว

- เส้นเอ็น (Tendon)
- เส้นกล้ามเนื้อ (Muscle)
- หลอดเลือด (Vessel)
- เส้นประสาท (Nerve)

Movement – Motion – Mobile

Diffusion – Perfusion – Distribution – Circulation – Propagation

เส้นที่ไม่มีเอ็น

- **เส้น** – ร่องรอยที่ปรากฏเป็นทางเป็นแถวเป็นแนวเป็นร่อง ทิศทางการขับเคลื่อนเลื่อนไหล

- เส้นทาง ทิศทาง (Line, Direction)
- ช่องทาง สาย ร่อง ลู่ แถว แนว (Route, Row, Groove, Track)

System of Body balance & Stabilization

Physiological phenomenon & response
Energy balance

เส้นและเอ็น

ระบบโครงข่ายในร่างกาย

- ที่เป็นสื่อ ช่อง ร่อง ทาง ที่ทำให้เกิดการขยับไหวไหลเลื่อนเคลื่อนสั่นไกว ทั้งที่สัมผัสเป็นรูปธรรมหรือไม่ก็ได้

ระบบเส้นแฉเอ็น

- ระบบของเอ็นหลอดเลือด เอ็นประสาท เอ็นกล้ามเนื้อ และพังผืด ที่เป็นเส้นทาง ช่อง ร่อง ทางและสื่อกลาง ในการเกาะกุมเหนี่ยวรั้งและนำพา ให้เกิดการไหลเวียนขยับเคลื่อนภายในกายทั้งที่สัมผัสเป็นรูปธรรมหรือไม่ก็ได้

๑. ระบบหล่อเลี้ยงกาย – อัมพฤกษ์อัมพาต อัมภากาศ สุนนา

๒. ระบบโครงสร้างค้ำจุนกาย – ปัดฆาต รัตฆาต สันทะฆาต มุตฆาต

๓. ระบบควบคุมสมดุลกาย – เส้นประธานสิบ

ระบบหล่อเลี้ยงกาย

อวัยวะ

L₁ L₂
L₃ L₄

สุมน

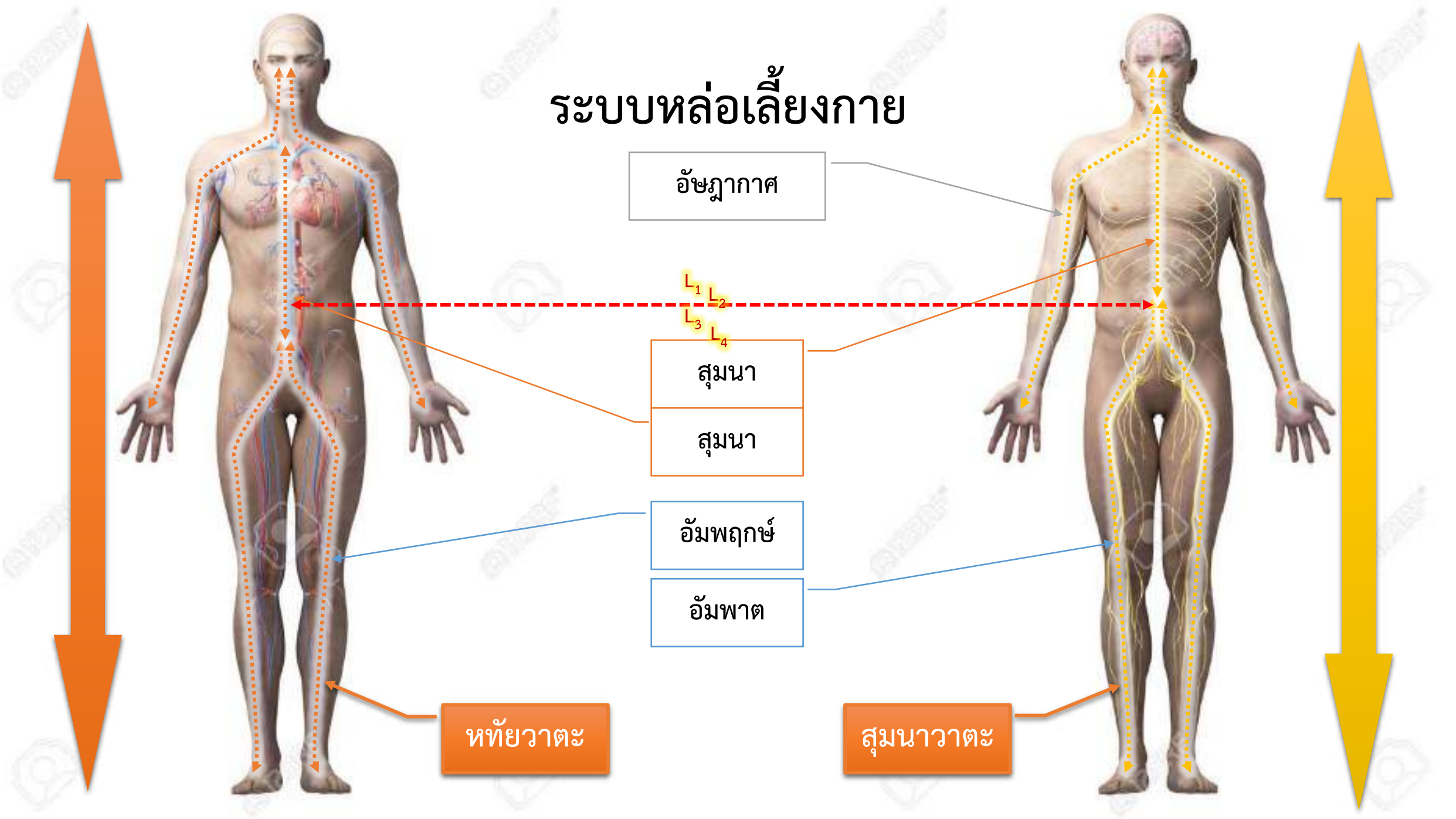
สุมน

อัมพฤษ

อัมพต

หทัยวต

สุมนวต

ลมอัมพฤษ์อัมพาท

ลมเกิดในทิศเบื้องต่ำ
เป็นที่ตั้งเป็นฐานแห่งลมทั้งหลาย

บังเกิดปลายแม่เท้าไปทราบเท่าเบื้องบน
หวาดหวั่นไหวทั้ง ๖ สรรกาย

สุมนาวาตะ

ลมอุทธังคมาวาตาทัดขึ้นเบื้องบน
ลมอโรคมาวาตาทัดลงเบื้องต่ำ ลมทั้งสองระคนกัน

โลหิตนั้นร้อนประดุจตั้งกับไฟ เตโชธาตุผิดปรกติ โลหิตเป็น
ฟองมีไออันพุ่งขึ้นไปด้วยกำลังวาโยธาตุ

หทัยวาตะ

หทัยวาตะเกิดขึ้นในน้ำเลี้ยงหัวใจ หัวใจระส่ำระสายชบเซา ก็
บังเกิดลมสัตถกวาตะ ลมหทัยวาตะกำเริบ

หทัยวัตฤกษ์แตกออก ถึงแก่พินาศเพราะด้วยกำลังลมพัดเอา
โลหิตดีขึ้นไปมีไออันร้อน

ลมอัมพฤกษ์อัมพาท

เส้นอัมพฤกษ์ – ลมอัมพฤกษ์เบื้องซ้าย

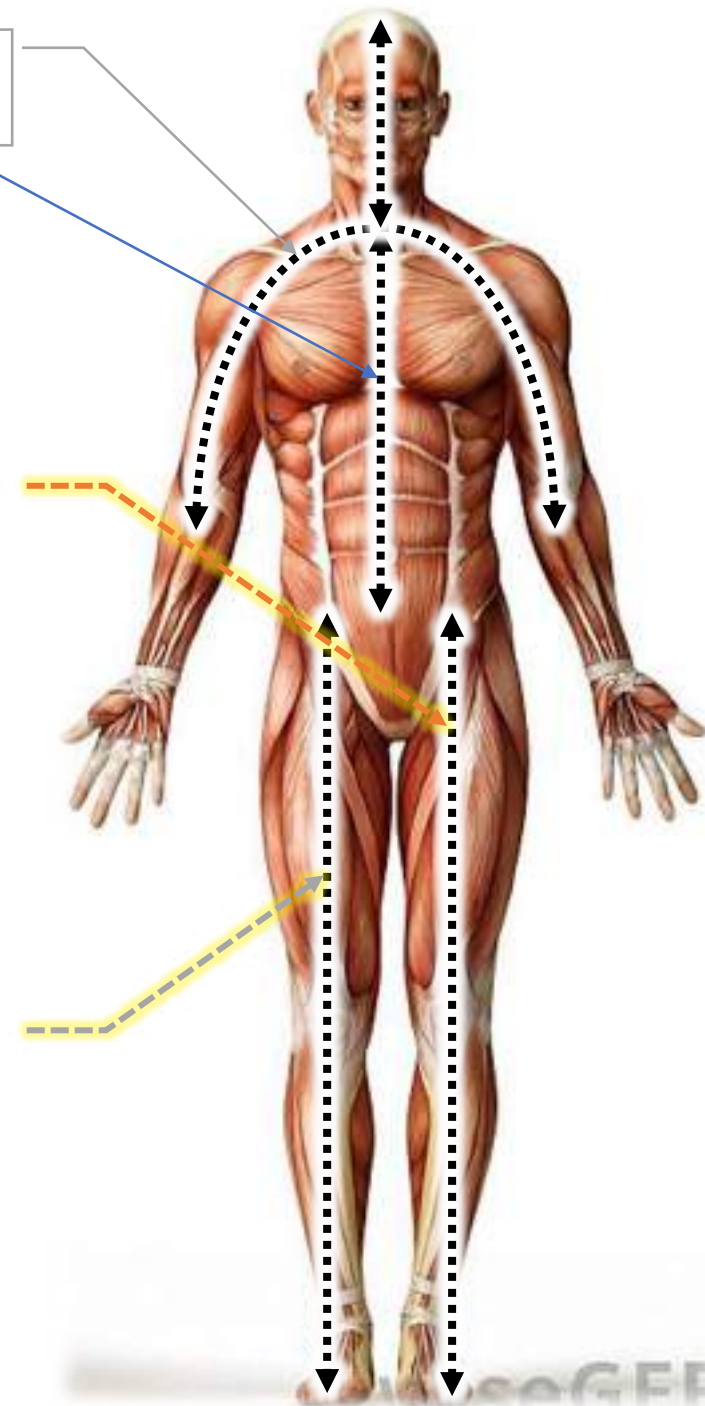
- ทำให้ระส่ำระสาย สะบัดร้อนสะท้านหนาว ร้อนเท้าร้อนหลัง
- ให้แสบอก ให้เจ็บระหว่างสะบัก
- ให้คลื่นเหียนจุกเสียด เป็นพรรดิก
- ปวดศีรษะเวียน ให้หูตึง ให้หน้าตามืด ชักปากเบี้ยว เส้นและเอ็นสะท้อนให้ร้อนให้เย็นให้เมื่อยให้เสียวแข็งขอดเป็นเถาดานไปทั้งตัวตั้งแต่เท้าจนศีรษะ

เส้นอัมพาท – ลมอัมพาทเบื้องขวา

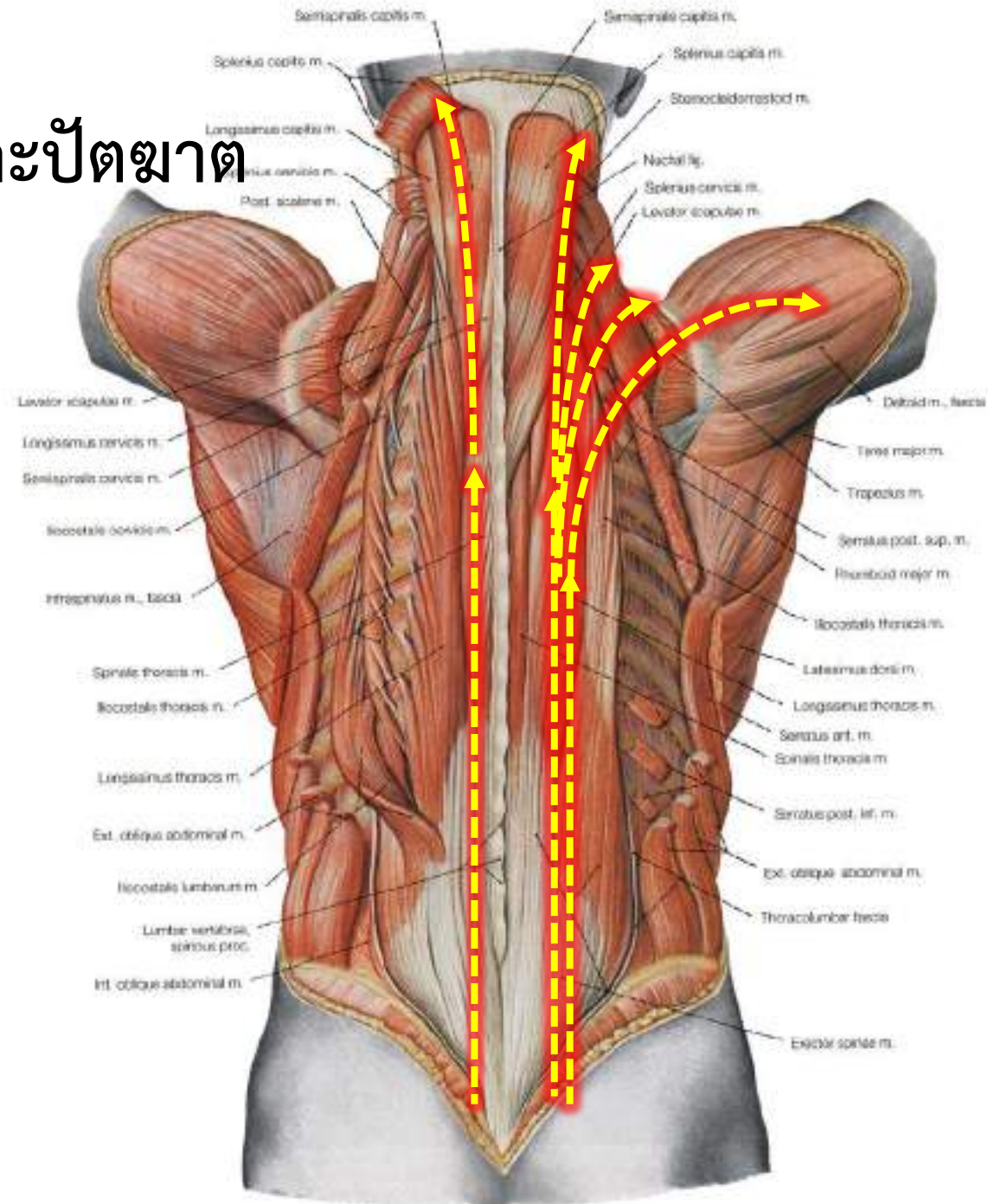
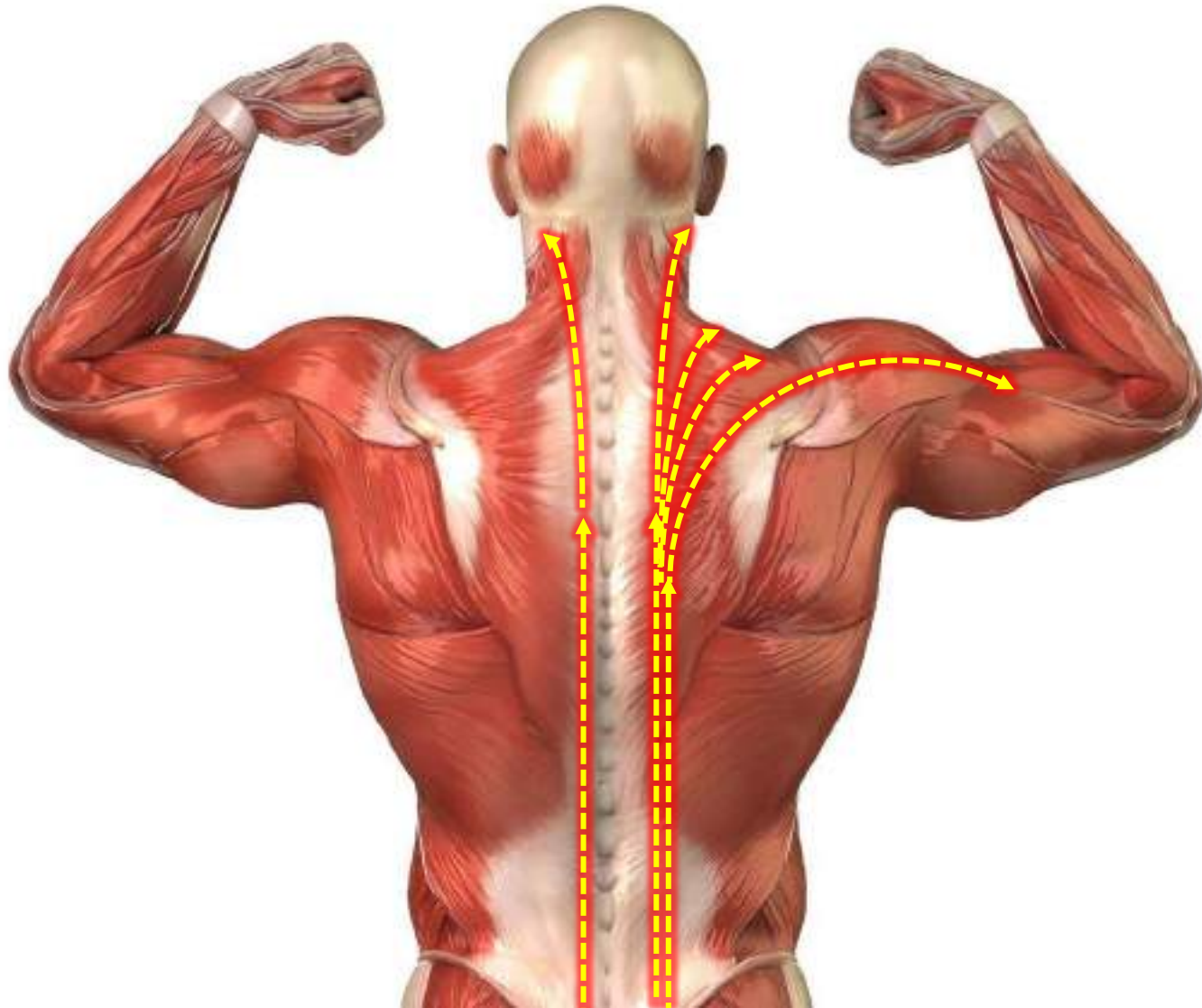
- จับหัวไหล่ให้มือตายจับสะโพกให้เท้าตาย หูตึง มือเท้าเย็นเป็นเหน็บชา
- ชักปากเบี้ยวตาเหลือก ลิ่นกระด้างคางแข็ง เส้นแลเอ็นแข็งเป็นลำ เข้าเกร็งงอ ขัดในข้อ ออกใจไม่สบาย
- เป็นมากจะมือเท้าตายง่อยเปลี้ย
- ถ้ากระทำให้โทษทับลมอัมพาทจะมั่งคานุสารีวาตาจะทำให้สิ้นสะท้านทั้งตัว

เส้นอัษฎากาศ

เส้นสุมนา

ระบบโครงสร้างค้ำจุน - สันตะฆาตและปัตฆาต

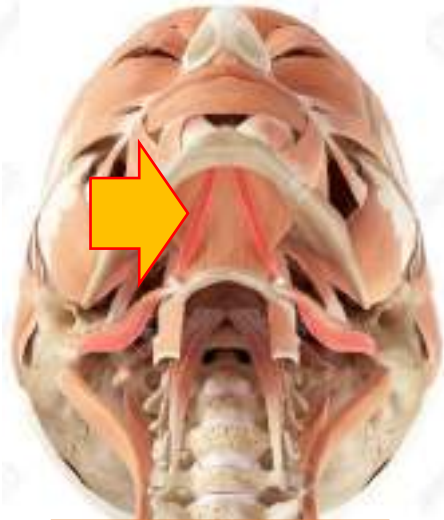

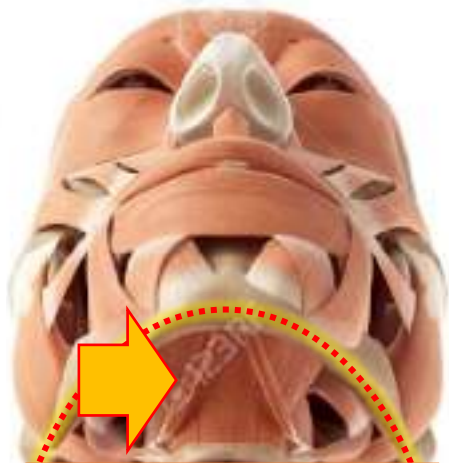
เส้นสุมนา - กล้ามเนื้อในการกลืน

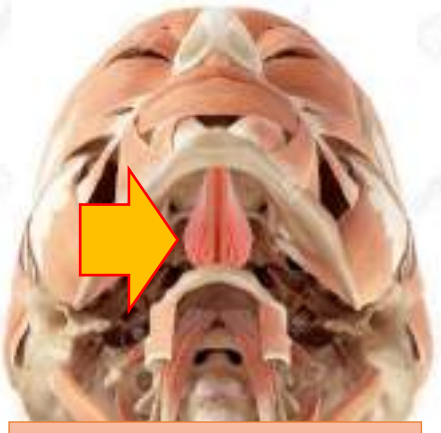
Hyoglossus muscle

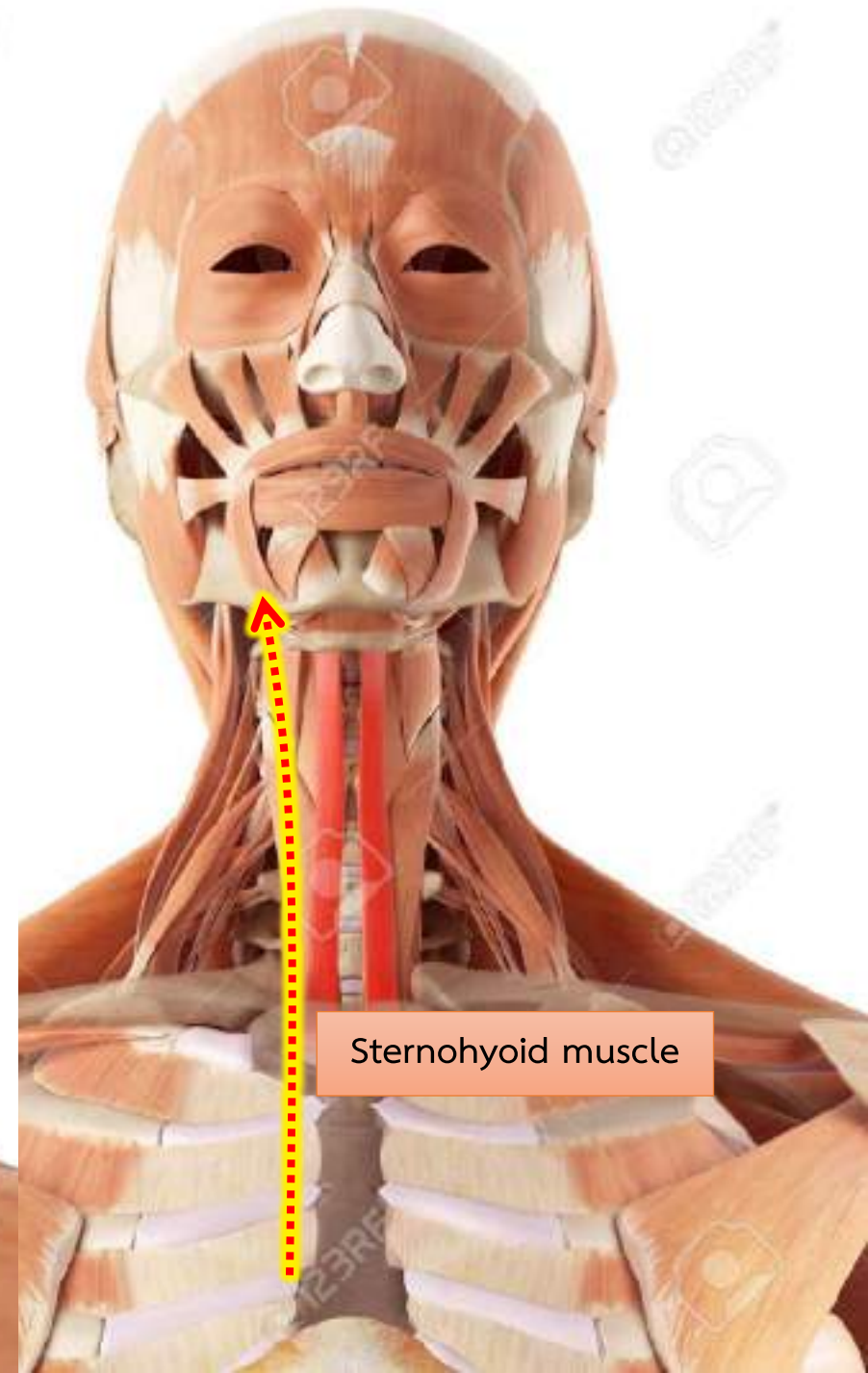
Digastric muscle

Stylohyoid muscle

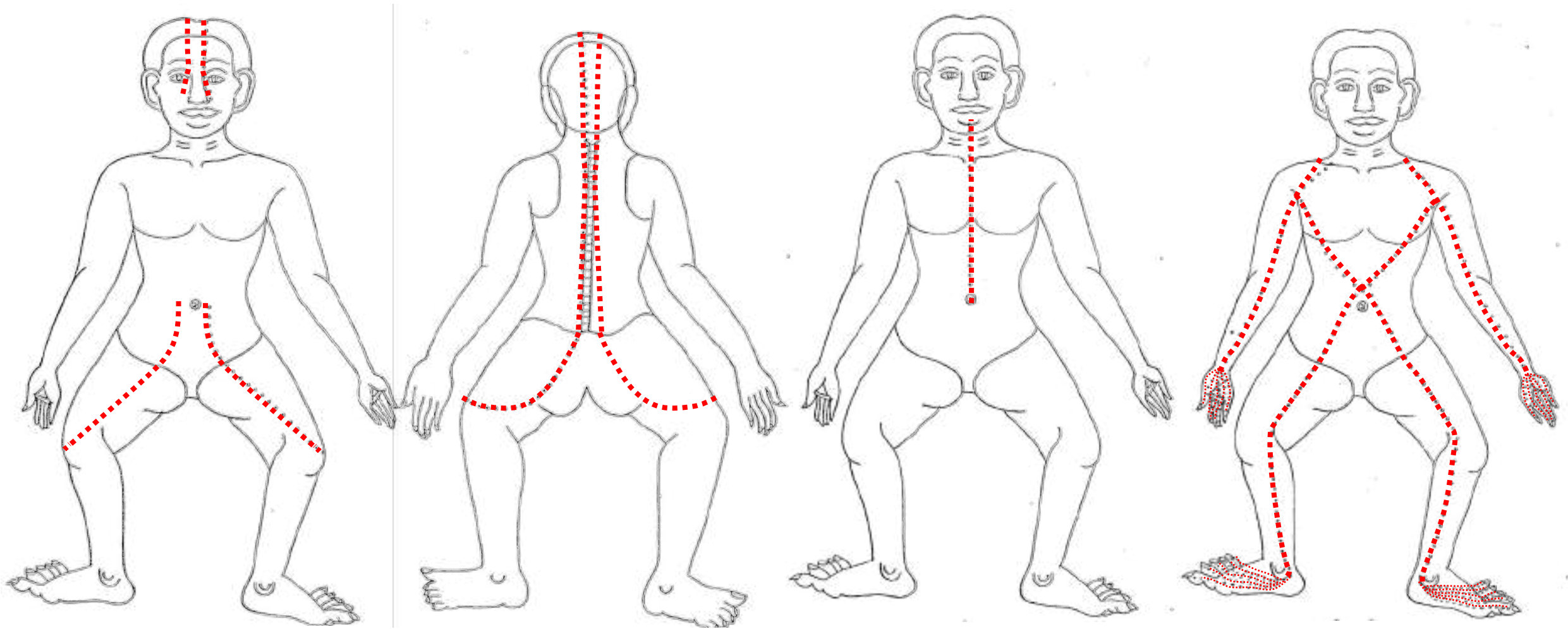

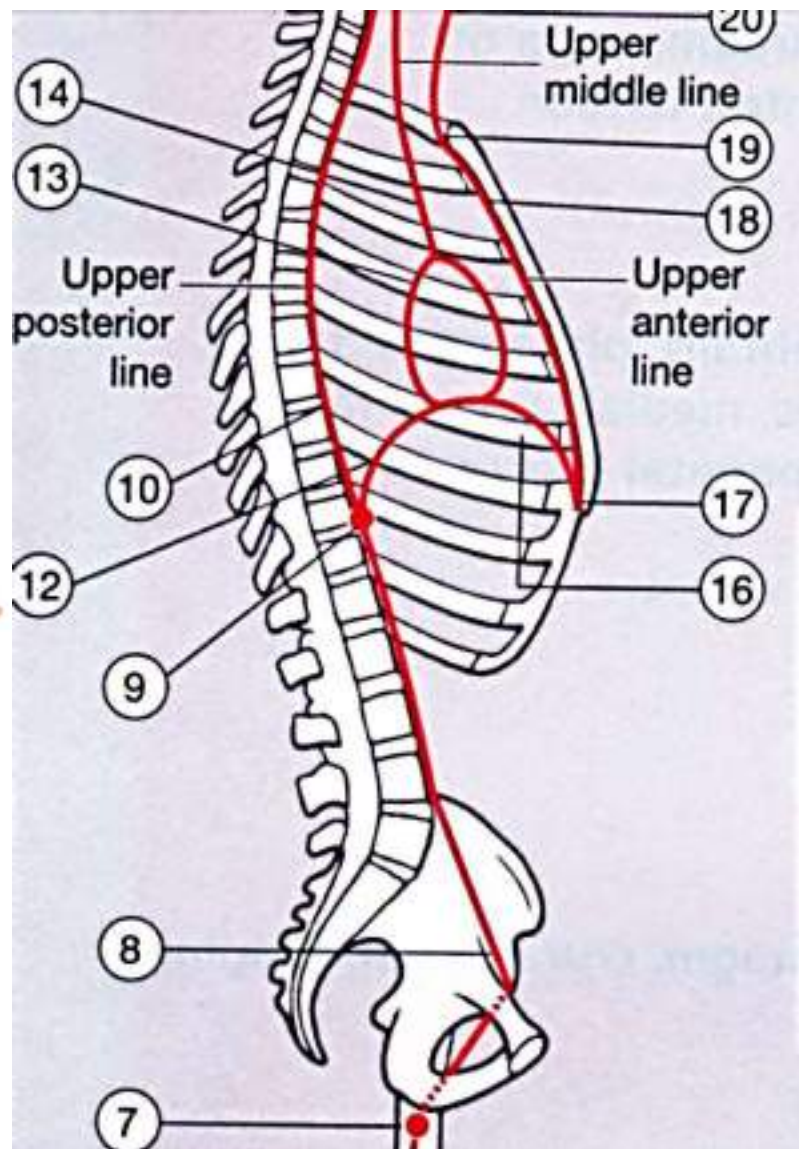
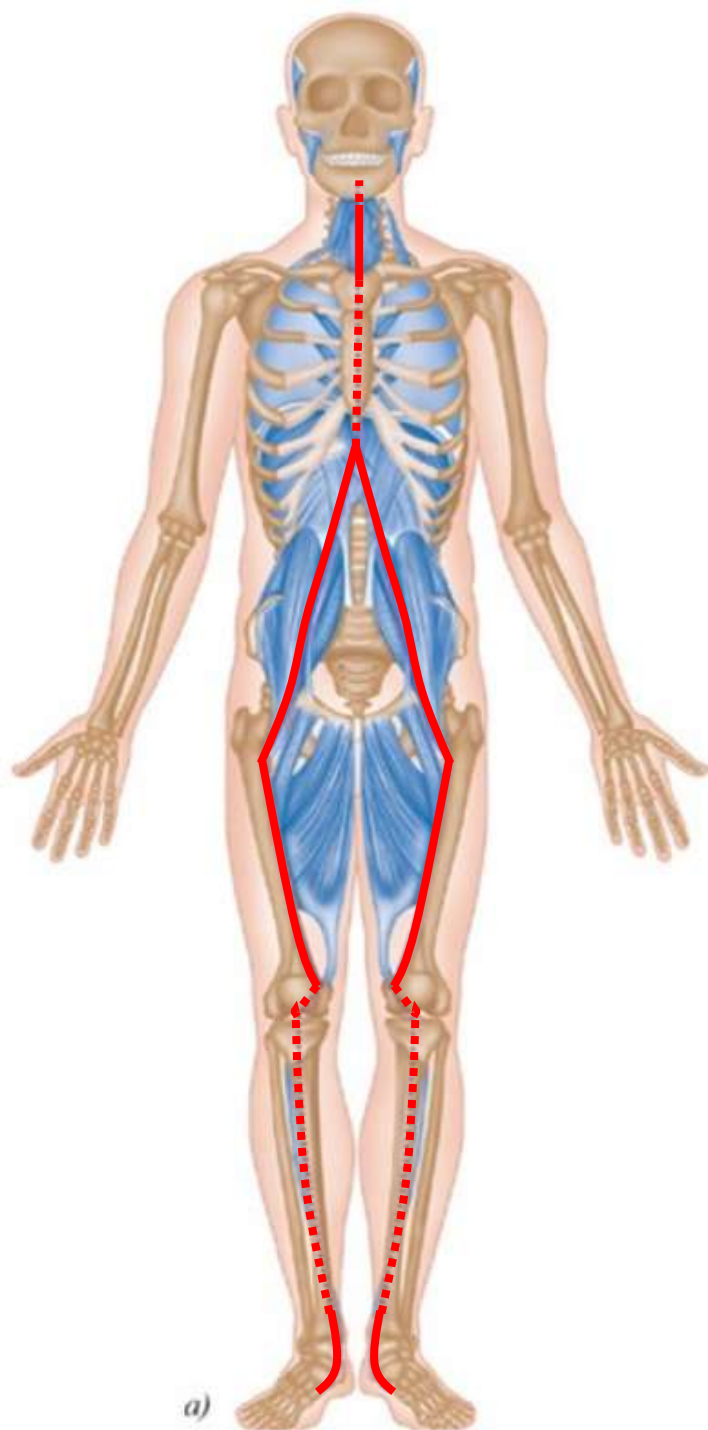
Genioglossus muscle

Sternohyoid muscle

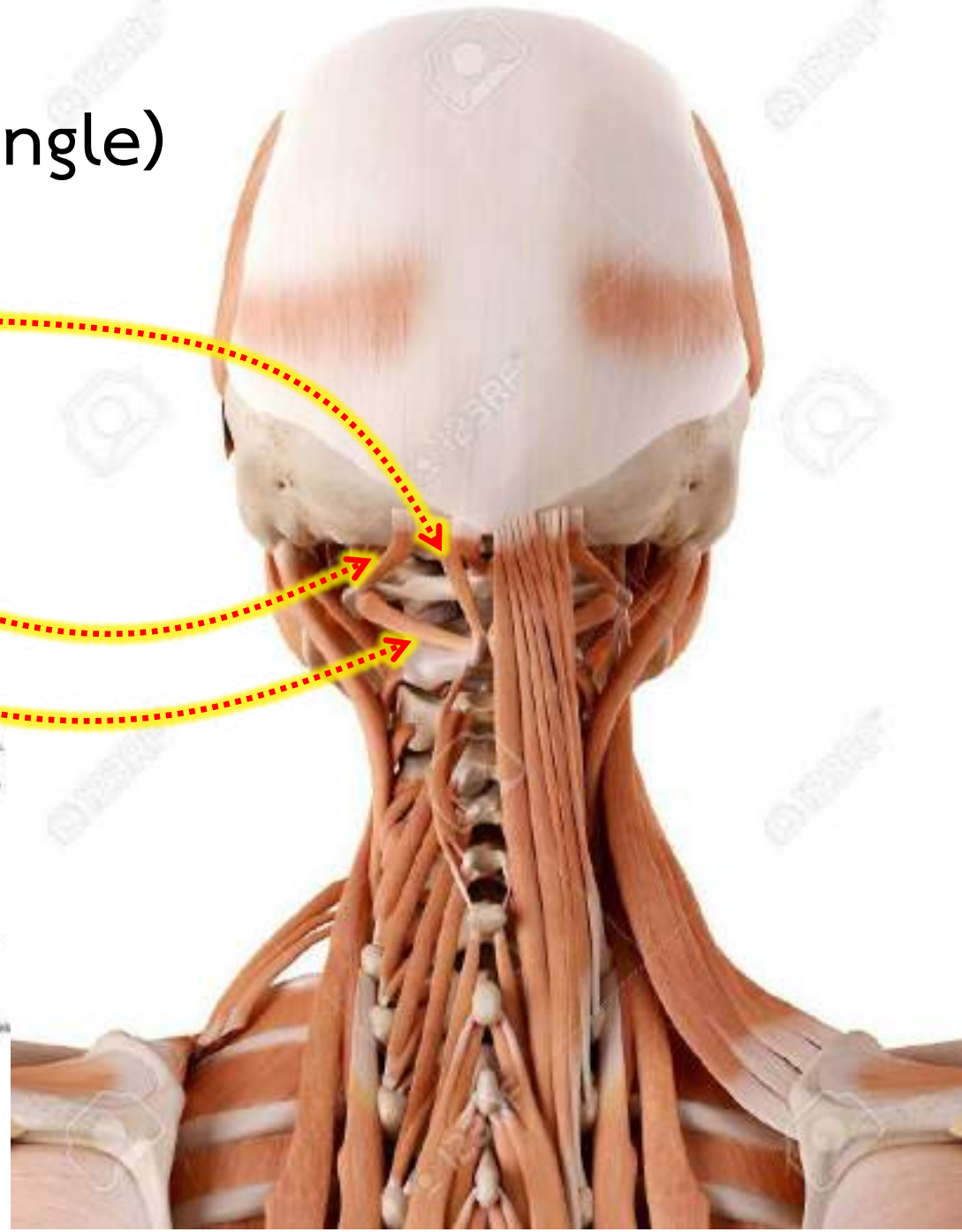
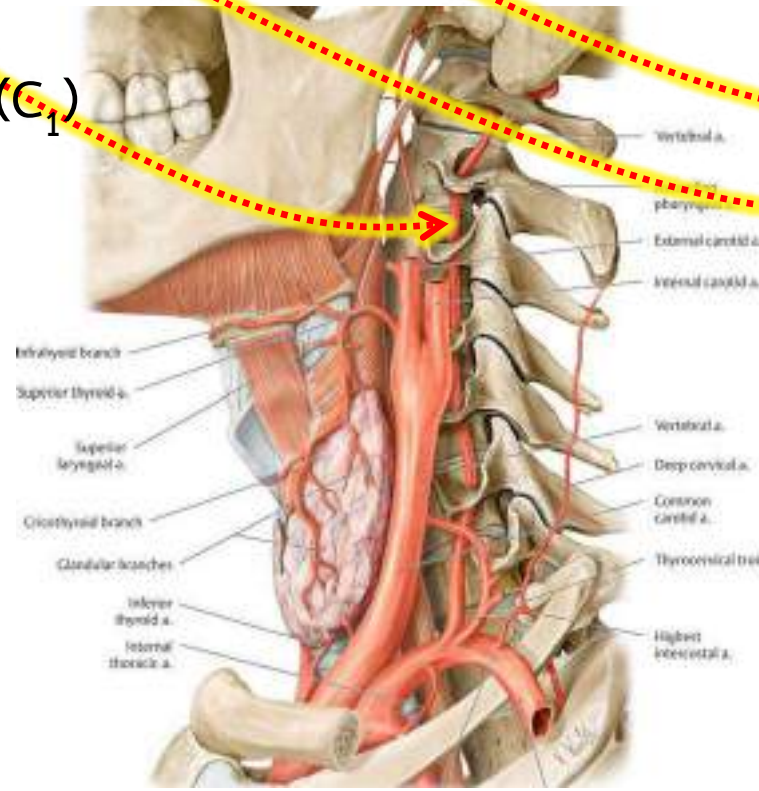
ระบบควบคุมสมดุล - เส้นประธานสิบ อีทา ปิงคลา สุนนา กาลทารี

สามเหลี่ยมใต้ก้าน (Suboccipital triangle)

- Rectus Capitis Posterior Minor & Major muscle
- Obliquus Capitis Inferior & Superior muscle
- Vertebral artery
- Suboccipital nerve (C₁)

ยารักษาอาการลมในเส้น ยาระบบกล้ามเนื้อและกระดูก

ยากษัยเส้น – มหาพิกัดเบญจกุล เถาโคคลาน กำลั้งวัวเถลิง เถาวัลย์เปรียง เถาม้ากระทีบโรง หัวกระชาย แก่นแสมสาร ไพล

- บรรเทาอาการปวดหลัง ปวดเอว ปวดเมื่อยตามร่างกาย

ยาแก้ลมอัมพฤกษ์ – ไพล ขมิ้นอ้อย ข่า เจตมูลเพลิงแดง พริกไทยล่อน หัวกระเทียม ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ผักเลี่ยนผี

- บรรเทาอาการปวดตามเส้นเอ็น กล้ามเนื้อ มือ เท้า ตึงหรือชา

ยาธรณีสันตะฆาต – พริกไทย ยาดำ สมอไทย มหาหิงค์ รงทอง ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ กระวาน กานพลู

- เถาดาน ท้องผูก แก้กษัยเส้น

ยาผสมโคคลาน – ยาต้ม สูตรตำรับที่ ๓ เถาโคคลาน เถาเอ็นอ่อน แก่นฝาง เถาสะค้าน โตไม่รู้ล้ม ทองพันชั่ง

- บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย

ยาผสมเถาวัลย์เปรียง – สูตรตำรับที่ ๑ เถาวัลย์เปรียง แก่นดูหิน ชั้นทองพยาบาท ไพล

- บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย

ยาสหัสธารา – พริกไทย เจตมูลเพลิง ดีปลี สมอไทย หัสคุณเทศ ว่านน้ำ โกษฐู เทียน

- ขับลมในเส้น แก้โรคลมกองหยาบ

๓. ยาแก้ลมเนาวนารีวาโย

- ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

“...สิทธิการิยะ จะกล่าวลักษณะกำเนิดแห่งลม อันชื่อว่าเนาวนารีวาโย เป็นคำรบ ๑๘ นั้นเกิดแต่ปลายปัดคาดปลายสันทฆาตเจือกันกล่าวคือจับต้นคอเป็นต้นก็ดี ในลำคอกก็ดี เหตุว่าแล่นถึงกันมักบังเกิดแก่อสตรีทรงครรภ์

กระทำให้ปลายมือปลายเท้า ดุจปลาตุกยกอก แล้วขึ้นมาจับเอาต้นคอให้คอแข็ง จะเปื้อนคอกก็มีได้ สมมติว่าคอแข็งแล้วกระทำพิษให้ร้อนเป็นกำลัง

จึงพระฤาษีเพทะกะเทพให้แต่งยานี้แก้ เอา*กัญชา* ๑ ดีปลี ๑ พริกไทย ๑ ขิงแห้ง ๑ ขอบชะนางทั้ง ๒ ตานหม่อน ๑

ลูกจันทน์ ๑ ดอกจันทน์ สมุลแว้ง ๑ อบเชย ๑ กานพลู ๑ เอาเสมอภาค ทำเป็นจุนบดละลายน้ำผึ้งกินหนัก ๑ สลึง ให้กินเข้าเย็น อาจารย์ท่านกล่าวไว้ว่าให้กิน ๗ วันหายวิเศษนักฯ...”

ประกอบด้วยตัวยา ๑๒ ชนิด รวมน้ำหนัก ๑๒ ส่วน

ตำรับนี้มีกัญชา ๑ ใน ๑๒ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๘.๓๓ เท่ากันกับยาอื่น จึงถือเป็นตัวยาหลัก

ตัวยา	น้ำหนักยา
กัญชา	๑ ส่วน
ตีปลี	๑ ส่วน
พริกไทย	๑ ส่วน
ขิงแห้ง	๑ ส่วน
ขอบชะนางแดง	๑ ส่วน
ขอบชะนางขาว	๑ ส่วน
ตานหม่อน	๑ ส่วน
ลูกจันทน์	๑ ส่วน
ดอกจันทน์	๑ ส่วน
สมุลแว้ง	๑ ส่วน
อบเชย	๑ ส่วน
กานพลู	๑ ส่วน

วิเคราะห์ตำรับยา

- เป็นยาร้อนสุขุม กระจายอังคะมังคานุสารีวาตา
- กัญชาใช้สรรพคุณแก้ปวดอักเสบ คลายเส้น

ข้อแนะนำการใช้

- คลายอาการที่ปวดตึงบริเวณปลายมือปลายเท้าแล้วตึงร้าวไปกำด้นต้นคอให้คอแข็งทำให้เคลื่อนไหวคอไม่สะดวก ที่มักเกิดกับสตรีที่ตั้งครรภ์ เรียก ลมเนาวนาริวาโย
- แต่อาการนี้อาจจะเกิดในบุรุษได้ โดยน่าจะเกิดจากการที่ต้องเกร็งกล้ามเนื้อหน้าท้อง หลัง เขิงกราน บ่าไหล่ อยู่นาน ทำให้ลมติดขัดเดินไม่สะดวก เกิดอาการปวดเกร็งของพังผืดและกล้ามเนื้อบริเวณหลัง เขิงกราน ต้นขา บ่าไหล่
- **Myofascial pain syndrome** especially in pregnancy, Myalgia of extremity

วิธีการใช้

- รูปแบบยา
 - ยาผง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - รับประทานครั้งละ ๒ - ๔ กรัม วันละ ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า - เย็น
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - น้ำผึ้งรวง ๑ ช้อนชา ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกครั้งแก้ว (๑๕๐ มิลลิลิตร) แทน

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)

๘. ยาแก้สัตตฆาต กล่อนแห้ง

– แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒ พระยาพิศณุประสาทเวช

“...จะว่าด้วยโรคสำหรับบุรุษหรือสตรีก็เหมือนกัน แต่จะว่าด้วยบุรุษนั้นก่อน ถ้าผู้ใดเป็นโทษสัตตฆาต ฆาฏแล กล่อนแห้งมักให้ผูกพรรคกลมเสียดแทง ให้เป็นลูกเป็นก้อนเป็นดานในท้องให้เมื่อยขบทั่วสารพวงค์ มักให้เจ็บบั้นเอว ให้มือเท้าตายเป็นเหน็บชา มักขัดหัวหน้าน่าตะโพก ตึงสองราวข้างไปจนตลอดทวารหนัก ปัสสาวะเป็นโลหิตให้ปวดสีสะวิงเวียนหน้าตา ปากเปี้ยวตาแหกเสียงแห้งเจรจาไม่มีใครได้ยิน จักษุมืดหูหนัก แล จุกเสียดท้องขึ้นแน่นน่าอก เสพย์อาหารไม่มีรส โรคทั้งนี้เป็นเพื่อวาตะ, เสมหะ, โลหิต, กำเรป เมื่อจะเป็นนั้น ให้เหม็นเนื้อตัวแลอาหารถอย บางทีให้จับสับตร้อนสท้านหนาว มักอยากของเปรี้ยวหวานแลเย็น เป็นทั้งนี้ เพราะโลหิตแห้งติดกระดูกสันหลัง **บุรุษแลสตรีเป็นเหมือนกัน** จะแก้ท่านให้แต่งยานี้

ยาแก้โรคสำหรับบุรุษชานนี้ เอาเถาสะค้าน ๑ ผักแพวแดง ๑ หัวดองดึง ๑ ว่านน้ำ ๑ มหาหิงค์ ๑ เนื้อในฝักราชพฤกษ์ ๑ โกฎสู ๑ โกฎพุงปลา ๑ โกฎจุลาลำภา ๑ **กันชา** ๑ หัวอุตพิต ๑ ชะเอมเทศ ๑ ดีปลี ๑ แก่นเสมหะเล ๑ ยาทั้งนี้เอาเสมหะภาค พริกไทยกึ่งยา แต่ว่าผ่อนตามกำลัง ทำผงแล้วเอาน้ำใบกะเม็ง ๑ น้ำ ผลประคำดีควาย ๑ เอาเท่ากันเคล้ายาให้ได้ ๗ ครั้ง ผึ่งให้แห้งแล้วบดกับน้ำผึ้งรับประทาน หนัก ๑ สลึง แก้โรคดังกล่าวมาแล้วแต่หลัง...”

ประกอบด้วยตัวยา ๑๕ ชนิด รวมน้ำหนัก ๒๑ ส่วน

ตำรับนี้มีกัญชา ๑ ใน ๒๑ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๔.๗๖ จึงเป็นตัวยารอง

ตัวยา	น้ำหนักยา
สะค้าน	๑ ส่วน
ผักแพวแดง	๑ ส่วน
ดองดึง	๑ ส่วน
ว่านน้ำ	๑ ส่วน
มหาหิงคุ์	๑ ส่วน
เนื้อในฝักราชพฤกษ์	๑ ส่วน
โกฐสอ	๑ ส่วน
โกฐพุงปลา	๑ ส่วน
โกฐจุฬาฬัมพา	๑ ส่วน
กัญชา	๑ ส่วน
อุตพิด	๑ ส่วน

ตัวยา	น้ำหนักยา
ชะเอมเทศ	๑ ส่วน
ดีปลี	๑ ส่วน
แก่นแสมทะเล	๑ ส่วน
พริกไทย	๗ ส่วน
ส่วนประกอบอื่นในตำรับ	
ใบกะเม็ง	
ผลประคำดีควาย	

วิเคราะห์ตำรับยา

- การสังเกตฆาตกร่อนแห้งที่ระบุในสรรพคุณตำรับ
 - ไม่ได้เป็นอาการที่ระบุว่าเป็นเฉพาของบุรุษ แต่เป็นอาการคล้ายท้องผูกเสียดท้องน้อย มีก้อนลูกดานที่บริเวณท้องน้อย ปวดหัวหน้าสะโพก ตึงสองข้างถึงทวารหนัก ปัสสาวะเป็นเลือด
- ตำยาแก้ลมในเส้น
- มีตำยาที่มีฤทธิ์กัดเถาดานในลำไส้ มีฤทธิ์ระบายแต่ไม่รุนแรงถึงกับรุ
- อาการอาจจะเข้ากันได้กับ
 - โรคเนื้องอกเนื้อร้ายของอวัยวะบริเวณนี้ที่กีดการทำงานของลำไส้ส่วนปลาย ระบบทางเดินปัสสาวะ และเครือข่ายปมประสาทในอุ้งเชิงกราน เช่น ต่อมลูกหมาก รังไข่ มดลูก ปากมดลูก

ข้อแนะนำการใช้

- ท้องผูกเป็นลูกก้อนแข็งที่ท้องน้อย ปวดเมื่อยร้าวทั้งตัว ปวดเอวปวดหลังปวดหัวหน้าปวดสะโพก ปวดตึงท้องน้อยหน้าอกสีข้างทวารหนักมีปัสสาวะเป็นเลือด ปวดศีรษะวิงเวียนจุดเสียดท้องน้อยแน่นหน้าอก
- บรรเทาอาการปวดเมื่อยทั่วร่างกาย มือชาเท้าชา ปวดศีรษะ หน้ามืดวิงเวียน ที่มีอาการท้องผูกเป็นพรรดิจุดเสียดท้อง แน่นหน้าอกร่วมด้วย ที่เกิดจากโทษพิษและกร่อนแห้ง
- แก้มในเส้น ปวดเมื่อยตึงลำ ปวดหลัง แขนขาอ่อนแรง ชา ที่มีอาการท้องผูกร่วมด้วย เป็นมานาน นวดและใช้ยาธาตุนีโทษพิษแล้วยังไม่ดีขึ้น
- **Pelvic peritonitis:** CA prostate or CA ovary with carcinomatosis peritonei and related symptom

- รูปแบบยา

- ยาผง, แคปซูล

- ขนาดและวิธีใช้

- รับประทานครั้งละ ๒ - ๔ กรัม วันละ ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า - เย็น

- น้ำกระสายยาที่ใช้

- น้ำผึ้งรวง ๑ ช้อนชา ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกครั้งแก้ว (๑๕๐ มิลลิลิตร) แทน

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยสูงอายุ

๙. ยาอัมฤตโอสถ

– แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒ พระยาพิศณุประสาทเวช

“...ขนานหนึ่งชื่ออัมฤตย์โอสถ แก้มโกษยทั้งปวง

เอา สหส์คุณ ๑ แก่นแสมทะเล ๑ รากส้มกุ้ง ๑ ลูกมะตูม ๑ ลูกมะแหน ๑ ลูกพืลังกาสา ๑ สมอเทศ ๑ สมอไทย ๑

โกฏูเขมา ๑ เทียนดำ ๑ เทียนขาว ๑ ลูกจันทน์ ๑ ดอกจันทน์ ๑ กระจวาน ๑ กานพลู ๑ ดีปลี ๑ ยาทั้งนี้เอาเสมอภาค

เอาเปลือกหอยโข่ง ๑ เปลือกหอยขม ๑ เปลือกหอยแครง ๑ เป็ยผู้เฒ่า ๑ เอาสิ่งละ ๓ ส่วน

เอากันชา ๑๐ ส่วน เอาพริกไทย ๒ เท่ายาทั้งหลาย ตำผงกระสายยักย้ายใช้ให้ชอบโรคทั้งหลายเถิด ตำราหลวง ๒ ขนานเท่านี้แล...”

ประกอบด้วย ตำวยา ๒๒ ชนิด รวมน้ำหนัก ๑๑๔ ส่วน

ตำรับนี้มีกัญชา ๑๐ ใน ๑๑๔ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๘.๗๗ จึงเป็นตำยารอง

ตำวยา	น้ำหนักยา
สหัสศุณ	๑ ส่วน
แก่นแสมทะเล	๑ ส่วน
รากส้มกุ้ง	๑ ส่วน
มะตูม	๑ ส่วน
มะแหน (สมอพิเภก)	๑ ส่วน
พิลังกาสา	๑ ส่วน
สมอเทศ	๑ ส่วน
สมอไทย	๑ ส่วน
โกฐเขมา	๑ ส่วน
เทียนดำ	๑ ส่วน
เทียนขาว	๑ ส่วน
ลูกจันทน์	๑ ส่วน
ดอกจันทน์	๑ ส่วน

ตำวยา	น้ำหนักยา
กระวาน	๑ ส่วน
กานพลู	๑ ส่วน
ดีปลี	๑ ส่วน
เปลือกหอยโข่ง	๓ ส่วน
เปลือกหอยขม	๓ ส่วน
เปลือกหอยแครง	๓ ส่วน
เบี้ยผู้เฒ่า	๓ ส่วน
กัญชา	๑๐ ส่วน
พริกไทย	๗๖ ส่วน

วิเคราะห์ตำรับยา

- ตำรับยาร้อนแก้ลมในเส้น
- พริกไทยเป็นตัวยาหลัก ช่วยการทำงานของระบบประสาทและการกระจายเลือด
- กัญชาเป็นตัวยารองที่ช่วยเรื่องเจริญอาหาร ลดอาการติ่งและคลายกล้ามเนื้อ
- เปลือกหอย สมอเทศ สมอไทย ชำระเมือกมันพิษในลำไส้ทำให้ลดอาการเมื่อยล้า

ข้อแนะนำการใช้

- ลมกษัย เป็นลมที่ทำให้มีนตึง มือเท้าอ่อนแรง ทำให้ผอมแห้งแรงน้อย เป็นต้น
- อาการปวดตึงเมื่อยล้าแขนขาอ่อนโรยที่เป็นเรื้อรังที่เกิดจากความเสื่อมของร่างกาย อาจถึงขั้นปลุกนั่งแล้วปวดเมื่อยจนต้องพยุงค้ำยัน ทำให้เบื่ออาหาร ผอมแห้ง
- **Myofascial pain**, Myalgia with fatigue

วิธีการใช้

- รูปแบบยา
 - ยาผง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - รับประทานครั้งละ ๑ - ๒ กรัม วันละ ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า - เย็น
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - น้ำสุกครั้งแก้ว (๑๕๐ มิลลิลิตร)

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ผู้ป่วยโรคแผลเปื่อยเพปติก ผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหารและกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยสูงอายุ

๑๑. ยาแก้ลมแก้เส้น – เวชศาสตร์วิถันณา

“...ขนานหนึ่งเอา เทียนขาว ๑ เทียนดำ ๒ เทียนข้าวเปลือก ๓ ชิง ๔ เจตมูล ๕

ใบก้นชา ๒๐ พริกไทย ๔๐ ส่วน

ทำเปนจุนละลายน้ำผึ้ง น้ำส้มซ่ากินแก้ลมแก้เส้นแก้เมื่อยแก้เหน็บชาแก้ตี้นตายมีอตายหายดีนั้ก...”

ประกอบด้วยตัวยา ๗ ชนิด รวมน้ำหนัก ๗๕ ส่วน

ตำรับนี้มีกัญชา ๒๐ ใน ๗๕ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๒๖.๖๗ จึงเป็นตัวยารอง

ตัวยา	น้ำหนักยา
เทียนขาว	๑ ส่วน
เทียนดำ	๒ ส่วน
เทียนข้าวเปลือก	๓ ส่วน
ขิง	๔ ส่วน
เจตมูลเพลิง	๕ ส่วน
ใบกัญชา	๒๐ ส่วน
พริกไทย	๔๐ ส่วน

วิเคราะห์ตำรับยา

- ลมในเส้นเป็นลมที่พัดประจำอยู่ตามเส้นในร่างกาย เช่น ลมจันทกระลาพัดอยู่ในเส้นอิทา ลมสุญทกลาพัดอยู่ในเส้นปิงคลา เมื่อลมเหล่านี้ผิดปกติจะทำให้มีอาการปวดหรือชาตามแนวเส้นที่ลมนั้นพัดประจำหรือบริเวณใกล้เคียง เป็นต้น
- ตำรับนี้มีพริกไทยเป็นตัวยาหลัก มีสรรพคุณสำคัญคือขยายหลอดเลือดทั่วร่างกายช่วยกระจายลมแก้ปวดเมื่อยตามเส้นและเอ็น
- มีใบกัญชาในสัดส่วนที่สูงแก้อักเสบและลดอาการเกร็งของกล้ามเนื้อ แต่ให้ระวังในผู้ที่น้ำหนักน้อย
- บรรเทาอาการปวดเมื่อยตึงล้ากล้ามเนื้อกระดูกเส้นเอ็นข้อตามร่างกาย ลดอาการชามือเท้าแขนขาอ่อนโรย
- Myofascial pain, Myalgia

ข้อแนะนำการใช้

- แก้ลมในเส้น บรรเทาอาการมือเท้าชา อ่อนแรง
- แก้อาการปวดกล้ามเนื้อที่มีอาการตึงไม่มีอาการอักเสบจากการทำงาน ในกลุ่ม Office syndrome

วิธีการใช้

- ข้อบ่งใช้
 - แก้ลมในเส้น บรรเทาอาการมือเท้าชา อ่อนแรง
- รูปแบบยา
 - ยามวง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - รับประทานครั้งละ ๑ - ๔ กรัม วันละ ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า - เย็น
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - น้ำผึ้งรวงหรือน้ำส้มซ่า ๑ ช้อนชา ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกครึ่งแก้ว (๑๕๐ มิลลิลิตร) แทน

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี
- ห้ามใช้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์กดระบบประสาทส่วนกลาง เช่น ยานอนหลับและยาต้านการชัก รวมทั้งแอลกอฮอล์หรือสิ่งที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ผู้ป่วยโรคแผลเปื่อยเพปติก ผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหารและกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยสูงอายุ

๑๕. ยาทำลายพระสุเมรุ

– คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม ๒ ขุนโสภิตบรรณลักษณะ

“...ยาทำลายพระสุเมรุ เอาลูกจันทน์ ๑ เฟื้อง ดอกจันทน์ ๑ สลึง ลูกกระวาน ๑ สลึงเฟื้อง กานพลู ๒ สลึง เกลือสินเธาว์ ๓ สลึง ดีปลี ๒ สลึงเฟื้อง หัวานน้ำ ๓ สลึงเฟื้อง โกรฐสอ ๑ บาท โกรฐเขมา ๑ บาทเฟื้อง เทียนดำ ๕ สลึง เทียนแดง ๕ สลึงเฟื้อง เทียนขาว ๖ สลึง เทียนตาตุ๊กแตน ๖ สลึงเฟื้อง เทียนข้าวเปลือก ๗ สลึง ชิงแห้ง ๗ สลึงเฟื้อง

กัญชา ๒ บาท รากเจ็ดมูลเพลิง ๒ บาทเฟื้อง หัวบุงรอก ๙ สลึง เนื้อลูกสมอไทย ๙ สลึงเฟื้อง เนื้อลูกสมอเทศ ๑๐ สลึง การะบูน ๑๐ สลึงเฟื้อง หักกุนเทศ ๑๐ สลึงเฟื้อง พริกไทยล่อน ๕๗ บาท ๓ สลึง

บดเป็นผงละลายน้ำอ้อยแดง หรือน้ำนมโค กินครั้งละ ๑ สลึง แก้ลมจุกเสียด ลมปะทะอก ลมตามืดหูหนวก ปวดหัวมึนตึ๊ง ลมเมื่อยขบในร่างกาย ลมสะดุ้งแล่นไปทั้งตัว ลมเปรี้ยวดำ แก้จุกผามม้าน้อย มารกะไชย ไล่พองท้องใหญ่ ลมคั้งเพื่อ ลมอำมะพฤษอำมะพาร ลมปัตฆาต แก้โรคผิวหนัง ลมชักปากเบี้ยวตาแหก แก้ริดสีดวงทวาร แก้โรคเสมหะโลหิตเรื้อรัง หายแล...”

อัมพฤษอัมพาทตีขึ้นสุมนา

ประกอบด้วยตัวยา ๒๓ ชนิด รวมน้ำหนัก ๗๑๔ เฟื้อง

ตำรับนี้มีกัญชา ๑๖ ใน ๗๑๔ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๒.๒๔ จึงเป็นตัวยาประกอบ

ตัวยา	น้ำหนักยา
ลูกจันทน์	๑ เฟื้อง
ดอกจันทน์	๒ เฟื้อง
กระวาน	๓ เฟื้อง
กานพลู	๔ เฟื้อง
เกลือสินเธาว์	๖ เฟื้อง
ดีปลี	๕ เฟื้อง
ว่านน้ำ	๗ เฟื้อง
โกฐสอ	๘ เฟื้อง
โกฐเขมา	๙ เฟื้อง
เทียนดำ	๑๑ เฟื้อง
เทียนแดง	๑๐ เฟื้อง
เทียนขาว	๑๒ เฟื้อง

ตัวยา	น้ำหนักยา
เทียนตาดักแตน	๑๓ เฟื้อง
เทียนข้าวเปลือก	๑๔ เฟื้อง
ชิงแห้ง	๑๕ เฟื้อง
กัญชา	๑๖ เฟื้อง
เจตมูลเพลิง	๑๗ เฟื้อง
บุงรอก	๑๘ เฟื้อง
สมอไทย	๑๙ เฟื้อง
สมอเทศ	๒๐ เฟื้อง
การบูร	๒๑ เฟื้อง
หัสศุนเทศ	๒๑ เฟื้อง
พริกไทยล่อน	๔๖๒ เฟื้อง

ยากองลม

อังคะมังคานุสารีวาตา

วิเคราะห์ตำรับยา

- ตำรับยาสร้อน มี**พริกไทย**เป็นตัวยาหลักมีสรรพคุณขยายหลอดเลือดกระจายเลือดไหลเวียนทั้งร่างกาย บรรเทาอาการปวดเมื่อยล้า
- ตัวยารองเป็นยาร้อนและมีตัวยาร้อน**สุขุม**เป็นยาคุมฤทธิ์ไม่ให้ร้อนเกิน ช่วยในการกระจายเลือดลมไปแขน ขามือเท้า และช่วยการทำงานของระบบลำไส้ทางเดินอาหาร
- ช่วยปรับการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติไม่ให้ระส่ำระสายเป็นการลดอาการ**อุทรังคมาวาตาคัดตี ระคนกันกับบอโรคมาวาตา**ซึ่งเป็นอาการของกลุ่มโรคอัมพฤกษ์อัมพาต
- แม้ว่าโครงสร้างของตำรับยาจะไม่คล้ายกลุ่มตำรับยารักษาอัมพฤกษ์อัมพาตที่มักจะมี ไพล ขมิ้นอ้อย ผักเสี้ยนผี แต่ว่าวัตถุประสงค์ของตำรับยาเป็นอย่างเดียวกัน

ข้อแนะนำการใช้

- แก้อาการที่เกิดจากการไหลเวียนเลือด หรือเลือดไปเลี้ยงสมองไม่เพียงพอ เช่น แขนขาไม่มีแรง ปวดศีรษะ มึนงงชา ชักปากเบี้ยว การทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติ เช่น จุกเสียด แน่นหน้าอก หน้ามืด ปวดเมื่อยตามตัว การทำงานของระบบทางเดินอาหาร เช่น ปวดท้องท้องอืด ปวดจุกเสียดชายโครงซ้ายขวา
- แก้ลมในเส้น ปวดเมื่อยล้า ตึงสะบักบ่าไหล่ ปวดบั้นเอว แขนขาอ่อนแรง
- มีอาการลมอัมพฤกษ์อัมพาตพัตระคนกัน แล่นขึ้นศีรษะทำให้ตามืดหัวหนัก แล่นขึ้นสมอง (ตึงตามเส้น)
- **Post stroke**, Generalized vasodilatation, Gastro – intestinal dysfunction, Dizziness

วิธีการใช้

- รูปแบบยา
 - ยาผง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - รับประทานครั้งละ ๒ - ๓ กรัม วันละ ๑ - ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า - เย็น
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - น้ำอ้อยแดงหรือน้ำนมโคปริมาณครึ่งแก้ว (๑๕๐ มิลลิลิตร) ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกแทน

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ผู้ป่วยโรคแผลเปื่อยเพปติก ผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหารและกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยสูงอายุ
- ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้

๑๖. ยาทัพยาธิคุณ

– คัมภีร์แพทยไทยแผนโบราณ เล่ม ๒ ขุนโสภิตบรรณลักษณะ

“...ยาชื่อทัพยาธิคุณ เอาสะค้ำน ผักแพวแดง ดอกดิ่ง หวานน้ำ ยาดำ มหาหิงค์ โกฐสอ โกฐจูลาลำ
พา โกฐพุงปลา

กัญชา หัวอุตพิต เนื้อฝักราชพฤกษ์ ชะเอมเทศ ดีปลี แก่นแสมทะเล เอาสิ่งละ ๑ ส่วน

พริกไทยล่อนเท้ายาทั้งหลาย

ตำเป็นผง เอาน้ำใบกำเม็ง น้ำลูกประคำดีควาย เคล้ายาผงตากแดดให้แห้งสิ่งละ ๗ ครั้ง

แล้วบดด้วยน้ำผึ้งกินหนัก ๑ สลึง แก้ก ล่อน ๕ ประการ ซึ่งให้จุกเสียดแลเป็นพรรดิก แก้มเป็นก้อนในอุทร
ให้เจ็บทั่วร่างกาย เจ็บสะเอว มือเท้าตายกระด้างแลเมื่อยขบทุกข้อทุกลำ ชัดแข้งขา เจ็บทวารหนัก เบาพิการ
ต่าง ๆ เจ็บศีรษะเวียนหน้าตา เจ็บไหล่ทั้งสอง ปากเปรี๊ยะ เสียงแหบแห้ง ชัดสีข้าง ชัดอก ท้องขึ้น กินอาหาร
ไม่มีรส นอนไม่ใคร่หลับ โรคทั้งนี้เป็นเพราะเสมหะแห้ง บุรุษและสตรีเป็นเหมือนกัน...”

อัมพฤกษ์อัมพาตตีขึ้นสุมนา

กิโถมกัฟการ – พังผืดปกปิด

ภาวะเส้นประสาทส่วนปลายเสื่อม (Peripheral neuropathy)

สาเหตุ

- การเผาผลาญพลังงานของเซลล์ประสาทผิดปกติ เกิดความเสื่อมจากปลายเข้าสู่ตัวเซลล์
- การอักเสบ เกิดหลายตำแหน่ง

อาการ

- ปลายเท้าก่อนปลายมือ – ปลายนิ้วเท้า ข้อเท้า ขาที่อ่อนล้า ข้อเข่า ต้นขา
- ชาไม่รู้สึกรู้อากาศเหมือนแมลงไต่ผิวหนัง (อาการร่วมกับหลอดเลือดเสื่อม)
- อาการมากขึ้น – จากอาการชาจะมีอาการปวด ชาเหมือนไฟลวก ชาเหมือนพริกทา ชาแปลบเหมือนไฟช็อตหรือเข็มแทง
- เส้นประสาทใหญ่ที่มีปลอกหุ้ม – เสียการรับความรู้สึก ไม่รับรู้การเคลื่อนไหวและการทรงตัว ทำให้เดินเซ ล้ม ยืนหรือเดินไม่ได้

พบบ่อยใน – โรคเบาหวาน โรคเส้นประสาทส่วนปลายอักเสบ ผู้สูงอายุ

ระบบพังผืดกล้ามเนื้ออักเสบ

สาเหตุ

- ความเสื่อมของร่างกาย
- โรคเรื้อรัง เช่น เบาหวาน
- การอักเสบเรื้อรัง ของเสียดก้างในร่างกาย การทำงานหนัก

อาการ

- ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ
- ปวดเมื่อยลำตัวร่างกาย
- แขนขาอ่อนโรย
- อาการระบบประสาทอัตโนมัติ เช่น ใจสั่น วิงเวียน ร้อนวูบวาบ
- อาการทางด้านจิตใจ เช่น อ่อนเพลียเรื้อรัง ซึมเศร้า

ประกอบด้วยตัวยา ๑๖ ชนิด รวมน้ำหนัก ๓๐ ส่วน

ตำรับนี้มีกัญชา ๑ ใน ๓๐ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๓.๓๓ จึงเป็นตัวยาประกอบ

กัณฑ์ทาน

ตัวยา	น้ำหนักยา
สะค้าน	๑ ส่วน
ผักแพวแดง	๑ ส่วน
ดองดึง	๑ ส่วน
ว่านน้ำ	๑ ส่วน
ยาดำ	๑ ส่วน
มหาหิงคุ์	๑ ส่วน
โกฐสอ	๑ ส่วน
โกฐจุฬาฬัมพา	๑ ส่วน
โกฐพุงปลา	๑ ส่วน

ตัวยา	น้ำหนักยา
กัญชา	๑ ส่วน
อุตพิ	๑ ส่วน
เนื้อในฝักราชพฤกษ์	๑ ส่วน
ชะเอมเทศ	๑ ส่วน
ดีปลี	๑ ส่วน
แก่นแสมทะเล	๑ ส่วน
พริกไทยล่อน	๑๕ ส่วน
ส่วนประกอบอื่นในตำรับ	
ใบกะเม็ง	
ลูกประคำดีควาย	

วิเคราะห์ตำรับยา

- โรคกษัยกร่อนเป็นโรคความเสื่อมเรื้อรังที่เชื่อมโยงแสดงอาการในหลายระบบเกี่ยวเนื่องกัน เช่น ระบบทางเดินปัสสาวะ ระบบทางเดินอาหาร ระบบประสาทกล้ามเนื้อ
- ตำรับยามี**พริกไทย**เป็นตัวยาหลักสรรพคุณขยายหลอดเลือดกระจายเลือดไหลเวียนทั้งร่างกาย บรรเทาอาการปวดเมื่อยล้า
- ตัวยารองมี**แก่นเสมหะเล**รักษาอาการลมในเส้นเอ็นและกล้ามเนื้อ รุกขสมหะ
- มีตัวยาโกษฐ์และว่านน้ำที่ช่วยเรื่องการทำงานของระบบลำไส้และกระจายลม
- มียากัดเถาดานในลำไส้ ระบายนุพิษในลำไส้ ทั้งหมดช่วยเรื่องลมในเส้นและกระจายเลือดลม
- ช่วยบรรเทาอาการของเส้นประสาทส่วนปลายที่เสื่อมเรื้อรัง
- แต่อาการจากมะเร็งตับที่ทำให้มือเท้าบวมน่าจะยังต้องพิจารณาข้อบ่งชี้ให้ดี

ข้อแนะนำการใช้

- แก้ก่อนที่ทำให้จุกเสียดเป็นพรรคิก เจ็บเมื่อยขบตามร่างกาย กินอาหารไม่รู้รส นอนไม่หลับ
- แก้อาการปวดตึงตามเส้น ท้องอืดจุกเสียดท้องผูก มือเท้าชาแขนขาอ่อนโรย เจ็บปวดเมื่อยตามร่างกาย เวียนศีรษะพะอืดพะอมเสียดท้องคลื่นไส้ กินไม่ได้นอนไม่หลับ ปวดทวารหนักทวารเบาปัสสาวะขัด
- อาการจากของเสียดค้างในกระบบทางเดินอาหารแล้วเกิดอาการพิษในร่างกาย
- แก้มในเส้น เมื่อยตึงล้าตามกล้ามเนื้อ กระดูก เส้น เอ็น ข้อ แขนขาอ่อนแรง ชา ท้องผูกเป็นเถาดาน
- ใช้ได้ดีในกลุ่มที่มีอาการชาจากปลายประสาท (อาการชาแบบหนาทื้อ, เมื่อยล้าไม่ทราบสาเหตุ)
- ใช้คล้ายกรณีสัณฆาต
- **Peripheral neuropathy** with Circulatory insufficiency and Autonomic nervous system disorder in chronic disease

วิธีการใช้

- รูปแบบยา
 - ยาผง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - รับประทานครั้งละ ๒ - ๔ กรัม วันละ ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า - เย็น
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - น้ำผึ้งรวง ๑ ช้อนชา ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกครั้งแก้ว (๑๕๐ มิลลิลิตร) แทน

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ผู้ป่วยโรคแผลเปื่อยเพปติก ผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหารและกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยสูงอายุ

ยากษัยเส้นรักษาอาการทางกล้ามเนื้อและกระดูก

ยาสหัสธารา

ตำรับยา

- พริกไทยอ่อน รากเจตมูลเพลิงแดง ดอกดีปลี หักคุณเทศ เนื้อลูกสมอไทย รากตองแตก เหง้าว่านน้ำ การบูร ดอกจันทน์ เทียนแดง ลูกจันทน์ หนัก เทียนตาตุ๊กแตน มหาหิงค์ เทียนสัตตบุษย์ เทียนขาว รากจิงจ้อ เทียนดำ โกษฐ์กักรา โกษฐ์เขมา โกษฐ์ก้านพร้าว โกษฐ์พุงปลา
- รสร้อนสุขุม ไม่มีตัวยาที่ออกฤทธิ์แบบ NSAIDs แต่ผลรวมเหมือน NSAIDs

เปรียบเทียบผลการรักษา – ยาแคปซูลสหัสธารา กับยาเม็ด Diclofenac

- อาการปวดกล้ามเนื้อ ในผู้ป่วยอายุ ๒๕ – ๖๐ ปี ที่มีอาการปวดกล้ามเนื้อบ่าหรือต้นคอ อาการปวดลดลงไม่แตกต่างกัน
- ในผู้ป่วยข้อเข่าเสื่อมอายุ ๔๕ – ๘๐ ปี อาการปวดระหว่างสองกลุ่มลดลงไม่แตกต่างกัน
- พบอาการข้างเคียงคือ อาการมวนท้อง ในระดับที่ไม่แตกต่างกัน
- ไม่พบความเป็นพิษต่อดับและไตในผู้ป่วยทั้งสองกลุ่ม แต่พบว่ากลุ่มที่ได้รับ Diclofenac มีค่า AST ALT และ ALP เพิ่มขึ้น
- ผู้ป่วยที่ได้รับยา Diclofenac มีค่าความดันโลหิตเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ผู้ป่วยที่ได้รับยาสหัสธาราไม่มีการเปลี่ยนแปลงของค่าความดันโลหิต

ยากษัยเส้นรักษาอาการทางกล้ามเนื้อและกระดูก ยาบรรเทาอาการท้องผูก

ยาชนิดรับประทาน

ในผงยา ๑๖๐ กรัม ประกอบด้วย

- ๑. พริกไทยอ่อน หนัก ๙๖ กรัม
- ๒. **ยาดำสะตุ** หนัก ๒๐ กรัม
- ๓. เนื้อลูกสมอไทย มหาหิงคุ์ การบูร หนักสิ่งละ ๖ กรัม
- ๔. **รงทองประสี** หนัก ๔ กรัม
- ๕. ผักแพวแดง เนื้อลูกมะขามป้อม หนักสิ่งละ ๒ กรัม
- ๖. ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ลูกกระวาน ดอกกานพลู เทียนดำ เทียนขาว **หัวดองดึง หัวบุก หัวกลอย หัวกระดาดขาว หัวกระดาดแดง** ลูกเร่ว เหง้าชิง รากชะเอมเทศ รากเจตมูลเพลิงแดง โภศกระดูก โภศเขมา โภศน้ำเต้า หนักสิ่งละ ๑ กรัม

แก้กษัยเส้น

- กินครั้งละ ๕๐๐ มิลลิกรัม - ๑ กรัม เข้าหรือก่อนนอน

ยารักษาโรคอุจจาระธาตุ

ยาพรหมภักตร์

- เอาโกฐทั้ง ๕ เทียนทั้ง ๕ สิ่งละส่วน
- ตรีผลา ตรีกฏก เปราะหอม ผลเอ็น สิ่งละ ๒ ส่วน
- ผลจันทน์ กานพลู การบูร ชิง ยาดำ สิ่งละ ๔ ส่วน
- **ยางสลัดได**ประสะตามวิธี ๒๐ ส่วน

ทำเป็นจุน

- เอน้ำเปลือกมะรุ้มต้มเป็นกระสาย บดทำเป็นเม็ด

ไว้ให้กินชำระประมะหะเมือก

- แลตามกำลัง
- ขับทั้งลมคูวาตะให้เปิดอุจจาระเสียนั้นให้เป็นปกติ แก้ปวดมวนหายวิเศษนัก

สรุป – กลุ่มอาการเส้นและลมในเส้น

ชื่อตำรับ	สรรพคุณ	หมายเหตุ
ยาแก้ลมเนาวนารีวาโย	อาการปวดเกร็งบริเวณหลัง เขิงกราน ต้นขา บ่าไหล่ ต้นคอ	ลมปลายประสาท สันทะฆาต
ยาแก้สันทะฆาต กล่อนแห้ง	ปวดเมื่อยตึงล้าหลัง แขนขาชาอ่อนแรง ที่มีอาการท้องผูก	นวดและใช้ยาบรรณิสันทะฆาต แล้วยังไม่ดีขึ้น
ยาอัมฤตโอสถ	ปวดตึงเมื่อยล้าแขนขาอ่อนโรยที่เรื้อรังจากความเสื่อมของ ร่างกาย ขยับลุกนั่งแล้วปวดเมื่อย	ปวดเมื่อยจนต้องพุงค้ำยัน
ยาแก้ลมแก้เส้น	ปวดกล้ามเนื้อจากการทำงานที่มีอาการตึงไม่มีอาการอักเสบ	ใบกัญชา
ยาทำลายพระสุเมรุ	ปวดเมื่อยล้า ตึงสะบักบ่าไหล่ ปวดบั้นเอว แขนขาอ่อนแรง	Post stroke
ยาทัพยาคิคุณ	ปวดเมื่อยล้า ตึงสะบักบ่าไหล่ แขนขาอ่อนแรง อาจมีท้องผูก	Peripheral neuropathy

ตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ ๑๖ ตำรับ

๕ ยาแก้ลมขึ้นเบื้องสูง

- ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
- แก้อาการปวดศีรษะ หน้ามืด หูอื้อ ใจสั่น
อ่อนเพลีย สวิงสวาย

กลุ่มบำรุงธาตุ ปรับธาตุ

๑๐ ยาอภัยสาลี

- เวชศึกษา พระยาพิศณุประสาทเวช
- แก้โรคลม บำรุงร่างกาย

๑๓ ยาไพสาลี

- आयुर्वेत्ศึกษา (ชุนนิตเทศसुखगिज) लेम २
- แก้โรคลม บำรุงร่างกาย

๕. ยาแก้ลมขึ้นเบื้องสูง

– ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

“...๑ สิทธิการิยะ จะกล่าวด้วยตำรายาคือวิเศษสรรพคุณสำเร็จ อันอาจารย์เจ้าในก่อนประมวลไว้ ให้แก้สรรพโรคทั้งปวงต่างๆ สืบกันมาฯ

ในที่นี้จะว่าแต่สรรพคุณวิเศษ คือคณะสรรพยาที่จะแก้ซึ่งโรคสรรพลมทั้งปวงอันกำเริบพัดขึ้นเบื้องบนนั้นโดยนัยดังนี้ฯ ยาแก้ลมขึ้นสูง

เอายาคำ **กัญชา** อุตพิต ดองดิง สิ่งละ ๔ ส่วน กระเทียม ๖ ส่วน

ว่านน้ำ ชะเอมเทศ โกฐน้ำเต้า โกฐพุงปลา

มหาหิงคุ์ สิ่งละ ๘ ส่วน ว่านเปราะา ผลผักชี สิ่งละ ๑๒ ส่วน ชิงแห้ง แก่นแสมทะเล รากส้มกุ้ง สะค้าน สิ่งละ ๑๖ ส่วน พริกไทย เปลือกกันเกรา สิ่งละ ๒๔ ส่วน ทำเป็นจุนบดละลายน้ำผึ้งรวง ให้กินหนัก ๑ สลึง แก้ลมขึ้นสูงหายดีนั้กฯ...”

ประกอบด้วยตัวยา ๑๘ ชนิด รวมน้ำหนัก ๑๙๘ ส่วน

ตำรับนี้มีกัญชา ๔ ใน ๑๙๘ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๒.๐๒ จึงเป็นตัวยาประกอบ

ตัวยา	น้ำหนักยา
ยาดำ	๔ ส่วน
กัญชา	๔ ส่วน
อุตพิต	๔ ส่วน
ดองดึง	๔ ส่วน
กระเทียม	๖ ส่วน
ว่านน้ำ	๘ ส่วน
ชะเอมเทศ	๘ ส่วน
โกฐน้ำเต้า	๘ ส่วน
โกฐพุงปลา	๘ ส่วน
มหาหิงคุ์	๘ ส่วน
ว่านเปราะ	๑๒ ส่วน

ตัวยา	น้ำหนักยา
ผลผักชี	๑๒ ส่วน
ขิงแห้ง	๑๖ ส่วน
แก่นแสมทะเล	๑๖ ส่วน
รากส้มกุ่ม	๑๖ ส่วน
สะค้าน	๑๖ ส่วน
พริกไทย	๒๔ ส่วน
เปลือกกันเกรา	๒๔ ส่วน

- **อาการพิษดองดึง – จากสารโคลชิซิน (Colchicine)**

- อาการเป็นพิษก็จะแสดงออกมาหลังจากกินประมาณ ๒ ชั่วโมง
- มีอาการแสบร้อนในปากและลำคอ ทำให้คอแห้ง ระบายน้ำ รู้สึกเหมือนหายใจไม่ออก มีอาการเจ็บปวดตามตัว
- ระบบไหลเวียนเลือดผิดปกติ คลื่นหัวใจผิดปกติจนวัดไม่ได้
- อาจจะมีอาการไตวายเฉียบพลัน
- ปากและผิวหนังชา กลืนไม่ลง มีอาการชัก
- อุจจาระร่วงอย่างแรง อุจจาระมีเลือดปน ปวดท้องปวดเบ่ง ถ่ายจนไม่มีอุจจาระ มีอาการคลื่นไส้ ปั่นป่วนในท้องและอาเจียนอย่างรุนแรง ทำให้ร่างกายเสียน้ำมาก และอาจส่งผลทำให้หมดสติได้ในที่สุด
- อาการรุนแรงถึงเสียชีวิต

- **การฆ่าพิษดองดึง**

- หั่นตากแห้งแล้วคั่วให้สุก
- นึ่งให้สุก หั่นแล้วคั่วให้แห้ง

วิเคราะห์ตำรับยา

- ตำรับยารสร้อน พริกไทยเป็นตัวยาหลักกระจายลม กันเกราเป็นตัวยาหลักบำรุงร่างกาย บำรุงโลหิต แก้พิษปิตตะ
- มีตัวยากัดเถาดานในลำไส้และยารุพิษในลำไส้
- มีตัวยาแก้ลมตีขึ้นให้จุกเสียดเรอ

ข้อแนะนำการใช้

- แก้อาการของลมชั้นเบื้องสูง คือ กลุ่มอาการปวดศีรษะ กำัดัน ขมับ ทัดดอกไม้ ขม่อม หน้าผาก ระหวางคิ้ว หลังหู หน้ามืด มึนงง หูอื้อ ใจสั่น อ่อนเพลีย สวิงสวย อาจมีอาการน้ำตาไหล ปวดบ่า ปวดหลัง ปวดติงท้อง มักจะเกิดจากการไหลเวียนเลือดและการทำงานของระบบประสาทที่แปรปรวน
- แก้อาการปวดเมื่อยติงตามตัว ที่มีอาการจุกเสียดท้อง ท้องผูกร่วมด้วย
- Headache with or without dizziness, palpitation or vertigo

วิธีการใช้

- รูปแบบยา
 - ยาผง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - รับประทานครั้งละ ๒ - ๔ กรัม วันละ ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า - เย็น หรือเมื่อมีอาการ
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - น้ำผึ้งรวง ๑ ช้อนชา ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกครั้งแก้ว (๑๕๐ มิลลิลิตร) แทน

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ผู้ป่วยโรคแผลเปื่อยเพปติก ผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหารและกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน

๑๐. ยาอโภยสารลี

– เวชศึกษา พระยาพิศณุประสาทเวช

“...ยาอโภยสารลี เอาลูกจัน ๑ สลึง ดอกจัน ๒ สลึง ลูกกระวาน ๓ สลึง กานพลู ๑ บาท ลูก
พิลังกาสา ๑ บาท ๒ สลึง ว่านน้ำ ๑ บาท ๓ สลึง โกรฐสอ ๒ บาท โกรฐเขมา ๒ บาท ๑ สลึง เทียนเข้าเปลือก
๒ บาท ๒ สลึง เทียนแดง ๒ บาท ๓ สลึง เทียนขาว ๒ บาท เทียนตาตักแตน ๒ บาท ๑ สลึง
เจตมูลเพลิง ๓ บาท สมอไทย ๓ บาท ๑ สลึง สมอเทศ ๓ บาท ๑ สลึง หัวบุงรอก ๓ บาท ๓ สลึง สหศคุณเทศ
๑ ตำลึง ๒ บาท จันทน์เทศ ๑ ตำลึง **กัญชา ๓ บาท ๓ สลึง** พริกกล่อน ๑ ตำลึง
กินเข้าเย็นทุกวัน แก้วสารพัดลม ๘๐ จำพวก แก้วโลหิต ๒๐ จำพวก แก้วริดสีดวง ๒๐ จำพวก ยานี้กินได้ ๓
เดือน หายโรคพยาธิมิได้มีเลย ยาอายุวัฒนะทั้งเกิดปัญญารู้หลักนักปราชญ์มากกว่าคนทั้งปวง ถ้าผู้ใดพบให้
ทำกินวิเศษนัก ใครกินยานี้ดูจยาทิพย์นั้นแลฯ...”

ประกอบด้วยตัวยา ๒๐ ชนิด รวมน้ำหนัก ๕๐ บาท ๒ สลึง

ตำรับนี้มีกัญชา ๓ บาท ๓ สลึง ใน ๕๐ บาท ๒ สลึง หรือประมาณร้อยละ ๘ จึงอยู่ในกลุ่มตัวยารอง

ตัวยา	น้ำหนักยา
ลูกจันทน์	๑ สลึง
ดอกจันทน์	๒ สลึง
กระวาน	๓ สลึง
กานพลู	๑ บาท
พิลังกาสา	๑ บาท ๒ สลึง
ว่านน้ำ	๑ บาท ๓ สลึง
โกฐสอ	๒ บาท
โกฐเขมา	๒ บาท ๑ สลึง
เทียนข้าวเปลือก	๒ บาท ๒ สลึง
เทียนแดง	๒ บาท ๓ สลึง
เทียนขาว	๒ บาท

ตัวยา	น้ำหนักยา
เทียนตาตั๊กแตน	๒ บาท ๑ สลึง
เจตมูลเพลิง	๓ บาท
สมอไทย	๓ บาท ๑ สลึง
สมอเทศ	๓ บาท ๑ สลึง
บุงรอก	๓ บาท ๓ สลึง
สหัสศคุณเทศ	๑ ตำลึง ๒ บาท
แก่นจันทน์เทศ	๑ ตำลึง
กัญชา	๓ บาท ๓ สลึง
พริกไทยล่อน	๑ ตำลึง

วิเคราะห์ตำรับยา

- พริกไทยเป็นตัวยาหลัก ตำรับยาร้อนช่วยการทำงานของระบบประสาทและการกระจายเลือด
- ตำรับยาปรับสมดุลไฟธาตุย่อยอาหาร กุจฉิสยาวาตาและโกฏฐาสยาวาตา ทำให้การย่อย การดูดซึม และการทำงานของลำไส้ดีขึ้น
- กัญชาเป็นตัวยารองที่ช่วยเรื่องจิตใจและช่วยเจริญอาหาร

ข้อเสนอแนะการใช้

- แก้วโรคลม บำรุงร่างกาย อายุวัฒนะ
- ตำรับยาเน้นการบำรุงร่างกายโดยการปรับให้กินอาหารได้ ย่อยอาหารดี ดูดซึมและกระจายอาหารได้ดี
- **Maintain Healthy nervous system:** Support energy production and metabolism, Appetite, Chronic fatigue syndrome: CFS, Post – exertional malaise: PEM

วิธีการใช้

- รูปแบบยา
 - ยาผง, แคปซูล
- ขนาดและวิธีใช้
 - รับประทานครั้งละ ๒ - ๔ กรัม วันละ ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า - เย็น
- น้ำกระสายยาที่ใช้
 - น้ำสุกครั้งแก้ว (๑๕๐ มิลลิลิตร)

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง

๑๓. ยาไพสาลี

– อายุรเวทศึกษา (ขุนนิทเทศสุขกิจ) เล่ม ๒

“...๒๑๓๕. ยา ไพสาลี ว่า พระพุทธเจ้า ทรงให้พระอานนท์ทำแจกเป็นทาน เอาลูกจันทน์ ดอกจันทน์ สิ่งละ ๑ สลึง กระจวาน ๑ สลึง ๑ เฟื้อง กานพลู ๒ สลึง ดีปลี ๒ สลึง ๑ เฟื้อง ลูกพิลังกาสา ๓ สลึง ว่านน้ำ ๓ สลึง ๑ เฟื้อง เกลือสินเธาว์ ๑ บาท เทียนดำ ๑ เฟื้อง เทียนเยาพानी ๖ สลึง ๑ เฟื้อง การบูร ๗ สลึง สมอเทศ ๗ สลึง ๑ เฟื้อง เทียนข้าวเปลือก ๖ สลึง สมอไทย ๒ บาท สมอพิเภก ๒ บาท ๑ เฟื้อง โกฐ สอ ๙ สลึง โกฐเขมา ๙ สลึง ๑ เฟื้อง บุกรอ ๗ สลึง ชিংแห้ง ๑๐ สลึง ๑ เฟื้อง เจตมูลเพลิง ๗ สลึง หัสศุนเทศ ๕ บาท **กัญชา ๓๐ บาท** พริกไทยร้อน ๖๐ บาท ยาทั้งนี้ทำเป็นผงละลายน้ำผึ้งน้ำอ้อยแดง น้ำนม โคกี้ได้ กิน หนัก ๑ สลึง กิน ๓ เวลา แก่สารพัดโรค ไล่เลื้อนกล่อน หืดไอ กุษฐัง เสมหะ ตามืด ตาฟาง หู หนวก หูตึง ลมสติ้มักหลงลืม เจ็บตะโพก จุกเสียด ลมสลักอก ชี้อื้อน คุตทะราด เป็นฝีในเพดานและลำคอ ลมมักให้หาวเรอ ให้รากสะอึก ลมสะแกเวียน นอนไม่หลับ ให้ง่วงเหงาหาวนอน ลมปวดมวนในท้อง เป็นบ้ำง เป็นจุกผามม้ามย่อย หงอย เพื่อ พุดมิชต์ (คล้ายอภัยสาลี ขนาน ๑๘๓๒)...”

ประกอบด้วยตัวยา ๒๓ ชนิด รวมน้ำหนัก ๑๒๑ บาท ๑ สลึง ๑ เฟื้อง

ตำรับนี้มีกัญชา ๓๐ บาท ใน ๑๒๑ บาท ๑ สลึง ๑ เฟื้อง หรือประมาณร้อยละ ๒๔.๖๙ จึงเป็นตำยารอง

ตัวยา	น้ำหนักยา
ลูกจันทน์	๑ สลึง
ดอกจันทน์	๑ สลึง
กระวาน	๑ สลึง ๑ เฟื้อง
กานพลู	๒ สลึง
ดีปลี	๒ สลึง ๑ เฟื้อง
พิลังกาสา	๓ สลึง
ว่านน้ำ	๓ สลึง ๑ เฟื้อง
เกลือสินเธาว์	๑ บาท
เทียนดำ	๑ เฟื้อง
เทียนเขาพาดณี	๖ สลึง ๑ เฟื้อง
การบูร	๗ สลึง

ตัวยา	น้ำหนักยา
สมอเทศ	๗ สลึง ๑ เฟื้อง
เทียนข้าวเปลือก	๖ สลึง
สมอไทย	๒ บาท
สมอพิเภก	๒ บาท ๑ เฟื้อง
โกฐสอ	๙ สลึง
โกฐเขมา	๙ สลึง ๑ เฟื้อง
บุงรอก	๗ สลึง
ชิงแห้ง	๑๐ สลึง ๑ เฟื้อง
เจตมูลเพลิง	๗ สลึง
หัตถ์คุณเทศ	๕ บาท
กัญชา	๓๐ บาท
พริกไทยล่อน	๖๐ บาท

วิเคราะห์ตำรับยา

- ประสะพริกไทย พริกไทยเป็นตัวยาหลัก ตำรับยาร้อนช่วยการทำงานของระบบประสาทและการกระจายเลือด
- ตำรับยาปรับสมดุลไฟธาตุย่อยอาหาร กุจฉิสยาวาตาและโกฏฐาสยาวาตา ทำให้การย่อย การดูดซึม และการทำงานของลำไส้ดีขึ้น
- กัญชาเป็นตัวยารองที่ช่วยเรื่องจิตใจและช่วยเจริญอาหาร

ข้อเสนอแนะนำการใช้

- บำรุงร่างกาย แก้ปวดเมื่อยล้า ผลการใช้จริงผู้ป่วยบางคนมีอาการเมา
- กลุ่มอาการภูมิแพ้ น้ำมูกไหลใช้ได้ผลดี
- แก้โรคลม บำรุงร่างกาย อายุวัฒนะ
- **Maintain Healthy nervous system:** Support energy production and metabolism, Appetite, Chronic fatigue syndrome: CFS, Post – exertional malaise: PEM

- รูปแบบยา

- ยาผง, แคปซูล

- ขนาดและวิธีใช้

- รับประทานครั้งละ ๒ - ๔ กรัม วันละ ๓ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า - กลางวัน - เย็น

- ขนาดและวิธีใช้

- รับประทานครั้งละ ๒ กรัม วันละ ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า เย็น

- น้ำกระสายยาที่ใช้

- น้ำผึ้งรวง น้ำอ้อยแดง นํ้านมโค ๑ ช้อนชา ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกน้ำสุกครั้งแก้ว (๑๕๐ มิลลิลิตร) แทน

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ผู้ป่วยโรคแผลเปื่อยเพปติก ผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหารและกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยสูงอายุ
- ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้

สรุป – ตำรับยาบำรุงธาตุ ปรับธาตุ

ชื่อตำรับ	สรรพคุณ	หมายเหตุ
ยาแก้ลมขึ้นเบื้องสูง	ปวดศีรษะ ปวดเมื่อยตึงตามตัว จุกเสียดท้อง	มีดองดึง
ยาอโถยสาลี	บำรุงร่างกายโดยการปรับให้กินอาหารได้ ย่อยอาหารดี ดูดซึมและกระจายอาหารได้ดี	
ยาไพสาลี	บำรุงร่างกายโดยการปรับให้กินอาหารได้ บรรเทาปวดเมื่อยล้า	อาการภูมิแพ้น้ำมูกไหลใช้ได้ดี อาจจะมีอาการเมา

ตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาเป็นส่วนประกอบ ๑๖ ตำรับ

๔ ยาน้ำมันสนันไตรภพ

- ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, จารึกตำรายาวัดราชโอรสารามวรวิหาร
- **แก้กระษัยเหล็ก แก้ตาน แก้อาการปวดแข็ง เกร็งหัวเหน่าท้องน้อยเจ็บตึงถึงยอดอก**

กลุ่มยาใช้ภายนอก

๑๔ ยาทาริตสีดวงทวารหนัก โรคผิวหนัง

- อายุรเวชศึกษา (ขุนนิทเทศสุขกิจ) เล่ม ๒
- **รักษาริตสีดวงทวาร โรคผิวหนัง**

๔. ยาน้ำมันสนันไตรภพ – ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนฯ และจารึกตำรายาวัดราชโอรสารามวรวิหาร

“...๑ ลิทธิการิยะ จะกล่าวลักษณะกระษัยโรคอันบังเกิดขึ้นเป็นอุปปาติก คือกระษัยเหล็กนั้นเป็นคำรบ ๓ มีประเภทกระทำให้น้ำเหน่าและท้องน้อยนั้นแข็งดุจดังแผ่นศิลา และจะไหวตัวไปมาก็มิได้ ครั้นแก่เข้าแข็งลามขึ้นไปถึงยอดอก และให้บริโภคอาหารมิได้ ให้ปวดขบดั่งจะขาดใจตายดั่งนี้ฯ

อนึ่งเอาใบกะเพรา ใบแมงลัก ผักเสี้ยนผี กระชาย กัญชา พริกไทย หอมแดง หญ้าไซ
เกลือสมุทร ลูกคัดเค้า ตำเอาน้ำสิ่งละทะนาน

น้ำมันงาทะนานหนึ่งหุงคงแต่น้ำมัน

เอา ลูกจันทน์ กระวาน กานพลู เทียนดำ เทียนขาว การบูร สิ่งละ ๑ สลึง บดปรงลงในน้ำมัน

จึงเอามาทาท้องริดเสียให้ได้ ๓ วันก่อนแล้วจึงกินน้ำมันนี้ ๓ วัน หายตีนัก น้ำมันชื่อ สนันไตรภพ ครอบदान
ทุกประการฯ...”

ประกอบด้วยตัวยา ๑๗ ชนิด

ตำรับนี้มีกัญชา ๑ ใน ๑๐ ส่วน หรือประมาณร้อยละ ๑๐ เท่ากันกับยาอื่น จึงเป็นตัวยาหลัก

ตัวยา	น้ำหนักยา
ใบกะเพรา	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
ใบแมงลัก	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
ผักเสี้ยนผี	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
กระชาย	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
กัญชา	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
พริกไทย	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
หอมแดง	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
หญ้าไทร	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
เกลือสมุทร	๑ กิโลกรัม
ลูกคัตเค้า	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)

ตัวยา	น้ำหนักยา
ลูกจันทน์	๑ สติง
กระวาน	๑ สติง
กานพลู	๑ สติง
เทียนดำ	๑ สติง
เทียนขาว	๑ สติง
การบูร	๑ สติง
น้ำมันงา	๑ ทะนัน

- กระษัย

- เป็นกลุ่มโรคที่เป็นเรื้อรังเป็นเวลานานจนทำให้กินอาหารไม่ได้นอนไม่หลับแล้วทำให้ร่างกายทรุดโทรมผอมเหลืองซูบซีดส่วนใหญ่เป็นอุปาทิกะโรค (โรคที่เกิดขึ้นมาเองโดยไม่ทราบสาเหตุ)

- กษัยเหล็ก

- มีอาการปวดในอุ้งเชิงกรานคล้ายการอักเสบของเยื่อบุภายในช่องท้องบริเวณอุ้งเชิงกราน (Pelvic peritonitis) ทำให้มีอาการปวดมากโดยเฉพาะเวลาขยับเคลื่อนไหวร่างกาย (Tender & Rebound tender)
- หน้าท้องบริเวณท้องน้อยมีอาการแข็งเกร็ง (Rigidity) เป็นอาการที่เรื้อรังแล้วกำเริบมากขึ้นจนมีอาการอักเสบของเยื่อบุภายในช่องท้องที่อื่นด้วย (Generalized peritonitis) จึงทำให้ “ครั้นแก่เข้าแข็งลามขึ้นไปถึงยอดอก”
- อาการเข้ากันได้กับโรคเนื้องอกเนื้อร้ายของอวัยวะบริเวณนี้ เช่น รังไข่ มดลูก ปากมดลูก ต่อมลูกหมาก หรืออาจจะเกิดเนื้อร้ายจากที่อื่นแล้วกระจายลุกลามมาบริเวณนี้ก่อนแล้วจึงกระจายทั่วไปในช่องท้อง

วิเคราะห์ตำรับยา

- ตำรับยาร้อน รักษาเส้น แก้ลมในเส้น

ข้อแนะนำการใช้

- แก้กษัยเหล็ก แก้กดานทุกประเภท แก้อาการที่หัวหน้าท้องน้อยแข็งเกร็งเวลาขยับแล้วปวด เป็นมากจะเจ็บตึงถึงยอดอก กินอาหารไม่ได้
- แก้อาการเจ็บตึงท้องน้อย แน่นในท้อง ปวดตึงร้าวไปบั้นเอวและก้นกบ ถ้าเป็นมากจะจุกเสียดขึ้นยอดอก ชายโครง
- **Pelvic peritonitis:** Chronic disease with peritonitis, Pelvic CA with carcinomatosis peritonei

- รูปแบบยา

- ยาน้ำมัน

- ขนาดและวิธีใช้

- ใช้น้ำมันครั้งละ ๑ ช้อนชา ทาริดท้อง นวดคลึงบริเวณรอบสะดือถึงชายโครง ทิศตามเข็มนาฬิกา ๓ วันก่อน แล้วจึงรับประทานน้ำมัน
- รับประทานครั้งละ ๓ - ๕ มิลลิลิตร วันละ ๑ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า เป็นเวลา ๓ วัน

- ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ผู้ป่วยโรคแผลเปื่อยเพปติก ผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหารและกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน
- ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้
- ควรระวังในการทาบริเวณผิวหนังที่บอบบางหรือผิวหนังที่แตกเนื่องจากอาจทำให้เกิดการระคายเคืองได้

๑๔. ยาทาริดสีดวงทวารหนักและโรคผิวหนัง – อายุรเวทศึกษา (ขุนนิทเทศสุขกิจ) เล่ม ๒

“...๒๗๔๗. เอาขมิ้นชัน **ใบกัญชา** สิ่งละ ๑๕ กรัม น้ำมันเมล็ดฝ้าย พอเปียก ใส่แก้ริดสีดวงทวารหนัก ใส่แก้โรคผิวหนังต่างๆ...”

- ประกอบด้วยตัวยา ๓ ชนิด รวมน้ำหนัก ๓๐ กรัม
 - ตำรับนี้มีกัญชาเท่ากับขมิ้นชัน จึงเป็นตัวยาหลัก
- ทารักษาหัวริดสีดวงทวารหนัก รักษาโรคผิวหนัง
- Inflamed hemorrhoid, Skin inflammation, Dermatitis
- ข้อบ่งใช้
 - ทาแก้ริดสีดวงทวารหนัก และทาแก้โรคผิวหนัง (เช่น เรื้อนกวาง เรื้อนมูลนก)
- รูปแบบยา
 - ยาน้ำมัน
- ขนาดและวิธีใช้
 - ทาวันละ ๒ ครั้ง หลังอาบน้ำเช้าและเย็น
- ข้อห้ามใช้
 - -
- ข้อควรระวัง
 - ควรระวังการใช้กับผู้ที่มีแพ้ส่วนประกอบของตำรับ

สรุป – ตำรับยาใช้ภายนอก

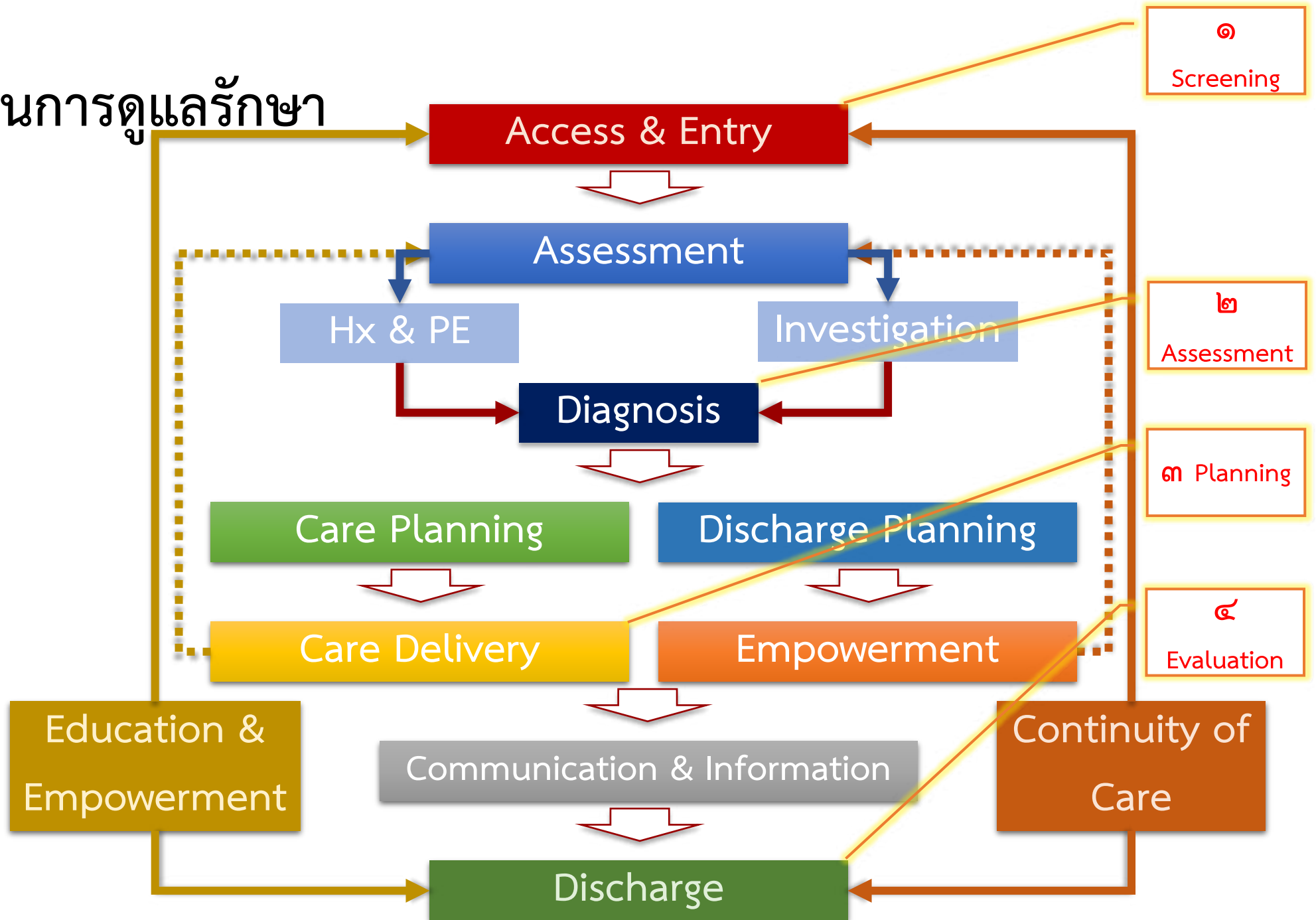
ชื่อตำรับ	สรรพคุณ	หมายเหตุ
น้ำมันสนั่นไตรภพ	อาการเจ็บตึงท้องน้อย ตึงร้าวไปบั้นเอวและก้นกบ แน่นในท้อง	
ยารักษาริดสีดวงทวาร โรคผิวหนัง	ริดสีดวงทวาร ผิวหนังอักเสบ	ใบกัญชา

มหาพิกัตตรี

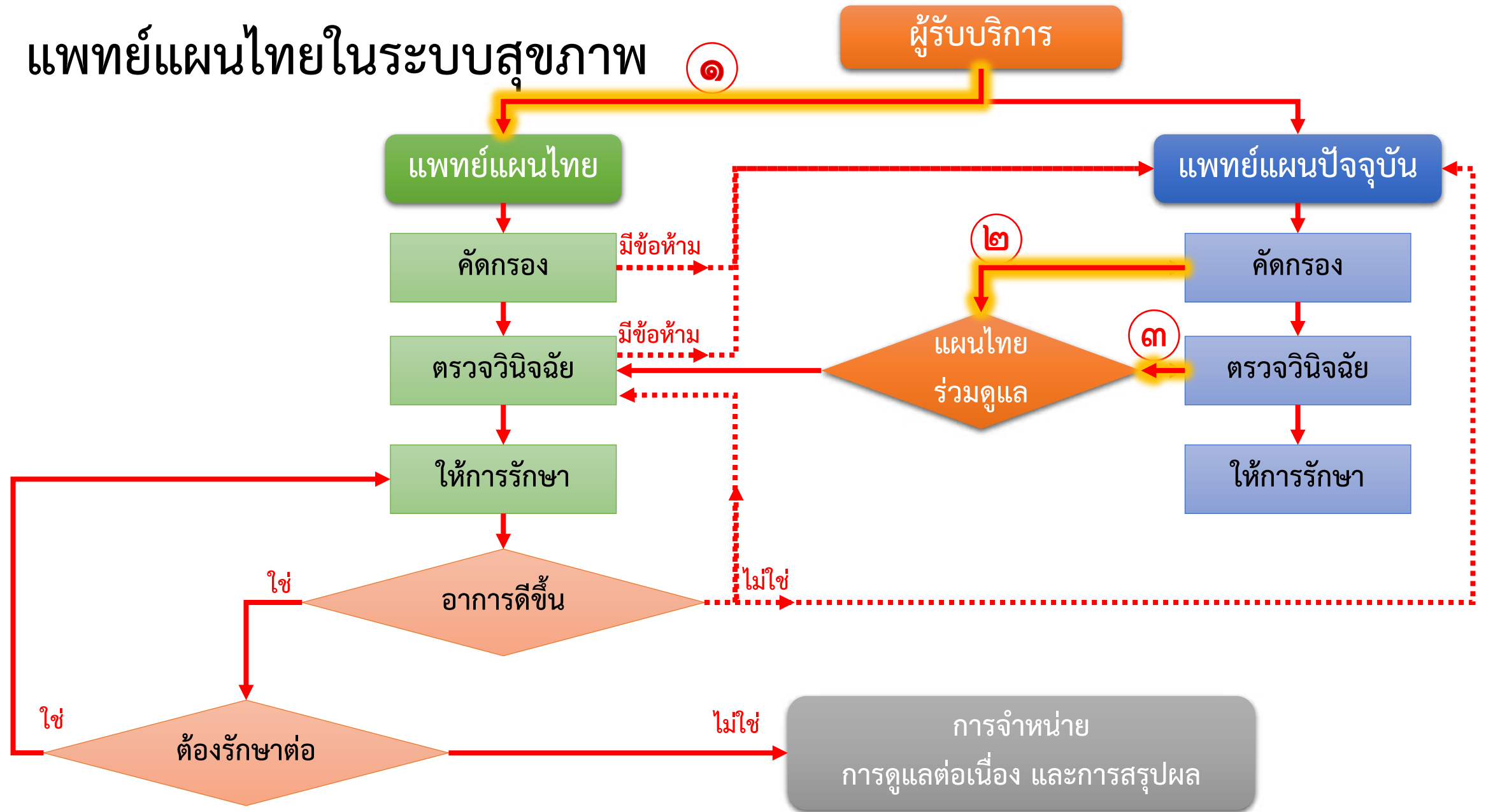
มหาพิกัตตรีผลา	ลูกสมอพิเภก	ลูกสมอไทย	ลูกมะขามป้อม
มหาพิกัตตรีภูก	เหง้าชิงแห้ง	เมล็ดพริกไทย	ดอกดีปลี
มหาพิกัตตรีสาร	รากเจตมูลเพลิง	เถาสะค้าน	รากข้าพลุ
แก้กองปัตตะ (เตโชธาตุ) ฤดูร้อน	๑๒	๘	๔
แก้กองวาตะ (วาโยธาตุ) ฤดูฝน	๔	๑๒	๘
แก้กองเสมหะ (อาโปธาตุ) ฤดูหนาว	๘	๔	๑๒
อุจจาระธาตุ (ปถวีธาตุ)	ส่วนเสมอภาค		

แนวทางการปฏิบัติเวชกรรมไทย

กระบวนการดูแลรักษา

แพทย์แผนไทยในระบบสุขภาพ

คลินิกคู่ขนานกัญชาทางการแพทย์

ลงทะเบียนเข้าสู่ระบบ

แพทย์แผนไทย - ข้อบ่งชี้

แพทย์แผนปัจจุบัน - ข้อบ่งชี้

ไม่มีข้อห้ามใช้

ใช่

ไม่มีข้อห้ามใช้

ใช่

แพทย์แผนไทย

คัดกรองความเสี่ยง

ตรวจร่างกาย Lab

ประเมินตามกลุ่มโรค

ยุติการรักษา

ให้คำแนะนำ/ติดตาม

แพทย์แผนปัจจุบัน

คัดกรองความเสี่ยง

ตรวจร่างกาย Lab

ประเมินตามกลุ่มโรค

วินิจฉัยและรักษา

ไม่ใช่

วินิจฉัยและรักษา

ไม่ใช่

ใช่

ยินยอมรักษา/ระบบรายงาน

ติดตามการรักษา

ประเมินผล/อาการข้างเคียง

ปรับแผนการรักษา/
ส่งปรึกษาคลินิกคู่ขนาน

ยินยอมรักษา/ระบบรายงาน

ติดตามการรักษา

ประเมินผล/อาการข้างเคียง

ใช่

อาการดีขึ้น

ไม่ใช่

ไม่ใช่

อาการดีขึ้น

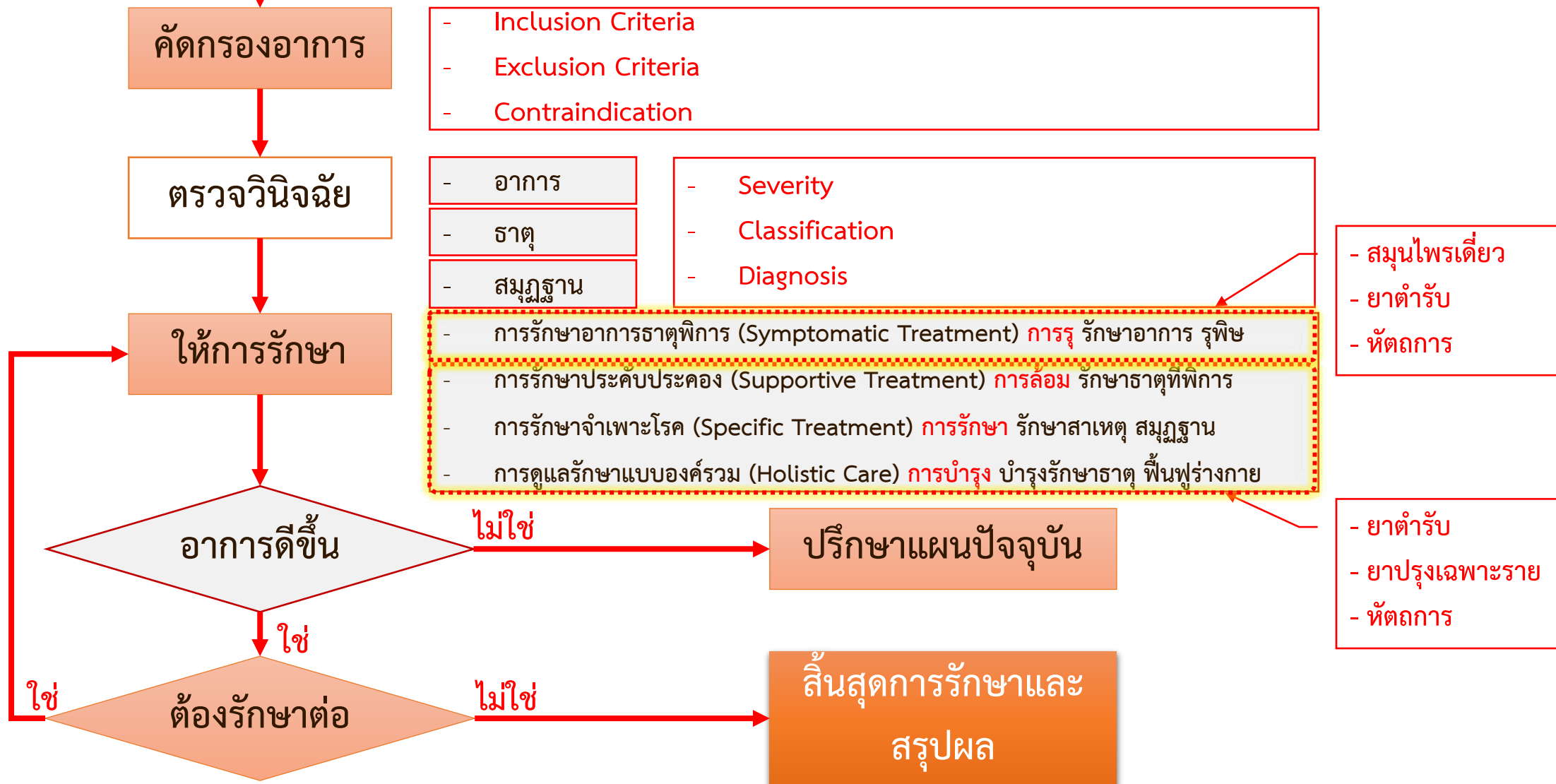
ใช่

ปรับขนาดยา/ยุติการรักษา

ปรับขนาดยา/ยุติการรักษา

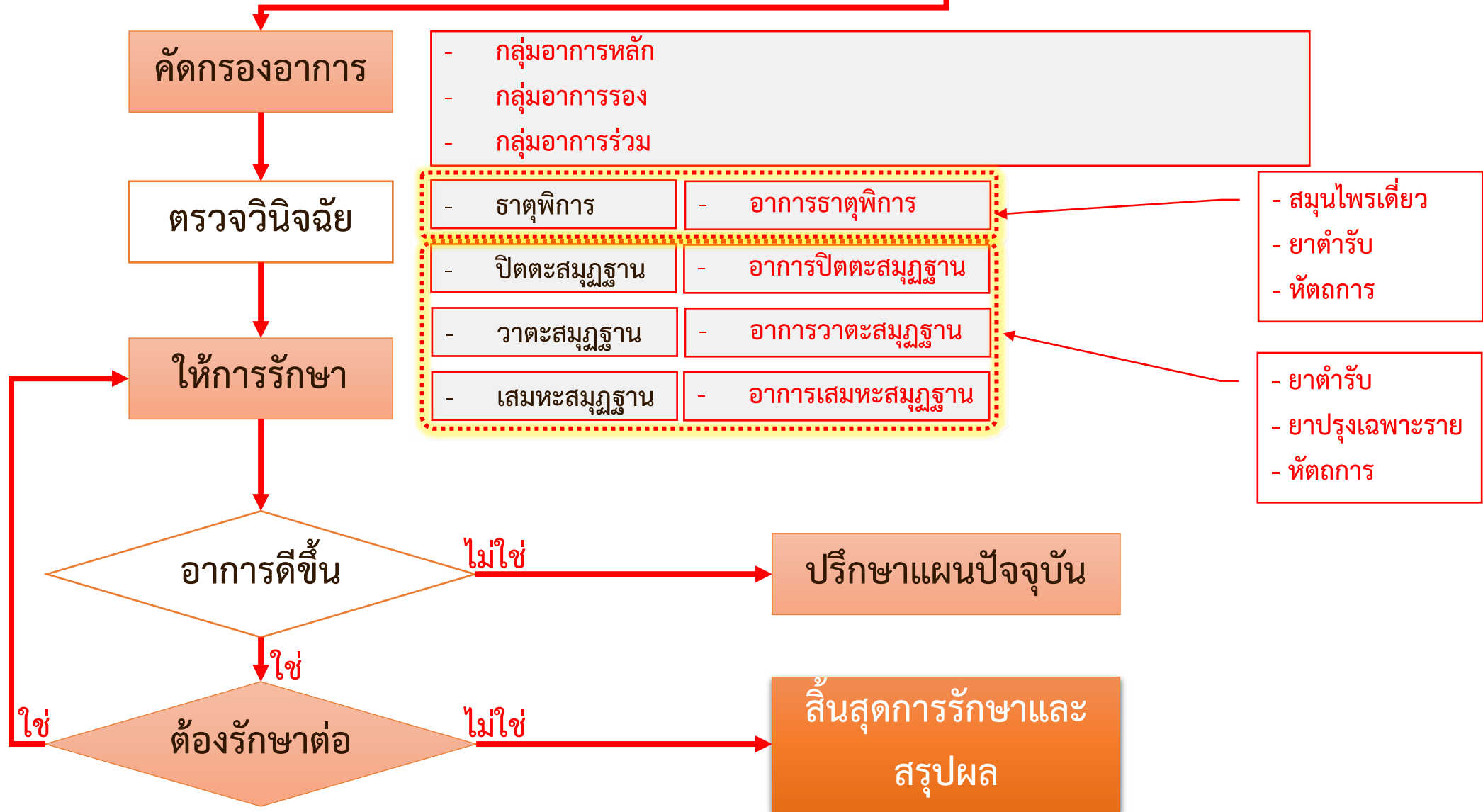
แนวทางปฏิบัติเวชกรรมไทย - คลินิกเฉพาะโรค

ผู้ป่วยใช้

แนวทางการวินิจฉัยและการรักษา

ผู้ป่วยไข้

พื้นที่ของการแพทย์แผนไทย...

ไม่มีระบบการแพทย์ใดที่สมบูรณ์พร้อม...สามารถตอบทุกปัญหาสุขภาพของมนุษยชาติ

การแพทย์แผนตะวันตก - อาจจะไม่ใช้ทางออกสุดท้ายของปัญหา

ดินแดนตะวันออก...ดินแดนที่อุดมไปด้วยสมุนไพร และวิทยาการทางการแพทย์

การแพทย์แผนไทย - จะผสมผสานอยู่ในระบบสุขภาพได้อย่างไร

“...การปรับมุมมองของระบบสุขภาพที่มีต่อระบบ
การแพทย์แผนไทย

และการปรับศักยภาพของการแพทย์แผนไทยเพื่อที่จะให้อยู่
ในระบบได้อย่างสมศักดิ์ศรี...”

ด้วยคุณงามความดีของคุณ

จักราวุธ เฟือกคง (Jagravudh Puagkong)

Email: dr.dokdin@gmail.com

Fanpage: สุขศาลา: <https://www.facebook.com/Jagravudh.Puagkong>

